

ibels udomlighet

BIBELNS GUDOMLIGHET

ELLER

BIBELNS INNEHÅLL BEVISAR DESS
GUDOMLIGA URSPRUNG

AF

N. P. T.

Torstedson
18

CHICAGO, ILL.
J. V. Martensons tryckeri
1909

BS475
.T7

Copyright 1909 by
NILS P. TRUEDSON,
Grandy, Minnesota.

©CL A252788

ANBEFALLNING.

Helt litet af litteratur på svenska språket, vare sig böcker eller smärre skrifter, finns att tillgå i detta ämne, som föreliggande bok behandlar. Isynnerhet här i Amerika är svensk litteratur i ämnet mycket knapphändig. Om än, hvad som finns, är rätt god i sitt slag, så är den antingen för lärd för att vara nyttig för den stora allmänheten, som ganska väl just i dessa tider behöfver en bok som denna, eller behandlar den blott en och annan punkt eller sida af det rika och mångsidiga ämnet.

Föreliggande skrift är hållen i populär stil, är enkel, lättläst, lugn, hjärtlig och innerligt gudfruktig samt likväl på samma gång behandlar ämnet i sin helhet från en ovanligt stor mängd synpunkter. Detta gör boken mångsidig i bästa bemärkelse samt mycket innehållsrik.

Väl bjuder boken icke på mycket nytt eller lämnar alldeles nya, icke förr af andra där och hvar meddelade upplysningar; men här äro gamla sanningar i nya former, framställda på nytt sätt och i nya belysningar. För dem som redan äro bibelvänner och bibeltroende gifvas här många antydningssrika ansatser till ytterligare nyttiga bibelstudier, som måste göra läsaren än mera intresserad och förälskad i samt mera förtrogen med den gamla goda boken, "böckernas bok". Dock äfven för tviflare, yngre och äldre om bibelns beskaffenhet och värde ovissa personer,

gifvas här klara, af helig ande flammande elektriska ljus både *utur* och *öfver* bibeln, ljusstrålar, hvilka likasom i eldskrift mana de tviflande och de ovissa — såsom en himmelsk anderöst fordom manade den lärde och snillrike, men orolige, på allt gudomligt tviflande Aurelius Augustinus (dog år 430), som sedermera blef den store kyrkoläraren — "*tolle, legere!*" ("Tag och läs!")

Detta önskar och om denna boks värde såsom en sådan maning kan en bibelns och bokens och dess författares vän samvetsgrannt och sanningsenligt betyga.

Chicago, i april, 1909.

J. G. PRINCELL.

FÖRORD.

Bibeln är Guds uppenbarelse för människan. Den omtalar hvem Gud är och hurudan han är, hvad han har gjort, hvad han gör, och hvad han kommer att göra. Den säger också hvarifrån människan kommit, hennes mångsidiga utveckling, bortirrande och återförande, ändamålet med hennes lif och målet för hennes tillvaro.

Ändamålet med här föreliggande bok är att framställa och åskådliggöra en rad af bibelns egna klara och mäktiga bevis för sitt gudomliga ursprung så väl som för sin framgång och seger. Därmed visas också vanmakten och vanvettet i den resning, som göres mot bibeln i smädelser, kritik och misstydningar. Och tillsist gifvas några drag af det stora och härliga mål, som Gud i oändlig kärlek beredt åt människan och i sitt ord uppenbarat för oss och hvartill han i evig vishet med säker hand förer sin nya, lyckliggjorda skapelse, då han uppenbarar sig som han är och blir allt i alla. 1 Kor. 15:28.

Om dessa framställningar kunna bidra till att sprida ljus i bibelns gudomliga sanningar så att dess välsignelser må i ökadt mått tillflöda mänskligheten, så skall det glädja mig, och jag skall se mig lyckligt belönad.

Grandy, Minnesota, i mars, 1909.

NILS PETER TRUEDSON.

INLEDNING.

Gud, vår Skapare, har icke skapat oss människor för sorg och bekymmer, utan för glädje och sällhet, icke för olycka och trældom, utan för lycka och frihet, icke för förnedring och undergång, utan för upphöjelse och framgång, icke för mörker, död och fördärf, utan för lif, ljus och oförgänglighet. Han har därför icke skapat oss blott för denna tiden, hvori mödor och strider möta, bekymmer och pröfningar af många slag stöta på, och till sist döden. Utan hans mål med oss är, att vi här skola beredas för att i kommande tidsåldrar vara hos honom i ljus och glans, i ära och härlighet, i glädje och sällhet i hans härliga, eviga rike. Därför har han nu också hos oss nedlagt sådana gåfvor och egenskaper, att vi hafva anlag för, begär och åstundan efter glädje och sällhet, trefnad och förnöjelse, lif och lycka, ära och upphöjelse. Och han, som skapat oss och gifvit oss både kropp och själ och ande och nedlagt hos oss de anlag och behof, de gåfvor och egenskaper, som vi hafva, han känner ju också till oss och förstår oss och alla våra behof och omständigheter grundligt och ofelbart. Han har därför vårt lif och vår tid, vår lycka och välfärd i sina händer. Han har räknat våra dagar, timmar och minuter. Han har också långt på förhand, ja, ifrån urminnes tider, beredt allt hvad som hör till vår uppfostran och utveckling, så att vi skola kunna utbildas enligt hans planer och

bestämmelser och sålunda nå den höga fullkomning att harmoniera med honom själf, med honom som äger den högsta fullkomliga och oförgängliga lyckan och sällheten, glädjen och härligheten.

Och för att vi nu skulle lära känna Gud och hans egenskaper, hans vilja, tankar och bestämmelser, har han uppenbarat sig för oss både i sina verk och i sitt ord. Häraf hafva vi nu såsom barn att lära. Och i den mån vi nu lära känna Gud, komma vi också att älska honom, emedan vi därvid finna, att vårt lif och vår lycka, vår glädje och sällhet och vår framtid ligga i hans händer. Och om vi ödmjukt och villigt lyda honom och blifva det som han i sin eviga, omätliga kärlek och allvishet förutsett och förutberedt, så hafva vi en omätlig och oändlig, en härlig, ljus och skön framtid. Och i samma mån vi misstaga oss om Guds vilja och bestämmelser med oss, hindra och motarbeta vi vår egen lycka och vårt eget väl, vår sanna och varaktiga frid och glädje samt bringa oss själfva sorg och nöd.

I bibeln hafva vi nu den högsta och bästa, den sannfärdigaste och trovärdigaste beskrifningen och upplysningen om Gud. Utan denna bok hade vi varit i djupt mörker och okunnighet såväl om Gud och Jesus som om frälsningen, om skapelsen, om huru allt tillkommit, äfven om vårt eget ursprung och om hvar vi efter denna tiden skola hamna. Men nu har Gud själf genom sitt ord och sin ande uppenbarat detta för oss. Bibeln säger oss, att Gud i begynnelsen skapade himmel och jord. Den säger också, hvarigenom han skapat detta och allt annat. Den säger oss, att det allt är gjordt genom hans mäktiga ord. Genom detta ord har han äfven förordnat tiden med dess fortlöpande åldrar för människan och alla varelser. Ebr. 1:2; 11:3.

När det i 1 Mos. 1:sta kapitel säges, att Gud ska-

pade hela den närvarande skapelsen på "sex dagar", så ha många disputerat mycket därom. Men hvem kan säga huru långa "dagarna" voro, innan solen skapades? Bibeln säger oss det icke. Därom må geologerna forska och räkna, så godt de förmå. Somliga ha disputerat om, hvarpå jorden och himlakropparna hvila, ty ingen har funnit dess grundvalar. Men detta säges oss i bibeln, där det heter, att han som i begynnelsen grundade jorden och med sina händer beredde himlarna, han uppehåller och bär både detta och allting annat "med sin makts ord", se Ebr. 1:3, 10. På detta allmaktsord hvilat det alltsammans. Och i kraft af detta ord går det lugnt och majestätiskt fram på sin bana, och ingen kan hindra det. Denna grundval är säker och rubbas icke hvarken af människohand eller af tidens växlingar.

Detta ord, Kristus, som är själen i allt lefvande och den uppehållande kraften i allt skapadt, är i närmare och djupare betydelse själen i Guds ord, i bibeln. Hela skapelsen vittnar om Gud, dess Skapare och uppehållare, och om hans underbara makt och majestät, Rom. 1:20. "Himlarna förtälja Guds ära, och fästet förkunnar hans händers verk", Ps. 19:2. Men bibeln gör det på ett särskildt sätt. Och det är detta vi, efter den nåd Gud gifver, i det följande vilja betrakta.

Likasom Kristus är den genom och till hvilken allting är skapadt och i hvilken allt äger bestånd, så var också han den andliga klippan, som följde Israel, och ur hvilken de drucko i öknen (se 1 Kor. 10:4). Så var det tydligen äfven han, som uppenbarade sig för och talade med Abraham. 1 Mos. 18 kap. Och lika tydligt var han den ängel, som enligt hvad Stefanus säger, gaf Israel "det lefvande ordet", lagen (Apg. 7:38, 53), och som då uppenbarade sig i majestätisk storhet och fruktansvärdt dunder på Sinai. Se

2 Mos. 19 och följande kapitel. Liksom det äfven var han, som med sin ande och kraft stärkte, utrustade och besjälade hela skaran af de sändebud, vittnen och profeter, som framburit vittnesbörd från och om honom inför folket. Se 1 Pet. 1:11.

Bibeln har icke såsom himmel och jord tillkommit direkt genom Guds omedelbara och allsmåktiga "Varde!" Utan den har tillkommit på ett medelbart sätt genom hans andes inspiration och ledning med människor, som därvid varit yttre redskap. Bibeln är därför Guds särskilda uppenbarelse för människan. Den uppenbarar alltså på ett särskildt sätt både *hvem Gud är* och *hurudan han är*. Den innehåller det högsta och ädlaste, det sannfärdigaste och trovärdigaste vittnesbördet både om Gud själf och om hans vilja och om hans verk. Den är Guds kärleks och barmhärthighets, Guds sannings och frälsnings uppenbarelse, däri han uppenbarar sig och sina egenskaper, sitt sinne, sin vilja, sina tankar, sina rådslut och mycket af sina gärningar, både af hvad han har gjort, hvad han gör och hvad han kommer att göra. Den säger oss, att Gud är kärlek, att han är allsmåktig och allvis, att han är nådig och rättfärdig, att han är god och barmhärtig.

Bibeln har äfven det högsta och härligaste budskapet från Gud till mänskligheten. Den säger oss både hvarifrån vi kommit, huru vi tillkommit och för hvad ändamål vi äro till. Den säger oss äfven, hvarigenom och på hvad sätt vi, såsom det ädlaste af Guds verk, skola uppnå det mål, som vår Skapare har beredt för oss, ett mål så oförlikneligt härligt och skönt, att all jordisk skönhet och glans förbleknar, då den jämföres därmed.

Då vi nu se, huru människor utom bibeln äro i okunnighet i detta och mycket annat, och vidare huru många det finns, som irra efter sina egna tankefoster

och fantasier och förirra sig i otaliga irrgångar, då de icke hafva eller mottaga Guds i ordet meddelade uppenbarelser, så bör äfven detta vara en maning för oss att undersöka innehållet i detta gamla och dock alltid nya, så mycket anfallna och dock så orubb-
liga, så ofta förkastade och dock så vidt sig utbre-
dande, så missförstådda och dock så enkla, så dolda
och dock så uppenbara, så misstänkta och dock så
sannfärdiga ord, bibeln.

I.

Författare.

Bibeln är skriven af människor och på ett mänskligt språk och enligt det mänskliga språkets lagar. Men den är icke skriven af en enda person, ej heller af personer, som utgått från en och samma mänskliga skola, så att de i så hänseende varit beroende af hvarandra, att där den ene slutade, där fortsatte den andre, eller hvad den ene hade begynt, det hade den andre som uppgift eller mål att vidare utveckla eller fullständiga. Den är heller icke skriven på en och samma tid. Ty Gud har icke uppenbarat sig med all sin sanning och all sin vilja på en gång, ej heller på en tid, ännu mindre för en människa. Utan han har gifvit den ene en uppenbarelse, den andre en annan; den ene har fått mer, den andre mindre; den ene har fått uppenbarelse i en sak, den andre i en annan, och sålunda har skett tid efter annan — liksom han icke skapat oss alla på en gång eller låtit oss alla födas på en och samma tid; utan han har i sin vishet låtit oss födas den ene på en tid, den andre på en annan och ställt oss den ene på en plats, den andre på en annan och gifvit oss den ene en gåfva, den andre en annan.

Bibeln är skriven under en tidrymd af mellan 1,500 och 1,600 år och af minst 40 olika personer. Dessa hafva icke innehaft en och samma plats eller

förrättning eller bildning. Utan de hafva innehaft mycket olika af sina tiders samhällsställningar, förrättningar och bildningsgrader, ja, ända ifrån den högsta till den lägsta. Den är skrifven af konungar, präster, profeter, skriftlärda, läkare, herdar, tullnärer, tältmakare och fiskare m. fl. Alla dessa uppväxte under mycket olika förhållanden och fingo sålunda mycket olika uppfostran. De stodo ej blott under så vidt åtskilda omständigheter och inflytanden, som deras olika samhällsställning och bildning medförde, utan äfven som deras olika tiders skaplynne under så många århundraden medförde i upplysning, i tänkesätt, i seder och bruk, såsom följder af växlingar och framåtskridande i utveckling, i bildning, i upplysning m. m.

Bibelns författare hafva talat och skrivvit nästan uteslutande — dock icke helt — till och för Guds folk. De fingo hvar och en på sin tid och på sin plats sin särskilda kallelse och sitt särskilda uppdrag af Gud. Detta angick delvis den tidens förhållanden, hvori de lefde, dels dens och deras behof, tillstånd och omständigheter, som budskapet gällde. Dessa budskap ingingo i lifvets alla lägen och förhållanden, där de hade dels olika personer med olika karaktärer, dels olika slags synder och afvikelser att höja sina vittnesbörd emot och bekämpa, dels inneburo de någon särskild undervisning och upplysning, tröst och uppmuntran till lärdom och ledning. Stundom inneburo de erinringar om det flydda, dels huru Gud varit med, ledsagat, bevarat och hulpit dem, som sökt honom eller tröstat på honom, dels huru han straffat dem, som afvikit ifrån honom eller trotsat och satt sig emot honom och hans vilja. Stundom fingo de i uppdrag att uppträda och varna, att förmana och att bestraffa för olydnad, synder och afvikelser, hvarvid de i synnerhet vid vissa tillfällen uppträdde med ett mod och

en kraft, som trotsade alla motstånd. Och deras budskap voro så vissa och klara, att de ej sällan utropade: "*Så säger Herren*", hvarmed de tydligt tillkännagåfvo, att de talade på Guds befallning. Stundom kände de sig ej blott manade utan rent af tvingade till att frambära det vittnesbörd, de fingo af Gud. Profeten Amos säger: "Herren, Herren talar, hvem skulle då icke profetera?" Am. 3:8. Profeten Jeremia gjorde vid sin första kallelse invändning och sade: "Herre, Herre! Se, jag förstår icke att tala, ty jag är för ung. "Då" — så säger han — "sade Herren till mig: Säg icke: 'Jag är för ung', utan gå åstad, hvart jag sänder dig, och tala hvad jag bjuder dig... Se, jag lägger mina ord i din mun", Jer. 1:6, 7, 9. Och när han sedan talade och fick lida mycken motsägelse och smälek, hån och misshandling därför, så tänkte han på att icke vidare tala i Herrens namn. "Men då" — så säger han — "blef det i mitt hjärta såsom brunne där en eld, instängd i mitt innersta." Jer. 20:8, 9. När Herren sände Mose, sade han: "Jag skall vara med din mun och lära dig hvad du skall tala." 2 Mos. 4:12. När Jesaja begynner uppteckna sina syner, så höjer han utropet: "Hören, I himlar, och lyssna, du jord; ty Herren talar." Jes. 1:2. Hesekiel fick se en bokrulle, fullskrifven både innan och utan, och denna fick han befallning att äta; och när han hade ätit den, blef han sänd att tala Herrens ord till Israel. Hes. 2 och 3 kapitel.

Aposteln Paulus skrifver: "Ve mig, om jag icke förkunnar evangelium". 1 Kor. 9:16. Och i Ebr. 1:1 läsa vi: "Sedan Gud fordom många gånger och på många sätt talat till fäderna genom profeterna, har han på det sista i dessa dagar talat till oss genom sin Son."

Allt blef icke nedskrifvet på samma gång som tillsägelsen eller uppenbarelsen blef gifven eller som till-

dragelsen skedde eller då talet hölls. Skrifkonsten har heller icke alltid varit så utbildad som den nu är. Mose, som är den förste kände häfdatecknaren, har i sin första bok i korta drag nedskrifvit människosläktets, synnerligen en stams, historia under något mer än 2,500 år före hans tid. Då profeten Jeremia var insatt i fängelse, fick han af Herren befallning att uppteckna allt hvad Herren förut hade talat till honom angående Israel och Juda och andra folkslag. Jer. 36 kap. Jesu lefnadsteckningar, de fyra s. k. evangelierna, blefvo skrifna först 30 år eller mer efter hans död, uppståndelse och himmelsfärd.

Gud har också talat mycket till vissa människor och visat dem mycket, som aldrig blifvit upptecknad. Enoks profetia ha vi icke upptecknad mer än hvad som står i Jud. v. 14, 15. Striden mellan Mikael och djäfvulen om Moses kropp, ha vi heller ingen beskrifning om mer än i Jud. v. 9. Johannes ämnade skrifva, hvad de sju dundren talade, men fick befallning att icke göra det. Upp. 10:3, 4. När aposteln Paulus var uppryckt till tredje himmelen, fick han höra något, som det icke är tillåtet för en människa att omtala — väl icke heller att uppteckna. 2 Kor. 12:4.

Bibeln innehåller alltså icke allt hvad Gud har talat eller gjort, lika litet som den innehåller allt hvad han kommer att säga och göra. Den säger oss, att mycket var uppenbaradt för, ja, äfven taladt och skrifvet af apostlar, profeter och andra heliga, som icke blifvit bevaradt åt oss eller infördt i vår bibel. I 1 Krön. 29:29, 30, läsa vi följande: "Och hvad som är att säga om konung David, om hans första tid såväl som om hans sista, det finnes upptecknad i siaren Samuels krönika, i profeten Natans krönika och i siaren Guds krönika, tillika med hela hans regering och hans bedrifter och de skickelser, som öfvergingo honom och Israel och alla andra länder och riken." I 2 Krön.

9: 29 läsa vi följande: "Hvad nu vidare är att säga om Salomo, om hans första tid såväl som om hans sista, det finnes upptecknad i profeten Natans krönikä, i siloniten Ahias profetia och i siaren Jedais syner om Jerobeam, Nebats son." Jämför Joh. 20: 30, 31, där det heter: "Jesus gjorde nu i lärjungarnas åsyn äfven många andra tecken, hvilka icke äro skrifna i denna bok. Men dessa äro skrifna, på det att I mån tro, att Jesus är Kristus, Guds Son, och att I, som tron, mån hafva lif i hans namn."

Bibelns författare förstodo icke alltid betydelsen af de uppenbarelser de fingo och som de hade att nedskrifva. Daniel säger angående en uppenbarelse, som han fick: "Jag hörde detta, men förstod det icke." Dan. 12: 8. Petrus skrifver, att profeter, som profeterat om nåden för de kristna, "hafva ifrigt rannsakat och forskat, till hvilken och hurudan tid Kristi ande, som var i dem, utvisade, då han förut vittnade om lidandena i Kristus och härligheterna därefter." 1 Pet. 1: 10, 11. Anden vittnade för dem, men de behöfde rannsaka och forska för att lära känna tiden såväl som hurudant det då skulle blifva. Genom andens tillskyndelse uttalade Petrus: "Löftet är för eder och edra barn och för alla dem, som äro fjärran, så många som Herren, vår Gud, skall kalla härtill." Apg. 2: 39. Han synes dock icke själf förstått den stora betydelsen af detta, förrän han många år senare fick en särskild uppenbarelse därom. Se Apg. 10 kap. Aposteln Paulus säger, att det var en Kristi hemlighet, som var honom meddelad genom en uppenbarelse, att folkslagen skulle få vara delaktiga med Israel i Kristi evangelium. Ef. 3: 1—6.

Men om än bibelns skribenter icke alltid klart förstodo hela betydelsen i allt hvad Herren meddelade dem, så voro de dock så vissa om, att det, som blef dem meddeladt, kom ifrån Gud, att därpå kunde de

både lefva och dö. Därför voro deras budskap så vissa och deras uppträdanden så säkra, frimodiga och kraftiga, att de omutligt framburo det budskap de fått och troget utförde sitt uppdrag, antingen det innebar tröst och uppmuntran till upplysning och lärdom, eller det innebar tillrättavisning och bestraffning till varning eller dom. Och detta gjorde de antingen det gällde den ene eller den andre, hög eller låg, konung eller folket. Och vidare bevisade de sannfärdigheten och trovärdigheten af sitt budskap därmed, att de stodo fasta därvid och kunde försaka och lida därför. De blefvo ofta misstänkta och misskända, motsagda och smädade; men detta rubbade dem icke. Nej, de bevisade sin visshet och trohet med att tåligt och ädelmodigt utstå smälek och lidande, misshandling och fångenskap för sitt vittnesbörd. Och många af dem blefvo äfven grymt dödade därför. I Ebr. 11:te kapitel uppräknas en hel skara af dem, som under gamla förbundets tid blefvo misshandlade och dödade för sin tro och sitt vittnesbörd om Gud och från Gud.

Emedan dessa Herrens sändebud lefde under olika tider och på olika platser, under olika omständigheter och förhållanden, hade mycket olika naturanlag och karaktärer och blefvo utrustade med mycket olika begåfning och fingo hvar och en sitt särskilda uppdrag för sitt särskilda ändamål: så förekommer det i bibeln äfven en sådan mängd för att icke säga alla möjliga olika slags tal, och detta både angående innehåll och framställningssätt. Där finnas tal till lärdom, till upplysning, till ledning, till uppbyggelse, till tröst, till rättelse, till varning, till förmaning, till bestraffning och till dom. Där finnas lagar, stadgar och föreskrifter af många olika slag af både politisk och religiös natur. Där är historia, berättelser och lefnadsteckningar af flera olika slag. Där äro allegorier, anekdoter, ordspråk, sändebref och böner; där är

poesi af olika slag, och profetior finnas af många olika slag och gifna på olika sätt m. m. Bibeln är därför äfven i litterärt hänseende den rikaste och den mest sublimes och mångsidiga bok i världen såväl hvad beträffar omväxling af ämnen som omväxling af stil och skriftsätt. Och nästan hvarje sida och tillstånd i det mänskliga lifvets växlingar äro där behandlade. Och ej sällan blef den talande eller skrivande så inspirerad af Herrens ande, att det som meddelades, blef ej blott hvad den närvarande stunden kräde och som sålunda kunde tillämpas på det närvarande förhållandet, utan det blef öfvernaturligt, där blef ett öfverskott, så att där blef en dubbel betydelse i det som meddelades. Se som exempel härpå Herrens löfte till David om hans son i 2 Sam. 7: 12—16, jämfördt med Luk. 1: 30—35; vidare Jes. 7 kap. med Matt. 1: 22, 23; Jes. 40: 3 med Matt. 3: 5; Jes. 61: 1, 2 med Luk. 4: 18—21. Bibeln träffar därför människorna i alla deras olika lägen; den letar upp dem äfven i deras dolda vrår; den uppenbarar hvad som dväljes i hjärtats hemliga gömslen. Den visar såsom ingen annan bok både hvad man är och hvad man behöfver; och den har äfven bot för alla och allt. Ty många af dess härliga uppenbarelser, i synnerhet angående Gud själf och hans egenskaper, hans kärlek, vishet, makt och godhet m. m., innehålla omätliga djup, hvilka vi nog blott föga ännu förmått fatta.

Och dock är icke allt hvad Gud är och gör ännu uppenbaradt och uppptecknad. Ty vi kunna nog lika litet i vårt nuvarande svaghetstillstånd i dödlighetens kropp lära känna honom tillfullo, som vi kunna se hans ansikte, hans glans och härlighet. Och därom läsa vi i Joh. 1: 18: "Ingen har någonsin sett Gud". Och i 2 Mos. 33: 20 heter det: "Mitt ansikte kan du icke få se, ty ingen människa kan se mig och lefva." Och i 1 Tim. 6: 16 läsa vi: "Han, som allena eger

odödlighet och bebor ett otillgängligt ljus, hvilken ingen af människor har sett, icke heller kan se, hvilken vare ära och evig kraft.”

Men liksom solen, månen och stjärnorna visa Guds storverk och lysa och pryda naturens himmel, så visar bibeln på den andliga himmelen, Guds storverk och den kommande världens härlighet. Sålunda framträder den makalösa, underbara, storslagna och mångskiftande färgrikhet och allsidighet, som förefinnes i bibeln och gör den passande för alla folk, för hög och låg, för lärd och olärd, för rik och fattig, för ung och gammal, för hvita och röda, gula och svarta och under alla skiften och tidevarf.

Genom de många olika redskap, som Herren brukat, de olika uppdrag han gifvit dem och den olika begåfning, hvarmed han utrustat dem, ådagalägges den omätliga vishet och kärlek, den allsidiga omsorg och trogna omvårdnad, han har om människan. Han behandlar mänskligheten som en vis och mäktig fader sina barn. Han uppenbarar och meddelar litet efterhand och vill att vi skola fatta och lära känna honom mer och mer och utvecklas, till dess vi nå vår fullkomning.

Af allt detta framgår, att bibeln icke är ett dogmatiskt verk, utfördt efter något af människor uppfördt system. Utan dess sanningar framträda såsom gudomliga uppenbarelser, meddelade genom mänskliga budskap, föranledda af särskilda förekommande, i mångt och mycket växlande omständigheter och förhållanden. Och på samma gång som bibelns författare blefvo sända af Gud och af honom utrustade med det mod och den kraft, den visdom och begåfning, som de hvar och en behöfde för att fylla den särskilda plats och att utföra det särskilda värf, som blef dem anförtrodt: så använde hvar och en äfven den insikt och kunskap han ägde, de gåfvor och förmågor han

hade och utförde sitt uppdrag och frambar sitt budskap på sitt särskilda sätt och med sin särskilda stil. Allt detta sätter därför ej blott sin gudomliga utan äfven sin mänskliga prägel på hvars och ens skrift.

Och att många olikheter förefinnas hos bibelns författare, det visar sig under hela tiden ifrån början till slut. Det uppenbarar sig vid en jämförelse såväl mellan den ene och den andre af profeterna och öfriga af gamla förbundets skribenter som mellan den ene och andre af apostlarna och nya förbundets skribenter. David skrifver icke i samma stil som Mose; icke heller skrifver Esra efter samma metod som David; Hesekiel skrifver icke i likhet med Jesaja; icke heller skrifver Daniel i samma form som Hosea, o. s. v. Och se hvilken olikhet det är emellan apostlarnas, Pauli, Petri och Johannes' och öfriga af nya förbundets författares heliga skrifter både i stil, framställningssätt och bevisföring!

Och det var icke med bibelns författare så, som det är med dess öfversättare, hvilka kunna hjälpa hvarandra med att finna rätta ordet, som återgifver rätta meningen; och de kunna hafva ledning af sina föregångare; och om de göra misstag, kunna de få rättelse af sina efterträdare. Utan författaren af en bibelskrift fick vara ensam med sin Gud både med att förstå den uppenbarelse eller tillsägelse eller det uppdrag han fick och med att i ord återgifva det. Ingen människa kunde gifva honom förklaring i saken; ingen kunde bistå honom med att finna de rätta orden eller att uttrycka dem på det rätta sättet. Han fick vara språkligt lärd eller olärd, så hade han endast att frambära det han fick af Gud på det sätt som Gud hade gifvit honom. Och såsom sådant står det nu för eftervärlden genom århundraden och årtusenden.

Men märk nu väl och besinna huru underbart: att oaktadt all denna olikhet hos författarne och den

okonstlade enkelheten i deras vittnesbörd, hafva bibelns 66 böcker kunnat sammanfogas till en enda bok, så att den nu under flera århundraden har räknats för en bok. Och den är icke en bok, som är full af förvirring och själmotsägelser eller en däri den ene författaren bygger upp och den andre rifver ned. Nej, det förekommer icke ens hos någon af dess författare, att den ene anmärker, klandrar eller kritiserar den andre. Utan oaktadt alla dess författares mångsidiga olikheter är där den djupaste enhet, den fullkomligaste harmoni och den ljufvaste samklang — lik ett väl stämdt musikinstrument — som genomgår det hela ända från början till slut.

Och emedan han, som med sin hands oändliga makt och i sin vishet frambringat, uppehåller och styrer en präknelig här af himlakroppar, så att de ofelbart gå sina banor, har på ett innerligare sätt frambringat och inlagt sin ande i sitt ord, så är det naturligt och kan omöjligt vara annorlunda än, att det är en öfver allt annat högstämd och helig harmoni, som genomgår detta hans ord, hvilket är ett med honom själf. Och i den mån våra andliga ögon öppnas, få vi se, att detta ord ej blott harmonierar med sig själf, utan att det äfven går in i, utvecklar, fullständigar och fullkomnar hvartannat, liksom trådarna i en väf, där varp och väft gå in i hvarandra, så att det tillsammans utgör ett helt.

Att Kristus genom sin ande och sina redskap, sina tjänare och sändebud, har frambringat ordet från början till slut och själf står bakom det eller utgör ett med detsamma, det är sålunda hemligheten i den sköna enheten och den klingande harmonien, som genomgår dessa så olika författares oförlikneliga skrifter. Och det är detta, som äfven gör dem odödliga. Se huru allt annat föråldras, kommer ur modet och måste försvinna för bättre och nyare upplysning! Men bibeln

står ännu i sin lifsfriska kraft till upplysning, lärdom och ledning för oss alla.

Ingen människa med sund bedömningsförmåga, som känner bibeln och dess majestätiska innehåll, kan säga, att den är endast människoverk. Omöjligt! Det är ojäfaktigt och kan ej motsägas, att en högre hand, en allsmäktig hand, har styrt, och att en evig ande, en allvis ande, har haft ledningen af och öfver det hela från början till slut. Det bevisar hvad som står skrifvet: "Människor hafva talat (och skrifvit) af Gud, förda af en helig ande." 2 Pet. 1:21.

II.

Mose.

Emedan Mose skrifvit nära en femtedel af hela bibeln, och bibelkritiken tagit sig för att mycket klandra hans skrifter, så är det tillbörligt att äfven här ägna en liten särskild betraktelse åt detta ämne.

Mose föddes af israelitiska föräldrar, af Levi stam, omkring 2,588 år efter Adams skapelse, 1,577 före Jesu födelse. Genom Guds särskilda ledning räddades han ifrån att som barn blifva dödad och blef i stället uppfostrad i faraos hof och dock ammad af sin egen moder. Så blef han lärd i all egyptiernas vishet. Egypten anses att i den tiden hafva stått på den högsta bildningsgrad i världen. Och Mose blef en rikt utrustad och begåfvad man, mäktig i både ord och gärningar (Apg. 7:22). När han var 40 år, lämnade han faraos hof och tänkte befria Israel ifrån det djupa förtryck och slafveri, hvari det då befann sig. Men då förifrade han sig så, att han bringades till att lämna landet. Så begaf han sig till Midjan, där han stannade hos en präst, Jetro Reguel, och gifte sig med hans dotter, Sippora. Så fick han gå i öknen och valla sin svärfaders boskap i 40 år. Där fick han öfva sig i ökenlifvets försakelser och mödor, faror och äfventyr. Detta var för Mose en ny skola och en djupt förödmjukande fostran.

Efter de fyratio åren kallade Gud honom genom en särskild uppenbarelse att gå till Egypten och uttaga Israel ur dess trældom. Därtill ansåg han sig nu oduglig. Men på Guds befallning gick han dock åstad. Och i Guds kraft utförde han nu Israel med hög hand och genom mäktiga gärningar. Guds kraft fullkomnas i svaghet (2 Kor. 12:9). Mose förde Israel genom Röda hafvet, där farao med hela hans krigshär drunknade. Sedan förde Mose Israel i öknen i fyratio år. Då fick han gagn af den lärdom och fostran, som Gud i sin allvishet förut beskickat honom, såväl då han ammadades af sin moder som då han var vid hofvet och hvad han fått lära under herdelifvet. Här uppenbarade sig Gud för honom på ett ovanligt sätt, i synnerhet på berget Sinai, hvarifrån han gaf honom bud och lagar, stadgar och anordningar för Israel. Sådana bud och lagar hade aldrig förut varit gifna åt människor eller kända bland människors barn. Genom iakttagande däraf skulle de mer än förr blifva och vara ett från alla andra åt Gud afskildt, helgadt folk, högre och ädlare än något annat folk på jorden. Dessa bud och lagar gälla ännu i dag för Israel efter bortåt 3,500 år. Och äfven alla s. k. kristna folkslag akta dem heliga och hafva i mer eller mindre mån lärdom och ledning af dem. Och dessa lagar ligga ännu i icke liten betydelse till grund för den borgerliga lagstiftningen i hela den civiliserade världen. Herren lofvade israeliterna i dessa lagar, att om de iakttog och hölle dem, skulle han vara med dem och välsigna dem; de skulle få lefva länge och njuta godt, de skulle vara ett utvaldt, ädelt folk, det högsta af alla folk på jorden. Ingen skulle kunna stå dem emot. Men om de öfverträdde dessa Herrens bud och lagar, så skulle det gå dem illa, de skulle blifva kufvade och miss-handlade af deras ovänner; och om de ändå icke erkände sina synder och omvände sig, skulle de blifva

tuktade ännu hårdare och t. o. m. fördrifna ifrån det goda land, som han hade lofvat Abraham, Isak och Jakob att gifva dem och deras efterkommande. Deras senare historia visar, att allt detta uppfylldes, ja, uppfylles på dem ännu i dag.

Många själfkloka och öfvermodiga människor hafva i sin inskränkt het kritiserat och klandrat Mose och hans skrifter. Men låtom oss med en hastig blick göra en jämförelse mellan honom och senare, äfven vår tids, härförare, författare och lagstiftare.

Hvar har det funnits en man, som ensam kunnat föra ett folk på omkring två millioner människor genom en öken och sammanhålla det och förskaffa det både skydd och bärgning, så att det icke blifvit förgånget af brist på mat, vatten och kläder m. m. och icke blifvit nedgjordt af andra folk, utan egt bestånd under 40 år? Jämför hvad historien säger om de härnadståg, som blifvit gjorda, om antalet af dem, som varit i dem, om tiderna då de pågått och om utgången af dem. Huru helt litet eller intetsägende äro de icke alla jämförelsevis! Eller hafva dessa, som kritisera Mose, utfört några bragder, som äro värda jämförelse med hans?

Vidare, hvar har det funnits en man eller kvinna, som vetat att meddela oss en sammanhängande, sannfärdig och trovärdig historia om skapelsen af himmel och jord, sol, måne och stjärnor, växtriket, djurriket och människan — eller en sådan historia om människans fall, om Guds sinne lag till och behandling af de första människorna, om löftet angående en räddare m. m., m. m., om icke detta blifvit hämtat just utur Moses skrifter? Huru äro icke de försök, som gjorts därförutan, hvarandra motsägende gissningar och fantasifoster!

Vidare, hvar har det funnits en man, som egt visdom och förstånd nog till att stifta lagar för en hel

nation, hvilka, oaktadt allt framåtskridande i upplysning och alla växlingar i utvecklingen, icke föråldrats så, att de blifvit gagnlösa, utan kunnat stå orubbliga och ega bestånd under århundraden och årtusenden? Tänk, huru alla lagstiftare i världen ännu i denna tid, som räknas så upplyst, äro små barn jämförelsevis med Mose, som lefde i det som nu kallas skuggornas tidehvarf. I de mest civiliserade länderna väljer man nu en hel skara af dem, som man anser vara mest lämpliga och förståndiga i saken, och dessa sammanfoga lagar enligt den kunskap och gåfva de ega. De hafva både Mose och öfriga heliga skrifter, sitt eget lands och andra lands lagar att hämta ledning och lärdomar af, och så sitta de dag efter dag och öfverlägga om och stifta de lagar, som de anse mest nyttiga och ändamålsenliga för sitt eget och sitt folks bestånd, välfärd och framåtskridande. Och ändå kunna icke dessa lagar i sin helhet ega bestånd ett århundrade, ännu mindre i årtusenden, utan hvarje år behöfva de förändras och förbättras.

Om de som kritisera Mose egde sann visdom, så skulle de ju bevisa det i gärning äfven angående lagstiftningen. Men en kritiker eger ofta icke ens förstånd till att blygas öfver sin okunnighet.

Jag vill här bifoga ett stycke om Mose af L. Causen. Han säger: "Hvad finnes mera heligt och mera gudomligt i hela Gamla Testamentet än skrifterna af denna Guds man? Han var till den grad profet, att hans böcker sättas öfver allt det öfriga och kallas *lagen*, företrädesvis. Han var till den grad profet, att en profet, då han talade ensamt om hans böcker, sade: "Herrens lag är utan brist." Ps. 19: 8. Han var till den grad profet, att han jämför sig med ingen annan än Guds son. Det heter: 'Denne är den Mose, som sade till Israels söner: En profet såsom mig skall Gud uppväcka eder af edra bröder' (Apg.

7: 37). Han var till den grad profet, att han brukade låta sina befallningar föregås af dessa ord: 'Så säger Herren.' Han var till den grad profet, att Gud hade sagt till honom: 'Gå nu åstad, jag skall vara med din mun och lära dig, hvad du skall tala' (2 Mos. 4: 12). Slutligen, han var till den grad profet, att det är skrifvet: 'Men i Israel uppstod icke mer någon profet sådan som Mose, med hvilken Herren hade umgåtts ansikte mot ansikte.' 5 Mos. 34: 10."

III.

Moses första bok bekräftad i både Gamla och Nya Förbundens heliga skrifter.

Emedan Moses första bok är den enda verkligt tillförlitliga historia vi äga om såväl skapelsen som om människosläktets första tillvaro under den första långa tidrymden af öfver 2,000 år — för att icke säga intill Mose födelse, som enligt den bibliska berättelsen skedde 2,588 år efter Adams skapelse, så är det af ganska stor betydelse att fästa en särskild uppmärksamhet vid denna bok. Vi böra därför noga betrakta i hvad förhållande den står till de öfriga böckerna i den heliga skrift: om den omtalas och huru den omtalas däri. Och detta både därför, att den tiden vanligen kallas förhistorisk,* och därför, att de, som icke tro på bibelns gudomlighet, hafva gjort många anfall på denna bok och invändningar mot den för att göra den misstänkt.

* Boken "Kings", som utgör kinesernas fem förnämsta urkunder, "Veda", som är bramanska religionens heliga böcker, och "Zend Avésta", som är de gamle persernas heliga bok, hvilka alla böcker äro dessa folks äldsta forntids litteratur, innehålla sådana fabelaktiga sagor, att de alls icke äro värda någon tilltro eller kunna jämföras med bibeln. Detta bevisar äfven dessa folks moraliskt låga ståndpunkt, i det att deras religioner eller gudaläror icke förmått höja dem till den civilisation och bildning, som de, hvilka tro bibeln, uppnått.

I 1 Mos. 1:1 heter det: "*I begynnelsen skapade Gud himmel och jord.*" Detta upptages och bekräftas på talrika ställen, af hvilka jag vill anföra några få. I Ps. 33:6 heter det: "Himmelen är gjord genom Herrens ord och all dess här genom hans muns anda." I Ps. 90:2 heter det: "Du (Gud) frambragte jorden och världen." I Ps. 102:26 heter det: "I urtiden lade du jordens grund, och himlarna äro dina händers verk." I Neh. 9:6 heter det: "Du allena är Herren. Du har gjort himlarna och himlarnas himmel och hela deras härskara, jorden och allt hvad därpå är." I Jes. 37:16 heter det: "Du har gjort himmel och jord." I Jer. 32:17 heter det: "Ack, Herre, Herre, du är ju den, som har gjort himmel och jord genom din stora kraft och din uträckta arm." I Jer. 51:15 heter det: "Han har gjort jorden genom sin kraft, han har beredt jordens krets genom sin vishet, och genom sitt förstånd har han utspänt himmelen." I 2 Krön. 2:12 heter det: "Lofvad vare Herren, Israels Gud, han som har gjort himmel och jord."

Detsamma upptages och bekräftas äfven i Nya Förbundets heliga skrifter. Så läsa vi i Apg. 4:24: "Herre, du som har gjort himmelen och jorden och hafvet och allt det som är uti dem." Och i Ebr. 1:10 heter det: "Du, Herre, grundade jorden i begynnelsen, och himlarna äro dina händers verk."

Sedan läsa vi i 1 Mos. 1:2: "Mörker var öfver djupet." Och i v. 3 säges det: "Och Gud sade: 'Varde ljus'; och det vardt ljus." Detta anföres och bekräftas af aposteln Paulus i 2 Kor. 4:6, där han säger: "Gud befallde ljuset lysa ur mörkret." Sedan läsa vi i 1 Mos. 1:9, 10: "Och Gud sade: 'Samle sig det vatten, som är under himmelen, till en särskild plats, så att det torra blifver synligt.' Och det skedde så. Och Gud kallade det torra jord, och den plats, där vattnet samlats, kallade han haf."

Härom sjöngo de inspirerade skalderna: "Han samlar hafvets vatten såsom i en hög, han lägger djupen i deras förvaringsrum", Ps. 33: 7. Och: "Med djupet betäckte du henne (jorden) såsom med en klädnad; uppöfver bergen stodo vattnen. Men för din näpst flydde de, för ljudet af ditt donder hastade de undan, uppför berg och nedför dalar bort till den plats, som du bestämt för dem. En gräns satte du, som de icke fingo öfverskrida, så att de icke åter skulle betäcka jorden", Ps. 104: 6—9. I Ords. 8: 29 heter det: "Han satte för hafvet dess gräns, så att vattnet icke skulle öfverträda hans befallning, när han fastställde jordens grundvalar." I Job 38: 8 heter det: "Hvem satte dörrar för hafvet, när det föddes och kom ut ur moderlifvet, när jag gaf det moln till kläder och lät töcken blifva dess linda, när jag åt det utstakade min gräns och satte bom och dörrar därför och sade: 'Här intill skall du komma men icke vidare, här skola dina stolta böljor lägga sig?'" Och vidare heter det i Jer. 5: 22: "Skullen I icke frukta mig, säger Herren, skullen I icke bäfva för mig, för mig som har satt stranden till en damm för hafvet, till en evärdlig gräns, som det icke kan öfverskrida, så att dess böljor, huru de än svalla, ändock intet förmå, och huru de än brusa, likväl icke kunna öfverskrida den?"

Sedan läsa vi i 1 Mos. 1: 16—18: "Gud gjorde de två stora ljusen, det större ljuset till att råda öfver dagen, och det mindre ljuset till att råda öfver natten, så ock stjärnorna. Och Gud satte dem på himmelens fäste till att lysa öfver jorden och till att råda öfver dagen och öfver natten och till att skilja ljuset från mörkret."

Denna beskrifning upptages och bekräftas på flera ställen i de öfriga heliga skrifterna. Den inspirerade poeten utbrister i Ps. 136: 7—9 och säger: "Han

har gjort de stora ljusen, ty hans nåd varar evinnerligen: solen till att råda öfver dagen, . . . månen och stjärnorna till att råda öfver natten.” I Ps. 74: 16 heter det: “Din är dagen, din är ock natten; du har beredt ljuset och solen.” I Ps. 104: 19 heter det: “Du gjorde månen till att bestämma tiderna.” Och profeten säger: “Herren. . . har satt solen till att lysa om dagen och månen och stjärnorna till att lysa om natten i ordnad gång”, Jer. 31: 35.

Sedan läsa vi i 1 Mos. 1: 26, 27: “Och Gud sade: ‘Låtom oss göra människor till vår afbild, att vara oss lika; och råde de öfver fiskarna i hafvet och öfver fåglarna under himmelen och öfver boskapsdjuren och öfver hela jorden och öfver alla kräldjur, som röra sig på jorden.’ Och Gud skapade människan till sin afbild, till Guds afbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem.”

Detta bekräftas på många ställen. I 1 Mos. 5: 1 heter det: “När Gud skapade människor, gjorde han dem Gud lika.” I 9: 6 heter det: “Gud har gjort människan till sin afbild.” Aposteln Paulus säger i 1 Kor. 11: 7, att “en man är Guds afbild.” Och i Jak. 3: 9 säges det, att ‘människorna äro gjorda till Guds afbild.’ I Ps. 8: 4—9 heter det: “När jag ser din himmel, dina fingrars verk, månen och stjärnorna, som du har beredt, hvad är då en människa, att du tänker på henne, eller en människas son, att du låter dig vårda om honom? Dock gjorde du honom nästan till ett gudaväsen; med ära och härlighet krönte du honom. Du satte honom till Herre öfver dina händers verk; allt har du lagt under hans fötter: får och oxar, allesamman, så ock vildmarkens djur, fåglarna under himmelen och fiskarna i hafvet, hvad som vandrar hafvens vägar.” Detta sistnämnda citeras och anföres delvis af aposteln i Ebr. 2: 6—8.

I 1 Mos. 2:dra kap. är ett återtagande och en närmare utveckling af människans skapelse. Det heter i v. 7: "Och Herren Gud danade människan af stoft från jorden och inbläste lifsande i hennes näsa, och så blef människan en lefvande varelse." Sedan säges det, att när Gud hade danat markens djur och himmelens fåglar, så förde han dem fram för mannen, på det han skulle gifva dem namn. Men där fanns icke någon sådan hjälp som höfdes honom. "Då", heter det, "lät Herren Gud en tung sömn falla på mannen, och medan han sof, tog han ut ett af hans refben och fyllde dess plats med kött. Och Herren Gud byggde en kvinna af refbenet, som han hade tagit af mannen, och förde henne fram till mannen. Då sade mannen: 'Ja, denna är nu ben af mina ben och kött af mitt kött. Hon skall heta maninna, ty af man är hon tagen.' Fördenskull skall en man öfvergifva sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru, och de skola varda ett kött", v. 21—24.

Detta bekräftas af aposteln i 1 Kor. 15:45, 47, där han säger: "Den första människan Adam blef till en lefvande själ." Och "den första människan är af jorden, gjord af jord." Och i 1 Kor 11:8, 9 heter det: "Man är icke af kvinna utan kvinna af man. Ty en man skapades icke för kvinnans skull utan en kvinna för mannens skull." Och i 1 Tim. 2:13 heter det: "Adam skapades först, sedan Eva." Och som svar på fariséernas frestelse sade Jesus till dem: "Hafven I icke läst, att han, som skapade, skapade dem från begynnelsen mankön och kvinnkön och sade: 'Fördenskull skall en människa öfvergifva fadern och modern och hålla sig till sin hustru, och de två skola vara till ett kött.'" Matt. 19:4, 5. Och i Ef. 5:31 heter det: "Därför skall en människa öfvergifva fadern och modern och förenas med hustrun, och de två skola vara till *ett kött*."

Sedan läsa vi i 1 Mos. 3: 1—6, om huru ormen bedrog Eva och bringade henne till öfverträdelse, och att hon bringade sin man till att öfverträda Guds bud.

Angående ormen ha vi en utförligare beskrifning i Upp. 12:te kap., äfvenså i Upp. 20: 1—3 och i Joh. 8: 44. I 2 Kor. 11: 3 säges det, att ormen bedrog Eva med list. Och i 1 Tim. 2: 14 säges det, att kvinnan blef bedragen och kom i öfverträdelse. Och beskrifningen i 1 Mos. 3:dje kap., att ormen bedrog Eva, och följderna däraf utvecklar aposteln ännu mera utförligt i Rom. 5:te kap., där det bland annat heter: "Såsom genom en människa synden kom in i världen och genom synden döden, så har ock döden kommit till alla människor, eftersom alla hafva blifvit lottlösa."

Att ormen bedrog Eva, så att hon syndade, ha vi sålunda starka bekräftelser på i bibeln; och vidare lämnar hela människosläktets historia en alltför sorglig bekräftelse på detta fall.

Sedan läsa vi i 1 Mos. 3: 16 den dom, som Gud uttalade öfver kvinnan. Det heter: "Jag skall låta dig utstå mycken vedermöda, när du blifver hafvande; med smärta skall du föda dina barn." Sannfärdigheten häraf har blifvit bekräftad af erfarenheten allt sedan ända till denna dag.

Sedan läsa vi i v. 17—19 om den dom, som Gud uttalade öfver mannen: att jorden skulle bära honom törne och tistel, att han skulle nära sig af den med vedermöda, att han skulle äta sitt bröd i sitt anletes svett, till dess han skulle återvända till jorden. Denna dom har också blifvit ganska eftertryckligt bekräftad under alla gångna tidsåldrar intill i dag.

Sedan läsa vi i k. 4: 1—10 om Kain och Abel, att de båda offrade åt Herren, men att Herren såg till Abel och hans offer, men icke till Kain och hans of-

fer, att Kain då blef vred och slog ihjäl sin broder, och att Herren sedan sade till Kain, att hans broders blod ropade ifrån jorden till Herren.

Detta är upptaget och bekräftadt på flera ställen i de heliga skrifterna. I Ebr. 11:4 läsa vi: "Genom tro frambar Abel åt Gud större offer än Kain, och genom henne fick han vittnesbörd, att han var rättfärdig, då Gud gaf vittnesbörd om hans gåfvor, och genom henne talar han ännu, fastän han är död." I Ebr. 12:22—24 heter det: "I ären komne till . . . ett stänkelseblod, som talar bättre än Abel." I 1 Joh. 3:12 förmanar aposteln Johannes sina läsare att icke vara "såsom Kain, som mördade sin broder." I Jud. v. 11 utropas ve öfver några, emedan "de trädte in på Kains väg." Och i Matt. 23:35 talar Herren Jesus om "den rättfärdige Abels blod."

Sedan läsa vi i 1 Mos. 5:18—24 om Hanok, att han vandrade i umgängelse med Gud, och vid 365 års ålder tog Gud honom bort, så att han blef icke mera sedd på jorden.

Detta upptages och bekräftas på flera ställen i bibeln. I Ebr 11:5 läsa vi: "Genom tro blef Enok, (samme som i Gamla Test. kallas Hanok) flyttad, på det att han icke skulle se död, och han fanns icke, därför att Gud förde honom bort, ty förr än han blef bortförd, fick han vittnesbörd, att han behagade Gud." I Jud. v. 14, 15 läsa vi om, att Enok profeterade om, att "Herren kommer med sina myriader heliga för att hålla dom öfver alla ogudaktiga." Vidare säges det där, att han var "den sjunde från Adam", hvilket öfverensstämmer med stamtaflorna både i 1 Mos. 5:te kap., 1 Krön. 1:3 och i Luk. 3:dje kap.

Släktleden emellan Adam och Abraham, som äro beskrifna i 1 Mos. 5:te och 11:te kap., utgörande en

tidrymd af 1,948 år, äro alla i samma ordningsföljd upptagna och sålunda bekräftade i Luk. 3 kap.*

Vidare läsa vi i 1 Mos. kap. 6—8 om människornas tilltagande ondska och att Gud lofvade och gaf dem 120 års bättringstid. Så omtalas där Noa, floden och arken, som Noa på Guds befallning byggde, och hvori han och hans hus, bestående af åtta personer, blefvo räddade, då de öfriga förgingos

Detta omtalas och bekräftas af både Herren Jesus och hans apostlar. I Ebr. 11:7 läsa vi: "Genom tro tillredde Noa, fruktande Gud, en ark till sitt hus' frälsning, då han fått uppenbarelse om de ting, som ännu icke syntes, och genom henne sakfällde han världen och blef arfvinge till den rättfärdighet, som är af tro." I 1 Pet. 3:20 omtalas "de som fordom voro olydiga, när Guds långmodighet bidade i Noas dagar, då en ark byggdes, in i hvilken få, det är åtta, själar frälstes genom vatten." I 2 Pet. 2:5 läsa vi, att "han icke skonade en gammal värld, men bevarade Noa, själf åttonde, en rättfärdighets härold, då han lät en öfversvämning gå öfver de ogudaktigas värld." Och i 2 Pet. 3:5, 6, heter det: "Att jorden har uppstått af vatten och genom vatten genom Guds ord, genom hvilka den då varande världen, af vatten öfversvämmad, fördärfvades."

Vidare läsa vi ord af Herren Jesus i Matt. 24:37—39: "Såsom Noas dagar voro, så skall människans sons tillkommelse vara. Ty såsom de voro i dagarna före öfversvämningen, de åto och drucko, gifte sig och bortgifte sig, ända till den dagen, då Noa gick in i arken. Och de märkte icke förrän öfversvämningen kom och tog dem alla bort."

Sedan läsa vi i 1 Mos. 9:9—16, att Gud ingick ett förbund med Noa, att han icke mer skulle låta nå-

* Att Kainam inkommit två gånger hos Lukas, nämligen i v:a 36 och 37 har möjligen skett genom någon afskrifvare. Det säges härleda sig från LXX öfvers.

gon flod komma öfver jorden, som skulle fördärfva allt kött, såsom det då hade skett. Och såsom förbundstecken satte han sin båge i skyn.

Detta se vi upptaget och bekräftadt af profeten, genom hvilken Herren säger: "Ty såsom jag gjorde vid Noas flod, så gör jag ock nu: såsom jag då betygade, att Noas flod icke mer skulle komma öfver jorden, så betygar jag ock nu att" o. s. v. Jes. 54: 9. Och i Ps. 89: 38 heter det: "Trost är vittnet i skyn." Och i Hes. 14: 14—20 nämnes Noa — jämte Daniel och Job — såsom särskildt gudfruktig.

I 1 Mos. 12: 1—7 läsa vi om, att Herren kallade Abraham ut ifrån sin faders hus till ett land, som han icke kände. Och då han kom dit, lofvade Herren att gifva detta land åt hans säd. Jämför 1 Mos 15: 18, där det heter: "På den dagen slöt Herren ett förbund med Abraham och sade: 'Åt din säd skall jag gifva detta land'."

Detta se vi upptaget och bekräftadt i Apg. 7: 2—4, där det heter: "Härlighetens Gud syntes för vår fader Abraham, medan han var i Mesopotamien, förr än han bodde i Haran, och sade till honom: 'Gå ut ur ditt land och från din släkt och kom till det land, som jag skall visa dig.' Då gick han ut ur kaldeernas land och bodde i Haran; sedan hans fader var död, förflyttade han honom till detta land, där I nu bon." Och i Ebr. 11: 8 läsa vi: "Genom tro lydde Abraham, då han blef kallad, att gå ut till en plats, som han skulle få till arf, och han gick ut, icke vetande hvart han skulle komma."

Att Israel intog detta land, därom läsa vi i Josuas bok och i Domareboken. Och att de sedan bodde däri i många århundraden bevisas ju både af bibeln och historien.

I 1 Mos. 15: 13, 14 läsa vi: "Och han (Gud) sade till Abram: 'Du skall veta förvisso, att din säd

skall lefva som främlingar i ett land, som icke tillhör dem, och de skola där vara trälar, och man skall förtrycka dem; så skall ske i fyra hundra år. Men det folk, hvars trälar de blifva, skall jag döma; sedan skola de draga ut med stora ägodelar’.”

Uppfyllelsen häraf läsa vi om i 2 Mos. kap. 5—12, där vi hafva en utförlig beskrifning om, huru Herren med hög hand och genom många tecken och starka domar utförde Israel ur Egypten, ur träldomshuset, med stora håfvor, sedan de varit där i 430 år (2 Mos. 12:40, 41).

Skalderna besjöngo detta i sina högstämda skaldestycken; se t. ex. Ps. 78:43—54 och Ps. 105:23—38.

Vidare bekräftas det i Apg. 7:6, 7, där det heter: “Och Gud sade sålunda: ‘Hans säd skall vara främmande i främmande land, och de skola göra dem till slafvar och plåga dem i fyra hundra år. Och det folkslag, som de skola slafva för skall jag döma’, sade Gud, ‘och därefter skola de gå ut och dyrka mig på detta rum’.”

Sedan läsa vi i 1 Mos 17:de kap. om, att Herren ingick förbund med Abraham och gaf honom omskärelsen som förbundstecken. Det heter där bland annat: “Och detta är det förbund mellan mig och eder och din säd efter dig, som I skolen hålla: Allt mankön bland eder skall omskäras . . . Släkte efter släkte skall hvart gossebarn bland eder omskäras, när det är åtta dagar gammalt.”

Detta upptages och bekräftas i Apg. 7:8, där det heter: “Han gaf honom omskärelsens förbund; och så aflade han Isak och omskar honom på åttonde dagen.” Och vid Johannes döparens födelse heter det i Luk. 1:59: “Och det skedde, att de kommo på åttonde dagen för att omskära barnet.” Och vid Jesu födelse heter det: “När åtta dagar voro uppfyll-

da, att man skulle omskära honom, kallades hans namn Jesus", Luk. 2: 21.

Att detta förbundstecken blifvit iakttaget inom hela den israelitiska nationen ända ifrån Abrahams dagar är ju väl känt af hela deras historia. Och detta tecken bära alla judar ännu i dag.

Vidare läsa vi i 1 Mos. 18: 10: "Jag skall komma tillbaka till dig nästa år vid denna tid, och se, då skall din hustru Sara hafva en son."

Detta sades till Abraham och bekräftas af aposteln i Rom. 9: 9, där det heter: "Detta är löftesordet: 'Vid denna tid skall jag komma, och Sara skall hafva en son.'"

Vidare läsa vi i 1 Mos. 21: 1—7 (jfr 17: 17), att Abraham var hundra år och hans hustru nittio år gammal, då Isak föddes.

Detta är upptaget och bekräftadt af aposteln i Rom. 4: 19, där det heter: "Och han var icke svag i tron och aktade på sin döda kropp, ehuru han var ungefär hundraårig, och Saras döda moderlif." Och i Ebr. 11: 11, 12, heter det: "Genom tro fick ock själfva Sara kraft till att grundlägga en säd till och med öfver lefnadsålderns tid, emedan hon ansåg honom trofast, som lofvat det. Därför föddes ock af *en*, och detta af en, hvilken var som död, en mängd såsom himmelens stjärnor och såsom den oräkneliga sanden vid hafvets strand."

Sedan läsa vi i 1 Mos, 22: dra kap. om, att Gud satte Abraham på prof och befallde honom gå till ett visst berg och där offra sin son Isak. Han gick och gjorde så, som Gud befallde honom. I sista ögonblicket blef han dock tillsagd att skona honom. Men emedan han var så lydig, som han var, räknade Gud det så, som om han hade offrat honom.

Detta upptages och bekräftas i Ebr. 11: 17—19, där det heter: "Genom tro offrade Abraham Isak,

då han sattes på prof; han offrade till och med den enfödde, som hade mottagit löftena, och till hvilken det hade blifvit sagdt: 'I Isak skall säd kallas åt dig.' Ty han tänkte, att Gud kunde äfven uppväcka från döda, hvarifrån han ock liknelsevis fick honom åter." Och i Jak. 2: 21 heter det: "Rättfärdigades icke vår fader Abraham af gärningarna, då han offrade sin son Isak på altaret?"

Vidare läsa vi i 1 Mos. 12: 3, att Gud lofvade Abraham och sade: "I dig skola alla släkter på jorden blifva välsignade." Och i 18: 18 heter det: "Från Abraham skall ju komma ett stort och mäktigt folk, och i honom skola alla folk på jorden blifva välsignade." Och i 22: 18 heter det: "Och i din säd skola alla folk på jorden välsigna sig."

Detta upptages och bekräftas i Apg. 3: 25, där det heter, att Gud sade till Abraham: "I din säd skola alla släkter på jorden blifva välsignade." Och i Gal. 3: 8 heter det, hänvisande till detsamma: "I din säd skola alla släkter på jorden blifva välsignade."

I 1 Mos. 14: 18—20 läsa vi följande: "Och Melki-Sedek, konungen i Salem, lät bära ut bröd och vin; denne var präst åt Gud, den högste. Och han välsignade honom och sade: "Välsignad vare Abram af Gud, den högste, himmelens och jordens skapare! . . . Och Abram gaf honom tionde af allt."

Denne Melki-Sedek nämnes sedan flere gånger, såsom t. ex. i Ps. 110: 4; Ebr. 5: 6, 10; 6: 20. Och i Ebr. 7: 1, 2 heter det, att "han var Salems konung, den högste Gudens präst, han som mötte Abraham, då denne återvände från konungarnas nederlag och välsignade honom, åt hvilken ock Abraham tilldelade tionde af allt. Först uttydes han vara rättfärdighets konung, men sedan ock Salems konung, det är frids konung."

Vidare läsa vi i 1 Mos. 19: de kapitel en beskrif-

ning om, att folket i Sodom lefde ett mycket lastbart och liderligt lif, och därför lät Herren eld och svafvel regna ned öfver dem, så att både folk och stad och allt hvad där fanns blef fördärfvadt. Men Herren sände dit två änglar, hvilka togo Lot och hans hustru och två döttrar ut ur staden, innan eld och svafvelregnet kom öfver dem. Och af 5 Mos. 29:23 se vi, att icke blott Sodom blef förstördt, utan äfven städerna Gomorra, Adma och Seboim blefvo omstörtade med detsamma.

Detta är upptaget och bekräftadt af profeten Jesaja, så som vi läsa i Jes. 1:9, där det heter: "Om Herren Sebaot icke hade låtit en liten återstod blifva kvar åt oss, så vore vi såsom Sodom, vi vore Gomora lika." Och aposteln bekräftar detsamma i Rom. 9:29, där han nästan ordagrannnt anför de ofvanstående profetens ord. Och aposteln Petrus beskriver detsamma i 2 Pet. 2:6—8, där han säger, att Herren "sakfällde Sodoms och Gomorras städer till undergång, läggande dem i aska, och satte dem till en varnagel för dem, som framdeles skulle handla gudlöst, och frälste en rättfärdig Lot, som plågades af de i liderlighet brottsligas vandel — ty den rättfärdige, som bodde ibland dem, kvaldes dag från dag i sin rättfärdiga själ genom att se och höra på laglösa gärningar." Och Judas skrifver: "Så föreligga och Sodom och Gomorra och städerna däromkring, hvilka på lika sätt som dessa sväfvat ut i otukt och gått efter främmande kött, såsom ett exempel på att utstå en tidsåldrig elds straff." Jud. v. 7. Och äfven Herren Jesus anför detta och säger: "Såsom det skedde i Lots dagar; de åto, drucko, köpte, sålde, planterade, byggde; men på den dagen, då Lot gick ut från Sodom, regnade eld och svafvel från himmelen och fördärfvade alla", Luk. 17:28, 29.

Vidare läsa vi i 1 Mos. 19:de kapitel, att när äng-

larna förde Lot och hans familj ut ur Sodom, sade de till honom: "Fly för ditt lifs skull! Se dig icke tillbaka och dröj ingenstädes på slätten!" Men så läsa vi i v. 26 om, att Lots hustru var olydig och fick erfara följderna däraf. Det heter: "Och Lots hustru, som följde efter honom, såg sig tillbaka; då blef hon en saltstod."

Detta upptager och bekräftar Herren Jesus sålunda, att då han förmanar till att vara redo för hans återkomst, så säger han såsom varningsexempel: "Kommen ihåg Lots hustru!" Luk. 17: 32.

Sedan läsa vi i 1 Mos. 25: 29—34 om Esau, att han för en linssoppa sålde sin förstfödslorätt till sin broder Jakob. Och i kap. 27: 1—38 läsa vi om, att Jakob fick den välsignelse, som var ämnad åt Esau, och som denne tänkte sig skola få. Detta grämde honom, så att han grät och sökte att få den, men han fick den dock icke.

Detta är upptaget och bekräftadt i Ebr. 12: 16, 17, där det förmaningsvis heter: "Att icke någon må vara en horkarl eller ohelig, såsom Esau, som för en enda maträtt sålde bort sin förstfödslorätt. Ty I veten, att när han sedermera ville ärfva välsignelsen, blef han förkastad, ty han fann icke rum till sinnesändring [nämligen hos sin fader Isak], fastän han med tårar sökte efter den."

I 1 Mos. 32: 28 läsa vi om, att Jakob, Abrahams sonson, fick af Gud namnet Israel. Och i 1 Mos. 35: 22—25 läsa vi, att han hade tolf söner, hvilka blefvo stamfäder till de sedan så ofta omtalade Israels tolf stammar (1 Mos. 46: 1—27; 49: 1—28). Detta omnämnes liksom i förbigående i Apg. 7: 8. Dessa stammars mönstring omtalas i 4 Mos. 26:te kapitel; och deras intagande af landet, som Gud hade lofvat Abraham, omtalas i Josuas bok. Då och sedan kal-

las de vanligast med det gemensamma namnet "Israel."

Vidare läsa vi i 1 Mos. kap. 37, 39—47 om Josef, att han blef såld af sina bröder och förd till Egypten, att han blef oskyldigt kastad i fängelse, att han blef uttagen därur och satt till furste öfver Egyptens land, att det blef hungersnöd både i Egypten och landen däromkring, att hans bröder kommo till honom två gånger för att köpa spannmål, att han andra gången gaf sig tillkänna för dem, att han var deras broder och att han sedan ditkallade och försörjde hela sin faders hus.

Detta är upptaget och bekräftadt i Ps. 105: 16—23, där det heter: "När han (Gud) bjöd hungersnöd komma öfver landet och fördärfvade allt deras lifsuppehälle, så sände han en man framför dem; Josef blef såld till träl. Man slog hans fötter i bojar, i järn fick han ligga fjättrad till den tid, då hans (Herrens) ord uppfylldes, då Herrens tal bevisade hans oskuld. Då sände konungen och lät släppa honom lös, folkens behärskare frigaf honom. Han satte honom till Herre öfver sitt hus, att råda öfver all hans egendom; han skulle binda hans furstar efter sin vilja och lära hans äldste vishet. Och Israel kom till Egypten, Jakob blef en gäst i Hams land." Och i Apg. 7:9—15 läsa vi följande: "Patriarkerna afundades Josef och utlämnade honom till Egypten, och Gud var med honom; och han tog honom ut ur alla hans lidanden och gaf honom ynnest och visdom inför farao, Egyptens konung, och han satte honom till föreståndare öfver Egypten och öfver hela hans hus. Men det kom hunger öfver hela Egypten och Kanaan och stor nöd, och våra fäder funno intet födoämne. Och då Jakob hörde att det fanns säd i Egypten, skickade han ut våra fäder första gången. Och andra gången gaf Josef sig till-

känna för sina bröder, och hans släkt blef uppenbar för farao. Men Josef sände bort och kallade till sig sin fader Jakob och hela släkten, sjuttiofem själar. Och Jakob for ned till Egypten och dog, han själf och våra fäder.”

Vidare läsa vi i 1 Mos. 50:24, 25: “Och Josef sade till sina bröder: ‘Jag dör, men Gud skall förvisso se till eder och föra eder upp från detta land till det land, som han har lofvat och betygat för Abraham, Isak och Jakob.’ Och Josef tog en ed af Israels barn och sade: ‘När nu Gud ser till eder, fören då mina ben härifrån.’”

Detta bekräftas af flera ställen. När Israel tagade ut ur Egypten heter det: “Och Mose tog med sig Josefs ben; ty denne hade tagit en ed af Israels barn och sagt: ‘När Gud ser till eder, fören då mina ben härifrån med eder.’” 2 Mos. 13:19. I Jos. 24:32 heter det: “Och Josefs ben, som Israels barn hade förtrupp ur Egypten, begrofvos de i Sikem.” Och i Ebr. 11:22 läsa vi: “Genom tro erinrade Josef, då han skulle dö, om Israels söners utgång och gaf befallning om sina ben.”

Än vidare läsa vi i 1 Mos. 16:de kapitel, i kap. 21:9—21 och i kap. 25:12—18 om Hagar och Ismael. Detta upptager aposteln Paulus och gör en bildlig användning af i Gal. 4:22—30. Och af historien är det ju väl bekant, att Ismaels efterkommande utgöra ett lifskraftigt folk i Arabien ännu i dag.

Af allt detta synes klart, att det är en stor mängd vittnesbörd med de kraftigaste bekräftelser på, att de senare författarne till såväl Gamla som Nya Förbundets heliga skrifter hade en så fullkomlig tro och tillit till Genesis, Moses första boks, sannfärdighet och trovärdighet, att de i sina skrifter åter och åter dels hänvisade till dem, dels anförde ur dem än det

ena än det andra. Och icke det allenast, utan de sågo däri äfven en orubblig grundval för Guds uppenbarelse angående såväl världens som människans skapelse och utveckling under de första tidsåldrarna.

Och detta är helt naturligt, ja, det kan omöjligt vara annorlunda, emedan Gud, den store världsbyggmästaren, gjorde en så tydlig och klar planritning och bestämde hvar och en och hvart och ett för sin plats och för sitt ändamål, som vi se af Ef. 3:11; 1:4; 2 Tim. 1:9; Matt. 25:34; Apg. 4:28; Upp. 13:8; 17:2. Han lade från urminnes tid en så fast och säker grundval, att den under byggandets fortgång och utveckling hvarken behöfver eller kan undergå någon förändring. Han säger genom sin tjänare profeten: "Lyften upp edra ögon mot höjden och sen: 'Hvem har skapat allt detta?' Det har han, som förer härskaran däruppe fram i räknade hopar. Han nämner dem alla vid namn; så stor är hans makt, så väldig hans kraft, att icke en enda uteblifver." Jes. 40:26.

Men Gud fann för godt, att låta människorna pröfva sig och visa sin skicklighet och konst. Och därvid har det blifvit uppenbart, att de förirrat sig på slingriga stigar och på tio tusental mörka irrgångar, så att de helt tappat bort Gud, sin skapare, och sjunkit ned ända till den grad, att de nästan förlorat äfven sig själfva. Och då de inbillat sig vara vis, hafva de blifvit dårar just så, som bibeln säger (se Rom. 1:21—25; 1 Kor. 1:19, 20).

Människor kunna förirra sig; de kunna vara svaga till att fatta Gud och hans sanning, de kunna vara bristfälliga i att framställa hans ord och verk; men detta rubbar icke Guds sanning. Om några icke tro Gud, gör deras otro icke Guds trohet om intet. Rom. 3:3.

Många hafva nu undrat och frågat, hvarifrån Mose i den förhistoriska tiden fick alla de underrättelser, som han meddelar i sin första bok. Därpå kunna vi gifva följande svar.

Å ena sidan hafva vi att besinna de första människornas ålder. I 1 Mos. 5 kapitel hafva vi den äldsta stamtafla, som finnes på jorden. Denna visar människosläktets ålder m. m. före floden. Däri se vi, att Adam blef 930 år gammal, att Metusala lefde 243 år samtidigt med Adam, och att Sem lefde 98 år samtidigt med Metusala. I 1 Mos. 11 kapitel ha vi en stamtafla, som visar släktet näst efter floden. Däri se vi — jämförd med 21: 5 och 25: 20, 26 — att Sem lefde samtidigt med både Abraham, Isak och Jakob och dog endast 430 år före Mose födelse. Där var alltså endast få släktled mellan Adam och Mose. Däraf är det helt naturligt att antaga, att dessa behöllo de gamles meddelanden och erfarenheter ända ifrån början i lifligt minne genom muntliga meddelanden från man till man, och att Mose sålunda fick del däraf. När skrifkonsten först blef uppfunnen är okänt. Men emedan den i Moses dagar synes vara icke så litet utbildad, är det helt troligt, att den varit känd och öfvad en icke liten tid före Moses dagar. Det anses, att de gjorde sina första skriftecken på små lertaflor, och att de tämligen tidigt begynte göra anteckningar på sådana. Det är därför ganska troligt, att Mose äfven däraf samlade material för sin första bok.*

Å andra sidan böra vi besinna äfven att skepelse-

*1887 funno egyptiska bönder i ruiner af Tell — Amarna på Nilens östra strand mellan Thebe och Kairo större och mindre lertaflor, skrifna med kilskrift, innehållande korrespondens mellan Palestina och konungen i Egypten under både Mose tid och Josia tid. 239 af dessa taflor förvaras nu i museum i Berlin och 83 af dem förvaras i Britiska museum i London.

historien och det som tilldrog sig före människans skapelse, hade ingen människa sett eller visste mer än hvad Gud själf hade meddelat därom. Men att Mose, som umgicks så mycket med Gud och fick af honom så många nya meddelanden, såsom vi se i de fyra sista Moseböckerna, fick direkt af honom äfven de storslagna och oskattbara meddelanden, som han nedtecknat angående skapelsen och människosläktets första utveckling, på det att detta måtte blifva förvaradt åt eftervärlden.

IV.

Bibelns första böcker bekräftas af de senare.

Emedan de bibliska författarne, i all synnerhet profeterna, visste sig ha fått sina uppdrag af Gud och stodo inför honom ansvariga för, huru de utförde det som blifvit dem anförtrodt, så voro de så trogna och sågo sina uppdrag så utomordentligt viktiga, att de kunde både lefva och dö därför. Och de sågo i sina föregångare likadana heliga och trovärdiga män och kvinnor, som likaledes fått sina uppdrag af Gud, och som äfven trogna in i döden utfört de uppdrag, som de hvar och en fått af Gud. Därför hafva de hvar och en i sina föregångare ojämfaktiga auktoriteter, som de med full tillit hänvisa till och anföra. Och detta gäller ej blott Moses första bok, utan lika mycket de öfriga böckerna genom hela bibeln, hvarpå jag vill anföra följande exempel.

I 2 Mos. 1:sta kap. läsa vi om, att Israels barn förökade sig och blefvo talrika i Egypten, att de blefvo förtryckta med mycket hårdt arbete, och att det till och med gafs ut ett påbud, att deras nyfödda gossebarn skulle utkastas i Nilfloden och dödas.

Detta anföres och bekräftas i Apg. 7: 17—19, där det heter: "Men allt eftersom tiden närmade sig för löftet, hvilket Gud hade lofvat Abraham, växte fol-

ket och förökades i Egypten, till dess det uppstod en annan konung öfver Egypten, hvilken icke kände Josef. Han behandlade vårt släkte illistigt och plågade fäderna och förmådde dem att sätta ut sina barn, att de icke skulle blifva vid lif.”

Sedan läsa vi i 2 Mos. 2:dra kap. om Mose födelse, att hans moder höll honom dold i tre månader, att hon gjorde en kista af rör, lade honom däri och satte honom ut i floden, att faraos dotter kom dit och fann honom, att denna prinsessa upptog honom sig till son, och att han fick sin egen moder till amma. Vidare heter det, att han efter sin uppväxt besökte sina bröder, Israels barn, och såg deras trälarbete, att han slog en egyptier, som misshandlade en israelit, att han därför måste fly ut ur landet, att han stannade i Midjans land hos en präst och att han gifte sig med dennes dotter, hvilken födde honom två söner.

Detta upptages och bekräftas i Apg. 7: 20—24, 29 där det heter: “Under denna tid föddes Mose, och han var behaglig för Gud, och han fostrades tre månader i faderns hus. Men då han sattes ut, tog faraos dotter upp honom och uppfödde honom sig till en son. Och Mose uppfostrades i all egyptiernas visdom, och han var mäktig i sina ord och verk. Men då han hade fyllt fyrratio år, steg det upp i hans hjärta, att han skulle besöka sina bröder, Israels söner. Och då han såg en af dem blifva misshandlad, försvarade han honom och hämnades den misshandlade och slog egyptiern. . . . Då flydde Mose och blef en främling i landet Midjan, där han aflade två söner.”

Sedan läsa vi i 2 Mos. 3:dje kap. om, att då Mose vaktade sin svärfaders får i öknen, uppenbarade sig för honom där en Herrens ängel i en eldslåga ur en buske; därur talade Herren med honom och sade: “Jag är din faders Gud, Abrahams Gud, Isaks Gud

och Jakobs Gud.” Och så sade han sig vilja förlossa Israel ur deras betryck och trældom och föra dem till ett godt land. Och nu bjöd han Mose gå tillbaka till Egypten och utföra Israel därifrån.

Detta upptages och bekräftas af Herren Jesus, då han i sitt svar till sadduceerna säger: “Hafven I icke läst i Moses bok vid stället om törnbusken, huru Gud talade till honom, sägande: ‘Jag är Abrahams Gud och Isaks Gud och Jakobs Gud’?” Mrk. 12: 26. Vidare läsa vi i Apg. 7: 30—35, om huru Gud efter 40 år syntes för Mose genom en ängel i en eldslåga från en törnbuske och sade sig vara Abrahams, Isaks och Jakobs Gud, att han hade sett sitt folks misshandel i Egypten och hört dess suckan, att han stigit ned för att befria det, och att han nu sände Mose dit för att utföra det därifrån.

Sedan läsa vi i 2 Mos. kap. 5—12 om alla de stora tecken och under, som Mose och Aron gjorde i Egypten, och huru farao förhärdade sig och icke ville släppa Israel: utan först efter att svåra straffdomar hade öfvergått både land och folk, måste han släppa dem.

Härom erinrades det sedan gång på gång, och skalderna besjöngo det i sina högstämda sånger, hvaraf följande må anföras. I Ps. 78: 42—53 heter det: “De betänkte icke hvad hans hand uträttat på den tid, då han förlossade dem från ovännen, då han gjorde sina tecken i Egypten och sina under på Soans mark. Där förvandlade han deras strömmar till blod, så att de icke kunde dricka ur sina rinnande vatten: han sände bland dem flugsvärmar, som åto dem, och paddor, som fördärfvade dem. Han gaf deras gröda åt gräsmaskar och deras arbetes frukt åt gräs-hoppor; han slog deras vinträd med hagel och deras fikonträd med hagelstenar; han gaf deras husdjur till pris åt hagel och deras boskap åt ljungeldar. Han

sände öfver dem sin vredes glöd, förgrymmelse och ogunst och nöd, en sändning af olycksänglar. Han gaf fritt lopp åt sin vrede; han skonade icke deras själ ifrån döden, utan gaf deras lif till pris åt pesten. Och han slog allt förstfödt i Egypten, kraftens förstlingar i Hams hyddor. Och han lätt sitt folk bryta upp såsom en fårhjord och förde dem såsom en boskapshjord genom öknen. Han ledde dem säkert, så att de icke behöfde frukta; men deras fiender öfvertäcktes af hafvet.” Och i Ps. 105. 26—38 heter det: “Han sände Mose sin tjänare, och Aron, som han hade utvalt. De gjorde hans tecken ibland dem och under i Hams land. Han sände mörker och lät allt blifva mörkt; och de motstodo icke hans ord. Han förvandlade deras vatten till blod och lät så deras fiskar dö. Deras land kom att vimla af paddor, ända in i deras konungars kamrar. Han bjöd, och flugsvärmar kommo, mygg i hela deras land. Han gaf dem hagel för regn, eldslågor sände han i deras land. Och han slog deras vinträd och fikonträd och bröt sönder träden i deras land. Han bjöd, och gräshoppor kommo och gräsmaskar i tallös mängd. De åto upp alla örter i deras land, de åto upp frukten på deras mark. Och han slog allt förstfödt i deras land, förstlingen af all deras kraft. Så förde han dem ut med silfver och guld, och i hans stammar var ingen som stapplade. Egyptierna gladde sig, när de drogo ut; ty förskräckelse för Israel hade fallit öfver dem.” Och i Apg. 7: 35, 36, heter det: “Denne Mose . . . sände Gud både till furste och befriare jämte den ängels hand, som syntes för honom i törnbusken. Han förde dem ut och gjorde under och tecken i Egypten och i Röda hafvet och i öknen i fyratio år.” Se vidare Ps. 136: 10—12; 1 Sam. 6: 6; Hes. 20: 5—10, där detta yttermera omtalas.

När Mose hade utfört Israel ur Egypten, så heter

det i 2 Mos. 13:21, 22: "Och Herren gick framför dem om dagen i en molnstad för att leda dem på vägen och om natten i en eldstod för att lysa dem, så kunde de tåga både dag och natt. Molnstoden upphörde icke om dagen att gå framför folket, ej heller eldstoden om natten."

Detta erinrades om många gånger sedan. Se 4 Mos. 9:15—23; 10:34; 14:14. Och i Neh. 9:12 heter det: "Du ledde dem om dagen med en molnstad, och om natten med en eldstod, för att lysa dem på den väg de skulle gå." I Ps. 78:14 heter det: "Han ledde dem om dagen med molnskyn och hela natten med eldens sken." Jämför Ps. 105:39, där det heter: "Han utbredd ett moln till skygd och en eld för att lysa om natten." Och aposteln säger i 1 Kor. 10:1: "Våra fäder voro alla under skyn."

Därefter läsa vi i 2 Mos. 14:de kapitel om, att Israel på Guds befallning lägrade sig vid hafvet, att farao tågade efter dem för att föra dem tillbaka, att Herren lät hafvet drifva undan och gjorde dess botten till torr mark och lät Israel tåga öfver, att farao med hela sin krigshär tågade efter, men att molnstoden hindrade dem att uppnå Israel, att Mose, när Israel uppnått andra stranden, uträckte sin hand öfver hafvet och att det föll öfver och dränkte hela faraos här, så att ingen af dem undkom.

Detta omtalas sedan ofta. När Israel kom till det lofvade landets gränser, sades det där: "Vi hafva hört, huru Herren lät vattnet i Röda hafvet uttorka framför eder, då I drogen ut ur Egypten" (Jos. 2:10). När de kommit in i landet, sade Josua till dem: "I skolen göra det kunnigt för edra barn och säga: 'Israel gick på torr mark öfver denna Jordan', i det att Herren, eder Gud, lät vattnet i Jordan uttorka framför eder, till dess I hadn gått öfver den, likasom Herren, eder Gud, gjorde med Röda hafvet, som han

lät uttorka framför oss, till dess vi hade gått öfver det" (Jos. 4: 22, 23). I Jos. 24: 6, 7 heter det: "När jag förde edra fäder ut ur Egypten och I hadn kommit till hafvet, förföljde egyptierna edra fäder med vagnar och ryttare ned i Röda hafvet. Då ropade de till Herren, och han satte ett tjockt mörker mellan eder och egyptierna och lät hafvet komma öfver dem, så att det öfvertäckte dem."

Skalderna besjöngo detta ovanliga segertåg. Så heter det i Ps. 66: 6: "Han förvandlade hafvet till torrt land." I Ps. 106: 9—11 heter det: "Han näpste Röda hafvet, så att det blef torrt, och förde dem genom djupen såsom genom en öken. Han frälste dem från deras motståndares hand och förlossade dem ifrån fiendens hand. Vattnet öfvertäckte deras ovänner; icke en enda af dem blef kvar." Och i Ebr. 11: 29 heter det: "Genom tro gingo de genom Röda hafvet såsom genom ett torrt land, men egyptierna försökte det och drunknade." Se vidare Ps. 77: 16—20; 78: 13; 114: 3, där detta yttermera omtalas.

Sedan läsa vi i 2 Mos. 16: de kapitel om, att när Israel kom ut i öknen och hungrade, så blefvo de otåliga och knotade. Då gaf Gud dem mat från himmelen, manna, hvilket sedan fortfor, så att de fingo nytt för hvarje dag i 40 år, d. ä. under hela deras långa ökenfärd.

Detta omtalas och bekräftas sedan på talrika ställen i de öfriga heliga skrifterna. I Ps. 78: 23—25 heter det: "Han gaf befallning åt skyarna i höjden och öppnade himmelens dörrar; han lät manna regna öfver dem till föda, och säd från himmelen gaf han dem. Änglabröd fingo människor äta; han sände dem mat till fyllest." I Ps. 105: 40 heter det: "De begärde, och han lät vaktlar komma, och med bröd från himmelen mättade han dem." I Joh. 6: 31 heter det: "Våra fäder åto mannat i öknen, såsom det

är skrifvet: 'Han gaf dem bröd från himmelen att äta.' Och i 1 Kor. 10:3 heter det: (De) "åto alla samma andliga mat."

Vidare läsa vi i 2 Mos. 16:11—13: "Och Herren talade till Mose och sade: 'Jag har hört Israels barns knorrande. Tala till dem och säg: Vid aftontiden skolen I få kött att äta, och i morgon skolen I få bröd att mätta eder med; så skolen I förnimma, att jag är Herren, eder Gud.' Och om aftonen kommo vaktlar och öfvertäckte lägret." Och i 4 Mos. 11:31 läsa vi om, att det vid ett annat tillfälle kom en stormvind, som medförde en mängd vaktlar och dref dem öfver Israels läger.

Härom sjöngo skalderna sedan, såsom vi se i Ps. 78:26—28: "Han lät östanvinden fara ut på himmelen, och genom sin makt förde han sunnanvinden fram. Och han lät kött regna öfver dem såsom stoft, bevingade fåglar såsom hafvets sand; han lät det falla ned i sitt läger, rundt omkring sin boning." Och i Ps. 105:40 heter det: "De begärde, och han lät vaktlar komma, och med bröd från himmelen mättade han dem."

Herren uttog Israel, på det att detta folk skulle vara hans folk, afskildt från alla andra folk och deras synder och orenhet. Så läsa vi i 2 Mos. 19:5, 6: "Om I nu hören min röst och hållen mitt förbund, så skolen I vara min egendom framför alla andra folk, ty hela jorden är min; och I skolen vara mig ett rike af präster och ett heligt folk."

Denna kallelse upptages af apostlarna och göres användning af i synnerhet på nya förbundets folk. Sålunda heter det i 1 Pet. 2:9: "I ären en utvald släkt, ett konungsligt prästerskap, ett heligt folk, ett egendomsfolk, på det I skolen förkunna hans egenskaper, som kallat eder från mörker till sitt underbara ljus." Jämför 2 Kor. 6:16—18. Och i Upp. 1:6

säges det, att Kristus har "gjort oss till ett konungarrike, till präster åt Gud och sin Fader". Och med tillämpning på de uppståndna heter det i Upp. 5: 10, att Kristus "gjorde dem åt vår Gud till ett konungarrike och präster, och de skola vara konungar på jorden."

Vidare läsa vi i 2 Mos. 19: 9—20, huru Herren uppenbarade sig på Sinai berg för Mose och Israel i eld och rök, blixst och donder under starka basunljud, och att berget bäfvade häftigt. Mose talade, och Gud svarade med hög röst. Och ingen, hvarken människa eller djur, fick då vid lifsstraff komma intill berget.

Detta omtalas sedan i 5 Mos. 4: 9—12. Och till de kristna skrifver aposteln och erinrar härom i Ebr. 12: 18—21 och säger: "I hafven icke kommit till ett berg, hvarpå man kan taga, och som brinner med eld, och till töcken och mörker och storm och basunljud och ljud af ord, hvilket de, som hörde det, undanbådo sig att talet vidare skulle ställas till dem, ty de fördrogo icke det som befalldes: Äfven om ett djur rör vid berget, skall det stenas. Och så förskräcklig var synen, att Mose sade: 'Jag är förskräckt och bäfvande'."

Lagen, som utgafs från Sinai, hvarom vi läsa i 2 Mos. 20: de och följ. kapitel, är sedan så ofta citerad och alltid såsom en helig auktoritet genom hela bibeln, att det blefve allt för vidlyftigt att anföra alla dessa ställen. Och ännu i dag vördas den sålunda af alla fromma judar. Och den gudstjänstordning, som upprättades enligt senare delen af 2 Mosebok, helighölls och iakttogs sedan af alla fromma israeliter i både Israels och Judas riken så länge de voro i sitt land. Och det var just folkets afvikelse därifrån och olydnad emot deras Gud, som gjorde att de blefvo trängda, misshandlade och öfvervunna af sina fiender

och bortförda som fångar i främmande land, där de fleste af dem äro ännu i dag.

Tredje Mosebok innehåller ytterligare detaljerade lagar, om offringar, om rena och orena djur, om reningar, då de hade blifvit orena, om en viss dag om året såsom försoningsdag, om helighetsregler, om särskilda högtider, om sabbats- och jubelår, om vissa löften och deras infriande, om tionde, om Levi stam och om prästerna och deras särskilda tjänstgöringar vid gudstjänsten m. m. Och detta är sedan upptaget af den ene efter den andre af senare författare och ingår i hela den israelitiska hushållningen och gudstjänsten. Och det blef iakttaget i den mån folket fruktade Gud. Och alla fingo också i samma mån njuta de välsignelser, som därmed voro utlofvade. Se t. ex. David, Asa, Hiskia, Josia m. fl. af Juda konungar, som iakttago lagen och höllo folket till att hålla den, — hvilka rika välsignelser de fingo åtnjuta. Läs 1 Krön. kapitel 13, 15, 16, 23—26; 2 Krön. kapitel 14, 15, 29—31, 34, 35! Och af Luk. kap. 1 och 2 m. fl. st. se vi, att dessa lagar blefvo iakttagna af de gudfruktiga ända in i Johannes döparens och Jesu kötts dagar. Ja, alla gudfruktiga judar och israeliter iakttaga dem ännu, i den mån de kunna göra det i förskingringen.

Af fjärde Mosebok, som till en stor del afhandlar Israels folkräkning, vandrigen i öknen och hvad därvid tilldrog sig, vill jag anföra följande.

I 6 kap. läsa vi om nasirer och lagen för dem. Sedan läsa vi i Dom. 13:de kapitel, att Simson blef utvald till att vara en Guds nasir ifrån moderlifvet. I 1 Sam. 1:sta kap. se vi, att Samuel blef utlofvad att vara en Guds nasir för hela sitt lif. I Luk. 1:sta kap. se vi, att Gud utvalde Johannes döparen till att vara en Guds nasir. Och i Am. 2: 11 säges det, att Herren uppväckte nasirer ibland Israels unga män.

I 4 Mos. 6: 24—26 läsa vi om den välsignelse, som Gud genom Mose anbefallde åt Aron att uttala öfver Israel. Denna har sedan blifvit använd ej blott ibland Israel, utan den är äfven införd i flera af våra dagars kyrkoritualer och läroböcker, och den är numera mer eller mindre ordagrann mycket allmänt använd.

I 16:de kap. läsa vi om, att Kora, Datan och Abiram gjorde uppror emot Mose, och att jorden remnade och uppslukade dem. Om detta erinras sedan i 5 Mos. 11:6. Och i Ps. 106: 16, 17, heter det: "De upptändes af afund mot Mose i lägret, mot Aron, Herrens helige. Men jorden öppnade sig och uppslukade Datan och öfvertäckte Abirams hop. Och i Jud. v. 11 omnämnes också Koras uppror.

I 17:de kap. läsa vi om, att Arons staf grönskade. Detta anföres och bekräftas sedan i Ebr. 9: 4.

I 19:de kap. lagstadgas om en ung ko, som skulle offras och brännas; och askan däraf skulle läggas i reningsvatten, hvarmed de, som blifvit orena, skulle bestänkas för att blifva renade. Detta upptages, anföres och bekräftas i Ebr. 9: 13.

I 21:sta kap. läsa vi om, att Herren för Israels synders skull sände ibland dem giftiga ormar, som beto dem, så att många blefvo döda. Då ropade de till Mose, och Mose bad Gud, och Gud befallde honom göra en orm af koppar och upphänga den i lägret; och den, som blef ormbiten och såg på denna bild, blef vid lif. Denna händelse bekräftas sedan därmed att dessa ormar och denna kopparorm omtalas i 2 Kon. 18:4 och i 1 Kor. 10:9. Och i Joh. 3: 14 anföres denna af Mose upphängda orm såsom en bild på Kristus.

I kap. 22—24 omtalas Bileam, som blef af Balak, moabiternas konung, kallad att förbanna Israel. Men Gud tillät honom icke att förbanna dem, utan ålade honom i stället att välsigna dem. Han önskade sig

“att få dö den rättfärdiges död och att hans slut måtte blifva såsom deras [israeliternas] slut.” Och han höll flera märkvärdiga profetiska kväden både angående Israel och flera andra folk. Han omtalas sedan i 4 Mos. 31: 16 och i Upp. 2: 14, där vi se, att han gaf Balak och midianiterna ett råd, som blef till Israels olycka. Han föll därför också för Israels barns svärd. Se 4 Mos. 31: 8; Jos. 13: 22. Denne man omtalas sedan ej blott i Gamla Testamentets heliga skrifter (se 5 Mos. 23: 4; Jos. 24: 9, 10), utan äfven i det Nya Förbundets, näml. i 2 Pet. 2: 15; Jud. v. 11.

I 25:te kap. omtalas huru israeliterna blefvo förladda till afguderi och att till sitt fördärf bedrifva otukt med moabiter och midianiter och huru som Pinehas, Arons sonson, uppträdde däremot i en glödande nitälskan. Detta Israels fördärf och fall och denna Pinehas' nitälskan bekräftas sedan genom att blifva omtalade på flera ställen; se Jos. 22: 17; Hos. 9: 10. Och i Ps. 106: 28—31 heter det: “De slöto sig till Baal-Peor och åto det, som var offradt åt döda. De förtörnade Gud med sina gärningar, och en hemsökelse bröt in öfver dem. Men Pinehas trädde fram och skipade rätt, och så upphörde hemsökelsen. Det blef honom räknadt till rättfärdighet från släkte till släkte för evig tid.”

I 32:dra kap. omtalas, att Rubens, Gads och halfva Manasses stammar fingo sin besittnings land på östra sidan om Jordan. Detta är sedan så ofta omtaladt i Israels historia och så väl känt, att det väl är öfverflödigt att anföra något till bekräftelse därpå.

Moses femte bok, som hufvudsakligen är ett återuppreparande af lagen och erfarenheter under vandrigen, innehåller också åtskilliga nya meddelanden åt Israel, hvilka äfven sedan äro upptagna i andra bibel-

skrifter och sålunda bekräftade. Af dessa anföras här följande.

I kap. 24: 16 heter det, att föräldrar icke skola dödas för barnens skull och barnen icke för föräldrarnas skull. Detta upptages och tillämpas sedan i 2 Kon. 14: 6; Jer. 31: 29, 30; Hes. 18: 2—20.

I kap. 25: 2, 3, heter det, att då en brottsling blef dömd att piskas, skulle det icke gifva honom mer än 40 slag.

Detta blef sedan upptaget och tillämpadt så länge, att då aposteln Paulus, som lefde och verkade omkring 1,500 år därefter, blef ansedd som en grof brottsling, därför att han förkunnade Kristi evangelium, fick han icke mindre än fem gånger utstå detta deras hårdaste kroppsstraff. Se 2 Kor. 11: 24.

I kap. 25: 5, 6, säges det, att om någon gift man dog barnlös, men han hade någon broder, så skulle denne broder taga änkan till hustru; och den förste sonen, hon sedan födde, skulle hafva den dödes namn, på det att icke detta namn skulle blifva utplånadt i Israel. Att detta sedan blef mer eller mindre fullständigt upptaget och brukligt se vi i Rut 4: 5; Luk. 20: 28—33.

Josua var Moses tjänare och följde honom många år, och efter Moses död fick han öfvertaga ledningen af Israel. Han förde dem in i det länge efterlängtade landet. Herren lofvade honom då, att om han höll den lag, som de hade fått genom Mose, så skulle ingen kunna stå honom emot, ingen stad skulle vara för honom ointaglig och intet fäste för högt. Sålunda läsa vi i Jos. 1:sta kap.: "Efter Herrens tjänare Moses död sade Herren till Josua... Min tjänare Mose är död; så stå nu upp och gå öfver denna Jordan med allt detta folk in i det land, som jag vill gifva åt dem, åt Israels barn. Hvar ort; som eder fot beträder, har jag gifvit eder, såsom jag sade till Mose... Ingen

skall kunna stå dig emot i alla dina lifsdagar; såsom jag har varit med Mose, så skall jag ock vara med dig; jag skall icke lämna dig eller öfvergifva dig. Var frimodig och oförfärad; ty du skall utskifta åt detta folk såsom arf det land, som jag med bekräftelse har lofvat deras fäder att gifva dem. Allenast var helt frimodig och oförfärad till att i alla stycken hålla och göra efter den lag, som min tjänare Mose har gifvit dig; vik icke af därifrån vare sig till höger eller till vänster; på det att du må hafva framgång i allt hvad du företager dig. Låt icke denna lagbok vara skild från din mun, utan tänk på den både dag och natt, så att du i alla stycken håller det, som är skrifvet i den och gör därefter; ty då skola dina vägar vara lyckosamma, och då skall du hafva framgång.” — Och Josua gjorde allt som Herren sade honom; och därför kunde ingen stå honom emot, så länge han lefde.

När sedan Israel hade intagit landet och bosatt sig däri, så heter det i Jos. 23:dje kap.: “En lång tid härefter, när Herren hade låtit Israel få ro för alla dess fiender rundt omkring, och då Josua var gammal och kommen till hög ålder, kallade Josua till sig hela Israel, dess äldste, dess hufvudmän, dess domare och dess tillsyningsmän och sade till dem: Jag är nu gammal och kommen till hög ålder. Och I hafven själfva sett allt hvad Herren, eder Gud, gjorde med alla dessa folk, när I drogen här in, ty Herren, eder Gud, stridde själf för eder... Men varen I nu ståndaktiga i att hålla och göra allt, hvad som är föreskrifvet i Moses lagbok, så att I icke viken af därifrån, vare sig till höger eller till vänster... Så hafven nu noga akt på eder själfva, så att I älsken Herren, eder Gud. Ty om I vänden eder bort ifrån honom,... så skolen I förvisso veta, att Herren eder Gud, icke mer skall fördrifva dessa folk undan för eder, utan

de skola blifva eder till en snara och ett giller och blifva ett gissel för edra sidor och taggar i edra ögon, till dess I blifven utrotade ur detta goda land, som Herren, eder Gud, har gifvit eder. Se, jag går nu all världens väg. Så besinnen då af allt edert hjärta och af all eder själ, att intet har uteblifvit af allt det goda, som Herren, eder Gud, har lofvat angående eder; det har allt gått i fullbordan för eder, intet däraf har uteblifvit. Men likasom allt detta goda, som Herren, eder Gud, lofvat eder, har kommit öfver eder, så skall ock Herren låta allt det onda komma öfver eder, till dess han har förgjort eder ur detta goda land, som Herren, eder Gud, har gifvit eder; om I nämligen öfverträden Herrens, eder Guds, förbund, det som han har stadgat för eder, och gån åstad och tjäna andra gudar och tillbedjen dem, så skall Herrens vrede upptändas mot eder och I skolen med hast blifva utrotade ur det goda land, som han har gifvit eder.”

Här säges det på det klaraste, att det uppfylldes, som var förutsagdt. Se 1 Mos. 15: 18—21; 26: 2—5; 28: 13—15; och därmed säges äfven att Israels intagande af landet så väl som deras kvarboende däri var beroende af, att de höllo lagen, som Gud genom Mose hade gifvit dem. Och då de öfverträdde den eller afveko därifrån, gick det dem illa. Detta bekräftas yttermera längre fram genom hela Israels historia.

Domareboken är en fortsättning af Israels historia. grundad på det föregående. Icke mindre än sex gånger omnämnes där Israels utgång ur Egypten. Vidare erinras där om, hvad som förut är beskrifvet, om de underbara gärningar Gud gjort, om Israels gång genom hafvet, om deras vandring genom öknen, om de mäktiga tilldragelserna vid Sinai, om det förbund Gud hade ingått med dem, att han skulle vara deras Gud, och att de nu hade fått inkomma i det

land, som Gud hade lofvat deras fäder. Så påminnes där om och om igen, huru de nu afveko ifrån Gud och hvad han befallt, och att han därför nu lämnade dem i deras fienders händer, såsom han förut hade sagt. Men då de kommo i nöd, ropade de till Herren; då uppväckte han ibland dem domare, som räddade dem ur deras fienders händer.

Ruts bok är hufvudsakligen en skildring af en särskild familj i Israel med dess växlande erfarenheter. Den visar oss särdeles ädla drag både hos den moabitiska kvinnan, som blef insatt som medlem i den israelitiska familjen, och hos den mannen, som på ett särdeles utmärkt sätt iakttog lagen och äktade henne, från hvilka sedan konung David och Kristus efter köttet härstammade.

Samuels böcker innehålla en fortsatt historia och skildring angående dels vissa enskilda personer, dels hela Israel. De skildra på det kraftigaste både följderna af att frukta och älska Gud och hålla hans lag och stadgar, och följderna af afvikelse i olydnad mot Gud och hans ord, lagen som han gifvit genom sin tjänare Mose.

Samuel, som var, hvad hans namn betyder, "begärd af Gud", hade gudfruktiga föräldrar och blef en trogen Herrens profet, som frambar Guds ord för folket och blef en domare i Israel. Prästen Eli, i hvars hus Samuel blef uppfostrad, höll icke lagen i vederbörlig helgd, utan var för svag för sina söner. Dessa syndade och bröto svårligen emot lagen. Herren lät då både genom Samuel och en annan profet förkunna domen öfver dem (1 Sam. kap. 1—3). Denna dom drabbade dem också på ett förfärligt sätt icke långt därefter (se kap. 4).

Samuel förhöll Israel upprepade gånger, att Herren hade fört dem ut ur Egypten (1 Sam. 10:18; 12:6—8). Och han förmanade både folket och ko-

nungen, som han på deras enträgna begäran satte öfver dem (kap. 8—10), till att hålla Herrens ord. Men både konungen och folket afveko därifrån. Och Herrens dom med straff följde därpå. 1 Sam. kap. 15, 31.

I 2 Samuels bok läsa vi om, att David blef konung öfver Juda och Israel. Och då han blifvit konung, sökte han Gud med villigt hjärta och upprättade gudstjänsten i Israel enligt Herrens lag. Inspirerad af Herrens ande författade han sånger, sjöng och spelade och lofvade Gud med lust och glädje. Han ryckte upp hela folket, så att det samlades i tusental för att tillbedja Israels Gud och offra enligt lagen. Och Gud välsignade David, så att han tillväxte mer och mer och blef en mäktig konung. Han välsignade hela Israel, så att det utvidgade sig och uppnådde en dittills okänd storhet. Se kap. 2, 5—8, 22, 23. Vidare meddelas också i denna bok, huru David öfverträdde lagen och syndade, och hvilka svåra följder detta hade. Se kap. 11—13, 15—18.

Konungaböckerna äro en fortsättning af Samuels böcker, afhandlande Israels historia. De förknippa, liksom de föregående, Israels väl och ve, deras lycka, upphöjelse och framgång så väl som deras olycka, förnedring och undergång vid deras hållande af lagen eller öfverträdande af densamma. Af detta anføres här följande strödda drag.

I 1 Kon. 2: 1—3 läsa vi: "Då nu tiden tillstundade, att David skulle dö, bjöd han sin son Salomo och sade: 'Jag går nu all världens väg; så var du frimodig och blif en man och håll, hvad Herren, din Gud, bjuder dig hålla, så att du vandrar på hans vägar och håller han stadgar, hans bud och rätter och vittnesbörd, såsom det är skrifvet i Moses lag, på det du må hafva framgång i allt hvad du gör och öfverallt, dit du vänder dig'."

När Salomo hade blifvit konung, byggde han det tempel, hvartill hans fader David fått ritning af Herren, enligt 1 Krön. 28:de kap. Och när Salomo vid dess invigning hade bedit den vidtomfattande bön, som innehålles i 1 Kon. 8:de kapitel, så säger han i v. 56, att "alls intet hade uteblifvit af allt det goda, som Herren hade lofvat genom sin tjänare Mose". Och så fick han i en uppenbarelse följande svar på sin bön. Herren sade till honom: "Jag har hört den bön och åkallan, som du har uppsändt till mig. Detta hus, som du har byggt, har jag helgat till att där fästa mitt namn för evig tid. Och mina ögon och mitt hjärta skola vara där alltid. Om du nu vandrar inför mig såsom din fader David vandrade, med ostraffligt hjärta och i redlighet, så att du gör allt hvad jag har bjudit dig och håller mina stadgar och rätter, så skall jag upprätthålla din konungatron öfver Israel evinnerligen, såsom jag lofvade angående din fader David; då jag sade: 'Aldrig skall på Israels tron saknas en afkomling af dig.' Men om I och edra barn vänden om och öfvergifven mig och icke hållen de bud och stadgar, som jag har förelagt eder, utan gån bort och tjäna andra gudar och tillbedjen dem, så skall jag utrota Israel ur det land, som jag har gifvit dem; och det hus, som jag har helgat åt mitt namn, skall jag förkasta ifrån mitt ansikte; och Israel skall blifva ett ordspråk och en visa bland alla folk. Och huru upphöjdt detta hus nu än må vara, så skall då hvar och en, som går där förbi, blifva häpen och hvissla. Och när man frågar: 'Hvarför har Herren gjort så mot detta land och detta hus?' Då skall man svara: 'Därför att de öfvergåfvo Herren, sin Gud, som hade fört deras fäder ut ur Egyptens land, och höllo sig till andra gudar och tillbådo dem och tjänade dem, därför har Herren låtit allt detta onda komma öfver dem'." 1 Kon. 9:3—9.

Oaktadt allt detta höll dock icke Salomo sig troget efter lagen till sin död. Han tog många och därtill utländska hustrur, hvilket Herren förbjudit. Se 2 Mos. 34: 15, 16; 5 Mos. 7: 3, 4; 17: 17. Dessa bevekta hans hjärta till afguderi (se 1 Kon. 11: 1—8). Därför heter det, att "Herren blef vred på Salomo, därför att hans hjärta hade affallit från Herren, Israels Gud." Och så hotade Herren att rycka Israels rike, de tio stammarna, ur hans sons hand och gifva det åt hans tjänare (se v. 9—13).

Dessa olycksdigra följder af Salomos öfverträdelse bröto ut strax efter hans död, då hans son Rehabeam skulle öfvertaga regeringen (se kap. 12). Och dessa följder hafva blifvit så varaktiga, att de icke ännu äro botade. Ty Israel och Juda, som då blefvo åtskilda i två riken, hafva icke ännu blifvit förenade till ett.

När Jerobeam så blef konung öfver Israels tio stammar, förledde han dem till afguderi värre, än hvad de förr hade varit uti, och att sålunda afvika från Herren och öfverträda de lagar, som han hade gifvit dem. Herrens straff drabbade därför först Jerobeam, så att både han och hela hans hus blef utrotadt af jorden, såsom vi läsa i 1 Kon. 15: 29, 30, att då Baesa "hade blifvit konung, slog han hela Jerobeams hus; han lät intet som anda hade blifva kvar af Jerobeams hus, utan förgjorde det i enlighet med det ord, som Herren hade talat genom sin tjänare Ahia från Silo (2 Kon. 14: 7—11) — detta för de synders skull, som Jerobeam begått, och genom hvilka han kommit Israel att synda, så att han därmed förörtnat Herren, Israels Gud."

Men oaktadt denna förfärliga dom fortsatte dock alla Israels efterföljande konungar att vandra i Jerobeams synder. Därför drabbades de äfven alla af svåra domar och straff. Om Baesa och hans son Ela,

deras synder, dom, straff och utrotande, se 1 Kon. 15: 33, 34; 16: 1—13. Om Simris synder och straff, se kap. 16: 15—19. Om Omri, Ahab, Ahasja och Joram, deras synder, dom, straff och utrotande, se 16: 25—33; 21: 17—24; 22: 24—36, 52—54; 2 Kon. 1: 2—6, 17; 3: 1—3; kap. 9 samt 10: 1—17. Och de efterföljande konungarna följde i samma spår.

När Israel sålunda, förledt af sina konungar, afvek ifrån sin Gud och öfverträdde de lagar, bud och stadgar, som han hade gifvit dem, så fingo de därför af sina fiender utstå många och svåra lidanden; de blefvo så förfärligt misshandlade och nedgjorda, att blott få af dem blefvo kvar. Och när dessa det oakadt fortsatte i sina föregångares synder och afguderi, så blef snart nog syndamåttet fullt; och då blefvo de af konung Salmaneser i Assyrien helt nedgjorda och bortförda från sitt land i fångenskap i främmande land. Därom läsa vi i 2 Kon. 17:de kap. bland annat följande: "I Hoseas nionde regeringsår intog konungen i Assyrien Samaria och bortförde Israel till Assyrien och lät dem bo i Hala och vid Habor, en ström i Gosan, och i Mediens städer. Israels barn hade ju syndat mot Herren, sin Gud, mot honom, som hade fört dem upp ur Egyptens land, undan faraos, den egyptiske konungens, hand, och de hade fruktat andra gudar. De hade ock vandrat efter de folks stadgar, som Herren hade fördrifvit för Israels barn, och efter de stadgar, som Israels konungar hade uppgjort. Ja, Israels barn hade bedrifvit otillbörliga ting mot Herren, sin Gud; de hade byggt sig offerhöjder på alla sina hufvudorter, vid väktartornen så väl som i de befästa städerna... Och Herren hade varnat både Israel och Juda genom alla sina profeter och siare och sagt: 'Vänden om ifrån edra onda vägar och hållen mina bud och stadgar, efter hela den lag, som jag gaf edra fäder, så ock hvad jag har tillsändt eder genom mina

tjänare profeterna.' Men de hörde icke utan voro hårdnackade såsom deras fäder, hvilka icke trodde på Herren, sin Gud. De förkastade hans stadgar och det förbund, som han hade slutit med deras fäder, och de vittnesbörd, som han hade gifvit dem, och de följde efter fåfängliga afgudar och bedrefvo fåfänglighet likasom de folk, som voro omkring dem, fastän Herren hade bjudit dem, att de icke skulle göra såsom dessa. De öfvergåfvo Herrens, sin Guds, alla bud och gjorde sig gjutna beläten, två kalffvar; de gjorde sig ock Aseror och tillbådo himmelens hela härskara och tjänade Baal... Och Israels barn vandrade i alla de synder, som Jerobeam hade gjort; de afveko icke ifrån dem. Men till slut försköt Herren Israel från sitt ansikte, såsom han hade sagt genom alla sina tjänare profeterna. Så blef Israel bortfört från sitt land till Assyrien, där de äro ännu i dag."

Och i kap. 18: 11, 12 heter det: "Och konungen I Assyrien bortförde Israel till Assyrien och förflyttade dem till Hala och till Habor, en ström i Gosan, och till Mediens städer. Detta skedde därför, att de icke hade hört Herrens, sin Guds, röst utan öfverträdde hans förbund, allt hvad Herrens tjänare Mose hade bjudit; de hvarken hörde eller gjorde det."

Samma sak innehålles i båda *krönikeböckerna*, hvilka synas vara skrifna bland det sista af Gamla Förbundets heliga skrifter. Summan där är den, att det gick Israel och Juda och deras konungar väl, då de fruktade Gud och höllo den lag, de bud och stadgar, som han hade gifvit dem genom Mose. Men när de afveko och öfverträdde dessa, gick det dem illa. Och för deras synder och öfverträdelsers skull blef äfven Juda bortfördt i fångenskap; hvarifrån de dock efter 70 år fingo återvända, så många nämligen som det ville, men alla gjorde icke så. Och samma

sak genomgår i betydlig mån alla de öfriga af Gamla Förbundets heliga skrifter.,

Då bibeln sålunda alltigenom innehåller så många och så kraftiga bevis för och bekräftelser uppå sannfärdigheten och trovärdigheten af de första böckernas gudomliga ursprung, och då det af hela historien bevisas, att detta af dessa böcker omtalade, dessa böckers egna folks lycka och välgång så väl som dess olycka och undergång berodde af, huru det höll eller bröt emot detta i dess egna heliga skrifter innehållna ord, så äro alla inkast och genmälen emot dem afgjordt afskurna.

Inkast emot dem kunna därför icke göras utan af sådana, som antingen icke mottaga bevis eller äro okunniga om deras oupplösliga sammanhang och förbindelse med det öfriga af den heliga skrift.

V.

Bildspråk.

Framställningarna i bibeln äro icke alltid i den enkla berättelse- eller tilltalsformen; utan författarna hafva ofta begagnat sig af bildspråk af olika slag. Bibeln är därför rik på bilder. Både namn och personer och handlingar framställas ofta såsom bilder, i synnerhet i den poetiska och profetiska stilen, och beteckna eller afbilda dessa någon eller något annat, som är af högre eller större betydelse än det, som de bokstafligen uttrycka. Några af dessa bildspråk må här anföras.

Metaforer.

Författarne hafva ofta begagnat metaforer och gifvit den person eller sak, de åsyftat, ett förblommerradt eller bildligt uttryck. Sålunda kallar David Gud sitt "bergfäste", sin "borg", sin "klippa", sin "sköld", sitt "frälsningshorn", sitt "värn" m. fl. (Se Ps. 18:3.) Och profeten Obadja säger, att Jakobs hus skall blifva en "eld" och Josefs hus en "låga", och Esaus hus skall blifva såsom "strå" (Obad. v. 18).

Sinnebilder.

Ofta begagnas sinnebildliga uttryck, så att t. ex. med "arm" betecknas styrka, kraft; med "horn" betecknas makt, höghet, glädje; med "ögon" betecknas insikt, kunskap, vishet; med "lamm" betecknas mild-

het, tålmod, däraf äfven Kristus; med "vilddjur" betecknas världsmakt; med "sköka" betecknas falsk religion o. s. v.

Omskärelsen, som Gud gaf Abraham till ett tecken på det förbund, som han ingick med honom (se 1 Mos. 17:de kap.), var en sinnebild af hjärtats förändring. Se 5 Mos. 30:6, där det heter: "Herren, din Gud, skall omskära ditt hjärta och dina afkomlingars hjärtan, så att du skall älska Herren, din Gud, af allt ditt hjärta och af all din själ." Och i Rom. 2:28, 29 heter det: "Den är icke Jude, som är det i det uppenbara, icke heller är det omskärelse, som är det i det uppenbara på kött; utan den är Jude, som är det i det fördolda, och det är omskärelse, som är hjärtats omskärelse i ande, icke i bokstaf." Och i Fil. 3:3 heter det: "Vi äro omskärelsen, som dyrka Gud i anden och berömma oss i Kristus Jesus och icke förtrösta på kött." Och i Kol. 2:11 heter det: "I hvilken I ock ären omskurna med en omskärelse, som är gjord utan hand, genom afklädandet af köttets kropp, genom Kristi omskärelse."

Mannat, som Israel fick af Gud att äta under ökenvandringen (se 2 Mos. 16:de kap.), är en sinnebild af det lefvande brödet, som kom ned från himmelen för att gifva världen lif, hvilket vi nu få att äta för att lefva och icke dö. Se Joh. 6:27—58.

Klippan, ur hvilken Israels folk fick vatten under ökenvandringen (se 2 Mos. 17:1—7; 4 Mos. 20:8—11), är en sinnebild af Kristus, som följde dem. Aposteln Paulus skrifver: "De drucko ur en andlig klippa, som medföljde dem, och klippan var Kristus" (1 Kor. 10:4).

Förebilder.

Melkisedek lefde på Abrahams tid. Han var konung i Salem och Guds, den Högstes, präst. Han

välsignade Abraham, och Abraham gaf honom tionde (1 Mos. 14:18—20). Både han och hans prästdöme äro förebilder af Kristus och af hans prästdöme. I Ps. 110:4 läsa vi en profetia angående Kristus: "Du är en präst till evig tid efter Melkisedeks ordning." I Ebr. 7:de kapitel är en utförligare utveckling af denna sak.

Kopparormen, som Mose på Guds befallning gjorde och upphöjde på en stång i lägret, på det att den, som var ormbiten, skulle få se på den och blifva vid lif (4 Mos. 21:5—9), var en förebild af Kristus, som skulle komma att upphöjas på ett kors, på det att den, som blifvit biten af "den gamle ormen", djävulen, — d. v. s. hade syndat och var hemfallen åt döden, — skulle i anden få se på honom och få lif af högre art. Herren Jesus säger: "Såsom Mose upphöjde ormen i öknen, så måste människans son upphöjas, på det att hvar och en, som tror, må hafva evigt lif i honom" (Joh. 3:14, 15).

Landet, som Israel fick af Gud (se Jos. 24:13), där de skulle få vara ett fritt folk och hvila efter trældomen i Egypten och vandringen i öknen, förebildade det land och den sabbatshvila, som Herren i nästa tidsålder vill gifva sina vänner (se Ebr. 4:de kapitel).

Liknelser.

Ofta begagnas liknelser för att därmed belysa den sak eller de ämnen, som författarne eller talarne ville framställa. Herren Jesus i synnerhet begagnar sig däraf. Han liknar Guds rike vid en *köpmän*, som sökte sköna pärlor; vid en *skatt*, dold i en åker; vid ett *senapsskorn*, som sås i en åker; vid en *såningsman*, som sår god säd i sin åker; vid en *surdeg*, blandad i tre mått mjöl; vid en *not*, som kastas i hafvet; vid *tio jungfrur*, som gingo ut att möta brudgummen;

vid en *konung*, som gjorde bröllop åt sin son (se Matt. 13:de kap.; k. 22: 1—14; k. 25: 1—13).

Allegori.

Ej så sällan begagnas det allegoriska framställningar. Så t. ex. kvädes det i Ps. 80 om Israel under bilden af ett *vinträd*, hvilket Herren flyttade från Egypten, och det rotade sig och utbredde sina telnin-gar. Men sedan nedbröt han dess omhägnad; då refvo alla de, som gingo fram där, till sig däraf, vild-svinet gnagde på det, och djuren åto däraf; det blef förbrändt af eld och kringhugget. I Jes. 5:te kap. kvädes det om Israel under bilden af en *vingård*, som Herren planterat på en bördig kulle och egnat mycken vård; men den bar icke ädla, goda drufvor, utan vild-drufvor. *Ormen*, som i skapelsens och i människo-släktets molnfria morgon bringade den menlösa män-niskan till olydnad mot Gud (se 1 Mos. 3:dje kap.), är en afbildning af djäfvulen, som i Matt. 4: 1—10 beskrifves såsom frestande själfva Herren Jesus.

Hyperboler.

För att gifva kraftiga intryck eller för att gifva lifliga uttryck af sina känslor begagnas ej sällan hyperboliska yttringar, i det man inlagt ett visst öfverskott i uttrycket. Se t. ex. då kvinnorna i sitt hyllningskväde åt David och Saul sjöngo: "Saul har slagit sina tusen men David sina tiotusen" (1 Sam. 18:7). Likaså då David i sitt sorgekväde öfver Saul och Jonatan utropade, att de voro snabbare än örnar och starkare än lejon" (2 Sam. 1:23). Så ock då Johannes döparen uppträdde med en så ovanlig kraft och predikade och döpte, heter det: "Då utgick till honom Jerusalem och hela Judeen och hela landet omkring Jordan, och de döptes af honom i floden Jordan, bekännande sina synder" (Matt. 3:5, 6).

Personifikation.

Stundom personifieras medvetlösa ting och tillskrifvas känslor, röst, verksamhet m. m. Till exempel: "Strömmarna klappe i händerna, bergen juble med hvarandra inför Herren, ty han kommer för att döma jorden" (Ps. 98: 8, 9). "Bergen och höjderna skola brista ut i jubel, där I gån fram, och alla träd på marken skola klappa i händerna" (Jes. 55: 12). "Bergen se dig och bäfva... Djupet låter höra sin röst, mot höjden lyfter det sina händer" (Hab. 3: 10). I Upp. 6: 8 säges döden vara en ryttare, som sitter på en black häst och härjar förskräckligt, och hades följer med honom.

Alla sådana m. fl. olika slags figurliga framställningssätt göra sitt till, att bibeln är så mångsidig och färgrik, så tankeväckande och lärorik, men äfven så lätt att missförstå och att misstyda.

* * *

När Mose under Israels ökenvandring inrättade dess gudstjänst, befallde Gud honom, huru han skulle tillreda, uppsätta och inrätta ett tält, där de skulle samlas för att tillbedja Gud, och huru han däri skulle tillsätta tjänstemän, präster m. fl., samt anordna olika tjänster och förrättningar. Där ville så Gud uppenbara sig för Israel. Och detta tält med allt dess tillbehör skulle göras af de mest dyrbara ting, af guld och silfver och ädelstenar och utvalda trädslag och fina, starka, mångfärgade tyger och skinn. Och så skulle det tillverkas på det mest konstrika sätt. Gud, som är den störste konstnär, visade Mose original eller mönster hvarefter han hade att göra och ordna alltsammans. Se 2 Mos. 25: 40. Det hela var alltså Guds egen inrättning. Och det var både dyrbart, heligt och högtidligt. Och så begåfvade Gud äfven män, Besalel och Oholiab, med vishet och förstånd till att utföra allt efter förebilderna, 2 Mos. 31: 1—11.

Uppenbarelsetältet.

Detta förfärdigades med allt dess tillbehör och uppställdes, inreddes och ordnades just efter de förebilder, som visades Mose på berget. Se 2 Mos. kap. 25—27, 29—31, 36—40. Det synes ha varit med sin inredning af förgård, sitt heliga och sitt allraheligaste en afbild af himlarna. Ty bibeln omtalar flera himlar. Aposteln Paulus vardt en gång uppryckt till tredje himmelen (se 2 Kor. 12:2). Och Herren Jesus har farit genom alla himlar (se Ef. 4:10; Ebr. 4:14 och jämför Upp. 11:19; 15:5—8).

Ljusstaken.

Den konstgjorda sjuarmade ljusstaken, som med sina sju lampor gjordes af en centner guld, sattes till att lysa i det heliga utanför förlåten, som var framför det allraheligaste (se 2 Mos. 25:31—39; 37:17—24). Den är en bild på Guds församling, se Upp. 1:12, 20, där Johannes omtalar det han fick se sju gyllene ljusstakar, som beteckna sju församlingar. Och församlingen, Guds folk, är satt till att vara världens ljus (Matt. 5:14—16; Fil. 2:15).

Förlåten.

Denna, som hängdes framför det allraheligaste, gjordes af starkt konstväfdt tyg i olika färger, se 2 Mos. 36:35—37. Innanför den fick ingen vid lifsstraff ingå, utan endast öfversteprästen en gång om året med offerblod (se 3 Mos. 16:de kap.). Denna förlåt betecknade, att "vägen till Gud icke var uppenbarad, så länge detta egde bestånd", se Ebr. 9:3, 7—9, där det heter: "Bakom det andra förhänget var en boning, som kallas allraheligast. Men i den ingår endast öfversteprästen en gång om året, icke utan blod, som han frambär för sina egna och för folkets förseelser, hvarmed den helige ande gör klart, att

vägen till det heliga ännu icke är uppenbarad, så länge den första hyddan eger bestånd, hvilken är en förebild för den nuvarande tiden.” Den allraheligaste boningen var en afbild af den plats, där Gud bor. Och förlåten var en sinnebild af, att vägen till Gud icke var uppenbar.

Men när Jesus dog på korset, refs förlåten — utan människohand — sönder uppifrån och ända ned. Matt. 27:51. Detta betecknade, att då uppenbarades fritt tillträde till Gud. I Ebr. 10:20 kallas det “en ny och lefvande väg”, som då blef öppnad.

Nådastolen.

Denna sattes innanför förlåten, i det allraheligaste. Den var ofvanpå arken, hvari förbundets taflor lågo. Den betäcktes af två keruber, hvilka gjordes i ett stycke med nådastolen, allt af finaste guld (se 2 Mos. 25:17—22; 37:6—9). Denna var en sinnebild af Kristus, som är den nådastol, till hvilken vi hafva fått fritt tillträde, och i hvilken vi blifva benådade (Ef. 1:6), hvarför vi uppmanas till att “framgå till nådens tron för att undfå barmhärtighet och finna nåd till hjälp i rätt tid” (Ebr. 4:16).

Öfversteprästen.

Aron förordnades af Gud till att vara öfverstepräst i Israel. Hans plats och tjänst gingo i arf till hans söner. Dessa med hela deras förrättning, nämligen att bära Israels söners namn på bröstskölden (2 Mos. 28:de kap.), att offra för folket, att förkunna Guds vilja, att gå in i det allraheligaste (3 Mos. 16:de kap.) m. m., var en förebild till Kristus, som är den rätte öfversteprästen och förer hela den förrättning, som dessa förebildade, till en härlig fullkomning. Så läsa vi i Ebr. 9:11, 12, att “Kristus har som öfverstepräst för det tillkommande goda gått in i det heliga

och funnit en evig förlossning.” Och i Ebr. 8:1 heter det: “Hufvudsumman af det, som säges, är: vi hafva en sådan öfverstepräst, som har satt sig vid högra sidan af majestätets tron i himlarna.”

Medlare.

Mose var medlare mellan Gud och folket; han frambar Guds ord till folket och folkets svar till Gud. Därom läsa vi t. ex. i 2 Mos. 19:3—9 sålunda: “Och Mose steg upp till Gud; då ropade Herren till honom uppifrån berget och sade: ‘Så skall du säga till Jakobs hus, så skall du förkunna för Israels barn: I hafven själfva sett, hvad jag har gjort med egyptierna, och huru jag har burit eder på örnvingar och fört eder till mig. Om I nu hören min röst och hållen mitt förbund, så skolen I vara min egendom framför alla andra folk, ty hela jorden är min; och I skolen vara mig ett rike af präster och ett heligt folk. Detta är hvad du skall tala till Israels barn. När Mose kom tillbaka, sammankallade han de äldsta i folket och förelade dem allt detta, som Herren hade bjudit honom. Då svarade allt folket med en mun och sade: ‘Allt, hvad Herren har talat, vilja vi göra’? Och Mose gick tillbaka till Herren med folkets svar.” Mose var härvid en förebild af Kristus, som är det nya förbundets medlare och i egentlig mening den ende medlaren mellan Gud och människan (se i Tim. 8:5). Om honom heter det i Ebr. 8:6 sålunda: “Men nu har han fått en så mycket bättre tjänstförrättning, som han ock är ett bättre förbunds medlare, hvilket är lagstadgad på bättre löften.” Och i Ebr. 9:15 läsa vi: “Och därför är han ett nytt förbunds medlare, på det att, då döden har skett till återlösning från öfverträdelserna under det första förbundet, de kallade må få löftet om evig arfvedel.”

Synd- och skuldoffer.

Alla de synd- och skuldoffer, som anbefalldes i lagen, och som för olika synders skull blefvo offrade i tusental under den gamla nådeshushållningen, voro egentligen förebilder till det stora offret: "Guds Lamm, som borttager världens synd" (Joh. 1:29), och som frivilligt offrade sig själf. Se Ebr. 7:27 och jfr Joh. 10:18.

Påskalammet.

Likaledes alla de tusental påska- (passa-) lamm, som slaktades vid Israels utgång ur Egypten, hvilkas blod då ströks på dörrposterna, och de tio tusental lamm, som sedan årligen slaktades såsom minne häraf (se 2 Mos. 12:te kap.), voro egentligen förebildande för det stora påskalammet, om hvilket det af aposteln säges: "Äfven vårt påskalamm har blifvit slaktadt, nämligen Kristus" (1 Kor. 5:7).

Blodet, reningar.

Vid offrandet af de många tusental offerdjur, som slaktades vid den israelitiska gudstjänsten, flöt det blod i strömmar. Detta blod blef på Guds befallning användt på olika sätt, dels till att bestryka med på olika ställen och för olika ändamål (se t. ex. 2 Mos. 12:7, 13, 22, 23; 29:12, 20; 3 Mos. 4:7, 18, 25, 30, 34), dels skulle man bestänka därmed på olika ställen för reningar m. m. (se t. ex. 2 Mos. 29:21; 3 Mos. 4:6, 17; 16:14; 4 Mos. 19:4), och dels skulle det utgjutas på altaret och vid altaret. Allt detta förebildade Jesu Kristi, Guds Sons, blod, nya förbundets blod, och bestänkelsen därmed (1 Pet. 1:2) samt reningen däri. Ty Kristi blod, som har oändlig lifskraft — likasom allt kötts själ (lif) är i blodet (3 Mos. 17:11), — är mäktigt att lösa, att återförlika

syndaren och att rena från all synd. Se Ef. 1:7; 2:13; Kol. 1:20; 1 Joh. 1:7; Upp. 1:5; 7:14.

Förbund, förbundsblod och förbundslagar.

Gud ingick förbund med Israel vid Sinai, under deras vandring genom öknen; han lofvade att vara deras Gud, och de skulle få vara hans folk framför andra folk, om de ville tro på, älska och lyda honom. Förbundslagarna nedskrefvos då delvis på stentaflor. Därom läsa vi i 2 Mos. 32:15, 16: "Och Mose vände sig om och steg ned från berget, och han hade i sin hand vittnesbördets två taflor. Och på taflornas båda sidor var skrifvet. Både på den ena sidan och på den andra var skrifvet. Och taflorna voro gjorda af Gud, och skriften var Guds skrift, inristad på taflorna." Jämför kap. 34:28, där det heter: "Och han blef kvar där hos Herren i fyrtio dagar och fyrtio nätter utan att äta och utan att dricka. Och han skref på taflorna förbundets ord, de tio orden." Vidare nedskrefvos förbundets ord utförligare i en bok, som Mose sedan föreläste för folket. Och så slaktades offren. Och Mose bestänkte folket med förbundsblodet. Härom läsa vi i 2 Mos. 24:3—8 följande: "Och Mose kom och förkunnade för folket alla Herrens ord och alla hans rätter. Då svarade allt folket med en mun och sade: 'Efter alla de ord Herren har talat vilja vi göra.' Därefter upptecknade Mose alla Herrens ord. Och följande morgon stod han bittida upp och byggde ett altare nedanför berget. Och han reste där tolf stoder, efter Israels tolf stammar. Och han sände åstad några unga män af Israels barn, som offrade brännoffer, därtill ock slaktoffer af tjurar till tackoffer åt Herren. Och Mose tog hälften af blodet och slog det i skålarna, och den andra hälften af blodet hällde han på altaret. Och han tog förbundsoken och föreläste den för folket. Och de

sade: 'Allt hvad Herren har sagt vilja vi göra och lyda.' Då tog Mose blodet och hällde därpå på folket och sade: 'Se, detta är förbundets blod, det förbunds, som Herren har slutit med eder i enlighet med alla dessa ord.'"

Kristus instiftade vid sin död ett nytt förbund, och hans eget blod är detta nya förbundets blod, såsom han själf säger i Matt. 26:28: "Detta är mitt förbunds blod, som utgjutets för många till synders förlåtelse"; och "för eder", Luk. 22:20. I Ebr. 10:4 heter det, att "det är omöjligt, att oxars och bockars blod kan borttaga synder." Men detta nya förbundets blod är af så mycket större värde och kan åstadkomma så mycket större verkan än gamla förbundets blod, som Kristus har större värde och kan åstadkomma större ting än gamla förbundets offer. Sålunda heter det i Ebr. 9:11—14: "Men Kristus har, sedan han såsom öfverstepräst för det tillkommande goda, kommit genom den större och fullkomligare hyddan, som icke är gjord med hand, det är, som icke är af denna skapelsen, icke heller genom bockars och kalvars blod, utan genom sitt eget blod en gång gått in i det heliga, hafvande funnit en evig återlösning. Ty om bockars och oxars blod och aska af en kviga, stänkt på de orenade, helgar till en köttets renhet, huru mycket mer skall icke Kristi blod, hvilken genom en evig ande offrade sig själf oförvitlig för Gud, rena edert samvete från döda verk till att tjäna lefvande Gud!"

Jehova hade genom profeterna utlofvat ett nytt förbund med nya förbundslagar (Jer. 31:31—34). Och i Ebr. 8:8—12 står det: "Se, dagar komma, säger Herren, och jag skall afsluta ett nytt förbund för Israels hus och Judas hus, icke efter det förbund, som jag gjorde med deras fäder på en dag, då jag fattade deras hand för att föra dem ut ur Egyptens land, ty de förblefvo icke i mitt förbund, och jag

vårdade mig icke om dem, säger Herren. Ty detta är det förbund, som jag skall stifta för Israels hus efter dessa dagar, säger Herren: Jag skall gifva mina lagar i deras sinne, och jag skall skrifva dem in i deras hjärta, och jag skall vara till en Gud för dem, och de skola vara till ett folk för mig. De skola alls icke lära hvar och en sin medborgare och hvar och en sin broder, sägande 'Känn Herren!' Ty de skola alla känna mig från en liten ända till en stor af dem. Ty jag skall vara nådig öfver deras orättfärdigheter, och deras synder skall jag alls icke vidare minnas." Jfr kap. 10: 16, 17.

Lagen, som gafs för den gamla nådeshushållningen, har blott en skugga, en skuggbild. Se Ebr. 10: 1. Därför heter det, att "lagen var intill Johannes", som var förelöpare för Kristus (Luk. 16: 16). Lagen var en barnledare till Kristus (Gal. 3: 24). "Kristus är lagens ände till rättfärdighet för hvar och en som tror" (Rom. 10: 4). "När prästadömet ändras, sker nödvändigt ändring äfven i lagen" (Ebr. 7: 12). Herren Jesus sammanfattar det gamla förbundets lagar i två bud och säger: "Du skall älska Herren din Gud af hela ditt hjärta och af hela din själ och af hela ditt förstånd. Detta är det stora och första budet. Ett andra är likt detta: Du skall älska din nästa såsom dig själf. På dessa två buden hänger hela lagen och profeterna." Matt. 22: 37—40. Och aposteln Paulus skrifver i Rom. 13: 8—10: "Varen ingen något skyldiga utom det att älska hvarandra, ty den som älskar, han har uppfyllt lagen. Ty detta: 'Du skall icke begå äktenskapsbrott, du skall icke dräpa, du skall icke stjäla, du skall icke begära', och om det är något annat bud, det sammanfattas i detta ord: 'Du skall älska din nästa såsom dig själf!' Kärleken gör sin nästa intet ondt. Kärleken är alltså lags uppfyllelse."

Vid jämförelse af gamla och nya förbundens lagar se vi, att de förra skrefvos i stentaflor, hvilka förvarades i arken (jfr Ebr. 9:4), som nu länge sedan är förkommen; de senare skrefvos i taflor af kött, i hjärtan (Ebr. 8:10, jfr 2 Kor. 3:3).

Vid uppenbarelsetältet talade Gud med Mose. Där uppenbarade han sig i ett moln för hela Israel. Där samlade sig hela folket för att tillbedja och gifva honom sin hyllning, och dit förde de sina offer, hvart och ett för sitt särskilda ändamål. Och äfven sedan Israel kommit in i landet, blef detta uppenbarelsetält centralpunkten för hela nationen, så att alla stammarna drogo dit ifrån hela landet i synnerhet vid högtiderna och offrade och tillbådo Gud. Och personer äfven af andra folkslag, som bodde omkring Israel, drogo dit och tillbådo Israels Gud. Ty något sådant fanns icke på något annat ställe på jorden. Och denna gudstjänstinrättning fortgick sedan och ägde rum under 1,500 år, undantagande de afbräck, som skedde för folkets synder och öfverträdelsers skull.

Att hela denna storslagna, dyrbara, heliga och af Gud själf anordnade gudstjänst med alla dess konstitutioner, dess prästerskap och dess hundratusental offer af olika slag var en profetisk inrättning, som endast förebildade något annat, som låg framför och skulle blifva ännu heligare, härligare och dyrbarare, det kunde nog ingen människa då tänka eller fatta.

Men när Kristus kom, så frambar han ett nytt, ett klarare ljus, och gaf och gifver ett nytt, ett evigt lif åt dem, som tro. Han offrade ett nytt offer, i det att han offrade sig själf. Så upprättade han en ny nådeshushållning med nya förbundslagar. Så blef det då en ny gudstjänst med nya reningar genom nya reningsmedel m. m. Härvid fick den förra gudstjänsten stiga i bakgrunden med all sin glans och härlighet och blef sedan kallad den gamla förordningen

eller hushållningen. Och vid jämförelse mellan den härlighet, som åtföljde det gamla förbundet med dess gudstjänst, och den härlighet, som åtföljer det nya, säger aposteln, att den senare öfvergår den förra i så hög grad, att den förra är jämförelsevis ingen härlighet, se 2 Kor. 3:7—11.

Här böra vi nu hvar och en lägga noga märke till, att fastän Kristus kom med allt detta nya, som är oändligt högre än det gamla, så klandrar eller kritiserar han dock icke detta. Utan han säger tvärtom: "I skolen icke mena, att jag är kommen för att upplösa lagen eller profeterna; jag är icke kommen för att upplösa utan för att uppfylla. Ty sannerligen säger jag eder: Till dess att himmelen och jorden hafva gått bort, går alls icke ett enda iota eller en enda spets [d. ä. ett enda tecken] af lagen bort, förr än allt har skett. Därför den, som upplöser ett enda af dessa minsta bud och lär människorna så, han skall kallas minst i himlarnas rike; men den, som gör och lär dem, han skall kallas stor i himlarnas rike." Matt. 5:17—19.

Den gamla nådeshushållningen med allt hvad därtill hörde, förbundet och lagen med hela dess utveckling ej blott af Mose utan äfven af senare profeter, låg nu som en grund för denna nya nådes- och rikshushållning. Och denna grund var lagd så djupt och fast, så vist, så väl och så ofelbart, att hvarken Herren Jesus eller någon annan af den nya rikshushållningens byggningsmän (1 Kor. 3:10) behöfde eller vågade eller ville eller kunde rifva upp eller bygga om den. Nej, märkligt nog hade de icke ens en bokstaf däri att förkasta, utan allt skulle fullkomnas. Därvid gick det yttre, det öfvergående, det som hörde till det folket och den tiden — det gick bort, nämligen sålunda, att det fullkomnades och ingick i Kristus och i nya former i hans nya rikshushållning. Tänk nu

och märk, huru ojäfaktigt detta bevisar, att det första icke var Moses egen uppfinning; utan att det var Gud själf, som i sin eviga vishet och i sitt orubbliga beslut ordnat det ända från början i både smått och stort; och att det äfven fortfarande var han, som styrde och ledde detta stora, eviga byggnadsarbete, sin nåds- och rikshushållning i dess nya, högre form, där bilderna försvinna för verkligheterna.

VI.

Poesien.

Sånggåfvan är en ädel gåfva, som, rätt använd, kan tjäna till mycken glädje. Bibelforskare och sakkännare veta, att den gamla tidens mest måleriska, härliga och upplyftande poesi har framsprungit bland Guds folk. Kännedomen om den lefvande och evige Guden och erfarenheter af hans vishet och makt, hans hjälp och nådesunder väckte till lif och rörelse de af honom hos detta folks skalder nedlagda poetiska anlagen. Dock var den gamla tidens poesi till form, meter och versbyggnad icke lik nutidens poesi. Bibelns poesi är öfvervägande lyrisk.* Författarne gåfvo däri uttryck af ett djupt och rikt sjäslifs lifligt skiftande känslor och stämningar, som framvällde ur djupet af deras hjärtan under en af oss allt för litet känd gudomlig andes inspiration och hänförelse. Där är i bibeln äfven en god del didaktisk** och episk*** poesi.

Ej blott Psaltaren, utan äfven Jobs bok, Ord-
språksboken, Predikareboken, Höga Visan och Klago-
visorna äro jämte en stor del af profeternas skildrin-
gar skrifna såsom poesi. Mer än tredjedelen af

* Omedelbar utgjutelse af sina känslor.

** Undervisande.

*** Hjältediktande, någon hjältes beskrifvande.

Gamla Testamentets heliga skrifter äro författade på poesi. Bibeln är det mest storslagna och underbara skaldeverk i världen. Redan dess förste författare och häfdatecknare, Mose, har där nedlagt utmärkta och storartade skaldestycken. Se t. ex. 2 Mos. 15: 1—21, där det bland annat heter:

“Jag vill sjunga till Herrens ära,
ty han är högt upphöjd.
Häst och man störtade han i hafvet.
Herren är min starkhet och min lofsång,
och han blef mig till frälsning.
Han är min Gud, jag vill ära honom,
min faders Gud, jag vill upphöja honom.

Herren är en stridsman,
‘Herren’ är hans namn.

Faraos vagnar och härsmakt kastade han i hafvet,
hans utvalda kämpar dränktes i Röda hafvet.
Vattenmassor öfvertäckte dem,
ned i djupet sjönko de såsom stenar.
Din högra hand, Herre, du härlige och starke,
din högra hand, Herre,
krossar fienden.

I din stora höghet nedslår du dina motståndare;
du släpper lös din förgrymmelse,
den förtär dem såsom strå.
För din vredes storm samlade sig vattnen i hopar,
böljorna reste sig till en hög,
vattenmassorna stelnade i havets djup.
Fienden sade:

‘Jag vill förfölja dem,
jag vill hinna upp dem,
jag vill utskifta byte,
jag vill släcka min hämnd på dem;
jag vill draga ut mitt svärd,
min hand skall förgöra dem.’

Då andades du på dem,
och hafvet öfvertäckte dem;
de sjönko såsom bly i de väldiga vattnen.

Herre, hvem är dig lik bland gudarna?

Hvem är dig lik,
du härlige och helige,
du fruktansvärde och högtlofvade,
du som gör under?

Du räckte ut din högra hand,
då uppslukade jorden dem.

Men med din nåd ledde du det folk du förlossat,

du förde dem med din makt till din heliga boning.
 Folken hörde det och darrade,
 ångest grep Filisteens inbyggare.
 Då förskräcktes Edoms furstar,
 bäfvan grep Moabs höfdingar,
 alla Kanaans inbyggare betogos af ångest.
 Ja, förskräckelse och fruktan falla öfver dem;
 för din arms väldighet stå de orörliga såsom stenar,
 till dess ditt folk har tågat fram, Herre,
 till dess det folk, du förvärfvat, har tågat fram.
 Dem för du in,
 du planterar dem på din arfvedels berg,
 på den plats, du gjort till din boning, Herre,
 i din helgedom, Herre, som dina händer beredt.
 Herren är konung alltid och evinnerligen."

Se vidare Moses storartade skaldestycken i 5 Mos. 32: 1—43 och den 90 psalmen i Psaltaren.

Till och med spåmannen Bileam, då han såg Guds folk och betraktade de under Gud hade gjort med det, betogs så mäktigt af en både poetisk och profetisk ande, att han utbrister i sköna profetiska kväden såväl angående Gud och Israel som ock flera andra folk. Se 4 Mos. kap. 24.

Författarne hafva vid sina poetiska utgjutelser ofta, om icke alltid, varit utomordentligt inspirerade och hänförda och stundom så helt hänryckta af anden, att de därvid höjts öfver deras allmänna naturliga tillstånd. Stundom synas de hafva så sett på och gripits af det närvarande tillståndet eller förhållandet eller något tillkommande eller någon inträffande omständighet, att de af anden gifvits att utgjuta sig ej blott i vanlig poetisk stil och i vanliga poetiska ordalag, utan i vida starkare, mera djupgående och öfvernaturliga ord, meningar och former.

Därvid hafva de stundom klagat inför Herren *öfver sin egen synd*, såsom t. ex. i Ps. 38. där det bland annat heter:

"Herre, straffa mig icke i din förtörnelse
 och tukta mig icke i din vrede.
 Ty dina pilar hafva träffat mig

och din hand trycker mig.
 Det finnes intet helt på min kropp
 för din vredes skull,
 intet helbrädda i mina ben
 för min synds skull.
 Ty mina missgärningar gå mig öfver hufvudet;
 såsom en svår börda äro de mig för tunga.
 Mina sår stinka och flyta för min dårskaps skull.
 Jag går krokig och mycket lutande;
 hela dagen går jag sörjande.
 Ty mina länder äro fulla af brand,
 och intet helt finnes på min kropp.
 Jag är vanmäktig och illa sönderslagen;
 jag klagar för mitt hjärtas jämmers skull.
 Herre, du känner all min trängtan,
 och min suckan är dig icke fördold.
 Mitt hjärta slår häftigt,
 min kraft har öfvergifvit mig;
 också mina ögons ljus är borta.”

Stundom hafva de utgjutit sina klagosånger för
 Gud *under fienders förföljelser*, då de fått lida oskyl-
 digt och då de hindrats ifrån att tillsammans med
 de heliga fira högtid och tillbedja Herren. Så t. ex.
 Ps. 59, där det bland annat heter:

“Rädda mig, min Gud, från mina fiender,
 beskydda mig för mina motståndare.
 Rädda mig från ogärningsmännen
 och fräls mig från de blodgiriga.
 Ty se, de ligga i försåt för mig;
 grymma människor sammanrota sig mot mig
 utan någon min öfverträdelse eller synd, o Herre.
 Utan någon min missgärning löpa de fram och göra
 sig redo.

Vakna upp, kom mig till mötes och se härtill!
 Ja, du Herre Gud Sebaot, Israels Gud,
 vakna och hemsök alla folkslagen,
 hemsök utan nåd alla trolösa ogärningsmän.
 Hvar afton komma de tillbaka,
 de tjuta såsom hundar och gå omkring i staden.
 Se, deras mun flödar öfver,
 svärd äro på deras läppar,
 ty ‘hvem skulle höra det?’”

Se ock Ps. 42, där det bland annat heter:

“Såsom hjorten trängtar till vattenbäckar,
 så tiängtar min själ efter dig, o Gud.

Min själ törstar efter Gud, efter den lefvande Guden;
 när skall jag komma därtill,
 att jag får träda fram inför Guds ansikte?
 Mina tårar äro min spis både dag och natt,
 ty beständigt säger man till mig:
 'Hvar är nu din Gud?' "

Stundom hafva de utgjutit bittra klagosånger inför Herren *öfver mera allmän nöd* Så t. ex. Ps. 74, där det bland annat heter:

"Hvarför, Gud, har du så alldeles förkastat oss,
 hvarför ryker din vrede mot fåren i din hjord?
 Tänk på din menighet,
 som du i fordom tid förvärfvade,
 som du förlossade till att blifva din arfvedels stam.

Tänk på Sions berg,
 Där har du din boning.
 Vänd dina steg hit, där förödelse ständigt råder.
 Allt har ju fienden fördärfvat i helgedomen.
 Dina ovänner hafva skränat i ditt församlingshus,
 de hafva uppsatt sina tecken såsom tecken.*

Det var en syn att skåda,
 såsom när man höjer yxor mot en tjock skog.
 Och se, dess spidverk, så många de voro,
 sönderslogo de med yxa och bila.
 De hafva satt eld på din helgedom;
 ditt namns boning hafva de oskärat
 ända till grunden.
 De hafva sagt i sitt hjärta:
 'Vi vilja underkufva dem alldeles.'
 De hafva uppbränt alla Guds församlingshus i landet.
 Våra tecken se vi icke;
 ingen profet finnes mer,
 och hos oss är ingen som vet för huru länge.
 Huru länge, Gud, skall ovännen försmåda
 och fienden så oafslåtligen förakta ditt namn?
 Hvarför håller du tillbaka din hand, din högra hand?
 Drag den fram ur din barm och förgör dem!

Gud är ju min konung af ålder,
 han som skaffar frälsning på jorden.
 Det var du som delade hafvet med din makt;
 du krossade drakarnas hufvuden på vattnet.
 Du sönderslog leviatans hufvuden;

* Det är: fienderna uppsatte sina fanor, bilder m. m., att de skulle vara för oss såsom våra gudstjänstsaker: altare, bord, ljusstake m. m. J. G. P.

du gaf honom till mat åt öknens inbyggarskara.
 Det var du som lät källa och bäck bryta fram;
 du lät ock starka strömmar uttorka.

Din är dagen,
 din är ock natten;
 du har beredt ljuset och solen.

Det är du som fastställt alla jordens gränser;
 sommar och vinter har du skapat.
 Så tänk nu på huru fienden försmädar Herren
 och huru ett dåraktigt folk föraktar ditt namn.
 Öfverlämna icke åt den skaran din turturdufvas själ;
 förgät icke dina betrycktas skara för alltid."

Och I Jeremias klagosånger heter det bland annat följande:

"Huru höljer icke Herren genom sin vrede
 dottern Sion i mörker!

Han kastade Israels härlighet från himmelen ned till jorden.

Han vårdade sig icke om sin fotapall på sin vredes dag.

Utan skonsamhet fördärfvade Herren alla Jakobs boningar;

i sin förgrymmelse bröt han ned dottern Judas fästen.
 ja, han slog dem till jorden;

han oskärade riket och dess furstar.

I sin vredes glöd afhögg han alla Israels horn;
 han höll sin högra hand tillbaka, när fienden kom;

Jakob förbrände han lik en lågande eld,
 som förtär allt rundt omkring.

Han spände sin båge såsom en fiende,

med sin högra hand stod han fram

såsom en ovän och dräpte alla,

som varit våra ögons lust.

Öfver dottern Sions hydda utgöt han sin vrede såsom en eld.

Herren kom såsom en fiende och fördärfvade Israel,

han fördärfvade alla dess palats,

han förstörde dess fästen;

så hopade han öfver dottern Juda jämmer på jämmer.

Och han bröt ned sin hydda såsom en trädgård,

han förstörde sin högtidsplats.

Både högtid och sabbat lät Herren blifva förgätna i Sion,

och han försköt i sin vredes förgrymmelse både konung och präst...

Mina ögon äro förtärda af gråt,

mitt innersta är upprördt,

min lefver är såsom utgjuten på jorden

för mitt folks dotters skada;
 ty barn och spenabarn försmäktade på gatorna i staden.
 De ropa till sina mödrar: 'Hvar få vi bröd och vin?'
 Ty försmäktande ligga de såsom slagna på gatorna i staden;
 de uppgifva sin anda i sina mödrars famn.
 Hvad skall jag framlägga för dig,
 hvad skall jag nämna för dig jämförligt med detta,
 du dotter Jerusalem?
 Hvilket liknande fall kan jag draga fram till din tröst,
 du jungfru dotter Sion?
 Din skada är ju stor såsom ett haf;
 hvem skall hela dig?"

Emedan dessa sorgeskväden ofta gått vida öfver författarnes egen närvarande erfarenhet och frambringats af en ej blott poetisk, utan äfven profetisk ande, så hafva de sedermera fått en fullare uppfyllelse och tillämpning på Guds folk i de många växlingar, förföljelser, lidanden och pröfningar, som så många under tidernas lopp fått utstå och genomgå. Dessa sånger, som sålunda voro en del af de gamla heligas djupa hjärteutgjutelser inför Herren, äro därför ej blott en beskrifning på författarnes eget och deras samtidas tillstånd och själsnöd, utan de hafva otaliga gånger blifvit äfven deras efterkommandes, alla de heligas, däribland äfven våra egna, lefvande beskrifningar af hjärteerfarenheter. Och därför hafva de blifvit oss själfva och så många andra till oskattbar tröst och vederkvickelse, styrka och välsignelse.

Vidare äro en del af dessa djupa af Guds ande frambringade skaldestycken uppmängda med profetior om Kristus och fingo därför sin egentliga tillämpning på honom i hans djupa förnedring, i hans lidanden och död. Se t. ex. Ps. 22: 2, 8, 9, 17, 19, där det bland annat heter:

"Min Gud, min Gud, hvarför har du öfvergifvit mig?
 Alla som se mig, despotta mig;
 de spärra upp munnen, de skaka hufvudet:
 'Befall dig åt Herren!
 Han befrie honom, han rädde honom,

ty han har ju behag till honom!’
 Mina händer och fötter hafva de genomborrat.
 De skifta mina kläder mellan sig
 och kasta lott om min klädnad.”

Och i Ps. 41: 10 heter det:

“Också min vän,
 som jag litade på
 och som åt mitt bröd,
 han lyfter nu mot mig sin häl.”

Vidare i Ps. 55: 13—15:

“Se, det är icke en fiende, som smädar mig
 — det kunde jag fördraga;
 det är icke min ovän, som förhäfver sig mot mig
 — för honom kunde jag gömma mig.
 Nej, du gör det, du som var min jämlike,
 min vän och förtrogne,
 du som lefde med mig i ljuf förtrolighet,
 du som vandrade med mig till Guds hus i högtids-
 skaran.”

Vidare Ps. 69: 22: .

“De gäfvö mig galla att äta,
 och i min törst gäfvö de mig ättika att dricka.”

I 1 Pet. 1: 11 gifver oss aposteln Petrus den upplysande förklaringen öfver dessa de gamle heliga siarnas poetiska sorgekväden, att det var Kristi ande, som var i dem, som förut vittnade om lidandena i Kristus — både Kristi och hans folks, ja, under både Gamla och Nya Förbunden — såväl som också om härligheterna, som skulle komma därefter.

De heliga skalderna hafva sålunda äfven profetiskt utgjutit för Gud sina hjärtan i djupa, känsliga och tilltalande klagosånger, likasom då fågeln i buren utgjuter sitt kvitter, och det har helt visst varit för dem och många en stor hugnad och lisa att på detta sätt andas ut.

Men sångens egentliga natur och element är dock icke klagosånger; utan det är hjärtats och själens jubel- och fröjdesånger, glädjeyttringar och utgjutelser i lof och pris och tack. Därför se vi äfven, att

det största och skönaste, det härligaste, mest upplyfande och hänförande i dessa heliga poeters skaldestycken är, dels lof och pris samt tacksägelse och ära åt Gud för de nådesunder, han gjort, och det goda, han bevisat dem såväl såsom individer som i det allmänna såsom ett folk, dels sågo de i anden och med jublande fröjd och hänförelse besjongo de ännu större, skönare och härligare ting i framtiden. Icke sällan uppräknade de en mängd af de under, Gud hade gjort, och de välgärningar, han bevisat dem både under närvarande och förflutna tider. Se t. ex. Ps. 95: 1—7, där det heter:

“Kommen, låtom oss höja glädjerop till Herren,
jubel till vår frälsnings klippa!
Låtom oss träda fram för hans ansikte med tacksägelse
och höja jubel till honom med lofsånger.

Ty Herren är en stor Gud,
en stor konung öfver alla gudar.
Han har jordens djup i sin hand,
och bergens höjder äro hans;
hans är hafvet, ty han har gjort det,
och hans händer hafva danat det torra.
Kommen, låtom oss tillbedja och nedfalla,
låtom oss knäböja för Herren, vår Skapare.

Ty han är vår Gud,
och vi äro det folk, som han har till sin hjord,
vi äro får, som stå under hans vård.”

Och i Ps. 96: 1—10 heter det:

“Sjungen till Herrens ära en ny sång,
sjungen till Herrens ära, alla länder.
Sjungen till Herrens ära, lofven hans namn,
förkunnen dagen igenom glädjebudskapet om hans
frälsning.

Förtäljen bland folkslagen hans ära,
bland alla folk hans under.

Ty stor är Herren och högtlofvad,
fruktansvärd är han mer än alla gudar.
Ty folkens alla gudar äro afgudar,
men Herren är den, som har gjort himmelen.
Majestät och härlighet äro inför hans ansikte,
makt och glans i hans helgedom.
Gifven åt Herren, I folkens släkter,
gifven åt Herren ära och makt;

gifven åt Herren hans namns ära,
bären fram skänker och kommen i hans gårdar.

Tillbedjen Herren i helig skrud,
bäfven för hans ansikte alla länder.

Sägen bland folkslagen:

‘Herren är konung!

Därför står jordkretsen fast och vacklar icke;
han dömer folken med rättvisa.’”

I Ps. 97 heter det:

“Herren är konung!

Därför fröjde sig jorden;

hafsländerna glädje sig så många som de äro.

Moln och töcken äro rundt omkring honom,
rättfärdighet och rätt äro hans trons fäste.

Eld går framför honom och förbränner hans ovänner
runt omkring.

Hans ljungeldar upplysa jordens krets;
jorden ser det och bäfvar.

Bergen smälta såsom vax för Herren,
för hela jordens Herre.

Himlarna förkunna hans rättfärdighet,
och alla folk se hans ära.

Alla de skola komma på skam, som dyrka beläten,
de som berömma sig af afgudar.

Alla gudar skola tillbedja honom.

Sion hör det och gläder sig,

och Juda döttrar fröjda sig

för dina domars skull. Herre.

Ty du, Herre, är den högste öfver hela jorden;

du är högt upphöjd öfver alla gudar.

I som älsken Herren, haten det onda!

Han bevarar sina frommas själar,

ur de ogudaktigas hand räddar han dem.

Ljus är utsådt för den rättfärdige

och glädje för de rättsinniga.

Glädjens, I rättfärdiga, i Herren,

och prisen hans heliga namn.”

I Ps. 114 heter det:

“När Israel drog ut ur Egypten,

Jakobs hus ut ifrån folket med främmande tunga,

då vardt Juda hans helgedom,

Israel hans herradöme.

Hafvet såg det och flydde,

jordan vände tillbaka.

Bergen hoppade såsom vädurar,

höjderna såsom lamm.

Hvarför flyr du undan, du haf?
 Du jordan, hvarför vänder du tillbaka?
 I berg, hvarför hoppen I såsom vädurar?
 I höjder, såsom lamm?

För Herren må du väl häfva, du jord,
 för Jakobs Guds ansikte,
 för honom, som förvandlar klippan till en vattenrik sjö,
 hårda stenen till en vattenkälla."

Och i Ps. 136 läsa vi följande:

"Tacken Herren, ty han är god,
 ty hans nåd varar evigt.
 Tacken gudarnas Gud,
 ty hans nåd varar evigt.
 Tacken herrarnas Herre,
 ty hans nåd varar evigt:
 honom som allena gör stora under,
 ty hans nåd varar evigt;
 honom som har gjort himmelen med förstånd,
 ty hans nåd varar evigt;
 honom som har utsträckt jorden öfver vattnen,
 ty hans nåd varar evigt;
 honom som har gjort de stora ljusen,
 ty hans nåd varar evigt;
 solen till att råda öfver dagen,
 ty hans nåd varar evigt,
 månen och stjärnorna till att råda öfver natten,
 ty hans nåd varar evigt;
 honom som slog egyptierna i deras förstfödda,
 ty hans nåd varar evigt;
 och som förde Israel ut därifrån,
 ty hans nåd varar evigt,
 med stark hand och uträckt arm,
 ty hans nåd varar evigt;
 honom som delade Röda hafvet i tu,
 ty hans nåd varar evigt,
 och lät Israel gå midt igenom det,
 ty hans nåd varar evigt,
 och kringströdde farao och hans här i Röda hafvet,
 ty hans nåd varar evigt;
 honom som förde sitt folk genom öknen,
 ty hans nåd varar evigt;
 honom som slog stora konungar,
 ty hans nåd varar evigt,
 och dräpte väldiga konungar,
 ty hans nåd varar evigt;
 Sihon, amoréernas konung,
 ty hans nåd varar evigt;

och Og, konungen i Basan,
 ty hans nåd varar evigt,
 och som gaf deras land till arfvedel,
 ty hans nåd varar evigt,
 till arfvedel åt sin tjänare Israel,
 ty hans nåd varar evigt;
 honom som tänkte på oss i vår förnedring;
 ty hans nåd varar evigt,
 och som ryckte oss ur våra ovänners våld,
 ty hans nåd varar evigt;
 honom som gifver mat åt allt kött,
 ty hans nåd varar evigt.
 Tacken himmelens Gud,
 ty hans nåd varar evigt.”

Vidare blefvo dessa heliga skalder stundom så inspirerade af en profetisk ande, att de fingo skåda långt in i framtiden och fingo sålunda på ett underbart sätt beskrifva stora och härliga ting, som intet människoöga sett och intet öra hört, och som ingen människotanke kunnat upptänka. Och dessa deras sköna framtidssyner fingo de då kläda i sådana höga ord och afmåla i sådana lysande målningar och afbildningar, som vi se i många af deras poem i Psaltaren såväl som på många ställen hos profeterna. Allt detta huru skönt och härligt det än är, kan ej här anföras, utan vi måste inskränka oss till följande.

I psalmen 45 heter det:

“Mitt hjärta flödar öfver af sköna ord:
 jag säger: min dikt gäller en konung;
 min tunga är en god skrifvares penna.
 Du är den skönaste bland människors barn,
 ljuflighet är utgjuten öfver dina läppar;
 så se vi, att Gud har välsignat dig evinnerligen.
 Omgjorda din länd med ditt svärd, du hjälte,
 ja, med ditt majestät och din härlighet.
 Och drag så lyckosam åstad i din härlighet
 till försvar för sanning, för saktmod och rättfärdighet,
 så skall din högra hand lära dig underbara gärningar.
 Skarpa äro dina pilar;
 folk skola falla för dig;
 konungens fiender skola träffas i hjärtat.
 Gud, din tron förblifver alltid och evinnerligen;
 ditt iikes spira är rättvisans spira.

Du älskar rättfärdighet och hatar orättfärdighet;
 därför har Gud, din Gud, smort dig
 med glädjens olja mer än dina medbröder.
 Af myrra, af aloe och kassia dofta alla dina kläder;
 strängaspel från elfenbenspalatser gläder dig.
 Konungadöttrar har du i ditt hof;
 en drottning står på din högra sida,
 smydd i guld från Ofir.
 Hör, dotter, och gif akt och böj ditt öra härtill!
 Förgät nu ditt folk och din faders hus,
 och låt konungen hafva sin lust i din skönhet;
 ty han är din herre, och för honom skall du nedfalla.

Se, dottern Tyrus,
 ja, de rikaste folk,
 söka nu din ynnest med skänker.

Idel härlighet är konungadottern i gemaket:
 af guldvirkadt tyg är hennes dräkt,
 i brokigt väfda kläder föres hon till konungen;
 jungfrur, hennes väninnor, följa henne åt,
 de ledas in till dig.

Under glädje och fröjd föras de fram,
 de gå in i konungens palats.

I dina fäders ställe skola dina söner träda;
 dem skall du sätta till furstar i hela världen.

Jag vill göra ditt namn prisadt bland alla kommande
 släkten;

så skola ock folken lofva dig alltid och evinnerligen."

I psalmen 48 läsa vi:

"Stor är Herren och högtlofvad i vår Guds stad,
 på sitt heliga berg.

Skönt höjer det sig, hela jordens fröjd,
 berget Sion längst i norr,

den store konungens stad.

Gud har i dess palatser gjort sig känd såsom ett värn.

Ty se, konungarna församlade sig,
 de drogo fram tillhopa.

De sågo det, då häpnade de;

de förskräcktes, de flydde.

Bäfvän grep dem där,

ängest lik en barnaföderskas.

Så krossar du Tarsis-skepp med östanvinden.

Såsom vi hade hört, så fingo vi se det

i Herren Sebaots stad, vår Guds stad.

Gud håller den vid makt till evig tid, Sela.

Vi tänka, o Gud, på din nåd,

när vi stå i ditt tempel.

Såsom ditt namn, o Gud,

så när ock ditt lof intill jordens ändar;
 din högra hand är full af rättfärdighet.
 Sions berg glädje sig;
 Juda döttrar fröjde sig för dina domars skull.
 Gån omkring Sion och vandren rundt därom.
 Räknen dess torn;
 gifven akt på dess murar,
 vandren genom dess palatser,
 så att I kunnen förtälja därom för ett kommande släkte.
 Ty sådan är Gud, vår Gud,
 alltid och evinnerligen;
 intill döden skall han ledsaga oss."

I Ps. 87 läsa vi sålunda:

"Den stad han grundat står på de heliga bergen;
 Herren älskar Sions portar mest bland alla Jakobs boplatser."

Härliga ting äro talade om dig, du Guds stad. Sela.
 Jag skall nämna Rahab och Babel bland dem, som
 känna mig;

se, Filistéen och Tyrus, så ock Kus,
 dessa äro födda där.

Ja, om Sion skall det sägas:

'Den ene som den andre är född därinne',
 och den Högste själf skall hålla det vid makt.

Ja, när Herren upptecknar folken, skall han så räkna:

'Dessa äro födda där.' Sela.

Och under sång och dans skall man säga:

'Alla mina källor äro i dig.'"

Vidare läsa vi i Ps. 110:

"Herren sade till min Herre:

'Sätt dig på min högra sida,
 till dess jag har lagt dina fiender dig till en fotapall.'
 Din makts spira skall Herren utsträcka från Sion;
 var rådande midt ibland dina fiender.

Villigt kommer ditt folk,
 när du samlar din här;

i helig skrud kommer din unga skara inför dig
 såsom dagg ur morgonrodnadens sköte.

Herren har betygat och skall icke ångra sig:

'Du är en präst till evig tid efter Melkisedeks sätt.'

Herren är på din högra sida,

han skall krossa konungar på sin vredes dag.

Han skall hålla dom bland folkslagen,

öfverallt skola döda ligga;

han skall sönderkrossa hufvuden vida omkring på jorden.

Ur bäcken skall han dricka på vägen;
därför skall han upplyfta hufvudet."

Stundom hafva dessa heliga sångare eller poeter ej blott med jubel och lof själfva utgjutit sitt hjärtas öfverflöd, utan äfven uppmanat hela Guds skapelse, både himmel och jord, haf och land, berg och träd, floder och allt hvad däruti är att glädjas och att lofva och prisa Gud. Se Ps. 96: 11—13; 98: 7—9. Vidare hafva de äfven förutsett och förutsagt, att alla jordens konungar, alla folk och riken skola frukta, tillbedja och tjäna Gud. Se Ps. 102: 13—23.

Dessa härliga och underbara poem äro inga mänskliga konstverk, icke heller mänskliga fantasier eller snillefoster. Nej de äro icke ens vanliga gudfruktiga människors tack och lof till Jehova för undfångna välgärningar; utan de äro framsprungna medelst en helig andes inspiration. Därför äro de också så öfvernaturliga, så fjärrskådande och så genomträngda af den evige andens gudomliga lif och ljus, kraft och välsignelse, att de äro odödliga. Följaktligen har det icke gått med dessa sånger så, som det gått med så många af vår tids sånger, att de om en tid blifvit gamla, urmodiga och utnötta, så att man måst utbyta dem mot nya. Den ande, genom hvilken de äro frambringade och som är utgjuten uti dem, har under alla de gångna århundraden och årtusenden låtit ifrån dem utströmma lif och frid, ljus och tröst, kraft och välsignelse till tusenden och åter tusenden behöfvande och mottagliga själar. Och dock är innehållet i dessa gudomliga hymner ännu lika friskt, lefvande, kraftigt och välsignelsebringande, så att alla hungriga och törstiga själar ännu kunna mättas med deras lifsbröd och vederkvickas med deras lifsvatten; ty emedan det flödat och flödar ut från den gudomlige

lifsanden kan icke dess rikedom af oss uppskattas eller dess djup uppmätas eller dess förråd uttömmas.

David, mannen efter Guds hjärta, var den förnämste skalden bland hela den gamla heliga profetiska sångarskaran. Han hade en så nära och förtrolig, varm och innerlig umgängelse med Gud, att hans bågare flödade öfver i lof och pris och tacksägelse. Och äfven i de många trångmål, som han fick genomgå, utgöt han i poetisk stil sitt hjärtas nöd och bekymmer inför Herren. Han författade alltså och har efterlämnat många skaldestycken af mycket skiftesrik erfarenhet.

Många andra blefvo också inspirerade af den poetiske och profetiske anden, som inspirerade honom, så att de författade härliga sånger. Af dessa sångare nämnas särskildt Asaf, Heman och Jedutun, hvilka David anställde såsom sångledare. Vidare nämnas Koras barn såsom författare till många härliga sånger.

Sedan David blifvit konung, iordningsställde han gudstjänsten och samlade och inöfvade en sångkör på icke mindre än fyra tusen sångare. Dessa anställde han att skiftesvis stå i helgedomen och lofva och prisa Gud för all hans godhet och alla hans nådesunder. Lofsånger till Gud skulle alltså höjas därifrån dag för dag.

Så många och så till innehåll omväxlande skaldestycken hade aldrig förr varit hörda eller funnits till ibland människors barn. Dessa andliga, högstämda och lifliga sånger, som medel- eller omedelbarligen frambringades från Davids varmt älskande hjärta och lifliga själ, bidrogo betydligt till att uppväcka hela Israel ur den slöhet och försoffning, hvari det förut varit, och att ifrån dess tillstånd af åtspriddhet samla det omkring David, deras konung, och bringa det till att med glädje och intresse tåga till Jerusalem och deltaga i gudstjänsten och lofsången till Herren. Ge-

nom denna uppväckelse, hvarvid folket drogs till Herren och samlades kring sin gudfruktige konung, uppnådde Israel en storhet, som aldrig förr, och som de ej heller sedan uppnått.

Den utomordentligt begåfvade Salomo var äfven en begåfvad sångare. Hans sånger voro icke mindre än ett tusen fem (1 Kon. 4:32).

Bibeln underrättar oss icke om, att man i Nya Förbundets början begagnade sig mycket af sången. Jesu lif och verksamhet framstodo icke i en poetisk stil, utan det hela däraf var mera djupt allvarsamt. Dock se vi att det öfvades sång. Strax före Jesu lidande säges det, att när de hade ätit påskalammet, sjöngo de den sedvanliga lofsången (Matt. 26:30). Och sedermera då Paulus och Silas, därför att de förkunnade evangelium hade blifvit misshandlade och satta i fängelse i Filippi, lågo de där om natten och lofvade Gud med sång (Apg. 16:25). Vi se ej, att det i verksamheten då lades an på att uppväcka de poetiska anlagen hos de troende eller att utbilda sånggåfvan, fastän detta nog varit mycket lätt i den tiden, då anden blef så ymnigt utgjuten och andens gåfvor voro i så liflig verksamhet. Men den mångsidigt begåfvade aposteln Paulus uppmanar dock församlingarna till att sjunga psalmer, lofsånger och andliga visor och att till Herrens ära lofsjunga Gud i hjärtat. Se Ef. 5:19; Kol. 3:16.

Herren har i bibeln underrättat oss om, att i nästa tidsålder kommer sången att få en betydligt stor plats och nå en stor fullkomning. Då Kristus tager till makten och blifver konung, då hans vänner få uppstå med nya, förhärligade kroppar och ingå i hans rike och där komma i åtnjutande af den härlighet, glädje och sällhet, som han utlofvat; då får sången sin ljufva och höga, sin fulla, sin kraftiga och harmoniska utveckling. Människan blir då så betydligt utvecklad

och fullkomnad i alla hänseenden, så att äfven hennes röst blir mycket mäktig; hvarvid hennes sånger i beröm och upphöjelse, i pris och ära, i lof och tack till Gud och Lammet för all deras omätligt stora kärlek och godhet emot henne, blifva som starka dunder och som dånet af stora vatten. Då kan hon bättre än här se och förstå, värdera och njuta af Guds kärleks och nåds rikedomar. Då kan hon äfven fritt och obehindradt utgjuta sitt hjärtas känslor och önskningar i lof och pris. Då skall det icke uppstå några smärtans ljud eller klagoljud. Ingen disharmoni, intet missljud skall blandas i de frälstas, frigjordas och här-
liggjordas sånger.

Många stora och mäktiga sångkörer komma då att framträda. Men dessa komma icke att hindra hvarandra ej heller att störa hvarandra, ännu mindre att afundas hvarandra. Utan i en himmelsk välljudande harmoni lofsjunger hvar och en på sitt sätt och hvar och en med sin gåfva, hvar och en enligt den frälsning honom vederfarits, den seger han vunnit, den plats han blifvit ställd på, den krona och segerlön, som han nu fått af sin Herre och Frälsare.

I Upp. 4:de kapitel läsa vi om tjugufyra äldsta, hvilka sitta på troner omkring Guds tron och äro klädda i hvita kläder. De hafva gyllene kransar på sina hufvuden; de falla tillbedjande ned inför Gud och kasta sina gyllene kransar ned inför tronen och lofva Gud och säga:

“Vår Herre och Gud,
du är värdig att mottaga priset och äran och makten,
ty du har skapat allting,
och för din viljas skull äro de
och blefvo de skapade.”

Dessa hafva en så klar och öppen blick, att de skåda öfver allt hans verk och gifva honom ära för allt hvad han skapat.

I femte kapitlet läsa vi om, huru dessa tjugufyra äldste tillika med fyra underbara lifsväsanden tillbedjande falla ned inför Lammet. Då har hvar och en af dem äfven harpa eller cittra, och därtill hafva de gyllene skålar fulla af rökverk, hvilket är de heligas böner. Och så heter det: De sjunga en ny sång, sägande:

“Du är värdig att taga boken
och att öppna dess insegel,
ty du blef slaktad och köpte människor åt Gud
genom ditt blod
från hvarje stam och tungomål och folk och folkslag
och gjorde dem åt vår Gud
till ett konungarike och präster,
och de skola vara konungar på jorden.”

Härmed gifva de sin hyllning och höja sin lofsång åt Lammet, ty det är värdigt att öppna, uppenbara och förklara boken med Guds för allt kött fördolda hemligheter, emedan det blef slaktadt och sålunda genom sitt blod köpte åt Gud en härlig skara, som skall regera öfver jorden m. m.

Vidare läsa vi åter om dessa tjugufyra äldsta i Upp. 11: 16—18. Där sägas de åter falla ned tillbedjande och lofva och tacka Gud, därför att Herren Jesus då ändtligen tagit till sin stora makt och blifvit konung och att tiden kommit för de döda, att de skola dömas, de onda straffas och Herrens tjänare och alla heliga belönas. Dessa tjugufyra äldste, som synas vara af de mest utvalda bland människor, uppenbaras såsom en högädel lofsångskör, som ständigt är nära Gud, och som följer uppmärksamt med allt som sker och frambär sina lof- och tacksägelsesånger åt honom vid hvarje särskild större tilldragelse, då han förer sitt verk framåt, hämmar och straffar det onda samt belönar det goda.

I Upp. 7: 9—17 läsa vi om en annan lofsångskör, en mycket stor lofsjungande skara af alla folkslag

och stammar och folk och tungomål, en skara som står inför Guds tron och inför Lammet, iklädd hvita, fotsida kläder med palmer i sina händer. De lofva och prisa Gud och Lammet för frälsningen.

I Upp. 14: 1—5 läsa vi om en utvald sångarskara, som är tecknad med särskilda hederstecken på pannan. Det är en förstling inför Gud och Lammet, bestående af 144 tusen; de hafva blifvit köpta eller samlade ifrån jorden och ifrån människorna. De stå med Lammet på Sions berg, och de höra och lära en ny sång, som är både ljuflig och kraftig, hvilken sjunges i himlen inför Guds tron. Tänk, hvilken ljuf, samstämmig och fulltonig harmoni det då blir mellan Guds lof i himlen och på jorden. Då blir det icke blott som nu, att hvad man sjunger på jorden höres i himlen; utan då blir det äfven så, att hvad som sjunges i himlen höres på jorden.

I Upp. 15: 2—4 läsa vi åter om en utvald sångarskara. Denna har likasom de tjugufyra äldste Guds harpor eller citteror. De äro ställda på en mycket förunderlig plats, hvilken är såsom ett glashaf blandadt med eld. Deras lofsång är också ovanligt storslagen och af djupt innehåll. De hafva varit uti och hafva utkämpat de hetaste strider med vilddjuret och dess bild och dess namns antal och hafva vunnit de härligaste segrar, hvilka kostat många af dem lifvet. Därför sjunga de också en sådan härlig seger- och lofsång till Herren, då han nu fällt en rättvis dom. I denna tid, då det är jämförelsevis så litet lidande för rättfärdighet, är det också för de flesta föga förstånd om samt ringa glädje och lofsånger öfver Guds rättfärdiga domar..

I Upp. 19: 1—8 hafva vi en storslagen beskrifning om Lammets bröllop och de jubelsånger, som därvid komma att sjungas. Först sjunges där med väldiga röster: Halleluja och lof och pris och ära till Gud,

emedan han dömt den stora skökan, som med sitt horeri fördärfvat jorden, och utkräft sina tjänares blod ur hennes hand. Historien säger, att hon* har dödat mer än 60 millioner människor för deras tro och kärlek till Herren och sanningen. Icke underligt att det blir ett oerhördt jubel, då alla dessa få uppstå och få en så skön belöning, som Herren gifver sina trogna, och då de få se hans rättvisa dom öfver deras plågare och den bloddruckna mörderskan. Äfven de tjugufyra äldste och de fyra lifsväsendena falla tillbedjande ned för Gud och deltaga i lofsången och jublet.

Vidare gifves det i samma Upp. 19:de kap. en uppmaning till alla Herrens tjänare och alla, som frukta honom, både små och stora, att nu prisa Gud. Och då uppstår det mest enhälliga, samstämmiga, harmoniska, högstämda och kraftiga jubel, lof och pris, som någonsin varit framburet af människors barn till Herren, dels därför, att han blifvit konung, och dels därför, att Lammets bröllop nu kommit. Vid bröllop här på jorden ställa de stundom till glädje- och jubelsånger. Men hvad kan jämföras med den sång, som skall bli vid Lammets bröllop! Storheten, ljufheten, glädjen och sällheten, med andra ord djupet och innebörden i de härliga sånger, som då komma att sjungas, kunna vi nog ännu blott föga fatta, emedan vi ännu så litet lärt känna Gud och hans kärleks höjd och Jesus och hans frälsnings djup och följaktligen så litet blifvit uttagna från världen och gått med Kristus utom lägret för att bära hans smälek eller att lida med honom. Ty liksom ingen kan lefva i stället för den andre, — utan hvar och en har sitt eget lif, och detta får han lefva, och däri får han äfven

* Nämligen romerska katolska kyrkan eller falsk kristendom i allmänhet.

njuta sin del af frid och glädje så väl som utstå sin del af pröfningar, mödor och strider; så måste också hvar och en här lefva i och hafva sin del med Kristus och hans folk i själförsakelse, i lidande och i seger för att där få eller kunna taga del i och njuta af hyllnings-, jubel- och segersångerna.

Vidare läsa vi i bibeln om myriaders myriader af änglar, hvilka omgifva Guds och Lammets tron. Se Upp. 5: 11. De se ständigt Guds ansikte (Matt. 18: 10). De äro mycket starka hjältar (Ps. 103: 20), som tjäna Guds folk (Ebr. 1: 14) och utföra många stora och väldiga gärningar. Och de äro glada och lyckliga väsen, som på sitt ädla vis sjunga, lofva och prisa Gud och Lammet. I Luk. 2: 8—14 läsa vi om, att vid Jesu födelse kom en ängel och bebådade hans födelse för några herdar vid Betlehem. Och sedan var där med ängeln en mängd af den himmelska härskaran, som jublade och höjde lof och pris åt Gud. Änglarna äro mycket glada öfver och höja lofsånger åt Gud, när han gör väl mot människorna. I Upp. 5: 11, 12, läsa vi om, huru änglarna med glädje och hög röst frambära lof och pris och ära åt Lammet, som blifvit slaktadt. Och i kap. 7: 11, 12, se vi, huru de komma att stämma in med den stora frälsta skaran och höja sitt lof och pris åt Gud.

Vidare läsa vi i Uppenbarelseboken om de fyra underbara lifsväsendena, som synas vara representeranter af hela skapelsen. De visas hafva en väsentligt stor plats inför Gud och taga del t. o. m. i riksstyrelsen, och de taga en betydlig stor del äfven i lofsången. De tröttna eller tystna aldrig, utan höja sitt: "Helig, helig, helig är Herren Gud, den allsmäktige!" Med outhärlig glädje frambära de sålunda åt Gud oafslåtliga lof och pris och ära och tack, Upp. kap. 4, 5, 6, 15 och 19.

Huru mycket vi nu kunna se och fatta däraf, eller

vi icke kunna se och fatta, så innehåller dock bibeln både angående förfluten och i all synnerhet för kommande tid mycket god och ren, helig och helgande, ädel och förädlande, ljuf och skön, harmonisk och själslyftande, himmelsk och gudomlig, andarik och fjärrskådande, inspirerande och mäktig, verkande och hänförande, värderik och oförgänglig poesi. All sång och poesi i världen, som är frambringad genom blott naturlig och mänsklig skaldekonst, är lätt, sinnlig och ytlig, ofta blott tomma fantasibilder, som likna luftslott och en hägring, som försvinner. All denna poesi kommer därför att förklinga och dö, för att nu ingenting nämna om all den låga, råa och dåraktiga sång och poesi, som retar och eggjar till ondt, och som ändas med och vändes i gråt och jämmer.

Men lofsången hos Gud och till Gud och Lammet, skall enligt vår dyra bibel, i kommande tidevarf fullkomnas och aldrig förklinga, aldrig mattas. Ty det heter i Upp. 5: 13: "Och allt skapadt, som är i himmelen och på jorden och nedan under jorden och på hafvet, och allt som är i dem, hörde jag äfven säga:

'Honom som sitter på tronen och Lammet
vare lofvet och äran och priset och kraften
i tidsåldrarnas tidsåldrar!'

VII.

Guds ord.

Bibeln är Guds ord. Bevisen härför hafva vi såväl i dess innehåll som i dess verkan. Bibeln meddelar upplysning om Gud och hans egenskaper, om hans tankar och gärningar, om Jesus och hans verk, om himmelen och dess invånare, om människan, hennes härkomst och hennes mål m. m. så som ingen annan bok i världen, och i så hög grad som ingenting annat gör.

Liksom jorden kretsar omkring och hämtar sitt ljus från solen och alla klockor måste ställas efter henne, så kretsar också hela den andliga och religiösa litteraturen omkring och hämtar sitt ljus ifrån bibeln och måste ställas och rättas därefter. I samma mån en andlig eller religiös lära är i disharmoni med bibeln och i strid med dess ande och sanning, bär den dödsfröet i sitt innersta. Bibeln är den sanna kunskapskällan till ljus och lif, lycka och glädje. Liksom golfströmmen går värmande genom oceanen, så går bibeln genom den kristliga litteraturen varm och lifvande genom alla tidens kalla strömningar. Och i samma mån den vinner insteg, verkar den välgörande, upplysande, lyftande, förädlande och omskapande för såväl den enskilda människan, som för hela folk. Bevisen härför äro tiotusental. Jag vill här anföra endast några få exempel ur de heliga Skrifterna själfva.

Gud talade till Adam och undervisade honom om många ting; däraf njöt han mycken välsignelse. Och han var upphöjd öfver och lyckligare än någon annan af Guds skapelser här på jorden. Och så länge han trodde och lydde Gud, visste han icke ens om hvad nöd eller bekymmer, möda eller smärta eller död var, se 1 Mos. kap 1 och 2. Men då han var olydig och öfverträdde, hvad Gud hade sagt, fick han bittert erfara följderna däraf. Se kap. 3. Och i kraft af Guds ord får hela hans släkt erfara dessa följder ännu i dag.

När synden hade tagit öfverhand bland människorna och Gud befallde Noa, den på sin tid ende rättfärdige, bygga en ark och gå in i den med sin familj och han trodde och gjorde som Gud sade, så blef han och de, som voro med honom i arken, räddade från att förgås i floden. Men de, som icke trodde Gud, förgingos i kraft af Guds ord. Se 1 Mos. kap. 6—8.

När Gud befallde Abraham gå ut ur sitt fädernesland till det land, som han blef anvisad, och han trodde och gick, så fick han hvad Gud lofvade honom. Och när Gud lofvade honom en son, och han trodde och väntade den, så räknade Gud honom det till rättfärdighet, och i sin tid gaf han honom hvad han hade lofvat. Se 1 Mos. kap. 12, 15, 17, 21.

När Gud befallde Mose gå till Egypten och föra Israels folk ut därifrån, och Mose trodde och gick och gjorde som Gud sade, så utförde han det därifrån, huru många och mäktiga motstånd där än restes emot. Ty Guds ord är mäktigare än alla motstånd. Se 2 Mos. kap. 3—12.

När Gud befallde Mose räcka sin staf öfver hafvet, så skulle det dela sig, och att tillsäga Israel, att de skulle draga fram, så trodde Mose och gjorde så, och hafvet delade sig, och Israel gick öfver på hafsbotten som på tort land. Och när Israel hunnit öfver, och egyptierna följde efter, och Mose på Guds

befallning åter räckte ut sin hand öfver hafvet, på det att det skulle vända tillbaka, så återvände hafvet till sin vanliga plats, och hela faraos krigshär drunknade i kraft af Guds ord. Se 2 Mos. kap. 14.

När Gud i öknen befallde Mose slå på klippan, så skulle den gifva det törstande folket vatten, och han trodde och slog på den, så gaf klippan vatten tillfyllest (2 Mos. kap. 17). Och när Gud en annan gång befallde honom tala till klippan, så skulle den gifva det knotande folket vatten, men Mose icke var nog akt-sam att troget göra såsom Gud hade sagt, utan han talade till folket och slog på klippan, så fick visserligen folket vatten, — men emedan Mose icke trodde och lydde Gud och gjorde så, som Gud hade sagt, så blef detta fel honom så dyrt, att det kostade honom förlusten af att införa folket i det utlofvade och så innerligt efterlängtrade landet. Märk följderna af att icke följa Guds ord. Se 4 Mos. kap. 20.

När Gud ingick förbund med Israel och gaf dem lagen, så gaf han dem stora löften om framgång, upphöjelse och välgång, om de höllo den. Men han hotade dem med motgång, lidande och nöd, om de voro olydiga och icke gjorde såsom han befallde dem. Så gick det dem väl, de intogo det land, som Gud hade lofvat dem och deras fäder, de blefvo välsignade och hade en oerhörd framgång; ingen kunde stå dem emot, och ingen makt kunde hindra dem, då de höllo lagen och gjorde såsom Gud befallde. Se 4 Mos. kap. 21., Josuas bok och Samuels böcker, Konunga- och Krönikeböckerna m. fl. Men när de bröto Guds förbund och lag, voro olydiga mot Gud och afveko från det, han hade sagt, så gick det dem illa; de ledo motgångar, blefvo slagna och misshandlade af sina fiender och råkade i stor nöd. Ja, de blefvo äfven bortförda ifrån sitt land i fångenskap, just så, som de voro hotade med för sin öfverträdelse och olydnad mot

lagen. Se 5 Mos. kap. 28. Och för sina synders och öfverträdelsers skull gå de ännu i dag i förskingring nästan öfver hela jorden och äro ej blott föremål för begabberi och smälek, utan på många ställen äfven för rof, plundring och mord. Och hvem kan säga, att bibelns utsagor, hotelser och straffdomar icke hafva gått och gå i uppfyllelse på dem? Jämför Matt. 23: 37, 38; Luk. 19: 41—44; 21: 24.

Aron och hans söner blefvo af Gud utvalda till att vara präster i Israel under hela den israelitiska hushållningen. Så fingo de föreskrifter både om huru de skulle vara och huru de skulle förrätta sin tjänst. Och de blefvo varnade, att de icke måtte öfverträda Herrens ord och så ådraga sig straff och döden. Se 2 Mos. kap. 28 och 29. Och så tjänade de Herren och njöto godt däraf. Men i 3 Mos. 10: 1, 2, läsa vi, att två af Arons söner, Nadab och Abihu, snart nog afveko och icke aktade på föreskriften, utan buro främmande eld fram för Herren. Och strax utgick eld ifrån Herren och förtärde dem, så att de föllo ned döda på stället. Detta var följderna af att de icke lydde Guds ord. Och i 1 Sam. kap. 2—4 läsa vi, att prästen Eli icke höll sina söner, Hofni och Pinehas, till gudsfruktan såsom han borde, — utan att de i synnerhet som präster skickade sig ovärdigt. För detta kom Herrens ord till tvenne profeter med varning och hotelse om förfärliga straff öfver Eli och hans söner. Och straffet drabbade dem. En dag blefvo Hofni och Pinehas dräpta i krig mot filistéerna, och Eli föll och bröt halsen af sig. Sålunda uppfylldes hvad Gud hade sagt.

Israel begärde af profeten Samuel, att han skulle sätta en konung öfver dem. Detta behagade icke Samuel, ty han ville, att Gud skulle vara deras konung. Men Gud gick folket till mötes, och en dag sade Herren till Samuel: "I morgon vid denna tid skall jag

sända till dig en man från Benjamins land, honom skall du smörja till furste öfver mitt folk Israel.” På den utsatta tiden kom ifrån Benjamins land en ung man, Saul, Kis’ son. När Samuel fick se honom, sade Herren till Samuel: “Se där är den man, om hvilken jag sade dig: ‘Denne skall styra mitt folk’.” . “Och Samuel tog sin oljeflaska och göt olja på hans hufvud och kysste honom och sade: ‘Se, Herren har smort dig till furste öfver sin arfvedel’.” Därför uttalade han, hvad som skulle möta Saul. Och det skedde så. Se 1 Sam. kap. 8—10. Och Saul blef konung öfver Israel.

Efter åtskilliga år blef Saul olydig emot Gud. Detta grämde Samuel djupt. Då sade Herren en dag till Samuel: “Huru länge tänker du sörja öfver Saul? Jag har ju förkastat honom, så att han icke längre skall vara konung öfver Israel. Fyll ditt horn med olja och gå åstad; jag vill sända dig till betlehemiten Isai, ty en af hans söner har jag utsett åt mig till konung.” När Samuel kom dit, framkallade Isai sju af sina söner, som då voro tillstädes. Men Samuel fick icke tillsägelse att smörja någon af dem. Då måste Isai sända efter David, som var den yngste och gick vall med fåren. Och då han kom, sade Herren till Samuel: “Stå upp och smörj honom, ty denne är det.” Då tog Samuel sitt oljehorn och smorde honom midt ibland hans bröder. Se 1 Sam. kap. 16. Och efter Sauls död fick David bestiga tronen enligt Herrens ord genom Samuel, och han regerade öfver Israel i 40 år.

I Ps. 19: 8—12 läsa vi några drag af Davids erfarenheter af Guds ord. Det heter där:

“Herrens lag är utan brist
och vederkvicker själen;
Herrens vittnesbörd är fast

och gör den enfaldige vis.
Herrens befallningar äro rätta
och gifva glädje åt hjärtat;
Herrens bud är klart
och upplyser ögonen.
Herrens fruktan är ren
och består evinnerligen;
Herrens rätter äro sanning,
allesammans rättfärdiga.
De äro dyrbarare än guld,
ja, mer än fint guld i mängd;
de äro sötare än honung.
ja, mer än renaste honung.
Af dem hämtar ock din tjänare lärdom;
den som håller dem har stor lön."

I 1 Kon. 12: 22—24 läsa vi följande: "Men Guds ord kom till gudsmannen Semaja; han sade: 'Säg till Rehabeam, Salomos son, Juda konung, och till hela Juda hus och Benjamin och till det öfriga folket sålunda: Så säger Herren: 'I skolen icke draga upp och strida mot edra bröder, Israels barn. Vänden tillbaka hem, hvar och en till sitt, ty hvad som har skett, har kommit från mig'." De voro samlade en krigshär på ett hundra åttio tusen man utvalda krigare för att gå i krig. Men i det följande få vi se, hvilken vördnad de hade för Guds ord och hvilken verkan det hade. Det heter: "Och de hörde Herrens ord och vände om och gingo sin väg, såsom Herren hade befallt."

I 2 Kon. 20: 1 läsa vi följande: "Vid den tiden blef Hiskia dödssjuk; och profeten Jesaja, Amos' son, kom till honom och sade till honom: 'Så säger Herren: Beställ om ditt hus; ty du måste dö och skall icke tillfriskna.'" Hiskia fruktade Gud och trodde hans ord. Han var ännu ung och hade varit konung

endast fjorton år och ville gärna lefva ännu en tid. Han hade dock icke såsom många nu för tiden tanke på, att läkare möjligen skulle kunna häfva sjukdomen. Han vände sig därför till Gud och bad ifrigt, att han ville låta honom lefva ännu en tid. Och så läsa vi i verserna 4—6. Men innan Jesaja hade hunnit ut ur den inre staden, kom Herrens ord till honom; han sade: 'Vänd om och säg till Hiskia, fursten öfver mitt folk: Så säger Herren, din fader Davids Gud: 'Jag har hört din bön, jag har sett dina tårar. Se, jag vill göra dig helbrädda; i öfvermorgon skall du få gå upp i Herrens hus. Och jag skall föröka din lifstid med femton år; jag skall ock rädda dig och denna stad ur den assyriske konungens hand'." Och i de följande verserna jämte 2 Krön. 32'dra kapitlet se vi, att det skedde så, som Herren sade.

Anföranden ur Guds ord, huru Herren redan under Gamla Förbundets tid talat till sina tjänare och sitt folk, kunde göras så många och så långa, att utrymmet här icke medgifver det. För öfrigt ingår också detta delvis i bibelns profetior, som behandlas på annat ställe. Men det sagda bevisar ojäfaktigt, att bibeln äfven under Gamla Förbundets tid innehåller Guds ord.

Bibeln innehåller mycket, som vi endast kunna fatta genom tron, t. ex., att Gud genom Ordet har skapat världen och allt vi se. (Joh. 1:3; Ebr. 11:3); att "himmelen är gjord genom Herrens ord och all dess här genom hans muns anda" (Ps. 33:6); att detta ord kunde blifva kött, födas af en kvinna, och uttömma sig så, som vi läsa om honom i Fil. 2:6—8, där det säges, att "då han var i Guds gestalt, ansåg han det icke för rof att vara lik Gud utan uttömde sig själf, tog gestalt af en slaf, blef lik människor och var i hållning som en människa, ödmjukade sig själf, var lydig intill döden, ja, intill korsets död"; att han som ett

människobarn behöfde "växa till i visdom och behag för Gud och människor" (Luk. 2:52); att "han lärde lydnad af det han led" (Ebr. 5:8); att "han fullkomnades genom lidande (2:10) m. m. Många ha forskat mycket häri och icke kunnat fatta djupet häraf. Och i stället för att böja sig för ordet ha somliga velat sätta sig till domare däröfver. Men Herren Jesus säger: "Jag prisar dig, Fader, himmelens och jordens Herre, att du har fördolt detta för visa och förståndiga och uppenbarat det för barnsliga, ja, Fader, ty så blef det välbehagligt inför dig" (Luk. 10:21; jämför 1 Kor. 1:19, 20). Och Herrens ord uppfylles.

I Ebr. 1:1 läsa vi: "Sedan Gud fordom många gånger och på många sätt talat till fäderna genom profeterna, har han på det sista i dessa dagar talat till oss genom sin Son." Emedan Gamla Förbundets heliga skrifter hafva tillkommit genom Kristi ande, som besjälade profeterna (1 Pet. 1:10, 11), och dessa skrifter visserligen gåfvos för att vara till upplysning, vägledning och fostran för det folk, som då lefde, så var detta dock icke allt. Utan det låg äfven en betydligt djupare mening i dess dyra innehåll, hvilken syftade dels på Kristus själf i hans människo-blifvande, hans förnedring, hans lidande, död, uppståndelse, hushållning, makt och rike, dels på hans folk i dess mångskiftande erfarenheter. I Gal. 3:24 läsa vi, att "lagen blef en barnledare till Kristus." Och Kristus själf betygar på det kraftigaste, att det var Guds ord, som var framburet både i lagen och af profeterna. Och detta ord kom han icke för att upplösa, ej heller för att klandra, utan för att utveckla, fullständiga och uppfylla. Och detta skedde och sker dels i hans utgifvande, dels i hans lära, och ännu mer kommer det att ske i hans oändligt segerrika regering.

Kristi lära grundar sig därför till en väsentlig del på det Gamla Förbundets heliga skrifter. Ty såväl

hans tal som hela hans lif och verksamhet är en förklaring, en utveckling, en uppfyllelse och ett fullkomnande af hvad som förut delvis var sagdt och framställt i mer eller mindre dunkla ord och bilder och handlingar. Herren Jesus säger: "I hafven hört, att det sades till de gamla: 'Du skall icke dräpa', . . . 'du skall icke begå äktenskapsbrott', . . . 'du skall icke svärja falskt', . . . 'den som skiljer sin hustru ifrån sig, han gifve henne skiljebref', . . . 'öga för öga och tand för tand'," . . . och så tillägger han: "Men jag säger eder" — — så framdrager han en djupare betydelse och bringar ett klarare ljus häri. Se Matt kap. 5.

Sedan Ordet själf blef kött och bodde ibland oss (Joh. 1: 14), hafva vi alltså fått Guds ord i betydligt utvecklad form. Herren Jesus talade med ande, lif och kraft så, som ingen före honom hade gjort. "Han frambar i ljuset lif och oförgänglighet" (2 Tim. 1: 10). Han uppenbarade Gud och hans tankar och rådslut så, som ingen före honom kunnat göra. Från hans mun flödade en ström af ljus och tröst, lif och hälsa, så att det gaf lif och läkedom, tröst och kraft till både själ och kropp åt dem, som voro mottagliga därför. Och folket samlades i skaror och trängde sig på honom för att höra Guds ord (Luk. 5: 1). Och "många häpnade öfver hans tal" (Matt. 7: 25). Han säger själf, att han talade, hvad han hade hört hos sin Fader (Joh. 8: 26, 38).

Att hvad han talade var Guds ord och innehöll en gudomlig kraft, bevisas af dess underbara verkan. Han sade till den sjuke: "Var frisk!" och han blef frisk; till den lame: "Stå upp!" och han stod upp; till den blinde: "Blif seende!" och han såg; till den spetälske: "Blif ren!" och han blef ren; till den döde: "Stå upp!" och han stod upp; till dämoner: "Faren ut!" och de foro; till stormvinden: "Var tyst!" och det blef lugnt; till de upprörda vågorna: "Varen stil-

la!" och det blef stilla o. s. v., såsom hans korta lefnadsteckningar af de fyra evangelisterna i stor mångfald beskrifva.

Vidare utsände Herren Jesus sina lärjungar att förkunna Guds ord. Och de gingo ut och förkunnade det ej blott under hans köotts dagar, utan äfven sedan, då det heter om dem, att "de blefvo uppfyllda med den helige ande och talade Guds ord med frimodighet (Apg. 4: 31). Och somliga af dem foro vida omkring och lärde och förkunnade Guds ord. Se Apg. 13: 5; 16: 32; 17: 11. Så läsa vi i Apg. 6: 7 och 12: 24, att "Guds ord växte". I kap. 13: 44, 46, 48, 49 säges det, att när Paulus och Barnabas kommo till Antiokien i Pisidien samlades där många för att höra Herrens ord. Och när judarne sade emot och smädade, såde apostlarna till dem: "Till eder var det nödvändigt, att Guds ord först skulle talas, men då I nu stöten det bort och icke ansen eder värdiga till evigt lif, se, så vända vi oss till folkslagen. Ty så har Herren bjudit oss: 'Jag har satt dig till ett ljus för folkslag, att du skall vara till frälsning intill jordens ände.' Men då folkslagen hörde detta, blefvo de glada och prisade Herrens ord. . . . Och Herrens ord spridde sig öfver hela landet." Och i Apg. 19: 10 säges det till och med att "alla, som bodde i Asien, både judar och greker, fingo höra Herrens ord."

I Luk. 8: 5—15 liknar Herren Jesus Guds ord vid säd, som sås i jorden. Och aposteln Petrus skrifver till främlingar, som hade hört och mottagit Guds ord och bodde förskingrade i Pontus, Galatien, Kappadocien, Asien och Bitynien, och säger, att de hade blifvit "födda på nytt, icke af förgänglig, utan af oförgänglig säd, genom Guds lefvande och förblifvande ord" (1 Pet. 1: 1, 23). Emedan de genom denna gudomliga säd, Guds ord, blifvit födda på nytt och sålunda blifvit Guds barn och arfvingar till det kom-

mande riket (jfr Rom. 8:17), hade de blifvit främlingar här på jorden. De hade alltså mottagit ordet på samma sätt som aposteln Paulus skrifver, att församlingen i Tessalonika hade mottagit det. Han säger: "Därför tacka äfven vi Gud oafslåtliga, att då I mottogen Guds ord, som I hörden af oss, så mottogen I det icke såsom människors ord, utan, såsom det sannerligen är, Guds ord, hvilket ock verkar i eder, som tron" (1 Tess. 2:13). "Därför", tillägger han, "den som förkastar, han förkastar icke en människa, utan Gud" (kap. 4:8).

När Kornelius genom en ängel fick tillsägelse att kalla till sig Petrus för att höra ord af honom och Petrus kom dit, så säger Kornelius: "Du gjorde väl, att du kom. Nu äro vi alltså alla här inför Gud för att höra allt det, som har blifvit dig anbefalldt af Herren." Och när Petrus talade, fingo både Kornelius och alla de, som han hade samlat omkring sig, erfara Guds ords undergörande verkan på sina hjärtan. Apg. 10:33—48.

När Filippus kom till en stad i Samarien och predikade och de mottogo Guds ord, så hade det också där en underbar verkan, som vi se af Apg. 8:5—14.

Herren Jesus säger, att de, som höra Guds ord och göra det, blifva upptagna ända därhän, att de få räknas i broderskap med honom själf. Luk. 8:21.

O, hvilken mäktig, upplysande, lifgifvande, hälsosam, frälsande, lyckliggörande och välsignelsebringande verkan Guds ord har haft, har och kommer att hafva! "Lyckliga de, som höra Guds ord och iakttaga det" (Luk. 11:28).

Samma makt, som låg i Guds ord vid skapelsen, då Gud sade: "Varde!" och allt vardt frambringadt just så, som han sade, samma makt har under alla tidsåldrar bevisats ligga i hans ord, likasom Kristus alltid är densamme (Ebr. 13:8), fastän detta ord

verkat och uppenbarat sig på olika sätt, under olika former och genom olika medel. Och lika litet som någon människa kunnat eller kan befalla öfver eller hindra solen, månen eller stjärnorna i deras banor, som Gud har bestämt för dem, lika litet har någon människa kunnat eller kan befalla öfver eller hindra Guds ord. Många människor hafva uppbjudit all sin makt och konst på att neka eller att sätta sig emot eller att omintetgöra Guds ord; men de ha alla dukat under i den striden. Guds ord är däremot lika lefvande, lika fast och lika mäktigt som fordom och äger ännu samma ljus och kraft och samma välsignelse för alla dem, som tro och lyda det. Och de domar, som det innehåller öfver dem, som icke trott det eller som föraktat och trotsat det, hafva hvarken deras otro eller förakt eller trots kunnat hindra eller afvända.

Se några exempel!

Då Eva icke trodde hvad Gud hade sagt, utan i stället ormen fick med sin list bedraga henne, så föll Guds dom, att hon skulle få utstå mycken vedermöda, när hon blifvit hafvande, och föda sina barn med smärta o. s. v. (se 1 Mos. kap. 3), och detta skedde, och det har likaså följt hennes döttrar ända till denna dag.

När folket i Noas dagar vek bort ifrån Gud, så att dess hjärtas alla tankar och uppsåt voro onda och de icke heller togo varning af Noa, "rättfärdighetens härold" (2 Pet. 2:5), och Gud därför hotade dem med att det skulle komma en flod, så kunde hvarken deras trots eller otro hindra floden, utan den kom ohejdad och dränkte dem alla (1 Mos. kap. 6, 7).

När farao trotsade och icke ville lyda Gud och släppa Israel, så gagnade icke hans trots hvarken honom eller hans folk, ej heller afvärjde det straffdomarna, utan tvärtom; ju längre han trotsade, ju flera straffdomar kommo, hvilka öfvergingo honom, hans folk

och land och boskap. Och Mose tog ut enligt hvad han i Herrens namn hade sagt, hvarje israelit, både liten och stor, med allt hvad de ägde. Och när farao sedan sände sin krigshär för att gripa dem och föra dem tillbaka, så kunde icke heller den hindra, utan snarare påskyndade Israels segertåg; men hela faraos här drunknade i hafvet. 2 Mos. kap. 5—15.

När Israel icke trodde Herrens ord eller höll hans förbund, utan öfverträdde och syndade, så kunde icke hvarken deras otro eller trots eller förakt hindra, utan tvärtom: just hvad Gud hade hotat dem med, det kom, och det uppfylles på dem ännu i dag, hvar till hela världen är vittne.

Af allt detta se vi bekräftelse på hvad vi läsa i 1 Pet. 1: 24, 25, där det heter: "Allt kött är såsom gräs och all dess härlighet såsom blomster på gräs. Gräset torkas bort, och blomstret faller af, men Herrens ord förblifver i evighet."

Lika litet som de kunde bestå, som fordom föraktade eller trotsigt motstodo Gud och hans ord eller förvände det, lika litet kunna de bestå, som nu göra det. Här hjälper hvarken konst eller makt. Men likasom Guds ord lyst och ledsagat de gamla heliga den rätta vägen genom tidens mörker och villor till det ljusa, sälla mål, som det utlofvar åt de trogna, så kan det ännu lysa och leda alla sådana pilgrimer rätt genom allt mörker och alla villor till det sköna mål, som det utlofvar. Och likasom Guds ord uppehållit dem, som trott därpå och burit dem öfver eller igenom lifvets faror och mödor, så är det ännu lika mäktigt att uppehålla och bära enhvar, äfven den ringe och svage, som tröstar därpå, genom eller öfver alla faror och mödor ända fram till fadershuset. Och likasom detta ord varit det "andens svärd", hvarmed Kristus och alla hans stridsmän nedgjort sina fiender och vunnit sina härliga, odödliga segrar, så är detta svärd

ännu lika skarpt, och det kan ännu genomtränga alla motstånd, ja, det finns intet fäste och ingen förskansning, som för detsamma kan bestå, blott man kan rätt handtera det. "Guds ord är lefvande och verksamt och skarpare än något tveeggadt svärd, och det är genomträngande ända till åtskiljande af själ och ande och leder och märg och tjänligt att döma öfver hjärtats öfverläggningar och uppsåt" (Ebr. 4: 12).

VIII.

Profetior.

Då en byggmästare, som äger tillräckliga medel, gåfvor och förmågor, vill bygga sig ett hus, beräknar och bestämmer han på förhand både hvar han skall bygga det och hurudant han skall bygga det samt äfven hvad materialier han skall begagna därtill. Vidare bestämmer han, huru han skall bereda och använda sitt material och hvar han skall sätta det ena och det andra, huru hvart och ett skall fylla sin plats, och hurudant allt skall vara, när det blir färdigt. Gud, som är kärlek, är äfven allvetande, allvis och allsmäktig. Han har därför på förhand genomskådat hela sin stora världsbyggnad, hela skapelsen, beräknat och bestämt, både huru han skall bereda det ena och det andra, hvad och hvem, när och huru han skall använda *det* ena och det andra, *den* ene och den andre, och hurudant det alltsammans skall vara. Och så har det behagat honom att på förhand delvis uppenbara det ena och det andra för oss människobarn, och detta i så stor utsträckning, att

en stor del af bibeln är profetior,

det vill säga: Herren har på ett eller annat sätt, genom ett eller annat medel på förhand uppenbarat för sina trogna tjänare, hvad som skulle komma att ske, och detta hafva de fått uttala eller nedskrifva

eller göra bådadera, innan det skedde. Dessa profetiska meddelanden äro dock icke i summa taget eller i alla stycken så som en vanlig eller fullständig historia; utan de äro endast styckevis. Emedan vi ännu äro likasom barn under utveckling, så är det såsom aposteln säger: "Vi förstå blott delvis och profetera delvis" (1 Kor. 13:9). Herren har uppenbarat och meddelat en gång ett, en annan gång ett annat; en gång en sida, en omständighet eller ett förhållande af en sak, en annan gång en annan sida, en annan omständighet eller ett annat förhållande af samma sak. Vidare har han uppenbarat för den ene ett, för en annan ett annat; en gång mer, en annan gång mindre; en gång på ett sätt och genom ett medel, en annan gång på ett annat sätt och genom ett annat medel: allt eftersom han i sin eviga kärlek och vishet funnit för godt och eftersom han sett, att människornas närvarande eller framtida behof, förhållanden och omständigheter fordrade eller skulle komma att fordra.

Vi hafva sålunda i bibelns profetior en stor rikedom af underbara och härliga uppenbarelser och underrättelser, som Gud till sitt folks upplysning och lärdom, ledning och uppmuntran och till de ogudaktigas varning behagat meddela genom sina tjänare och sitt folk om sådant, som i en närmare eller fjärmare framtid skall komma att ske. Profeten Amos går så långt, att han säger: "Herren, Herren gör intet utan att hafva uppenbarat sitt råd för sina tjänare profeterna" (Am. 3:7). Jämför 1 Mos. 18:17, där det heter: "Och Herren sade: 'Kan jag väl dölja för Abraham, hvad jag vill göra?'"

Dessa meddelanden äro stundom gifna i bilder och liknelser, stundom i allegoriska framställningar. Men stundom äro de gifna i så enkla och naturliga former som om det vore historiska berättelser af åsyna vittnen om skedda ting. Och stundom har Herren med-

delat profeterna namn på vissa personer flera århundraden innan dessa blefvo födda. Och stundom har han äfven låtit dem se och omtala vissa ting, som dessa personer skulle vid sitt uppträdande komma att utföra. Se t. ex. Josia, 1 Kon. 13:2, och Kores (Cyrus), Jes. 44:28.

I Ef. 1:3—5 läsa vi följande: "Högtlofvad vare Gud och vår Herre Jesu Kristi Fader, som välsignade oss med all andlig välsignelse i det himmelska i Kristus; såsom han utvalde oss i honom före världens grundläggning, att vi skulle vara heliga och oförvitliga inför honom, i kärlek förutbestämmande oss till soninsättning hos sig genom Jesus Kristus efter sin viljas välbehag." I Ef. 3:11 heter det: "Efter ett rådslut från tidsåldrarna, hvilket han verkställde i Kristus Jesus, vår Herre." I 2 Tim. 1:9 heter det: "Efter sitt eget rådslut och den nåd, som är oss gifven i Kristus Jesus före tidsåldriga tider." Vidare läsa vi i Apg. 2:23: "Denne (Kristus), som enligt Guds bestämda vilja och förutvetande blifvit utgifven."

Af alla dessa med flera ställen se vi, att innan Gud begynte grundläggningen till världen, bestämde han ej blott människans skapelse, utan han förutsåg äfven hennes fall och bestämde att utgifva sin son för oss och genom honom benåda, upptaga och bereda ett folk, som skulle vara heligt och ostraffligt inför honom, och han ordnade äfven hvar och en för sin plats och förrättning. Dessa Guds höga planer och eviga kärlekstankar och rådslut hade vi icke förstått eller vetat om, hade han icke själf uppenbarat dem för sina tjänare profeterna.

Profeterna voro sådana trogna män, som öfverlämnade sig så helt åt Herren, att de troget, oförbehållsamt och omutligt framburo den eller de uppenbarelser och tillsägelser, som de fingo af Gud. Dessa

fingo då gälla det folkets eller den personens väl eller ve, lycka eller olycka, som Gud sände dem till; och detta antingen profeterna därmed ådrogo sig gunst eller ogunst, ja, om det än kostade deras lif. Och likasom profeterna voro höjda öfver människogunst och människofruktan, så voro de också höjda öfver tiden och omständigheterna, om deras syner eller uppenbarelsen gällde den tiden och de förhållanden, hvori de lefde och rörde sig, eller om det var en eller flera dagar, ett eller flera år, århundraden eller årtusenden, till dess deras syner skulle komma att gå i uppfyllelse. När och huru detta skulle ske, var icke profetens sak att förklara. Han förstod heller icke alltid den uppenbarelse, han fick; se Dan. 12:8, där det heter: "Jag hörde detta, men förstod det icke." Stundom kunde de omtala den afsedda tiden med större eller mindre noggrannhet, såsom t. ex. i 1 Mos. 15:13, där det heter: "Så skall ske i fyra hundra år." Och i Jer. 25:11, där det säges: "Dessa folk skola tjäna Babels konung i sjuttio år." Och i Upp. 11:3, där det heter: "De skola profetera under ett tusen två hundra sextio dagar." Stundom användes ett symboliskt tal, såsom i Dan. 9:24, där det heter: "Sjuttio sjuor äro bestämda öfver ditt folk." Och i Dan. 7:25; 12:7, där det säges: "En tid, tider och en half tid."

Gud förutbereder själf sitt verk, och detta gör han ofta på ett sådant sätt och genom sådana medel, som för oss äro obegripliga och otänkbara. När den af Gud förut utlofvade tiden kom, att han skulle utföra Israel ur Egypten, där de voro i hård trældom, så utrustade han Mose i Midians öken och kallade honom därifrån att utföra dem. Och när han skulle fostra Mose härför, så sände han faraos dotter att upptaga honom ur floden och bekosta hans fostran (2 Mos. kap. 2). I Jer. 1:5—7 läsa vi, att innan

Jeremias danades i moderlifvet, hade Gud förutsett honom för hans stora värf. I Gal. 1: 15, 16, läsa vi, att Gud från moderlifvet afskilt Paulus för hans stora lifsgärning. Till och med fiender få, fastän emot deras vilja, medverka för Guds saks genomförande. Både Herodes och Pilatus, Israel och folkslagen hafva — fastän i ondt sinne och med onda verk — fått medverka för Guds stora plans genomförande. Se Apg. 4: 26—28.

Herrens ord kom stundom helt plötsligt och oförtänt till profeten med någon uppenbarelse. Se t. ex. om den unge Samuel i Silo, som fick höra Herrens röst om aftonen, sedan han gått till hvila (1 Sam. 3: 3—14); och om den gamle profeten i Betel, till hvilken Herrens ord kom, under det han satt till bords (1 Kon. 13: 19—22).

Profeterna begynna ofta omtala sina syner och uppenbarelser med sådana ord som: "Herrens ord kom till mig" (se Jer. 2: 1; Hes. 6: 1; 7: 1). "Detta är det ord, som kom till Jeremia från Herren" (Jer. 7: 1; 18: 1; 21: 1). "Han (Herren) sade till mig" (Hes. 2: 1, 3; 3: 1, 3, 10, 22; Hos. 3: 1). "Detta är Herrens ord, som kom till Hosea" (Hos. 1: 1). "Detta är Herrens ord, som kom till Joel" (Joel 1: 1). "Detta är Herrens ord, som kom till Sefanja" (Sef. 1: 1). "Guds ord kom till gudsmannen Semaja" (1 Kon. 12: 22). "Herrens ord kom till Jehu" (1 Kon. 16: 1). "Herrens ord kom till tisbiten Elia" (1 Kon. 21: 17). "Om natten kom Guds ord till Natan" (1 Krön. 17: 3). "Guds ord skedde till Johannes" (Luk. 3: 2). "Så säger Herren", eller: "Herren har talat", eller: "Så sade Herren till mig." Se 1 Kon. 12: 24; 14: 7; 17: 14; 21: 19; 2 Kon. 1: 16; Jes. 8: 1, 11; 38: 1; 44: 2, 24; 45: 1, 11, 18; 50: 1; Jer. 6: 6, 9, 22; 7: 3, 21; 10: 2; 11: 3; 13: 15; 21: 4, 8; 30: 5, 12; Am. 1: 3, 6, 9, 11, 13; 2: 1, 4, 6. "Hören Her-

rens ord". I Kon. 22:19; Jes. 1:10; 28:14; Jer. 19:3; 22:2; Hos. 4:1 m. fl. st.

Ofta fingo de uppenbarelser i det, som var af nöden just för stunden; men stundom kunde de få uppenbarelser om sådant, som låg hundratals, ja, tusentals år i framtiden, hvaraf mycket nu gått i uppfyllelse, men mycket ännu är ouppfyllt.

Understundom kunde profeternas syner och tal syfta delvis på en person eller ett folk, som då lefde, eller på omständigheter och förhållanden, som då existerade, men hafva ett högre syftemål och få en fullare uppfyllelse i en närmare eller fjärmare framtid. Vissa syner och profetior kunna sålunda få en dubbel och någon gång t. o. m. trefaldig uppfyllelse.

För att tydligt bevisa och åskådliggöra sannfärdigheten och trovärdigheten af bibelns profetior, vill jag nu anföra några af dem och hänvisa till deras uppfyllelse.

På sid. 37 och 38 hafva vi redan sett, att de löften, Abraham fick om en säd och ett land, att förutsägelser om, att denna säd skulle komma till ett främmande land och där bringas i trældom och efter fyra hundra år utta gas därifrån och komma tillbaka till det utlovade landet samt att domen skulle öfvergå deras förtryckare — allt detta har gått i noggrann uppfyllelse.

Andra, tredje och fjärde Moseböcker innehålla hufvudsakligen den lag, som Gud genom Mose gaf åt Israel. Femte Mosebok, som kan betraktas som hans afskedstal, är hufvudsakligen ett återupprepande af lagen, af många kallad Deuteronomion, d. v. s. den andra lagen. Tjuguåttonde kapitlet innehåller likasom ett sammandrag af de löften och hotelser, som innehållas i hela lagen, t. ex. löften om välsignelser, som skulle komma öfver och följa dem, då de höllo lagen och sålunda i tro och lydnad höllo sig till Herren och vandrade på hans vägar enligt hans ord och

bud: De skulle blifva välsignade både i stad och på land, deras frukt på marken skulle öfverflöda, och deras boskapshjordar skulle förökas; de skulle själfva förökas och blifva många; de skulle lefva länge och sitta i frid och trygghet, och ingen skulle störa dem; både deras ingång och deras utgång skulle blifva välsignad; deras fiender skulle fly undan för dem, och ingen skulle kunna stå dem emot; de skulle vara hufvud och icke svans; de skulle låna ut åt många folk, men icke låna af någon; de skulle vara ett ädelt folk, det högsta af alla folk på jorden.

Men om de icke höllo lagen, icke höllo sig till Herren, sin Gud, och icke efterkommo hans bud och rätter, utan öfverträdde dem, så skulle han straffa dem med motgångar, lidanden och brist; de skulle blifva förtryckta och komma att ligga under andra folk; de skulle blifva jagade och förföljda och förda ut ur det land, som Herren hade gifvit dem, och blifva kringspidda i landen bland alla folk, m. m.

Detta allt har både ifrån den ena sidan och den andra gått i bokstaflig uppfyllelse. Då de fruktade Gud efter lagen och höllo Herrens ord och bud, kommo alla de välsignelser öfver dem, som voro utlofvade. Så att Josua kort före sin död kallade till sig hela Israel, dess äldste, hufvudmän, domare och tillsyningsmän och påminde dem om att allt, hvad Herren hade lofvat, hade gått i uppfyllelse, intet däraf hade uteblifvit. Och under Davids regering, under honom som sökte Gud af hela hjärtat, blef Israel upphöjdt och välsignadt i så hög grad, att det var det högsta och mäktigaste af alla folk rundt omkring.

Men när Israel syndade och öfverträdde Herrens lag, ord och bud och förföll i afguderi, då drabbades de af domen och straffet, hvarmed de hotades, och fingo utstå oerhörda lidanden. Och historien täljer oss en dryg del af dessa grufliga och långvariga li-

danden. Och ännu i dag äro de i förskingring och blifva misshandlade, som enhvar ju delvis känner af underrättelser från Ryssland m. fl. länder, där de ännu vistas som främlingar.

Detta Moses mäktiga profetiskt inspirerade afskedstal har i harmoni med hela lagen i den andra, tredje och fjärde af hans böcker alltså både angående löften och hotelser noggrannt gått i uppfyllelse på hela Israel under hela den långa tidrymd, som sedan förflutit, och detta bekräftas ännu i dag inför våra ögon.

David älskade Gud med varmt hjärta och öfverlade därför om att bygga ett tempel, där han kunde sätta Herrens ark och samla sitt folk för helig tillbedjan. Så heter det i 2 Sam. 7:de kapitel: "Då nu konungen satt i sitt hus, sedan Herren hade låtit honom få ro rundt omkring för alla hans fiender, sade han till profeten Natan: 'Se, jag bor i ett hus af cederträ, under det att Guds ark bor i ett tält.' Natan sade till konungen: 'Välan, gör allt hvad du har i sinnet, ty Herren är med dig!'" Detta goda sinne, som var hos David, var behagligt för Gud. Och äfven profeten ansåg det godt och tillstyrkte detta höga företag och kunde till och med säga: "Herren är med dig." Men det var dock icke i profetians ande, som de sågo och talade detta, utan det heter vidare: "Men om natten kom Herrens ord till Natan; han sade: "Gå och säg till min tjänare David: Så säger Herren: Skulle du bygga mig ett hus att bo i? Jag har ju icke blott i något hus allt ifrån den dag, då jag förde Israels barn upp ur Egypten, ända till denna dag, utan jag har vandrat omkring i ett tält, i ett tabernakel. Har jag då någonsin, hvarhelst jag vandrat omkring med alla Israels barn, till någon enda af Israels stammar, som jag förordnat till herde för mitt folk Israel, så talat och sagt: 'Hvarför haiven I icke

byggt mig ett hus af cederträ?’ Och nu skall du säga så till min tjänare David: Så säger Herren Sebaot: Från betesmarken, där du gick efter fåren, har jag hämtat dig, för att du skulle blifva en furste öfver mitt folk Israel. Och jag har varit med dig på alla dina vägar och utrotat alla dina fiender för dig. Och jag vill göra dig ett namn, så stort som de störstes namn på jorden. Och jag skall bereda en plats åt mitt folk Israel och plantera det, så att det får bo kvar där utan att vidare blifva oroadt. Orättfärdiga människor skola icke mer förtrycka det, såsom fordom skedde, och såsom det har varit allt ifrån den tid, då jag förordnade domare öfver mitt folk Israel; och jag skall låta dig få ro för alla dina fiender. Så förkunnar nu Herren för dig, att Herren skall uppbygga ett hus åt dig. När din tid är ute och du hvilar hos dina fäder, skall jag efter dig upphöja din säd, den som skall utgå ur ditt lif; och jag skall befästa hans konungadöme. Han skall bygga ett hus åt mitt namn, och jag skall befästa hans konungatron för evig tid. Jag skall vara hans fader, och han skall vara min son, så att, om han gör något illa, jag visserligen skall straffa honom med ris, såsom människor pläga tuktas, och med plågor, sådana som hemsöka människors barn; men min nåd skall icke vika ifrån honom, såsom jag lät den vika ifrån Saul, hvilken jag lät vika undan för dig. Och ditt hus och ditt konungadöme skola blifva bestående inför dig till evig tid; ja, din tron skall vara befäst för evig tid.’”

Denna profetiska uppenbarelse, som profeten Natan nu fick, har en dubbel betydelse och fick blott delvis sin uppfyllelse på Salomo. Den största och varaktigaste uppfyllelsen däraf tillfaller Davidssonen Kristus. Uppenbarelsen var visserligen delvis emot Davids förslag, men huru välment detta än var, fick det nu strax falla utan minsta invändning, och han

tog det i stor ödmjukhet och innerlig tacksamhet, så att det heter: "Då gick konung David in och satte sig ned inför Herrens ansikte och sade: 'Hvem är jag, Herre, Herre, och hvad är mitt hus, att du har låtit mig komma härtil? Och detta har ändock synts dig vara för litet, Herre, Herre; du har ock talat angående din tjänares hus om det, som ligger långt fram i tiden... För ditt ords skull och efter ditt hjärta har du gjort allt detta stora och förkunnat det för din tjänare. Därför är du ock stor, Herre Gud, ty ingen är dig lik, och ingen Gud finnes utom dig, efter allt hvad vi hafva hört med våra öron... Så värdes nu välsigna din tjänares hus, att det må förblifva evinnerligen inför dig. Ja, du Herre, Herre, har lofvat det, och genom din välsignelse skall din tjänares hus blifva välsignadt evinnerligen.'"

I 1 Kon. 11:9—13 läsa vi följande: "Och Herren blef vred på Salomo, därför att hans hjärta hade affallit från Herren, Israels Gud, som dock två gånger hade uppenbarat sig för honom och som hade gifvit honom ett särskildt bud angående denna sak, att han icke skulle följa efter andra gudar, ett Herrens bud, som han icke hade hållit. Därför sade Herren till Salomo: 'Eftersom det är så med dig, och eftersom du icke har hållit det förbund och de stadgar, som jag har gifvit dig, skall jag rycka riket ifrån dig och gifva det åt din tjänare.' Men för din fader Davids skull vill jag icke göra detta i din tid; först ur din sons hand skall jag rycka det. Dock skall jag icke rycka hela riket ifrån honom, utan en stam skall jag gifva åt din son, för min tjänare Davids skull och för Jerusalems skull, som jag har utvalt.'"

Sedan läsa vi i verserna 29—35 samma kapitel: "Vid den tiden hände sig en gång, att Jerobeam hade begifvit sig ut ur Jerusalem; då kom profeten Ahia

från Silo emot honom på vägen, där han gick klädd i en ny mantel; och de båda voro ensamma på fältet. Och Ahia fattade i den nya manteln, som han hade på sig, och ryckte sönder den i tolf stycken. Därpå sade han till Jerobeam: 'Tag här tio stycken för dig. Ty så säger Herren, Israels Gud: Se, jag vill rycka riket ur Salomos hand och gifva tio af stammarna åt dig; den ena stammen skall han få behålla för min tjänare Davids skull och för Jerusalems skull, den stads, som jag har utvalt ur alla Israels stammar. Så skall ske, därför att de hafva öfvergifvit mig och tillbedt Astarte, sidoniernas gudinna, och Kemos, Moabs gud, och Milkom, Ammons barns gud, och icke vandrat på mina vägar och icke gjort hvad rätt är i mina ögon, efter mina stadgar och rätter, såsom hans fader David gjorde. Dock vill jag icke taga ifrån honom själf det samlade riket, utan jag vill låta honom förblifva furste, så länge han lefver, för min tjänare Davids skull, som jag utvalde, därför att han höll mina bud och stadgar. Men från hans son skall jag taga konungadömet och gifva det åt dig, nämligen de tio stammarna.'

Sedan läsa vi i kap. 12, att när Salomo var död, samlades Israel för att göra hans son Rehabeam till konung. Men då ställde han sig så illa till dem, att det gick just så, som det var förutsagdt. I 15 och 20 verserna heter det: "Alltså hörde konungen icke på folket; ty det var så skickadt af Herren, på det att hans ord skulle uppfyllas, det som Herren hade talat till Jerobeam, Nebats son, genom Ahia från Silo... Men då hela Israel hörde, att Jerobeam hade kommit tillbaka, sände de och kallade honom till folkförsamlingen och gjorde honom till konung öfver hela Israel; ingen höll sig till Davids hus utom Juda stam allena."

Herren uppenbarade här på förhand, huru det skulle komma att ske. Och i sin tid skedde det all-

deles så, som han hade sagt genom sin tjänare profeten. Israel blef då deladt i två riken, som sedan förblifvit åtskilda ända till denna dag.

När Jerobeam hade blifvit konung, förledde han Israel till afguderi. Han gjorde två gyllene kalfvar, som han bjöd folket att tillbedja. Den ene uppställde han i Dan, den andre i Betel. Just när han hade samlat folket att inviga den bild, som han uppsatt i Betel, inträffade följande, som vi läsa i 1 Kon. 13: 1—5: "Men då kom på Herrens befallning en gudsmän från Juda till Betel, just när Jerobeam stod vid altaret för att tända rökelse. Och mannen ropade mot altaret på Herrens befallning och sade: 'Altare, altare, så säger Herren: Se, åt Davids hus skall födas en son vid namn Josia; han skall på dig slakta offerhöjdsprästerna, som antända rökelse på dig, och människoben skall man då uppbränna på dig.' På samma gång angaf han ett tecken, i det han sade: 'Detta är tecknet på, att det är Herren, som har talat: se, altaret skall rämnas, och askan därpå skall spillas ut.' När konung Jerobeam hörde dessa ord, som gudsmannen ropade mot altaret i Betel, räckte han ut sin hand från altaret och sade: 'Gripen honom!' Men handen, som han hade räckt ut mot honom, förvissnade, och han kunde icke draga den tillbaka till sig igen. Och altaret rämnade, och askan på altaret spilldes ut; det var det tecken, som gudsmannen på Herrens befallning hade angifvit."

Trehundra trettio två (332) år därefter föddes Josia. Och då han blifvit konung, arbetade han med helig nitälskan att utrota afguderiet, såsom vi se i 2 Kon. kap. 23. I verserna 15—20 heter det: "Också altaret i Betel, den offerhöjd, som Jerobeam, Nebats son, hade byggt upp, han som kom Israel att synda, också detta altare med offerhöjden bröt han ned; därpå brände han upp offerhöjden och stötte sönder den

till stoft och brände tillika upp Aseran.* När då Josia såg sig om och fick se grafvarna, som voro där på berget, sände han åstad och lät hämta benen ur grafvarna och brände upp dem på altaret och ore-nade det så — i enlighet med Herrens ord, det som hade blifvit förkunnadt af den gudsman, som för-kunnade, att detta skulle ske. Och han frågade: 'Hvad är det för en vård, som jag ser där?' Folket i staden svarade honom: 'Det är den gudsmans graf, som kom från Juda och ropade mot altaret i Betel, att det skulle ske, som du nu har gjort.' Då sade han: 'Låten honom vara; ingen röre hans ben.' Så lämnade man då hans ben i fred och tillika den pro-fets, som hade kommit dit från Samarien. Därjämte bortskaffade Josia alla de offerhöjdshus i Samariens städer, som Israels konungar hade byggt upp och därmed kommit förtörnelse åstad; och han gjorde med dem alldeles på samma sätt som han gjort i Betel. Och alla offerhöjdspräster, som funnos där, slaktade han på altarna och brände människoben ofvanpå dem. Därefter vände han tillbaka till Jerusalem."

Sålunda uppfylldes i sin tid allt, hvad Herren hade talat genom den gudsmannen, som han sände att förutsäga detta.

I 1 Kon. kap. 14 läsa vi, att Jerobeams son var sjuk. Då befallde Jerobeam sin hustru, att hon skulle förkläda sig, så att ingen skulle igenkänna henne, och gå till profeten Ahia, som förut hade förkunnat honom, att han skulle blifva konung, och fråga honom, huru det skulle gå med deras son. Profeten var då starrblind af ålderdom, så att han icke kunde se. Och kvinnan ställde sig främmande. Men Herren hade förut uppenbarat för profeten både att hon skulle

* Sannolikt afgudinnan Astartes tempel, ett otuktshus.
—(Not af J. G. P—II.)

komma, huru hon ville ställa sig, hvad ärende hon hade, och hvad han skulle säga henne. "När han därför hörde ljudet af hennes steg, då hon kom i dörren, sade han strax: 'Kom in, du Jerobeams hustru. Hvarför ställer du dig främmande? Jag har ju fått i uppdrag att gifva dig ett hårdt budskap. Gå och säg Jerobeam: Så säger Herren, Israels Gud: Se, jag har upphöjt dig ur folket och satt dig till furste öfver mitt folk Israel och har ryckt riket från Davids hus och gifvit det åt dig. Men du har icke varit sådan som min tjänare David, som höll mina bud och följde efter mig af allt sitt hjärta, så att han gjorde allenast hvad rätt var i mina ögon; utan du har gjort mera ondt än alla som hafva varit före dig och har gått bort och gjort dig andra gudar, nämligen gjutna beläten, för att förtörna mig, och har kastat mig bakom din rygg. Därför skall jag låta olycka komma öfver Jerobeams hus och utrota allt mankön af Jerobeams hus, både små och stora i Israel; och jag skall bortsopa Jerobeams hus, såsom man bortsopar orenlighet, till dess det blifver en ände därpå. Den af Jerobeams hus, som dör i staden, skola hundarna uppäta, och den som dör ute på marken skola himmelens fåglar uppäta. Ty så har Herren talat. Så stå du nu upp och gå hem igen. När din fot träder in i staden, skall barnet dö. Och hela Israel skall hålla dödsklagan efter honom, och man skall begrafva honom; ty af Jerobeams hus skall endast han komma i en graf, därför att i Jerobeams hus dock hos honom blef funnet något som var godt inför Herren, Israels Gud. Men Herren skall åt sig uppväcka en konung öfver Israel, som skall utrota Jerobeams hus. Detta är den dagen; och hvad skall icke nu ske! Se, Herren skall slå Israel, så att det blifver likt vassen, som vaggar hit och dit i vattnet. Och han skall uppycka Israel ur detta goda land, som han har gifvit

åt deras fäder, och förströ dem på andra sidan floden [Euftrat], därför att de hafva gjort sig Aseror och därmed förtörnat Herren. Och han skall pris-gifva Israel för de synders skull, som Jerobeam begått, och genom hvilka han kommit Israel att synda.' Då stod Jerobeams hustru upp och gick sina färde och kom till Tirsa; och just som hon kom på husets tröskel, dog gossen. Och man begrof honom, och hela Israel höll dödsklagan efter honom, i enlighet med det ord, som Herren hade talat genom sin tjänare, profeten Ahia."

Sedan läsa vi i 1 Kon. kap. 15, att efter Jerobeams död blef hans son Nadab konung öfver Israel i två år. Då kom Baesa, Ahias son, och slog ihjäl honom och blef konung i hans ställe. Och så heter det i v. 29, 30: "Och då han hade blifvit konung, slog han hela Jerobeams hus; han lät intet som anda hade blifva kvar af Jerobeams hus, utan förgjorde det, i enlighet med det ord, som Herren hade talat genom sin tjänare Ahia från Silo — detta för de synders skull, som Jerobeam begått, och genom hvilka han hade kommit Israel att synda."

Sedan tog Baesa icke varning utan vandrade fram i samma afguder, hvartill Jerobeam hade förledt Israel. Då uppväckte Herren en profet, som uppträdde och vittnade lika kraftigt emot honom, som Ahia hade talat emot Jerobeam. Så läsa vi i 1 Kon. 16: 1—4: "Och Herrens ord kom till Jehu, Hananis son, mot Baesa; han sade: 'Se, jag har upplyft dig ur stoftet och satt dig till furste öfver mitt folk Israel. Men du har vandrat på Jerobeams väg och kommit mitt folk Israel att synda, så att de hafva förtörnat mig genom sina synder. Därför vill jag bortsopa Baesa och hans hus; ja, jag vill göra med ditt hus såsom med Jerobeams, Nebats sons, hus. Den af Baesas hus, som dör i staden, skola hundarna uppäta,

och den af hans hus, som dör ute på marken, skola himmelens fåglar uppäta.’ ”

När Baesa hade regerat i 24 år (se kap. 15:33), kom hans härhöfvitsman Simri och slog honom. Och sedan slog han äfven hela hans hus. I kap. 16:11, 12, heter det: “Och då han hade blifvit konung och intagit sin tron, slog han hela Baesas hus, utan att låta någon af mankön blifva kvar, och slog därjämte hans blodsförvanter och vänner. Så förgjorde Simri hela Baesas hus, i enlighet med det ord, som Herren hade talat till Baesa genom profeten Jehu.” Sålunda uppfylldes det, som Herren genom sin tjänare profeten förutsagt.

I 1 Kon. 17:1 heter det: “Och tisbiten Elia, en af de från Gilead inflyttade, sade till Ahab: ‘Så sant Herren, Israels Gud, lefver, han hvilkens tjänare jag är, under dessa år skall hvarken dagg eller regn falla, med mindre jag säger det.’ ”

Det skedde som profeten sade, och däraf uppstod en svår hungersnöd. Då sökte Ahab efter Elia, men han kunde icke finna honom. Ty det heter: “Herrens ord kom till honom; han sade: ‘Gå bort härifrån och begif dig österut och göm dig vid bäcken Kerit, som österifrån rinner ut i Jordan. Din dryck skall du få ur bäcken, och korparna har jag bjudit att där förse dig med föda.’ ” v. 2—4. Han var lydig och gjorde så, som Herren befallde honom.

Sedan läsa vi i 1 Kon. 18:1: “En lång tid härefter, det tredje året, kom Herrens ord till Elia; han sade: ‘Gå åstad och träd fram för Ahab, så skall jag sedan låta det regna på jorden.’ ” Nu gick Elia och mötte konung Ahab. På uppmaning af Elia samlade då konungen hela Israel på Karmels berg, där profeten gjorde Israels Gud känd, därigenom att han offrade och åkallade Gud, och Gud lät på Elias bön eld falla ned från himmelen och förtära offret i allt fol-

kets åsyn. När konung och folk då erkände Gud, bad Elia om regn, och det kom ett kraftigt regn, 1 Kon. 18: 16—45; jämför Jak. 5: 17, 18. Det skedde alltså just så, som profeten hade sagt.

Isebel hade dräpt Nabot, jisreeliten, emedan Ahab ville hafva hans vingård. När Ahab gick dit för att taga den i besittning, inträffade följande, som vi läsa i 1 Kon. 21: 17—24: "Herrens ord kom till tisbiten Elia; han sade: 'Stå upp, gå åstad och möt Ahab, Israels konung, som bor i Samaria. Du träffar honom i Nabots vingård, dit han gått ned för att taga den i besittning. Och du skall tala till honom och säga: 'Så säger Herren: Har du redan hunnit att både dräpa och tillträda arfvvet?' Och därpå skall du tala till honom och säga: 'Så säger Herren: På samma ställe, där hundarna hafva slickat Nabots blod, skola hundarna slicka också ditt blod.' Ahab sade till Elia: 'Har du ändtligen funnit mig, du min fiende?' Han svarade: 'Ja, jag har funnit dig. Eftersom du har sålt dig till att göra hvad ondt är i Herrens ögon, därför skall jag ock låta hvad ondt är komma öfver dig och bortsopa dig, och jag skall utrota allt mankön af Ahabs hus, både små och stora i Israel. Och jag skall göra med ditt hus såsom med Jerobeams, Nebats sons, hus och såsom med Baesas, Ahias sons, hus, därför att du har förtörnat mig och kommit Israel att synda. Också om Isebel har Herren talat och sagt: Hundarna skola uppäta Isebel invid Jisreels murar. Ja, den af Ahabs hus, som dör i staden, skola hundarna uppäta, och den, som dör ute på marken, skola himmelens fåglar uppäta.'"

I 1 Kon. kap. 22 läsa vi, att det uppstod krig mellan Israel och Aram, där Ahab blef skjuten och dödad. Då rann hans blod ned i vagnen. Och i v. 38 heter det: "När man sköljde vagnen i dammen i Samaria, slickade hundarna hans blod. . . såsom Herren hade

sagt. Och i 2 Kon. kap. 9 läsa vi, att då Jehu kort därefter hade blifvit konung öfver Israel och kom till Jisreel, så sminkade Isebel sig och såg ut genom fönstret. Men då blef hon störtad ut, och hennes blod stänkte på väggen och hästarna, och han körde öfver henne. Sedan blef hon uppäten af hundarna, så att när de kort därefter sökte efter henne, funno de endast hufvudskålen och händer och fötter kvar. Så heter det i v. 36: "Detta är hvad Herren talade genom sin tjänare tisbiten Elia, då han sade: 'På Jisreels åkermark skola hundarna uppäta Isebels kött'." — Alltså gick det i uppfyllelse, hvad profeten hade förutsett och förutsagt.

Ahasja, konungen i Juda, var sjuk. Då sände han sina tjänare att fråga Baal-Sebub, guden i Ekron, om han skulle blifva frisk igen. Då heter det: "Men Herrens ängel hade talat så till tisbiten Elia: 'Stå upp och gå emot konungens i Samaria sändebud och tala så till dem: Är det därför att ingen Gud finnes i Israel, som I gån bort för att fråga Baal-Sebub, guden i Ekron För den skull säger Herren så: Du skall icke stiga ned från den säng, i hvilken du stigit upp, utan du skall döden dö'" (2 Kon. 1: 3, 4). Sedan läsa vi i samma kapitel v. 17: "Så dog han i enlighet med Herrens ord, som Elia hade talat." — Här se vi åter, att profeten förutsåg och förutsade, huru det skulle ske. Och så skedde det.

I 2 Kon. 6:te och 7:de kapiteln läsa vi, att araméernas krigshär belägrade Samaria ända till dess, att folket där led så svår hungersnöd, att de begynte äta sina egna barn. Då nöden var som störst, sade profeten Elisa (kap. 7: 1): "Hören Herrens ord. Så säger Herren: 'I morgon vid denna tid skall man få ett mått fint mjöl för en sikel, så ock två mått korn för en sikel i Samarias port.' Den kämpe, vid hvilkens hand konungen stödde sig, svarade då gudsmannen och sade:

‘Om Herren också gjorde fönster på himmelen, huru skulle väl detta kunna ske? Han sade: ‘Du skall få se det med egna ögon, men du skall icke få äta däraf’.”

Samma natt lät Herren i araméernas läger höras ett väldigt brak såsom af en krigshär, så att de tänkte, att Israels konung hade besoldat emot dem en stor här af heteer och egyptier, som nu kom att öfverfalla dem, och så flydde de alla hufvudstupa från allt hvad de hade för att rädda sina lif. Och så heter det i kap. 7: 16, 17: “Då drog folket ut och plundrade araméernas läger, och nu fick man ett mått fint mjöl för en sikel och likaså två mått korn för en sikel, såsom Herren hade sagt. Och den kämpe, vid hvilkens hand konungen plägade stödja sig, hade af honom blifvit satt till att hålla ordning vid stadsporten; men folket trampade honom till döds i porten, detta i enlighet med gudsmannens ord, hvad denne hade sagt.” — Hvad profeten förutsade, gick sålunda i uppfyllelse, huru omöjligt det än såg ut.

I 2 Kon. 18:de och 19:de kapitlen läsa vi, att Sanherib, konungen i Assyrien, krigade emot Juda och Jerusalem. Och han visade därvid mycket trots och hån. Konung Hiskia kom då i stor nöd, men bad Herren om hjälp och räddning. Och han sände tjänare till profeten Jesaja och bad honom bedja för kvarlevan i Juda. Då läsa vi i kap. 19: 6, 7, att Jesaja sade till dem: “Så skolen I säga till eder herre: Så säger Herren: ‘Frukta icke för de ord, som du har hört, dem med hvilka den assyriske konungens tjänare hafva hädat mig. Se, jag skall låta en sådan ande komma in i honom, att han, när han får höra ett rykte, skall vända tillbaka till sitt land; och jag skall låta honom falla för svärd i hans eget land.’”

Sedan läsa vi i samma kapitels 9:de vers, att Sanherib fick höra sägas, att Tirhaka, konungen i Etiopien,

hade dragit ut för att kriga mot honom. Och så heter det i v. 35—37: "Om natten gick Herrens ängel ut och slog i assyriernas läger ett hundra åttiofem tusen man, så att man bittida följande morgon fick se döda kroppar ligga där öfverallt. Då bröt Sanherib, konungen i Assyrien, upp och tågade tillbaka; och han stannade sedan i Nineve. Men då han en gång tillbad i sin gud Nisroks tempel, slogo Adrammelek och Sareser ihjäl honom med svärd." — Alltså, hvad Herren visade profeten och hvad denne fick omtala för hans betryckte tjänare Hiskia, det gick i en snar och kraftig uppfyllelse.

I Jer. 25: 1—7 läsa vi, att Juda hade länge afvikit ifrån Herren och tillbedt afgudar, och Herren hade ofta sändt sina tjänare profeterna till dem för att undervisa, varna och förmana dem. Och Jeremia hade i tjugutre år talat och förmanat dem: men de ville icke höra eller vända om ifrån sina onda vägar. Så heter det i v. 8—11 sålunda: "Därför säger Herren Sebaot så: 'Eftersom I icke villen höra mina ord, därför skall jag sända åstad och hämta alla nordens folkstammar, säger Herren, och skall sända bud till min tjänare Nebukadressar, konungen i Babel; och jag skall låta dem komma öfver detta land och dess inbyggare, så ock öfver alla folken här rundt omkring. Och dem skall jag gifva till spillo och skall göra dem till ett föremål för häpnad och begabberi och låta dem blifva ödemarker för evärdlig tid. Och jag skall i dem göra slut på fröjderop och glädjerop, på rop för brudgum och rop för brud, på buller af kvarn och ljus från lampa. Ja, hela detta land skall blifva ödelagdt och förödt, och dessa folk skola tjäna Babels konung i sjuttio år.'"

Huru detta uppfylldes läsa vi i 2 Krön. 36:te kapitel. Det heter där i v. 17—21: "Då sände han emot dem kaldéernas konung, och denne dräpte deras unga män med svärd i deras helgedoms hus och skonade

hvarken ynglingar eller jungfrur ej heller gamla och gråhårsmän; allt blef gifvet i hans hand. Och alla kärl i Guds hus, både stora och små, och skatterna i Herrens hus, så ock konungens och hans förnämsta mäns skatter, allt förde han till Babel. Och man brände upp Guds hus och bröt ned Jerusalems mur, och alla dess palats uppbrände man i eld och förstörde alla de kostbara föremål, som funnos där. Och dem som hade undslupit svärdet förde han bort i fångenskap till Babel, och de blefvo trälar åt honom och åt hans söner, till dess att perserna kommo till väldet — på det att Herrens ord genom Jeremias mun skulle uppfyllas — alltså till dess att landet hade fått godtgörelse för sina sabbater. 'Ty medan det låg öde, hade det sabbat, till dess att sjuttio år hade gått till ända.'

Hvad profeten Jeremias — och flera andra profeter — förutsett och utropat om Juda och Jerusalem gick sålunda i sin sorgliga uppfyllelse. Jämför Jer. 52:dra kapitel, där det är en utförligare beskrifning om huru staden blef intagen, konungen och folket gripna och dels dödade, dels bortförda i fångenskap till Babel.

Sedan förutsades det af profeten, huru länge denna deras fångenskap skulle vara. Därom läsa vi i Jer. 29: 10 följande: "Så säger Herren: Först när sjuttio år hafva gått till ända i Babel, skall jag se till eder och uppfylla på eder mitt löftesord att föra eder tillbaka till denna plats."

Omkring 160 år på förhand lät Herren sin tjänare, profeten Jesaja, se och omtala mannen och nämna vid namn honom, som skulle släppa hans folk ur detta deras fångenskaps land (se Jes. 44: 28; 45: 1 o. f.) Det heter bland annat: "Jag är den som säger om Kores: 'Han är min herde, han skall fullborda all min vilja, och han skall säga om Jerusalem: 'Det skall blifva uppbyggdt', och till templet: 'Din grund skall åter

varda lagd'." Och när tiden var inne, var mannen på konungatronen och utförde, hvad Herren låtit profeten förutse och förutsäga. Därom läsa vi både i 2 Krön. 36: 22, 23, och i Esra 1: 1—4 följande: "Men i den persiske konungen Kores' första regeringsår uppväckte Herren — på det att Herrens ord från Jeremias mun skulle fullbordas — den persiske konungen Kores' ande, så att denne lät utropa öfver hela sitt rike och tillika skriftligen kungöra följande: 'Så säger Kores, konungen i Persien: Alla riken på jorden har Herren, himmelens Gud, gifvit mig; och han har anbefallt mig att bygga honom ett hus i Jerusalem i Juda. Hvemhelst nu bland eder, som tillhör hans folk, med honom vare hans Gud, och han drage upp till Jerusalem i Juda för att bygga Herrens, Israels Guds hus; han är den Gud, som bor i Jerusalem. Och hvarhelst någon ännu finnes kvar, så må han af folket på den ort, där han bor såsom främling, få hjälp med silfver och guld, med gods och boskap, detta jämte de frivilliga gåfvorna till Guds hus i Jerusalem'."

Vidare läsa vi i Esra kapitlen 1—3 om, att Kores återlämnade åt judarna deras tempelkärl, att de återvände till sitt land, ett antal af 42,360, att de begynte återupprätta sin gudstjänst och lade grunden till templet. Och i kapitlen 5 och 6 läsa vi om tempellets fullbordande och invigning.

Äfven angående Babel, Edom, Ammon, Moab, Tyrus m. fl. folk och länder och städer hafva profeterna profeterat åtskilligt om huru det skulle komma att gå dem, och detta har för det allra mesta längesedan gått i uppfyllelse; och profetiorna hafva alltså blifvit bekräftade af historien. Och hvad som ännu icke blifvit uppfyllt, det kommer förvisso att uppfyllas i sin tid.

Nineve.

Nineve, Assyriens hufvudstad, var en gammal stad, byggd af Nimrod (1 Mos. 10::11). Det assyriska väldet var en tid ganska stort. I 2 Kon. 19: 11—13 läsa vi, huru de berömde sig af att hafva lagt under sig många folk och konungar, städer och landskap. Och år 721 f. Kr. underlade de sig äfven Israels rike och bortförde dess folk i fångenskap. Se 2 Kon. kap. 17. Nineve var vid den tiden en mycket stor stad. Dess glansperiod synes i synnerhet ha varit mellan åren 900—640 f. Kr. Synden och ogudaktigheten var mycket stor därinne. Men omkring år 800 f. Kr. sände Gud profeten Jona dit för att varna den. Både konung och folk togo varningen, och staden fick ännu stå i omkring 175 år.

Flera af Herrens profeter hade syner om Nineve, hvarefter de beskrifva både dess synd och ondska och dess slutliga undergång. Nahum, som anses ha profeterat omkring år 712 f. Kr. kallar det "den fagra och trollkunniga skökan, som prisgaf folkslag genom sitt horeri och folkstammar genom sina trolldomskonster." Men han förkunnar äfven dess undergång. Sålunda läsa vi i Nah. 3: 1—4 följande: "Ve dig, du blodstad, du som alltigenom är så full af lögn och våld, du som aldrig upphör att röfva! Hör, piskor smälla! Hör, vagnshjul dåna! Hästar jaga fram och vagnar rulla åstad. Ryttare komma i firsprång; svärden ljunga och spjuten blixtra. Slagna ser man i mängd och lik i stora hopar; ingen ände är på döda, man stupar öfver döda. Allt detta för det myckna horeri, som hon bedrifvit." Vidare läsa vi hos Sefanja, som profeterade omkring år 640 f. Kr. således blott en kort tid — kanske endast omkring 15 år — före Nineves fall, bland annat följande: "Och han skall uträcka sin hand mot norr och fördärfva Assur och göra Nineve till en öde-

mark, förtorkad såsom en öken. Och därinne skola hjordar lägga sig, allahanda vilda djur i skaror; pelikaner och igelkottar skola taga natthärbärge på pelarhufvudena därinne; fåglalåt skall ljuda i fönstren och förödelse bo på trösklarna, nu då cederpanelningarna äro bortrifna. Så skall det gå den glada staden, som satt så trygg och sade i sitt hjärta: 'Jag och ingen annan!' Huru har den icke blifvit en ödemark, en lägerstad för vilda djur! Alla som gå där fram skola hvissla åt den och slå med händerna." Sef. 2: 13—15; jfr Jes. 10: 5—16.

Något mer än 600 år f. Kr. föll det assyriska väldet för modernas och babyloniernas förenade härar. Och Nineve blef så grundligt förstördt och ödelagdt, att sedan det en tid äfven blifvit öfversvämmadt af regnflöden och sandstormar, hafva de lärde länge varit i okunnighet om dess läge och disputerat om platsen. Många hade också helt förnekat bibelns utsagor om Assyrien och Nineve, intilldess på 1840-talet genom fransmannen Bottas och engelsmannen Layards gräfningar i ruinerna många fornassyriska, kilinskrifter blifvit funna, hvilka bära vittne om och bekräfta bibelns sannfärdighet.

IX.

Profetior om Kristus.

Emedan profeterna blefvo utrustade med och besjälade af Guds och Kristi ande och sålunda talade och verkade drifna däraf, äro de heliga skrifterna följaktligen frambringade därigenom. Kristus är därvid så införlifvad i och oskiljaktigt förenad med ordet, att det skrifna ordet och det människoblifna Ordet (Joh. 1:14) äro ett, så att skriften är personifierad och förkroppsligad i Kristus. Profeterna fingo därför i anden stundom många århundraden på förhand en och annan inblick i Kristi människoblivande m. m. Och därigenom hafva de kunnat dels i dunkla antydningar, i förblommerade ord och bilder, dels i klara ordalag — stundom så som om de varit åsyna vittnen — beskrifva såväl Jesu födelse, verksamhet, förnedring och lidande som hans upphöjelse, makt och rike m. m. Af dessa profetior vill jag här anföra följande:

Mose, som lefde omkring 1,500 år före Kristus, säger till sitt folk, Israel: "En profet bland ditt folk, af dina bröder, en som är mig lik, skall Herren, din Gud, uppväcka åt dig; på honom skolen I höra" (5 Mos. 18:15). Detta var en profetia om Kristus. Så blef den äfven upptagen och tillämpad af Jesu lärjunge Filippus (se Joh. 1:45), af Jesus (se Joh. 5:46), af Petrus (se Apg. 3:22, 23) och af Stefanus (se Apg. 7:37).

Omkring 700 år före Jesu födelse fick profeten Jesaja uppenbarelse därom, hvilken uppenbarelse han meddelar sålunda: "Så skall då Herren själf gifva eder ett tecken: Se, en jungfru skall varda hafvande och föda en son, och hon skall gifva honom namnet Immanuel." Och åter: "Ty ett barn varder oss födt, en son blifver oss gifven, och på hans skuldror skall herradömet hvila; och han skall heta Underbar i råd, väldig Gud, evig Fader, Fridsfurste. Så skall herradömet varda stort och friden utan ände öfver Davids tron och öfver hans rike" (Jes. 7: 14; 9: 6, 7). Att detta var profetior om Jesu födelse m. m. se vi icke blott af orden själfva utan äfven af deras uppfyllelse och den utveckling vi hafva däraf i Nya Förbundets heliga skrifter. Se Matt. 1: 18—25 och Luk. 1: 26—35.

Profeten Mika, som lefde omkring samma tid, nämligen 700 år f. Kr. fick se och beskrifva platsen, hvarifrån han skulle utgå, som skulle blifva en Furste i Israel. Han säger: "Men du Bet-Lehem Efrata, som är för ringa att vara bland Juda släkter, af dig skall åt mig utgå en, som skall blifva en furste i Israel, en hvilkens härkomst tillhör förgångna åldrar, forntidens dagar" (Mik. 5: 2).

Att detta var en uppenbarelse och förutsägelse om den plats, hvarest Jesus skulle födas, se vi ej blott af de anförda orden, utan det bekräftas äfven af dess uppfyllelse. Och sålunda tillämpade äfven både öfverstepräster och skriftlärarna och evangelisterna den förkunnelsen. När konung Herodes frågade öfverstepräster och skriftlärarna, hvar Kristus skulle födas, fick han på grund af detta ställe det svar, att det skulle ske i Betlehem, hvarför han hänvisade de vise männen dit. Och där funno de honom. Matt. 2: 1—11. Jämför Joh. 7: 42, där det heter: "Säger icke skriften, att Kristus kommer af Davids säd och från

byn Betlehem, där David var?" På befallning af kejsar Augustus i Rom kom Maria, Jesu moder, till Betlehem, då Jesus skulle födas, Luk. 2: 1—7. Herren brukar ofta för oss okända medel och förer fram sin sak på vägar, som för oss äro underbara; men han förer dock allt väl igenom.

I Jes. 9: 1, 2, heter det: "Natt skall icke förblifva där nu ångest råder. I den förgångna tiden har han låtit Sebulons och Naftalis land vara ringa aktadt, men i framtiden skall han låta det komma till ära, trakten utmed hafsvägen, landet på andra sidan Jordan, folkslagens område. Det folk, som vandrar i mörkret, skall se ett stort ljus; öfver dem, som bo i döds-skuggans land, skall det skina klart."

Detta var en profetia, som förebådade Jesu uppträdande med lifvets ord, fridens och frälsningens evangelium, hvilket spridde ett ljus, som aldrig förr var sedt eller känt bland människors barn. Och evangelisten säger, att det uppfylldes, då Jesus kom och bosatte sig i Kapernaum, som låg vid gränsen af Sebulons och Neftalims land. Se Matt. 4: 13—16.

I Jes. 61: 1, 2, läsa vi: "Herrens ande är öfver mig, ty Herren har smört mig till att förkunna glädjens budskap för de saktmodiga, han har sändt mig till att läka dem, som hafva ett förkrossadt hjärta, till att predika frihet för de fångna och förlossning för de bundna, till att predika ett nådens år från Herren."

Detta var en profetia, som uppfylldes på Jesus, och den lästes af honom själf inför folket i en synagoga i Nasaret, då han äfven sade till dem: "I dag är denna skrift uppfylld i edra öron." Och alla, som voro närvarande, buro honom vittnesbörd därom. Luk. 4: 16—22.

I Jes. 42: 1—3 läsa vi: "Se, öfver min tjänare, som jag uppehåller, min utkorade, till hvilken min själ har behag, öfver honom har jag låtit min ande komma;

han skall utbreda rätten bland folken. Han skall icke skria eller ropa och icke låta höra sin röst på gatorna. Ett brutet rör, skall han icke sönderkrossa, och en ty-nande veke skall han icke utsläcka; han skall utbreda rätten, så att sanning får råda.”

Denna profetia om Herren Jesus anföres af evangelisten vid ett tillfälle, då fariséerna höllo råd om, huru de skulle fördärfva honom, och han drog sig bort därifrån och botade alla, som hade behof däraf, men tillsade dem allvarligt, att de icke skulle göra honom uppenbar, “på det att det skulle uppfyllas, som blifvit sagdt genom profeten Jesaja” på ofvan anförda ställe. Se Matt. 12: 9—21.

I Jes. 53: 4, 5 läsa vi: “Det var våra krankheter han bar, våra smärtor, dem lade han på sig, medan vi höllo honom för att vara hemsökt, tuktrad af Gud och pinad. Ja, han var sargad för våra öfverträdelsers skull och slagen för våra missgärningars skull, näpsten var lagd på honom, att vi måtte få frid, och genom hans sår blifva vi helade.”

Denna profetia om Kristus, hvori profeten omkring sju hundra år innan Jesus uppträdde, såg och afmålade honom såsom en missförstådd och lidande man, anföres i Nya Förbundets heliga skrifter i tvåfaldig betydelse. Först läsa vi i Matt. 8: 14—17, att evangelisten tillämpar den på Jesu botande af lekamligt sjuka. När han en gång hade botat Petri svärmoder från en febersjukdom, kommo sedan många andra, som hade ondt; och han botade dem alla. Så heter det: “Att det skulle uppfyllas, som var sagdt genom profeten Jesaja, som säger: ‘Han tog våra svagheter, och han bar våra sjukdomar’.” Sedan gör aposteln Petrus en andlig tillämpning häraf och säger om Herren Jesus i 1 Pet. 2: 24: “Hvilken själf uppbar våra synder i sin kropp på trädet, på det att vi, som hafva dött från

synderna, skola lefva rättfärdigheten, genom hvilkens sår I ären läkta.”

I Jes. 53: 1 heter det: “Hvem tror vår predikan, och för hvem varder Herrens arm uppenbar?” Äfven detta var en profetia, som hade sin egentliga tillämpning på Herren Jesus och hans budskap, såsom vi se evangelisten upptager och anförer den i Joh. 12: 37, 38, där det heter: “Ehuru han hade gjort så många tecken inför dem, trodde de icke på honom. På det att profeten Esaias’ ord skulle uppfyllas, hvilket han sade: ‘Herre, hvem har trott vårt budskap, och för hvem har Herrens arm blifvit uppenbarad?’” Och orsaken till att de icke kunde höra, förstå och tro såges i 40:de versen, som äfven är ett anförande af samma profet (se Jes. 6: 9, 10), där han säger, att Herren för folkets synders skull “skulle förblinda deras ögon och förstocka deras hjärtan, så att de icke kunde se och förstå och omvända sig och blifva helade.”

I Ps. 69: 10 läsa vi: “Nitälskan för ditt hus har förtärt mig.” Detta var en syn, som profeten såg och uttalade om Kristus. Och evangelisten tillämpar det på Jesus, när han dref ut dem, som fört får och fäkreatur och dufvor in i templets förgård och köpte och sålde där. Se Joh. 2: 16, 17.

I Ps. 78: 2 läsa vi: “Jag vill öppna min mun till lärorikt tal, jag vill uppenbara förborgade ting ifrån fordom.” Då Herren Jesus framställde Guds rike under flera olika liknelser, så säger evangelisten, att detta skedde, på det att därmed skulle uppfyllas, hvad som förut var profeteradt. Se Matt. 13: 34, 35.

I Sak. 9: 9 läsa vi följande: “Fröjda dig storligen, du dotter Sion: höj jubelrop, du dotter Jerusalem. Se, din konung kommer till dig; rättfärdig och segerrik är han. Han kommer fattig, ridande på en åsna, på en åsninnas fåle.” Denna profetia om Kristus gick i uppfyllelse omkring 550 år efter att den blef utta-

lad, då han gjorde sitt högtidliga intåg i Jerusalem, hvarom vi läsa i Matt. 21:1—11; Mrk. 11:1—10; Luk. 19:29—38; Joh. 12:12—15. Det heter där, att folkskaror mötte honom, och somliga skuro kvistar af träden och strödde på vägen, andra bredde sina kläder på vägen framför honom, och de ropade och sade: "Hosianna Davids son! Högtlofvad vare han, som kommer i Herrens namn!"

I 2 Mos. 12:46 och i 4 Mos. 9:12 säges det ibland förordningar om påskalammet: "Intet ben skall sönderslås därpå." Detta gällde det naturliga påskalammet; men det var på samma gång en profetia, som skulle tillämpas på Kristus. Det säges därför i Joh. 19:32—36, att när stridsmännen krossade benen af dem, som voro korsfästa tillika med Jesus, och de sågo, att han redan var död, så krossade de icke hans ben, på det att skriften skulle uppfyllas: "Intet ben skall krossas på honom."

I Ps. 41:10 läsa vi: "Också min vän, som jag litade på, och som åt mitt bröd, han lyfter nu mot mig sin häl." Detta uttalades af David under djupa känslor af Ahitofels förräderi mot honom; men Herrens ande inlade en ändå djupare mening däri, hvaraf Ahitofels beteende var blott en förebild. Det blef alltså en profetia angående Judas och hans beteende mot Jesus, ett beteende som liknas vid eller räknas för ett förtrampande af denne hans ädle Mästare, då han var nedrig nog att öfverlämna honom i fiendernas händer. Sålunda säger Herren Jesus i Joh 13:18: "Att skriften må uppfyllas: 'Den som äter brödet med mig, har lyft sin häl mot mig'." Jfr Matt. 26:14 o. följ.; Mrk. 14:10 o. följ.; Luk. 22:4 o. följ.

I Sak. 11:12, 13 heter det: "Om I så finnen för godt, så gifven mig min lön; hvarom icke, så låten det vara. Och de vägde upp trettio siklar silfver såsom lön åt mig. Då sade Herren till mig: 'Kasta det åt

krukmakaren' —det härliga pris, hvartill jag blifvit värderad af dem! Och jag tog de trettio silfversiklarna och kastade dem i Herrens hus åt krukmakaren." Detta är profetior, som uttalades omkr. 520 år f. Kr. Och de uppfylldes kort före Jesu död. För det första vardt Jesus såld och öfverlämnad af Judas åt öfversteprästerne för trettio silfverpenningar (Se Matt. 26: 14—16, 47—50; Mrk. 14: 10, 11, 43—46). Sedan, då Judas såg, att Jesus var dömd, ångrade han sig så förskräckligt, att han återbar penningarna och kastade dem i templet (Matt. 27: 3—5). Då togo öfversteprästerne dessa penningar och köpte för dem en krukma-kares åker (v. 6, 7). Alltså uppfyllde de profetior-na, fastän det skedde på så underliga vägar och sätt, att de slätt icke tänkte därpå.

I Sak. 13: 7 läsa vi: "Svärd, upp mot min herde, mot den man, som fått stå mig så nära!" säger Herren Sebaot. 'Må herden blifva slagen, så att fåren förskingras'." Denna profetia, som syftade på Jesus och hans vänner (hans hjord enligt Joh. 10), uppfylldes, då han blef utgifven och dödad. Så heter det i Matt. 26: 31: "Då sade Jesus till dem: 'I denna natt skolen I alla stöta eder på mig, ty det är skrifvet: Jag skall slå herden, och hjordens får skola blifva förskingrade'." Och när Jesus blef gripen i örtagården heter det om lärjungarna: "De öfvergåfvo honom och flydde alla" (Mrk. 14: 50).

I Jes. 53: 12 heter det: (Han) "blef räknad bland öfverträdare." Denna profetia om Jesus fick sin tillämpning, i synnerhet när han blef anklagad och dömd såsom en brottsling och korsfäst mellan två rövare (Luk. 22: 37; 23: 1—5, 33).

I Jes. 50: 6 heter det: "Jag höll fram min rygg åt dem, som slogo mig, och mina kinder åt dem, som ryckte mig i skägget; jag skylde icke mitt ansikte för försmädelse och spott." Och i Jes. 53: 7 heter det:

“Han blef plågad, fastän han ödmjukade sig och icke öppnade sin mun, lik ett lamm, som föres bort att slaktas, och lik ett får, som är tyst inför dem som klippa det — ja, han öppnade icke sin mun.” Detta är en lifvande målning, som Herrens ande mer än 700 år på förhand framlägger och visar, huru de skulle komma att behandla Jesus, och huru han då skulle komma att skicka sig. Och huru detta uppfylldes läsa vi om i Matt. 26:te och 27:de kap.: de grepo honom, bundo honom, förde honom inför sitt råd, drogo fram falska vittnen emot honom, slogo och misshandlade honom; men han teg, så att öfversteprästen sade till honom: “Svarar du intet? Hvad vittna dessa mot dig? Men Jesus teg” (Matt. 26: 62, 63). “Då spottade de honom i ansiktet och slogo honom med knytnäfvarna, och somliga slogo honom med käppar” (v. 67). Och när de hade ställt honom inför landshöfdingen och han anklagades af öfversteprästerne och de äldsta, så svarade han intet. Så att landshöfdingen förundrade sig storligen och sade till honom: “Hör du icke hur mycket de vittna mot dig?” (Matt. 27: 12—14).

I Ps. 22: 17 läsa vi: “De ondas hop har kringränt mig, mina händer och fötter hafva de genomborrat.” Detta är en profetia, som uppfylldes bokstafligt på Herren Jesus, då fienderna omringade honom och vittnade falskt, hånade, begabbade och korsfäste honom. Se Matt. 26:te och 27:de kapitlen m. fl. st.

I Ps. 22: 19 läsa vi följande profetia: “De skifta mina kläder mellan sig och kasta lott om min klädnad.” Detta uppfylldes bokstafligt vid Jesu korsfästelse, såsom vi läsa i Joh. 19: 23, 24: “Då nu stridsmännen hade korsfäst Jesus, togo de hans kläder, äfven lifklädnaden, och gjorde fyra delar, en del åt hvarje stridsman. Men lifklädnaden var icke sömmad, utan väfd uppifrån allt igenom. Då sade de till

hvarandra: 'Låtom oss icke sära sönder denna, utan kasta lott om den, hvem den skall tillhöra.' På det att skriften skulle uppfyllas: 'De delade mina kläder emellan sig och kastade lott om min klädnad.'” Jfr Matt. 27: 35; Mrk. 15: 24; Luk. 23: 34.

I Ps. 69: 22 läsa vi följande profetia: "De gånge mig galla att äta, och i min törst gånge de mig ättika att dricka." Detta uppfylldes dels genom Jesu fienders bittra hån och begabberi, dels bokstafligt vid hans korsfästelse, då de gånge honom att dricka ättika blandad med galla. Se Matt. 27: 34, 48; Mrk. 15: 23; Luk. 23: 36; Joh. 19: 29.

I Ps. 22: 2 heter det: "Min Gud, min Gud, hvarför har du öfvergifvit mig?" Herrens ande har här nedlagt i Davids mun ett profetiskt och poetiskt utrop, som Herren Jesus använde i sin allra svåraste kamp på korset. Se Matt. 27: 46; Mrk. 15: 34.

I Ps. 31: 6 heter det: "I din hand befaller jag min ande." Äfven härmed hade Herrens ande lagt i Davids mun ett profetiskt och poetiskt utrop, som Jesus upptog, när han segrande utkämpat sin sista strid för att åter gå till sin Fader. Luk. 23: 46.

I Sak. 12: 10 heter det: "De se upp till mig och se hvem de hafva genomborrat." Uttrycket "genomborra" var en profetia, som uppfylldes på Herren Jesus, dels medelst fiendernas bittra och lögnaktiga pilar, som riktades mot hans heliga och rena själ, dels ha vi alla genomstungit honom med våra synder, ty det var för dem han led, och dels fick det en bokstaflig uppfyllelse, då en af stridsmännen genomstack hans sida med ett spjut, såsom vi läsa i Joh. 19: 34. Och efter omtalandet af detta citerar evangelisten ofvanstående profetia och säger: "De skola se upp till honom, som de hafva stungit" (v. 37). Och med afseende på "seendet upp till honom, som de stungit", så har detta delvis blifvit uppfyllt på oss alla, som i tron sett upp

till honom och mottagit frälsning. Men då han kommer igen, får det sin bokstafliga uppfyllelse enligt Upp. 1:7, där det heter: "Se, han kommer med skyarna, och hvarje öga skall se honom, äfven de, som stungit honom, och landets alla stammar skola jämra sig öfver honom; ja, amen."

I Ps. 2:7 läsa vi: "Du är min son, i dag har jag födt dig." Detta är en profetia om Kristus och syftar på hans uppståndelse från de döda. Och den citeras i den meningen flera gånger i Nya Förbundets heliga skrifter. Se Apg. 13:33; Ebr. 1:5; 5:5.

I Ps. 2:8 läsa vi: "Bed af mig, så vill jag gifva dig folkslagen till arf och jordens ändar till egendom." Denna uppmaning till och profetia om Kristus fick blott begynnelsen till sin uppfyllelse, medan han gick här i förnedringen, i det att Fadern gaf honom några (Joh. 17:6), som voro honom trogna in i döden. Men den kommer i sin tid att få sin fulla härliga uppfyllelse. I Joh. 17:5 se vi, att han bad sin Fader om att återfå den härlighet, som han hade hos honom förr än denna världen var. Och i v. 2 säger han, att Fadern hade gifvit honom makt öfver allt kött. I Matt. 11:27 säger han, att allt hade blifvit öfverlämnadt åt honom af Fadern. Och efter sin uppståndelse säger han i Matt. 28:18, att han hade fått all makt både i himmelen och på jorden. Och i Fil. 2:10, 11 heter det: "I Jesu namn skall hvarje knä böja sig, deras som äro i himlarna och på jorden och under jorden, och hvarje tunga skall bekänna, att Jesus Kristus är Herre." Och därigenom skall Gud Fader blifva ärad.

Af sådana profetior om Kristus, som äro uttalade i dunkla, bildliga och förblommerade ord, vill jag anföra följande.

I 1 Mos. 3:15 läsa vi: "Denna (kvinnans säd) skall söndertrampa ditt hufvud." Detta var en dom,

som Gud uttalade öfver ormen. Och sannolikt kunde Adam icke se längre än till den naturlige ormen och troligen tänka på, att Eva skulle föda någon son, som skulle trampa sönder dennes hufvud. Men i Guds tankar och plan var där ett mäktigt löfte för människan, som gällde ej blott den naturlige ormen och Evas son eller söner, utan det gällde i synnerhet kvinnosåden Kristus, som skulle besegra den gamle ormen, som är djäfvulen och satan, och betaga honom all hans makt, som vi nu se i Upp. 12: 9; 20: 1—3, 10 m. fl. st., att det skall komma att ske i sin tid.

I 1 Mos. 22: 18 läsa vi: "I din säd skola alla folk på jorden välsigna sig." Detta löfte gaf Gud Abraham, hvilket gladde honom betydligt (jfr Joh. 8: 56). Men det är mindre sannolikt, att han kunde se hela dess djupa innehåll, så som det får sin uppfyllelse i Kristus. Men att det uppfylles i Kristus se vi bl. a. af apostlarnas vittnesbörd, i det att både Petrus och Paulus citera det i den meningen. Se Apg. 3: 25; Gal. 3: 8, 16.

I 1 Krön. 17: 11—14 läsa vi följande: "Det skall ske, att när din tid är ute och du går till dina fäder, skall jag efter dig upphöja din säd, en af dina söner; och jag skall befästa hans konungamakt. Han skall bygga ett hus åt mig, och jag skall befästa hans tron för evig tid. Jag skall vara hans fader, och han skall vara min son. . . . Och hans tron skall vara befäst för evig tid." Detta talade Herren till David genom profeten Natan. Och det hade visserligen delvis sin uppfyllelse på Salomo. Men det var en profetia, som i synnerhet syftade på Kristus. Huru långt David såg detta, kan ju ej sägas. Fulla betydelsen däri kunde han ju icke fatta. Men när ängeln Gabriel bebådade Maria om Jesu födelse, upptager han denna profetia och säger, att "Gud skall gifva honom hans fader Davids tron, och han skall blifva konung i alla tidsåld-

rarna" (Luk. 1:32, 33). Och i Ebr. 1:5 anföres denna profetia såsom syftande på Kristus.

I Hosea 11:1 läsa vi: "Ur Egypten kallade jag min son." Det är mindre sannolikt, att profeten själf såg den profetia, som låg i dessa hans ord. Likaledes när Josef på Guds befallning måste fly till Egypten med Maria och det nyfödda barnet Jesus undan Herodes' svärd, så är det ännu mindre troligt, att han kunde se, att därigenom skulle flera profetior uppfyllas. Men nu få vi se i Matt. 2:13—15, 19—21, att profeten i ofvan anförda ord beskrifver ej blott Israels utgående ur Egypten, utan Herrens ande inlägger i profetens ord äfven en profetia, som först omkring 750 år senare blef uppfylld, då Josef på Guds befallning gick ut därifrån med Maria och barnet Jesus.

Vidare läsa vi i Jer. 31:15: "Så säger Herren: Ett rop höres i Rama, klagan och bitter gråt; det är Rakel, som begråter sina barn, hon vill icke låta trösta sig i sorgen öfver, att hennes barn icke mer äro till." När profeten i sin syn uttalade detta, tänkte han sannolikt närmast på den fångenskap, hvori hans folk, Juda och Benjamin, då hade råkat, och såg kanske föga, att däri låg en profetia, som omkring 600 år därefter kom att uppfyllas på så sätt, att en grym konung skulle komma att mörda alla små gossebarn i Betlehem och trakten däromkring i afsikt att taga lifvet af den nyfödde Judakonungen, Jesus. Men i Matt. 2:16—18 få vi se, att Herrens ande nedlagt denna profetia i profetens ord och att de äfven i sin tid fingo sin sorgliga uppfyllelse.

I Ps. 110:1 läsa vi: "Herren sade till min Herre: 'Sätt dig på min högra sida, till dess jag har lagt dina fiender dig till en fötapall.'" Detta är en profetia, som syftar på Jesus, hvilken profetia upptages och bekräftas i Ebr. 10:12, 13, där det heter: "Då han framfört ett enda offer för synder, satte han sig för

beständigt vid Guds högra sida, hädanefter väntande till dess hans fiender läggas till hans fötters pall.” Och i 1 Kor. 15:25 heter det: “Han måste vara konung, till dess han lagt alla fiender under sina fötter.”

Vidare är det mycket hos profeterna i synnerhet hos Jesaja, som afmålar dels Jesu förnedring och lidande, dels hans vidtomfattande verksamhet och frälsning, och dels hans upphöjelse, rike och regering, hvilket till en stor del har gått i uppfyllelse; och det som återstår, kommer att uppfyllas i sin tid. Emedan detta allt är för mycket att här anföra, vill jag blott hänvisa till Jes. 11:1—10; 45:22, 23; 49:1—9; 52:13—15; hela kap. 53; Jer. 23:5, 6; 33:15, 16; Mik. 4:7; Ps. 89:28—30, 36—38; 110:2.

Allt detta bevisar med fullständig klarhet och orubblig fasthet, att det är Gud, som i kärlek enligt sitt eviga rådslut och i sin allvetenhet och allvishet uppenbarat sina rådslut för profeterna och sändt och använt dem som sin mun och tolk till att frambära de budskap, som han ville hafva framburna på förhand. Och så ingaf Herrens ande dem så väl hvad de skulle säga som den visdom och kraft, de behöfde till att frambära det, liksom han äfven bestämde tid och plats, när och hvar, till hvem och hvilka de skulle gå. Därför kunde deras ord och vittnesbörd icke slå fel eller uteblifva, såsom vi sett, utan allt uppfylldes i sin tid.

Hvarje sundt tänkande människa vet, att ingen människa på jorden har kunnat eller kan af sig själf sålunda ofelbart på förhand förkunna, hvad som skolat eller skall ske.

X.

Herren Jesus.

Emedan Herren Jesus är hufvudpersonen, genom hvilken bibeln tillkommit och omkring hvilken den i så betydelsefull grad rör sig, så synes det vara nödvändigt att också ägna honom några särskilda betraktelser. Jag vill därvid först anföra något litet af hvad bibeln säger om hans väsende, se'n anföra åtskilliga af hans namn och vidare i korta drag påpeka hans människoblifvande och personliga utveckling här på jorden samt hans tal och mäktiga verksamhet under hans kötts dagar — allt för att söka visa hurusom *hans* vittnesbörd om de heliga skrifterna måste hafva en stor, ja afgörande betydelse. Är *han* gudomlig och *han* bekräftar de heliga skrifterna såsom gudomliga så måste *de* verkligen vara gudomliga.

I Joh. 1: 1—3 heter det "I begynnelsen var ordet och ordet var hos Gud, och ordet var Gud. Detta var i begynnelsen hos Gud. Allt blef genom det, och utom det blef icke ett, som har blifvit. I det var lif, och lifvet var människornas ljus." Och i Kol. 1: 16—20 läsa vi: "Ty i honom skapades allt, det som är i himlarna och på jorden, det synliga och det osynliga, vare sig troner eller herradömen eller furstedömen eller makter, allting är skapat genom honom och till honom. Och han är före allt, och allt äger bestånd i honom, och han själf är hufvudet för

kroppen, som är församlingen, han som är begynnelsen, förstfödd från de döda, på det han själf må blifva den förste i allt. Ty det har behagat Fadern att hela fullheten skulle bo i honom och att han skulle genom honom återförlika allting med sig, stiftande frid genom blodet på hans kors genom honom, vare sig det, som är på jorden, eller det, som är i himlarna.”

Här få vi i tydliga ordalag den underrättelsen, att Herren Jesus var i begynnelsen före allt skapadt. Vidare, att allt hvad som finnes till är skapadt genom honom, att han är den mäktiga hand, hvaregenom Gud har utfört sina gudomliga storverk och gjort både det synliga och det osynliga, ja, allt både stort och smått. Och icke det allenast: utan äfven att allt detta äger fortfarande bestånd och har sin tillvaro i honom. Och än vidare, att det också allt är skapadt till honom m. m.

Jesu namn.

För att på det tydligaste beteckna vår frälsares egenskaper har han i de heliga skrifterna fått en mängd olika namn, hvilka alla motsvara våra olika behof. Af dessa namn vill jag här i alfabetisk ordning anföra omkring ett hundra och därvid anföra ett eller flera citat och vidfoga några korta bemärkningar.

Adam, den siste Adam (1 Kor. 15:45), betecknande honom såsom människa, stamfader för ett nytt släkte.

Alfa och Omega (Uppb. 22:13), betecknande honom såsom den förste och den siste, likasom ”alfa” och ”omega” äro första och sista bokstäfverna i grekiska alfabetet, det språk, hvarpå Nya Förbundets heliga skrifter först blefvo skrifna.

Amen (Upp. 3:14), betecknande stadfästelse, att han är trofast.

Anstötsklippa (Rom. 9:33; 1 Pet. 2:7), antydande, att många stöta sig på honom.

Apostel (Ebr. 3:1), betyder "sändebud"; han var sänd af Gud, sålunda Guds apostel.

Arfvinge af allt (Ebr. 1:2), såsom son berättigad därtill, i det han af Fadern blifvit upphöjd och fått all makt öfver allt det som blifvit till.

Barn (Jes. 9:6; Luk. 2:16, 48), såsom född af kvinna.

Begynnelsen och *Slutet* (Upp. 22:13), varande först, före all skapelse, och sist, så att ingen kommer efter honom såsom hans efterträdare.

Begynnelsen till Guds skapelse (Upp. 3:14), antingen den förste af allt hvad Gud har skapat, eller möjligen: Den förste som fanns till, då Gud begynte skapa, och den genom hvilken Guds skapelse utfördes.

Borgesman (Ebr. 7:22), som svarar för förbundets uppfyllelse.

Brudgum (Matt. 25:1, 5, 6, 10; Joh. 3:29), som ingår den innerligaste förening med människan.

. *Bröd, Lifvets Bröd*, det *Lefvande Brödet*, *Guds Bröd*, som kommit ned från himmelen och gifver världen lif (Joh. 6:33, 35, 41, 50, 51, 58): Han gifver lif, han närer och styrker, så att man genom att äta, d. ä. genom tron mottaga af honom, kan lefva, stärkas och slippa att dö.

. *Davids Rot* och *Släkt* och *Telning*, *Isais Telning* (Upp. 5:5; 22:16; Jer. 23:5; 33:15; Jes. 11:1, 10), den som David uppvuxit ifrån, näml. andligt sedt, och den som härstammar från David och Isai, mänskligt sedt.

Den Förste och *den Siste* (Upp. 1:17; 22:13), såsom den som var före alla och som förblifver utan ända.

Den Rättfärdige (Apg. 3:14): Han är själfva

rättfärdigheten, rättvisan är likasom förkroppsligad i honom.

Densamme i går och i dag och i tidsåldrarna (Ebr. 13:8): Han ändras icke med tider eller omständigheter.

Domaren öfver lefvande och döda, *den rättfärdige Domaren* (Apg. 10:42; 2 Tim. 4:8): Inför honom skall hvarje människa aflägga räkenskap, och han fäller rättvisa domar öfver alla.

Dörren (Joh. 10:7, 9), som gifver tillträde till det andliga fårahuset, sin församling.

Emmanuel (Jes. 7:14; Matt. 1:23), som är hvad ordet betyder: "Gud med oss."

Frid och *Fridsfurste* (Ef. 2:14; Jes. 9:6): Självarande frid, är han också fridstiftaren, som gifver frid och skall regera med frid.

Frälsare och *Frälsningsfurste* (Luk. 2:11; Joh. 4:42; Apg. 5:31; 13:23; Ebr. 2:10 m. fl.): Han frälsar det förlorade och är mäktig öfver alla till att frälsa och rädda.

Furste och *Furste* för folken, öfver konungarna på jorden (Matt. 2:6; Jes. 55:4; Upp. 1:5): Han skall styra och regera öfver både folk och konungar.

Försoningen eller *Benådningen* (1 Joh. 2:2; 4:10), den som försonar eller benådar syndaren, eller den, genom hvilken syndaren blir benådad.

Förstfödd före all skapelse och *Förstfödd* från de döda (Kol. 1:15, 18; Ebr. 1:6; Upp. 1:5): Den förste, som Gud har födt, hvilket innebär, att han sedan födt andra. Och den förste, som uppstått från döden, alltså dess besegrare, hvilket innebär att andra sedan uppstått och komma att uppstå.

Förstling (1 Kor. 15:20, 23), näml. af uppståndne från de döda; och emedan han är den förste och främste, skola andra komma efter och utgöra den stora skörden.

Gud (Joh. 1:1; 20:28; 1 Joh. 5:20), som är öfver alla varelser.

Guds Son (Matt. 16:16; 17:5 m. fl.), såsom född af Gud själf.

Guds enfödde Son (Joh. 1:14, 18; 3:16, 18 m. fl.), född af Gud i sådan betydelse som ingen annan.

Den Högstes son (Luk. 1:32; 8:28), Son af det allra Högsta Väsendet.

David's son (Matt. 9:27; 21:9 m. fl.), afkomling eller ättling af konung Davids släkt efter köttet.

Marias son (Mrk. 6:3), född af jungfrun Maria.

Människans son, säges omkring 80 gånger i Nya Förbundets böcker och innebär, att han efter köttet är en son af mänskligheten.

Guds Helige, den Helige (Luk. 4:34; Apg. 3:14), afskild af Gud, för Gud och med Gud från allt orent och oheligt.

Guds Kraft och *Guds Vishet* (1 Kor. 1:24), den i hvilken Guds allsmåktiga kraft och oändliga vishet uppenbaras.

Guds Tjänare (Matt. 12:18; Apg. 3:13, 26; 4:27, 30 m. fl.), som går Guds ärende och utför hans verk.

Guds Utvalde (Jes. 42:1; Luk. 23:35; 1 Pet. 2:4), som är utvald ifrån och framför alla andra.

Guds väsendes återsken och *bild* (Ebr. 1:3), som återgifver en sann bild och klar strålgans af Gud.

Herde (Joh. 10:2, 11, 14, 16; Ebr. 13:20; 1 Pet. 2:25), som vallar och vårdar sin och Guds hjord, d. ä. folk, församling.

Öfverherde (1 Pet. 5:4), som vallar och vårdar äfven underherdarna.

Herre (Matt 8:2; 18:21 m. fl.), som är och råder öfver andra.

Allas Herre (Apg. 10:36), som är och råder öfver alla varelser.

Herrars Herre (Upp. 17:14; 19:16), som är öfver och behärskar äfven alla herrar.

Härlighetens Herre (1 Kor. 2:8), som förfogar öfver allt härligt och som allt härligt tillhör.

Sabbatens Herre (Matt. 12:8), som är öfver sabbaten.

Hufvud, hvarje mans hufvud (1 Kor. 11:3), så att hvarje man skall ledas och styras af honom.

Hufvud, församlingens hufvud (Ef. 5:23; Kol. 1:18 m. fl.), så att församlingen skall vara honom undergifven, ledas och styras af honom.

Hufvudet för allt furstadöme och all makt (Kol. 2:10), så att dessa, vare sig bland människor eller andar, skola vara honom undergifna.

Härlighetens Hopp (Kol. 1:27), i förening med hvilken vi hafva ett lefvande hopp om evig härlighet.

Jesus, det namn, som förekommer på 971 ställen i Nya Förbundets böcker och betyder: "Herren frälsar", hvilket namn de heliga skribenterna synes hafva haft mycken kärlek till, och med att så ofta upprepa det vilja de betona det och upplysa alla om det och dess betydelse.

Klippa (1 Kor. 10:4), en benämning, som antyder fasthet; men dock såsom sådan gaf han Israel vatten under ökenvandringen.

Konung (Matt. 25:34, 40; Joh. 18:37), som äger konungamakt och värdighet och som regerar och skall regera.

Israels Konung (Joh. 1:49; 12:13), den som skall äga makt och regera öfver Israel.

Judarnas konung (Matt 2:2; 27:37 m. fl.), den som skall äga makt och regera öfver judarna — en benämning som gafs honom af främmande personer, hvilka icke kände till *Israel* såsom *hela* folket.

Konungars Konung (Upp. 17:14; 19:16), den

som skall äga makt och regera öfver alla andra konungar.

Sions Konung (Matt. 21:5), den som skall äga makt och regera öfver Sion.

Kristus, det namn, som förekommer på 566 ställen i Nya Förbundets böcker och betyder "smord" samt öfversattes så stundom. Kristus blef af Gud smord med den helige Anden och utrustades eller invigdes därmed till att utföra sitt mäktiga verk.

Laggifvare för folken (Jes. 55:4), den som framlägger och förkunnar Guds vilja och bud för mänskligheten.

Lammet, Guds Lamm (Joh. 1:29, 36; Upp. 5:6, 8, 12, 13; 6:1), den som i tålmod blef det stora offret för oss till att borttaga världens synd, och som kommer att utföra underbara verk och skall vinna alla människors och alla änglars hyllning och tillbedjan.

Påskalammet (1 Kor. 5:7), den som blef slaktad för oss, den till hvilken alla de tusentals påskalammet, som hade slaktats i Israel, voro endast förebilder.

Lejonet af Juda stam (Upp. 5:5), den som kämpar och vinner afgörande seger öfver alla fiender.

Lifvet och Lifvets *Upphofsman* (Joh. 11:25; 14:6; Apg. 3:15), den i och genom hvilken alla hafva lif eller kunna få lif.

Det eviga Lifvet (1 Joh. 1:2; 5:20), såsom den som i sig redan har och skall åt andra gifva evighetens, d. v. s. messiasrikets, lif.

De troendes lif (Kol. 3:4), den som blifvit deras nya lif genom tron.

Läkare (Luk. 4:23), som kan läka och helbrädgöra människan till både själ och kropp.

Lärare (Joh. 3:2 m. fl.), som lär oss sanningen, det rätta och goda.

Medlare (1 Tim. 2:5; Ebr. 9:15 m. fl.), den som trädte emellan för att förena Gud och människan.

Messias (Joh. 1:14), som var af Gud utlofvad, utrustad och sänd till frälsare och förlossare.

Morgonstjärnan den klara (Upp. 22:16), som bebådar evighetens härliga dag.

Nasaré (Matt. 2:23 m. fl.), emedan han blef uppfostrad i den oansenliga staden Nasaret. De troende kallades därför nasaréer i början af församlingens historia.

Ordet, Guds ord, Lifvets Ord (Joh. 1:1, 14; 1 Joh. 1:1; Upp. 19:13), såsom uppenbarare af Gud och den genom hvilken allt är skapadt, och som gifver lif äfven åt de döda.

Profet (Matt. 21:11; Joh. 4:19; 6:14 m. fl.), som förkunnat och ännu förkunnar Guds hemligheter.

Präst, Öfverstepräst (Ebr. 2:17; 5:6 m. fl.), som framför alla andra hade deltagande med folket och offrade för det samt befordrar gemenskap med Gud.

Sanningen, Sannfärdig (Joh. 14:6; Upp. 19:11), som den som är själfva verkligheten till sitt väsende och tillförlitlig i allt, hvad han sagt och lofvat.

Sten, den *Lefvande Stenen*, en *Utvald Sten*, en *Dyrbar Sten*, en *Grundsten*, en *Hörnsten* i Sion, en *Stötesten* (Jes. 28:16; Ps. 118:22; Matt. 21:42; Apg. 4:11; Rom. 9:33; 1 Pet. 2:6, 7), den på hvilken Guds folk skall uppbyggas till ett heligt hus, men på hvilken många stöta sig, hvarmed de göra sig själfva illa.

Tempel (Joh. 2:19, 21; Upp. 21:22), den i förening med hvilken alla trogna skola tillbedja, så att de göra det i anda och sanning.

Tillsyningsman, själarnas (1 Pet. 2:25), som troget ser till och vårdar de sina.

Timmermannen, timmermannens son (Mrk. 6:3; Matt. 13:55). Detta säger oss hans fosterfaders

yrke och hans eget yrke före hans uppträdande som lärare.

Trofast (Upp. 19: 11), så att man kan tryggt lita på honom, hans ord och löften kunna icke svika.

Trons Begynnare och *Fullkommare* (Ebr. 12: 2). Han både begynte och fulländade sitt verk i den mest afgjorda och kraftigast pröfvade tro, och den tron vill han gifva äfven oss.

Uppståndelsen (Joh. 11: 25). Han uppstod själf såsom segerherre öfver döden och alla dess makter, och därför kan han åstadkomma uppståndelse för alla människor.

Vinträd (Joh. 15: 1, 5), som vi få inympas uti och hvaraf vi få saft till att vara friska, växa och bära frukt.

Vittne, det *Trogna* och *Sannfärdiga Vittnet* (Jes. 55: 4; Upp. 1: 5; 3: 14), den som Gud har sändt ut med frälsningens bud till hela mänskligheten; och enhvar, som tror och mottager det vittnet och dess vittnesbörd, blir frälst, men den, som icke tror och lyder, faller under dom.

Vägen (Joh. 14: 6), som är banad igenom synd och värld och död för att föra människan ända till Gud, hvilken väg vi nu hafva att vandra för att komma till detta vårt rätta evighetsmål.

Vän, syndares och tullnärers (Matt. 11: 19 m. fl.), som älskade äfven sådana, så att han gick ända i döden för dem och för oss alla.

Dessa vår Frälsares namn äro icke betydelselösa titlar, såsom människor ofta hafva betydelselösa namn och titlar för att lysa med, utan de äro rätta och sanna uttryck af hans väsen att för oss afmåla hans egenskaper och åskådliggöra hvem han är och hvad han är och vill vara för oss och för hela skapelsen. Flera af dessa namn äro gifna af Herrens ande genom profeterna åtskilliga århundraden före Jesu kötts da-

gar; några af dem äro uttalade af honom själf och några af hans lärjungar. De visa nu oss verkligheterna af såväl hans tillstånd, karaktär och allsidiga egenskaper som ock af hans mångfaldiga förrättningar och allt omfattande verksamhet. Alltså, likasom man brukar säga: "Det står en man bakom ordet", så är det här i den allra högsta betydelsen: Verkligheten, sanningen, i dess fullkomlighet står bakom eller innehålles uti honom, som bär namnet.

Att han, genom och till hvilken allt är skapadt och i hvilken allt äger bestånd, blef människa, är väl det största af alla de underverk, Gud har gjort. När han skulle blifva människa, sändes ängeln Gabriel att bebåda detta. Luk. 1:26—38. När han föddes, lades han — underbart nog — i en krubba (Luk. 2:7), betecknande, att han gick ned i den djupaste förnedring för att antaga sig äfven de eländigaste bland de elända. Men en ängel kom i härlighet från himmelen med detta glädjebud till Betlehems herdar, att nu var i Davids stad en Frälsare, Herren Kristus, född. Och en mängd af den himmelska härskaran förenade sig med honom i detta glädjebud och sjöng lof åt Gud. Luk. 2:8—14. Visa män kommo från Österländer och tillbådo den nyfödde judakonungen och framburo för honom sina hyllningsskänker. Matt. 2:1—11.

Herren Jesus blef aflad af den helige Ande (Matt. 1:18, 20; Luk. 1:35). Och yttringar af hans höga härkomst uppenbarades hos honom redan i hans tidigaste år. Då han vid tolf års ålder var med sina föräldrar (moder och fosterfader) upp till Jerusalem för att tillbedja vid högtiden, så uppenbarades där hos honom ett ovanligt intresse för det, som hörde till gudaktighet, i det han satte sig ned midt ibland lärarna och hörde och frågade dem. Och där blef han så intagen, att han dröjde kvar, då andra, äfven

hans föräldrar, vände tillbaka mot sina hem. Och icke det allenast, utan hans förstånd var äfven redan då så stort, att det förvånade alla dem, som hörde honom. Och då hans föräldrar först efter tre dagar funno honom där, och hans moder gaf honom en lätt förebråelse och sade: "Barn, hvarför gjorde du så mot oss? Se, din fader och jag sökte efter dig med smärta." Då svarade han: "Hvad är det, att I sökten mig? Vissten I icke, att i det som tillhör min Fader, bör jag vara?" Men då heter det, att "de förstodo icke ordet, som han talade till dem." Hans svar var så djupt andligt, att de icke då kunde fatta det. Han erkände däri icke Josef som sin fader, utan sitt faderskap tillade han Gud. Luk. 2:41—50.

Vi böra dock icke förgäta, att Jesus var en verklig människa, och att han därför icke från början var fullkomlig i utveckling, utan han växte till både i visdom och behag och detta inför både Gud och människor. Luk. 2:52. Och "han fullkomnades genom lidanden" (Ebr. 2:10); "han lärde äfven lydnad af det han led" (Ebr. 5:8), väl icke så, att han någon gång var olydig, ty det heter, att "han var undergifven" sina föräldrar (Luk. 2:51), och att han hade så varmt intresse i att göra sin himmelske Faders vilja, att detta var hans mat, Joh. 4:34. Men genom lidanden fick han väl allt mer lära att enligt sin Faders vilja gå själföfsakelsens, ja, själfuppooffringens och lidandets väg ända in i korsets död (Fil. 2:8).

Under sin utvecklings- och förberedelsetid arbetade Jesus som timmerman (Mrk. 6:3). Han blef omskuren på åttonde dagen enligt lagen (Luk. 2:21; 3 Mos. 12:3). Men när han hade kommit till en fullt utbildad och stadgad mans mogenhet och var omkring trettio år, så gick han till Johannes och blef döpt af honom i floden Jordan. Gud hade just då uppväckt och utrustat Johannes med sin ande och

med öfvernaturlig kraft och utsändt honom att såsom förelöpare rödja väg för Messias. Luk. 1: 5—25, 57—66, 80; Matt. 3: 1—15. — Och då Jesus var döpt, kom Guds ande öfver honom i den yttre skepnaden af en dufva, och en röst kom från himmelen, som sade: "Denne är min son, den älskade, i hvilken jag har välbehag" (Matt. 3: 13—17; Mrk. 1: 9—11; Luk. 3: 21—23). Sedan gick han ifrån Jordan full af helig ande (Luk. 4: 1).

Nu uppträdde den på fallets dag för ormen hotade, men åt människan utlofvade kvinnosäden, som skulle krossa ormens hufvud (1 Mos. 3: 15), den åt Abraham utlofvade säden, i hvilken alla folk på jorden skola blifva välsignade (1 Mos. 22: 18), och den Davids son, som skulle sitta på Davids tron till evig tid och på hvars rike det icke skall blifva någon ända (1 Krön. 17: 14; Ps. 89: 4, 5; Jer. 23: 5, 6; Luk. 1: 32, 33). Han talade och verkade så, som ingen före eller efter honom har gjort. Han gick ned till människorna för att träffa dem just där de voro, ty han visste, hvad där bodde i människan (Joh. 2: 25) och hvad hon behöfde. Han benämnde sig själf, så som det synes, allra helst med namnet: "Människans son". Han kom för att uppsöka och frälsa det förlorade (Luk. 19: 10). Han kom för att uppenbara lif och oförgänglighet (2 Tim. 1: 10). Han var det Guds bröd, som kom ned från himmelen och gifver världen lif (Joh 6: 33). Han gick därför omkring och förkunnade evangelium om Guds rike.

När vid ett tillfälle skaror af människor samlades omkring honom och följde honom, steg han upp på ett berg; där höll han ett tal, vanligen kalladt "Jesu bergspredikan", hvars sammanfattning eller hufvuddrag vi ha i Matt. kap. 5—7. Detta tal är så enastående, att något liknande har icke blifvit hållet på jorden. Liksom Gamla Förbundets lag utgafs från

Sinai berg, så uttalade Herren Jesus från ett berg vid nämnda tillfälle hufvuddragen af Nya Förbundets lag. Hans tal var icke i strid med den förra lagen, utan han bekräftade den i sin helhet. Ty han sade sig icke vara kommen för att upplösa lagen och profeterna utan för att uppfylla. Och så upptog och utvecklade han i detalj flera af lagens bud.

I detta mäktiga tal sammanfattas ej blott hvad som var taladt i lagen, utan äfven mycket af andra Gamla Förbundets heliga skrifter, som Herrens ande förut i strödda meddelanden talat genom profeterna. Och några äro ordagranna anföranden. Sålunda, när han säger: "Lyckliga de i anden fattiga, ty himlarnas rike är deras", så är det en sammanfattning af Jes. 61:1; 66:2. "Lyckliga de saktmodiga, ty de skola ärfva landet", är ett återgifvande af Ps. 37:11. "Lyckliga de bedröfvade, ty de skola blifva tröstade", är delvis ett återgifvande af Jes. 61:2. "Lyckliga de, som hungra och törsta efter rättfärdighet, ty de skola blifva mättade", är ett upptagande af Jes. 55:1. "Lyckliga de rena i hjärtat, ty de skola se Gud", är ett återgifvande af Ps. 24:4 o. s. v. I detta underbara tal gör han icke mindre än 11 direkta citat ur Gamla Förbundets heliga skrifter, och därtill uttalar han 20 gånger sådana meningar, som dels direkt och dels indirekt voro uttalade däri. Och åt det hela gaf han en ny, förut okänd belysning, hvilken var så klar, lefvande och tilltalande, att det heter: "När Jesus slutade dessa ord, häpnade folkskarorna öfver hans lära, ty han lärde dem såsom den, som har makt, och icke såsom deras skriftlärare" (Matt. 7:28, 29).

Han var för många en gåta. Det heter att judarna förundrade sig och sade: "Huru förstår han Skrifterna, då han icke har lärt? Då svarade Jesus och sade: 'Min lära är icke min, utan hans, som har sändt mig. Om någon vill göra hans vilja, han skall

förstå, om läran är ifrån Gud, eller om jag talar af mig själf' ” (Joh. 7:15—17). Emedan folket icke var moget för eller kunde fatta allt, hvad han hade att meddela, så talade han mycket i liknelser. Och däri uttalade han det, som varit doldt ifrån världens grundläggning. Se Matt. 13:34, 35.

Profeterna hade botat åtskilliga sjuka genom tro och bön. Men Herren Jesus tog sig an människan så, att han satte sig helt in i hennes förhållande. Han hade så djupt deltagande med de nödlidande, de be-
dröfvade och de sjuka, att han gick omkring och talade tröstens ord, lifvets ord och frälsningens evangelium till dem, och han helade dem som behöfde det. Ja, han hjälpte dem till både kropp och själ. Han slog sig icke ned för att söka egen ro och bekvämlighet; han satte sig icke ens ned på någon plats och lät kungöra att de kunde få söka honom där och få hjälp. Han utgaf sig själf, han offrade sig själf för oss. Han gick därför omkring för att hjälpa och tjäna. Alla sjuka, som kommo till honom, botade han. Många, som enligt andras omdömen voro obotliga, kommo till honom, och alla blefvo botade. Ingen var obotlig för honom.

I Luk. 7:21, 22, läsa vi: ”I samma stund botade han många från sjukdomar och plågor och onda andar och skänkte många blinda syn. Och han svarade och sade till dem, [näml. Johannes' sändebud]: 'Gån och berätten för Johannes, hvad I hafven sett och hört: Blinda se, halta gå, spetälska blifva rena, döfva höra, döda uppväckas, för fattiga förkunnas evangelium.' ”

När han vid ett tillfälle kom i Petri hus, låg dennes svärmoder sjuk i feber. Då gick Jesus till henne och näpste febern, och den lämnade henne; och hon stod strax upp och tjänade dem. Och så heter det: ”Då solen gick ned, förde alla, så många som hade

sjuka i mångahanda sjukdomar, dem till honom; och han lade händerna på hvar och en af dem och botade dem. Men äfven dämoner foro ut från många, ropande och sägande: 'Du är Guds son.' Och han näpste dem och tillstodde dem icke att tala, ty de visste, att han var Kristus" (Luk. 4:38—41).

Så heter det i Matt. 9:35, 36: "Och Jesus drog omkring i alla städerna och byarna, lärande i deras synagogor och utropade evangelium om riket och botade hvarje sjukdom och hvarje svaghet. Och då han såg folkskarorna, ömkade han sig mycket öfver dem, emedan de voro försmäktande och förskingrade såsom får, som icke hafva herde." Och åter, när han hade botat dottern till en kananeisk kvinna, heter det: "Och många folkskaror gingo fram till honom och hade med sig halta, blindade, döfstumma, ofärdiga och många andra, och de kastade dem vid hans fötter. Och han botade dem, så att folkskaran förundrade sig, när de sågo döfstumma tala, ofärdiga friska och halta gående och blindade seende, och de prisade Israels Gud" (Matt. 15:21—31). Vidare läsa vi i Mrk. 2:1—12 om en man, som var lam, och som blef af fyra bure till Jesus. Och emedan han då var i ett hus, där det var så mycket folk samladt, att de icke kunde komma in, stego de upp på taket med mannen och firade ned honom med sängen. När Jesus såg deras tro, sade han till den lame: 'Barn, dina synder förlåtas dig!' Och sedan sade han: 'Jag säger dig, stå upp, tag din säng och gå i ditt hus.' Och han stod upp och tog strax sängen och gick ut inför alla, så att alla förvånades högeligen och prisade Gud, sägande: 'Sådant hafva vi aldrig sett.'

När Jesus såg en gråtande änka gå efter sin enfödde sons bår, varkunnade han sig öfver henne och sade till henne: "Gråt icke!" Sedan väckte han upp den döde och gaf honom åt hans moder (Luk. 7:11—15).

När synagogföreståndaren Jairus bad honom komma och bota hans enda dotter, som låg för döden, så gick han med honom, men vid framkomsten var flickan död. Då väckte han upp henne (Luk. 8: 41—56).

När han kom till ett par gudfruktiga systrar, som begräto sin nyligen döde broder, Lasarus, så varkunnade han sig öfver dem, och fastän han varit död i fyra dagar, så att Marta — den ena system — utropade, att han redan luktade, så uppväckte Jesus honom genom tillsägelsen: "Lasarus, kom ut!" Och han kom med ens lefvande och frisk ut ur grafven (Joh. 11: 20—44).

När en gång en häftig stormvind uppstod och upprörde vattnet, så att båten, hvori Jesus och hans lärjungar voro, höll på att fyllas med vatten och de höllo på att förgås, under det han sof, trött af ansträngning med folket, så väckte lärjungarna upp honom. Och han stod upp och näpste vinden och hafvet, och det blef strax ett stort lugn (Mrk. 4: 36—40).

En spetälsk man kom och tillbad honom och sade: "Herre, om du vill, så kan du göra mig ren." Jesus räckte ut sin hand, rörde vid honom och sade: "Jag vill, var ren!" Och strax blef han ren från sin spetälska (Matt. 8: 2, 3).

Tio spetälska män stodo på afstånd, ty de voro enligt lagen i 3 Mos. 13: 46 och 4 Mos. 5: 2 orena, och de ropade på Jesus och bådo honom, att han måtte ha medlidande med dem. Han svarade: "Gån och visen eder för prästerna!" Detta var enligt lagen för en sådan som skulle renas (3 Mos. 14: 2). De gingo. Och när de gingo, voro de rena (Luk. 17: 12—14).

En kvinna, som varit sjuk i tolf år och vågat allt hvad hon ägde på läkare utan att blifva botad af någon, kom så nära Jesus, att hon kunde röra vid tof-

sen på hans mantel. Och strax var hon frisk (Luk. 8: 43—48).

En man hade legat sjuk i 38 år. Jesus fick se honom, varkunnade sig öfver honom och sade till honom: "Stå upp, tag din säng och gå!" Mannen blef strax frisk, stod upp, tog sin säng och gick (Joh. 5: 5—9).

En man kom till Jesus med sin son, hvilken var stum och månadssjuk och led mycket ondt. Jesus tog gossen vid handen och botade honom, så att han blef frisk (Mrk. 9: 17—27).

En blind tiggare satt vid vägen, där Jesus gick fram. När den blinde hörde, att Jesus kom där, ropade han: "Jesus, Davids son, haf medlidande med mig!" Jesus sade till honom: "Gå, din tro har frälst dig." Och strax blef han seende (Mrk. 10: 46—52).

En blindfödd man satt vid vägen och tiggde, där Jesus gick fram. Då gjorde Jesus en deg och smorde på hans ögon och gjorde honom seende (Joh. 9: 1—7).

En sinnesrubbad man, besatt med dämoner, rasade vildt, ref sönder kläderna och uppehöll sig i grifter, och ingen kunde styra honom. Jesus mötte honom och botade honom. När folket i staden kom och såg mannen klädd och vid sina sinnen, sittande vid Jesu fötter, fruktade de (Luk. 8: 26—36).

De förde fram till Jesus en människa, som var stum och hade en dämon. "Och då dämonen hade blifvit utdrifven, talade den stumme. Och folkskarnorna förundrade sig, sägande: 'Sådant har aldrig varit sedt i Israel'" (Matt. 9: 32, 33).

En annan gång fördes till honom en man, som var både blind och stum och hade en dämon. Och han botade honom, så att han både talade och såg (Matt. 12: 22).

När Jesus på en sabbat kom in i en synagoga, var där en man, hvars högra hand var vissnad. Jesus

sade till mannen: "Räck ut din hand!" Mannen räckte ut handen, och handen var återställd (Luk. 6: 6—10). En annan gång, när han på en sabbat var i en synagoga, var där en kvinna, som var värkbruten och hade lidit i 18 år. Jesus lade händerna på henne och sade: "Kvinna, du är löst från din sjukdom." Och strax var kvinnan frisk och prisade Gud (Luk. 13: 10—13).

En höfvitsman bad Jesus bota sin tjänare (öfversattes också med "barn"), som var förlamad, och plågades svårt. Jesus sade: "Jag vill komma och bota honom." Mannen sade: "Befall blott med ett ord, så blir min tjänare frisk." Jesus sade: "Gå, och som du trott, så ske dig." Och tjänaren blef frisk den stunden (Matt. 8: 5—13).

Då Jesus sålunda botade alla, som kommo till honom, talade och verkade så som ingen annan, kom folk i skaror från olika delar af landet, dels för att blifva botade, dels för att höra hans underbara tal och dels för att se hans mäktiga gärningar. Och många voro så hänförda, att de kunde stanna hos honom, man vet icke huru länge. En gång sade han: "Jag ömkar mig öfver folket, ty de hafva nu dröjt hos mig i tre dagar och hafva icke något att äta, och jag vill icke låta dem gå bort fastande, att de icke må uppgifvas på vägen." Och då lärjungarne undrade, hvarifrån de i en ödemark, som de då voro i, skulle kunna få bröd till att mätta så mycket folk med, sade Jesus till dem: "Huru många bröd hafven I?" Och de sade: "Sju och några små fiskar." Och sedan han befallt folkskaran lägga sig ned på marken, tog han de sju bröden och fiskarna och tackade och bröt och gaf åt lärjungarna, och lärjungarna gånge åt folkskarorna. "Och de åto alla och blefvo mätta. Och de togo upp det öfverblifna af stycken, sju korgar

fulla. Och de, som åto, voro fyra tusen män utom kvinnor och barn” (Matt. 15: 32—38).

Vid ett annat tillfälle heter det, att folkskarorna följde honom till fots ifrån städerna: “Och då han kom ut, såg han en stor skara och ömkade sig mycket öfver dem och botade deras sjuka. Men när det blef afton, gingo lärjungarne fram till honom sägande: ‘Stället är öde, och tiden är redan förliden. Skilj därför folkskarorna från dig, på det att de må gå bort till byarna och köpa sig mat.’ Men han sade till dem: ‘De hafva icke behof af att gå bort, gifven I dem att äta.’ Men de sade till honom: ‘Vi hafva icke utom fem bröd och två fiskar.’ Men han sade: ‘Bären dem hit till mig!’ Och han bjöd folkskarorna lägga sig ned på gräset och tog de fem bröden och de två fiskarna och såg upp till himmelen, tackade och bröt bröden och gaf lärjungarna, och lärjungarna gáfvo åt folkskarorna. Och de åto alla och blefvo mätta. Och de upptogo det öfverblifna af stycken, tolf korgar fulla. Men de som åto voro omkring fem tusen män utom kvinnor och barn” (Matt. 14: 14—21).

När Jesus sedan hade skiljt folket ifrån sig och sändt sina lärjungar med båten öfver sjön, det galileiska hafvet, gick han själf upp på berget för att bedja. Medan han var där i bön, ledo lärjungarna stor möda bland vågorna. Då ville han själf gå till dem. Men som där då icke var någon båt, gick han till fots på hafvet. Det var stark motvind, och lärjungarne hade så svårt att ro, att det gick mycket sakta. Vid fjärde nattväkten, som var mellan kl. 3—6, uppnådde Jesus dem. När då Petrus förstod, att det var Jesus, som kom gående på hafvet, blef han så ifrig, att han sade: “Herre, om det är du, så bjud mig komma till dig på vattnet.” Och han sade: “Kom!” Och Petrus steg ned ur båten och gick på vattnet och kom till Jesus. Men när han såg vinden, fruktade han; och

då han begynte sjunka, ropade han, sägande: "Herre fräls mig!" Och Jesus räckte strax ut handen och fattade i honom och sade till honom: "Du klen-trogne, hvarför tviflade du?" Och när de hade stigit upp i båten, trötnade vinden. Men de, som voro i båten, tillbådo honom, sägande: "Sannerligen är du Guds son" (Matt. 14: 22—33).

Ingen människa har så som Herren Jesus kunnat försätta sig in i mänsklighetens alla förhållanden, omständigheter och behof. Han gick frivilligt ned i den djupaste ringhet, fattigdom, försakelse och själf-uppoffring. Han åtog sig människans sak och gjorde den till sin egen, gaf sig i strid mot hennes fiender, mot synden och döden, mot djäfvulen och alla mörkrets makter. Han blef frestad i allting likasom vi. Och det kostade honom arbete och möda, ja, lif och blod. Men han bestod i striden, han gaf icke upp och blef icke besegrad. Nej, han gick väl igenom allt och vann den allra härligaste seger. Han förlorade icke sig själf i striden, ej heller det, som han kämpade för; utan han bevarades själf ren, och han återgick till sin Fader med en seger och glans, hvars härlighet och klarhet vårt matta öga ännu blott föga kan se, och med ett byte, hvars hela storhet vi nu blott föga förmå fatta.

Herren Jesus har sålunda gått så djupt ned, satt sig så in uti och tagit så djup del med oss, att han gått ända till bottnen af vårt fall och alltså inunder oss alla. Följaktligen är han nu icke blott fullkomligt känd med vårt behof och vår nöd, utan nu kan han äfven fullkomligt frälsa alla och kan hjälpa oss alla i alla våra behof, alla våra omständigheter och förhållanden, under alla växlingar och under alla tider. Just en sådan Frälsare behöfde vi, och han är just en sådan.

Emedan Herren Jesus såväl med hela sitt lif som

i sina ord frambar så kraftiga vittnesbörd emot synd och ogudaktighet, hvilka vittnesbörd träffade de nationalstolta och själffromma judarna i hjärtat och särskildt de egenrättfärdiga och skrymtaktiga fariséerna, så kunde de, oaktadt hans makalösa verksamhet och underbara välgörenhet, icke fördraga honom. De blefvo tvärtom fientligt sinnade emot honom, hvilket sinnelag växte ända därefter, att de sökte finna sak mot honom att kunna taga lifvet af honom. Dock förmådde de det icke förr än hans stund kom (Joh. 8: 20). Vid ett tillfälle, när han blottat det falska i deras förmenta företräde, förde de honom till branten af ett berg för att störta honom ned därifrån. Men då gick han midt genom dem undan (Luk. 4: 25—30).

Och äfven då hans stund var kommen, och de kommo för att gripa honom, stego de tillbaka och föllo till marken för hans ord (Joh. 18: 6). Men när Petrus i sin ifver ville med svärd försvara och värna sin Mästare mot dem, som kommo för att gripa honom, sade Jesus till Petrus: "Vänd ditt svärd tillbaka till dess rum. . . Eller menar du, att jag icke kunde bedja min Fader, och han skulle nu ställa bredvid mig mer än tolf legioner änglar? Huru skulle då skrifterna blifva uppfyllda, att det måste ske så?" (Matt. 26: 52—54). Och så lämnade han sig frivilligt i händerna på dem, som grepo och bundo honom, slogo och misshandlade honom. dömde och korsfäste honom. Och när de beljogo honom och buro fram falska vittnesbörd emot honom, så teg han. När de hånade och begabbade honom, teg han. När de gisslade och korsfäste honom, teg han. Nej, bättre än så: han bad för sina mördare. När en af hans lärjungar, förblindad af girigheten, öfverlämnade honom åt fienderna med kyssande, sade han medlidsamt: "Min vän."

XI.

Jesus hänvisar till och anför Skriften.

Emedan Kristus är medelpunkten, själen, äfven i Gamla Förbundets heliga skrifter, hänvisade han till och citerade under sitt kötts dagar ofta dessa skrifter. Af dessa citat vill jag här anförä följande.

När Jesus hade fastat i fyrtio dagar och fyrtio nätter och han alltså var hungrig, blef han af djäfvulen frestad att, om han vore Guds Son, säga till stenar, att de skulle blifva bröd. Då anförde Jesus skriften emot honom och sade: "Det är skrifvet: Icke allenast af bröd skall människan lefva, utan af hvarje ord, som går ut genom Guds mun" (Matt. 4:4). Detta citerar han ifrån 5 Mos. 8:3.

Sedan frestade djäfvulen honom till att kasta sig från templets utsprång ned i dalen. Och för att göra denna frestelse så stark som möjligt anför han en del af ett bibelställe. Då mötte Jesus honom med ett annat skriftens ord och sade: "Åter är det skrifvet: Du skall icke fresta Herren din Gud" (Matt. 4:7). Detta citerar han ifrån 5 Mos. 6:16.

Därefter frestade djäfvulen Jesus till att falla ned och tillbedja honom. Men Jesus mötte honom åter med skriften och sade: "Gå bort, satan, ty det är skrifvet: Herren din Gud skall du tillbedja och honom allena skall du dyrka" (Matt. 4:10). Detta citerar han ifrån 5 Mos. 6:13 och 10:20.

I Matt. 11:10—14 läsa vi: "Denne är den, om hvilken det är skrifvet: 'Se, jag sänder min budbärare före ditt ansikte, hvilken skall bereda din väg framför dig.... Han är Elia, som skulle komma.'" Detta sade Jesus angående Johannes döparen och hänvisade till det, som förut var skrifvet om honom i Mal. 3:1; 4:5.

I Luk. 4:16—21 läsa vi om, att Jesus kom till Nasaret och gick efter sin plägsed in i synagogan på sabbaten och stod upp för att läsa. Och han läste då Jes. 61:1, 2, hvilket var just en härlig profetia, skrifven om honom själf omkring 700 år förut. Och så tillade han: "I dag är denna skrift uppfylld i edra öron." Här icke blott hänvisade han till skriften, utan han läste den också för dem och tillade, att den just nu uppfylldes inför dem. Och alla, som voro i synagogan, instämde däri och gäfvos honom vittnesbörd (v. 20, 22).

I Luk. 4:25—27 läsa vi, att Jesus påminde dem om, huru det var i Israel i profeterna Elias och Elisas dagar, och att Elia blef sänd till en änka i Sarepta, och att en spetälsk syrer, Naaman, blef renad af Elisa. Detta citerade han från 1 Kon. kap. 17 och 2 Kon. kap. 5.

I Matt. 8:1—4 läsa vi, att Jesus botade en spetälsk man. Och sedan han hade renat honom, befallde han honom gå till prästen och frambära den gåfva, som Mose hade förordnat. Därom läsa vi i 3 Mos. kap. 14, till hvilket ställe Jesus sålunda hänvisade.

Och i Luk. 17:12—14 läsa vi, att Jesus botade tio spetälska män, och äfven dessa befallde han gå och visa sig för prästerna enligt förut nämnda lag i 3 Mos. kap. 14, som han åter hänvisade till.

I Matt. 9:13 heter det: "Gån och lären eder, hvad det är: Jag önskar barmhärtighet och icke offer."

Detta är ett citat af Hos. 6:6, som Jesus anför emot fariséerna, som klandrade honom.

I Matt. 10 kap. läsa vi, att Jesus utsände tolf lärjungar såsom apostlar att predika, att Guds rike kommit nära, att bota sjuka m. m. Och där folket icke ville mottaga dem, då de kommo med ett sådant nådens och frälsningens budskap, så säger han: "Det skall vara drägligare för Sodoms och Gomorras land på domens dag än för den staden (v. 15). Härunder ligger tydligt den förutsättning, att de kände till den förödelse, hvarmed dessa städer och den omkringliggande trakten hade blifvit hemsökta för deras inbyggares synders skull, hvarom vi läsa i 1 Mos. kap. 19 m. fl. st., hvartill han sålunda hänvisar såsom allmänt kända bibelberättelser.

I Matt. 15:1—9 läsa vi, att fariseer och skriftlärare klandrade Jesu lärjungar, därför att de icke höllo de äldstas stadgar. Då bestraffade Jesus fariseerna och skriftläranne därför, att de öfverträdde Guds bud och upphäfde Guds lag för sina stadgars skull, att de därvid hindrade barnen från den rätta vördnaden för och tjänsten emot sina föräldrar, och han sade dem att Jesaja profeterat rätt om dem, att de voro skrymtare: deras gudsdyrkan var att hedra Gud med läpparna men icke med hjärtat, och därför var deras gudsdyrkan fåfäng. Därvid hänvisar han till hvad som är skrifvet på flera ställen i Skriften, såsom i 2 Mos. 20:21; 21:17; 3 Mos. 20:9; 5 Mos. 5:16; Jes. 29:13.

I Matt. 12:1—4 läsa vi, att Jesu lärjungar på en sabbat voro hungriga och togo ax på en åker vid vägkanten, gnuggade dem med händerna och åto och blefvo därför af fariséerna bestraffade för sabbatsbrott. Då anförde Jesus till lärjungarnas försvar, hvad David gjorde, när han var hungrig, hvarom vi läsa i 1 Sam. 21:1—9, hvartill han sålunda hänvisar.

I Matt. 12:38—41 läsa vi, att skriftlärarna och fariséerna begärde, att Jesus skulle visa dem tecken. Men han vägrade att visa dem tecken, utan hänvisade dem till profeten Jona, att han var i hafsdjurets buk i tre dagar och tre nätter, så skulle Jesus, säger han, vara i jordens sköte. Och så tillägger han, att emedan Nineves män ändrade sinne efter Jonas predikan, så skulle dessa män uppstå i domen med det släktet, som Jesus nu gick ibland, och sakfälla det, ty då var där mer än Jona. Här hänvisar han sålunda till profeten Jonas skrift.

I Matt. 12:42 säger Jesus, att en drottning från söder skall uppstå i domen med det släktet, som han gick ibland, och sakfälla det, ty hon kom fjärran ifrån för att höra Salomo, och där var då, säger han, mer än Salomo. Här hänvisar Jesus sålunda till 1 Kon. kap. 10 och 2 Krön. kap. 9, där denna drottning och hennes besök hos Salomo beskrifvas.

I Matt. 13:13, 14 heter det: "Därför talar jag till dem i liknelser, emedan de seende icke se och hörande icke höra, icke heller förstå. Och på dem uppfylles Jesajas profetia, som säger: 'Med hörseln skolen I höra och alls icke förstå, och seende skolen I se och icke alls märka.'" Här hänvisar Jesus till Jes. 6: 9, 10.

I Matt. 19:3—8 läsa vi, att fariséerna frestade Jesus angående upplösande af äktenskap. Men han frågade dem, om de icke hade läst, huru Gud hade skapat människan från begynnelsen och ordnat angående äktenskapet, och hvad Mose hade tillåtit; och så sade han dem orsaken därtill. Därvid hänvisar han alltså till hvad som är skrifvet i denna sak både i 1 Mos. kap. 1 och kap. 2 samt i 5 Mos. kap. 24.

I Joh. 3:14 påminner Jesus om 4 Mos. 21:sta kap., där det omtalas, att Mose i öknen upphöjde en orm, tillverkad af koppar, för de ormbitna israeliterna att

se på, hvilken blef en förebild till Jesu upphöjelse på korset.

I Joh. 5:39 påminner han om Skrifterna och säger, att de vittnade om honom. I v. 45—47 påminner han om Mose och säger, att han hade skrifvit om honom. I Joh. 6:45 påminner han åter om hvad som var skrifvet i profeterna. I 49:de v. påminner han om mannat, som Israel fick att äta i öknen, hvarom vi läsa i 2 Mos. kap. 16. Och i v. 58 påminner han om dem, som lefde i den tiden och åto detta manna.

I Matt. 21:15, 16, läsa vi om, att öfversteprästerna och skriftlärarna klandrade, att barnen gåfvo hyllning åt Jesus och ropade: "Hosianna, Davids son!" På detta klander svarade Jesus: "Hafven I aldrig läst: 'Af spädas och dibarns mun har du beredt dig lof?'" Därmed antyder han på Ps. 8:3.

I Matt. 21:42 säger Jesus till öfversteprästerna och folkets äldste: "Hafven I aldrig läst i Skrifterna: 'Den sten, som byggningsmännen förkastade, han har blifvit till en grundhörnsten; af Herren har han blifvit det och är underbar i våra ögon?'" Om denna sten var det skrifvet på flera ställen i de heliga Skrifterna, såsom i Ps. 118:22; Jes. 8:14; 28:16; Dan. 2:44, 45.

I Matt. 22:23—32 läsa vi, att sadducéer, som nekade uppståndelsen, kommo till Jesus för att med ett exempel af en kvinna, som varit gift med sju män, öfverbevisa Jesus om att uppståndelsen från de döda vore en orimlighet. Men Jesus svarade dem: "I farren vilse, emedan I icke förstå Skrifterna ej heller Guds kraft. Ty i uppståndelsen hvarken gifta de sig ej heller bortgiftas, utan de äro såsom Guds änglar i himmelen. Men angående de dödas uppståndelse, hafven I icke läst det, som blifvit eder sagdt af Gud, som säger: 'Jag är Abrahams Gud och Isaks Gud och Jakobs Gud'? Han är icke dödas utan lefvandes

Gud.” Han hänvisade här i synnerhet till 2 Mos. 3:dje kap.

I Matt. 22: 34—40. läsa vi, att när fariséerna hade hört, att Jesus tillstoppat munnen på sadducéerna, samlade de sig, och en lagklok frestade honom med att fråga, hvilket eller hurudant bud i lagen är stort. “Men han sade till honom: ‘Du skall älska Herren din Gud af hela ditt hjärta och af hela din själ och af hela ditt förstånd.’ Detta är det stora och första budet. Ett andra är detta likt: ‘Du skall älska din nästa såsom dig själf.’ På dessa två buden hänger hela lagen och profeterna.” Här hänvisar han ej blott till hela summan af lagen, utan äfven till profeterna.

I Mrk. 10: 19 läsa vi, att Jesus anför ur 2 Mos. kap. 20 åtskilliga af buden för en man, som frågade, hvad han skulle göra för att ärfva evigt lif.

I Matt. 22: 41—45 säges det, att när fariséerna voro församlade, frågade Jesus dem, hvems son Kristus var. När de då svarade: “Davids”, sade han: “Huru kallar David honom då i anden Herre, sägande: ‘Herren sade till min Herre: Sätt dig vid min högra sida, till dess jag har lagt dina fiender under dina fötter.’ Om nu David kallar honom Herre, huru är han då hans son?” Jesus androg detta ur Ps. 110: 1. Och därpå kunde fariséerna icke svara honom ett ord (Matt. 22: 46).

I Matt. 23: 35 anför Jesus, hvad som innehålles alltigenom i de heliga Skrifterna, huru det ofta gått för den rättfärdige ända ifrån Abel, som vi läsa om i 1 Mos. kap. 4, intill Sakarja, som för sin tro på Gud blef mördad af dem, som räknades vara Guds folk. I 2 Krön. kap. 24 läsa vi om en Sakarja, som blef mördad för sitt vittnesbörd.

I Luk. 6: 23, 26 erinrar Jesus om, huru det gått för såväl de rätta som de falska profeterna, hvarom

Skriften gifver talrika vittnesbörd (se bland andra ställen Jer. 5:31).

I Matt. 24:37—39 anför Jesus berättelsen om Noa och floden och huru folket var vid den tiden, hvarom vi läsa i 1 Mos. kap. 6—8.

I Luk. 17:28—32 påminner han om Lot och om hans hustru och de tilldragelser, som då skedde, hvarom vi läsa i 1 Mos. kap. 19, hvartill han alltså hänvisar.

I Luk. 10:12, 13 påminner Jesus om Sodom, Tyrus och Sidon, hvilka städer ofta omtalas i Gamla Förbundets heliga skrifter.

I Luk. 10:23, 24 påminner han om profeters och heliga konungars önskan — t. ex. Davids, Hiskias m. fl:s — hvilken önskan ofta uttalas i Skriften, i synnerhet i Psaltaren (t. ex. i Ps. 14:7; 53:7).

I Luk. 13:28 påminner han om Abraham och Isak och Jakob och profeterna, hvilka voro så ofta omtalade i de heliga Skrifterna.

I Luk. 16:16, 17 talar han åter om lagen och profeterna. Och i v. 22—31 påminner han på nytt om Abraham och profeterna.

I Joh. 7:19, 22, 23 talar han om Mose och fäderna och lagen och omskärelsen, som det var skrifvet så mycket om. Och i v. 38 påminner han åter om hvad Skriften säger.

I Luk. 12:27 påminner Jesus om Salomo och hans härlighet, hvarom det är skrifvet i 1 Kon. 10:de kap. m. fl. st.

I Mrk. 11:15—17 läsa vi om, att Jesus dref ut ur templet dem, som där sålde och köpte, och sade: "Är det icke skrifvet: 'Mitt hus skall kallas ett bönehus för alla folkslag'? Men I hafven gjort det till en röfvarekula." Därvid hänvisar han till hvad som var skrifvet i Jes. 56:7 och i Jer. 7:11.

I Joh. 10:34, 35 påminner Jesus åter om, hvad

som var skrifvet och tillägger: "Skriften kan icke upplösas."

I Luk. 21:20—24 talar Jesus om Jerusalems ödeläggelse och hänvisar till det som är skrifvet därom och säger, att det då skall uppfyllas. Jämför vidare härom Matt. 24:15, där han anför Daniels profetia i Dan. 9:27 och 11:31, hvilken han bekräftar och säger, att den kommer att uppfyllas i sin tid.

I Luk. 18:31 säger han, att "allt det, som är skrifvet genom profeterna om människans son, skall fulländas."

I Luk. 22:37 säger han åter, att det som är skrifvet måste fulländas, och då hänvisar han till Jes. 53:12, där det säges, att "han blef räknad bland laglösa."

I Joh. 13:18 påminner han åter om hvad som var skrifvet och säger, att det måste uppfyllas. Så hänvisar han till Ps. 41:10, där det är en profetia om huru illa han skulle komma att bli behandlad af en sin vän.

I Matt. 26:31 hänvisar Jesus till hvad som är skrifvet hos profeten, nämligen i Sak. 13:7. Och i Matt. 26:56 säger han, att hvad som då skedde, det skedde på det att profeternas skrifter skulle uppfyllas. Och då Petrus ville afvärja det, säger Jesus: "Huru skulle då Skrifterna blifva uppfyllda?" (Matt. 26:54).

I Joh. 15:25 påminner han åter om, att det som var skrifvet skulle uppfyllas. Därmed syftas på Ps. 69:5.

Och i Mrk. 14:21 säger Jesus, att han går bort, "såsom det är skrifvet om honom", hvarmed han hänvisar summariskt till de profetior, som omtala hans utgifvande i döden.

Djäfvlulen och hans tjänare, onda arbetare, kunna också citera de heliga Skrifterna, men de göra vanligen orätta tillämpningar däraf och sålunda förvända

sanningen, så t. ex. i Matt. 4:6; 2 Pet. 3:16. Men Jesus var Mästaren både till att känna Skriften, att citera den, att utveckla den och att göra den rätta tillämpningen af den. Till några, som sökte snärja honom med Skriften, sade han: "I faren vilse, emedan I icke förstå Skrifterna, ej heller Guds kraft" (Matt. 22:9).

XII.

Jesu profetior.

“Profet” var ett af vår frälsares många namn. Och detta motsvarade han — likasom alla de öfriga — i allra högsta betydelse. Allvetande i egentlig mening var han icke i sitt kötts dagar, hvilket bevisas därmed, att då han talar om denna tidsålders ände, säger han: “Om den dagen och den stunden vet ingen, icke ens himlarnas änglar, icke heller Sonen, utan Fadern allena” (Matt. 24:36).

Men att Jesus såg med en betydligt klarare syn än andra, uppenbarades snart därmed, att han kunde se både hvarifrån han var kommen, att han hade kommit ned från himmelen (Joh. 6:38), att Gud var hans Fader (Luk. 2:49) och i hvad ändamål han hade kommit hit. Han syntes snart hafva haft det klart, att hans Fader sändt honom hit i det stora och betydelsefulla ändamål att frälsa världen (Joh. 3:16, 17). Evighetens allvar och hela mänsklighetens, ja, hela skapelsens väl eller ve lades därför snart med en väsentlig tyngd på hans hjärta, då hans klara blick genomskådade både hans lefnadsbana och den omätligt stora betydelse, som låg däri, och detta ej blott för honom själf utan äfven för oss och för hela skapelsen. Han förutsade därför både sitt lidande, huru öfverstepräster och skriftlärarne skulle komma att behandla honom, huru en af hans egna skulle öfverlämna ho-

nom, huru alla hans egna skulle öfvergifva honom, hur han skulle blifva dömd, gisslad, korsfäst och dödad, och att han skulle uppstå på tredje dagen, att han skulle åter gå till sin Fader, att han skulle få härlighet, att han skulle taga sina vänner till sig, att han skall döma hela mänskligheten m. m. Men detta allt kunde ingen fatta då, icke ens hans närmaste vänner, utan han förblef en oförstådd främling här.

Af hvad evangelisterna meddelat oss i detta stora ämne vill jag här anföra följande och bifoga några korta anmärkningar. Hans profetior kunna indelas i tre afdelningar.

A. *De som redan gått i uppfyllelse.*

B. *De som delvis gått i uppfyllelse och delvis ännu äro ouppfyllda.*

C. *De som ännu ligga i och angå framtiden.*

A. *De Jesu profetior, som redan gått i uppfyllelse.*

Så snart Herren Jesus uppträdde att förkunna evangelium för folket, låg där en förutsägelse i hans tal, i det han sade, att himlarnas rike då var kommet nära. Och därför uppmanade han dem att ändra sinne och tro evangelium (Mrk. 1: 15). Detsamma sände han sina lärjungar ut att förkunna (Matt. 10: 7).

Han förutsade, att "den som icke mottager Guds rike såsom ett barn, han skall alls icke komma in däri" (Luk 18: 17).

När Petrus och hans kamrater hade arbetat med fiske en hel natt utan att få något, sade Jesus, hvar de skulle lägga ut näten. Däruti låg en förutsägelse, ty när de gjorde såsom Jesus sade, fingo de så mycken fisk, att de fyllde två båtar därmed. Och när Petrus, häpen häröfver, föll ned till Jesu knän, tröstade Jesus honom med den förutsägelsen, att han därefter skulle fånga människor (Luk. 5: 4—10).

När Jesus kallade sina lärjungar, Petrus och Andreas, sade han till dem: "Följen mig, och jag skall göra eder till människofiskare" (Matt. 4:19). Däri låg en förutsägelse om deras högädlade kall, att de med evangeliets budskap, evangeliets not, skulle komma att insamla människor till Guds rike. Huru härligt detta uppfylldes, se vi i apostlarnes vidtomfattande verksamhet efter Jesu uppståndelse, då tusenden och tio tusenden blefvo omvända ifrån deras förra lif och tillstånd och blefvo på Jesus troende.

Herren Jesus förutsade, att "Gud utsände sin Son i världen, icke på det han skulle döma världen, utan på det att världen må blifva frälst genom honom. Den som tror på honom dömes icke, den som icke tror är redan dömd" (Joh. 3:17, 18).

Han förutsade, att den, som komme till honom, skulle få hvila och finna ro för sin själ. Och därför tillropar han alla betungade och uttröttade att komma (Matt. 11:28, 29). Detta ha många arma betungade själar fått en härlig erfarenhet af. Och det gäller lika väl ännu.

De buro en lam man till Jesus med den önskan, att han skulle bota honom. När mannen låg där bäfvande och hjälpbehöfvande till både kropp och själ, och Jesus såg detta och den tro, som han och de hade, hvilka burit dit honom, sade han: "Var vid god tröst, barn! Dina synder förlåtas." Några skriftlärare hörde detta och tänkte (öfverlade i sina hjärtan): "Han smädar. Hvem kan förlåta synder utan en, nämligen Gud?" Jesus såg detta deras tänkande och sade till dem: "Hvarför tänken (öfverläggen) I ondt i edra hjärtan? Ty hvilket är lättare att säga till den lame: 'Dina synder förlåtas dig', eller att säga: 'Stå upp och tag din säng och gå'? Men på det I mån veta, att människans Son har makt på jorden att förlåta synder — sade han till den lame: "Jag

säger dig: Stå upp, tag din säng och gå till ditt hus.' Och han stod upp och tog strax sängen och gick ut inför alla, så att alla förvånades högeligen och prisade Gud, sägande: 'Sådant hafva vi aldrig sett'." Matt. 9: 2—8; Mrk. 2: 3—12. Jesus såg och sade dem, hvad de tänkte och öfverlade i sina hjärtan.

Herren Jesus förutsade, att det, som var fördoldt, skulle blifva uppenbaradt, och det, som var hemligt, skulle blifva känt; hvad han sade sina lärjungar i örat, skulle komma att utropas på taken (Matt. 10: 26, 27). Detta har nått och når fortfarande en vidt-omfattande uppfyllelse.

En kvinna sade till Jesus: "Jag har ingen man". Då sade han till henne: "Du har haft fem män, och den du nu har, är icke din man". Kvinnan sade till honom: "Herre, jag ser, att du är en profet." Och till folket i staden sade hon: "Kommen och sen en man, som har sagt mig allt, hvad jag har gjort. Männe icke han är Kristus?" Joh. 4: 17—19, 29. Han kände till och kunde säga henne hennes lif, fastän han ej sett henne förr, ty han visste, hvad där bodde i människan, Joh. 2: 24, 25.

En hundrahöfding, hvars tjänare — öfversattes också med "barn" — var mycket sjuk, bad Jesus bota honom. Jesus förutsade då utan att gå dit, att det skulle ske såsom höfdingen trodde. Och tjänaren blef frisk samma stund. Matt. 8: 5—13.

Jesus råkade en man, som var född blind. På lärjungarnas undran, hvarför han skulle födas blind, förutsade Jesus, att det hade skett, på det att Guds verk skulle uppenbaras på honom. Och så gjorde han honom seende. Joh. 9: 1—7.

När Jesus fick höra, att Lasarus i Betania var sjuk, förutsade han, att det var för Guds äras skull, och att Guds Son skulle blifva ärad därigenom. När han därefter kom till Betania, hade Lasarus varit

död i fyra dygn. Då uppväckte han honom från de döda och blef därigenom ärad. Joh. 11: 4, 17, 43—45.

Herren Jesus förutsade, att där Guds ord som en himmelsk säd blir utsådt, når det människor, hvars hjärtan liknas dels vid en tilltrampad väg, där den onde röfvar bort det ädla utsädet; dels vid en klip-pig mark, så att, fastän de strax mottaga ordet med glädje, hafva de ej rot i sig själfva, utan då det blir trängsel och förföljelse, förstöres det; dels vid en törnbevuxen åker, där törnet växer och kväfver den ädla säden, d. ä. denna tidens bekymmer och rike-doms svek förkväfva ordet, så att det icke bär frukt; dels vid en åker med god jord, där det bär god frukt. Matt. 13: 1—9, 18—23. Detta har blifvit uppfyllt och bekräftadt tusenfaldigt, och det uppfylles ännu i dag.

Emedan judarne icke mottogo, utan förkastade sin konung (Joh. 1: 11), förutsade han, att Guds rike skulle tagas ifrån dem och gifvas åt ett annat folk-slag. Och fastän de voro rikets söner, skulle de blif-va utkastade till det yttre mörkret, där det är gråt och tandagnisslan. Matt. 8: 12; 21: 43. Att Guds rike blef dem fräntaget, deras stad och tempel förstördt, och att Herren icke regerar öfver dem, hafva de nu under en månghundraårig landsflykt och många svå-ra lidanden bittert fått erfara.

Han förutsade: "Om I icke tron att det är jag, så skolen I dö i edra synder" (Joh. 8: 24). Detta gäller alla ännu i dag, ty han är den enda vägen till Gud (Joh. 14: 6).

Han förutsade, att han kommit för att gifva sin själ (sitt lif) till lösen för många (Matt. 20: 28). Vår frälsning kostade honom lifvets uppoffring. Men nu kan han därför lösa syndens och dödens fångar.

Han förutsade, att "likasom Mose upphöjde or-men i öknen, så måste människans Son upphöjas, på

det att hvar och en, som tror, må hafva evigt lif i honom" (Joh. 3:14, 15). Genom tro på Jesus öfvergår man från döden till lifvet och får lefva äfven om man dör. Joh. 5:24; 11:25.

Han förutsade: "Ännu en liten tid är jag med eder, och jag går till honom, som har sändt mig" (Joh. 7:33). Han visste, hvem som sändt honom och att han skulle gå till honom igen samt att han skulle vara här blott en kort tid. Och detta ville han, att äfven hans lärjungar skulle besinna. Och i sin tid fingo de vara ögonvittne därtill. Apg. 1:9.

När ämbetsmän fordrade skatt af Jesus, och han icke hade penningar, så befälde han Petrus gå till hafvet och kasta ut en metkrok, och så förutsade han, att i munnen på den första fisken han fick, skulle han finna en penning, som gällde just så mycket, som de fordrade för två man, och den skulle Petrus gifva dem för sig själf och för Jesus. Matt. 17:24—27. Petrus gick och fann och gjorde som Jesus sade.

När han sände sina lärjungar, förutsade han: "Jag har gifvit eder makten att trampa på ormar och skorpioner och på fiendens hela makt, och alls intet skall skada eder" (Luk. 10:19). Ormar och skorpioner synas här framställas som en bild på fienderna, som Herren gaf sina sändebud makt öfver, så att de under hans köotts dagar kunde gå med den allra enklaste utrustning, hvart han sände dem. Och efter hans uppståndelse kunde de fara omkring och med en beundransvärd framgång sprida evangelium. Men det hade också en bokstaflig uppfyllelse, så att de hade makt öfver dessa giftiga kräldjur. Se t. ex. Apg. 28:3—6.

Han gaf det löftet till Petrus särskildt, men äfven till de öfriga lärjungarna, att han (Jesus) skulle gifva dem himlarnas rikes nycklar, så att hvad de löste på jorden, det skulle vara löst i himmelen, och hvad

de bundo på jorden, det skulle vara bundet i himmelen (Matt. 16: 19; 18: 18). Likasom frälsning och evigt lif äro i Jesus allena, så anförtrorde han förvaltningen af detta nådens budskap åt sina lärjungar att förkunna för mänskligheten. Detta var äfven en profetia, ty de, som hörde och genom tron mottogo detta budskap, blefvo lösta från sina synder; men de, som icke trodde och lydde, blefvo bundna i sina synder och ådrogo sig därmed en svårare dom. Och sammalunda sker det ännu.

Han förutsade kort före sin bortgång, att han hade ännu mycket att säga sina lärjungar, men de kunde då icke bära det. Men han skulle sända dem sanningens ande, han skulle sedermera lära dem (Joh. 16: 12, 13). Detta uppfylldes i och genom Andens utgjutelse, så att vi se i början af Apostlagärningarna att apostlarna sedan fingo nytt ljus, ny visdom och kraft, sådant som är rent af underbart.

Han förutsade, innan han skildes ifrån sina lärjungar, att han skulle sända dem Anden, hvilken skulle förblifva hos dem (Joh. 14: 16, 17). Anden kom, och de fingo därvid mer välsignelse, än hvad de förut kunnat fatta, och han förblef med dem på hela deras färd genom lifvet.

Kort före sin död förutsade Jesus, att han icke skulle lämna sina lärjungar faderlösa, utan han skulle komma till dem igen (Joh. 14: 18). När han dog, blefvo de rådlösa. Men han kom igen, såsom han hade sagt, och då var han i en härligare skepnad och i ett högre tillstånd än hvad de förut kunnat tänka eller fatta.

Då han utsände sina lärjungar med evangeliis budskap, så förutsade han, att de för detta vittnesbörds skull skulle blifva hatade och förföljda; de skulle blifva framdragna inför rådet, för myndigheter, furstar och konungar; de skulle blifva misshandlade, giss-

lade, insatta i fängelser och få utstå lidanden. Ja, det skulle gå så långt, att broder skulle komma att öfverlämna broder till döden, fader sina barn och barn sina föräldrar. Matt. 10: 17—21. Uppfyllelse här-af fingo både de första lärjungarna och sedan många flera erfara i fullt mått. Och ännu hafva vi mer där-af att vänta.

Han förutsade, att när hans tjänare blefvo framdragna inför myndigheter och folkens råd, skulle de med detsamma få af Guds Ande, hvad de skulle svara och tala. Matt. 10: 19, 20. Detta fingo de härligt erfara; och många hafva ända in i närvarande tid fått med glädje erfara detsamma.

Han förutsade om Jerusalem: "Dagar skola komma öfver dig, då dina fiender skola uppkasta en vall emot dig och tränga dig från alla sidor, och de skola slå ned till marken dig och dina barn i dig. . . . därför att du icke kände din besöknings tid." Och han grät öfver det och sade: "Om du visste, äfven du, och det i denna din dag, hvad som hör till din frid! Men nu är det doldt för dina ögon" (Luk. 19: 41—44). Och vidare förutsade han om Jerusalems ståtliga tempel, att det skulle i grund förstöras, och att judarna skulle komma att falla för svärdsegg och föras fångna till alla folkslagen, och Jerusalem skulle blifva trampadt af folkslag, till dess folkslagens tider blifva uppfyllda. Matt. 24: 2; Luk. 21: 24. Det är ju väl bekant, att år 70 fingo Jerusalems invånare och många flera som voro samlade där för att fira högtid, lida en grufvig hemsökelse och fingo i hundratusental lida en kvalfull död, och att både staden och templet blefvo härjade, brända och nedbrutna. Denna Jesu förutsägelse nådde alltså snart sin sorgliga uppfyllelse i det stycket. Och ännu äro icke tiderna uppfyllda, att Judarna återfått sin stad och sitt land; dock är det nu mycket, som tyder på, att händelserna närma sig

detta af många ibland dem så länge och ifrigt efterlängtrade mål.

Han förutsade om Kapernaum, som då var i välstånd, att det för dess inbyggares stora synders skull skulle blifva nedstörtadt ända till hades (dödsriket), emedan de icke blifvit lydiga evangelium, fastän det blifvit förkunnadt där med kraft, och Jesus där hade gjort stora kraftverk. Och han utropar ve öfver Korasin och Betsaida, emedan evangelium blifvit kraftigt förkunnadt i dessa städer, och många kraftverk hade blifvit gjorda äfven där, men de hade icke blifvit evangelium lydiga. Matt. 11: 20—24. Dessa förutsägelser hafva blifvit uppfyllda ända till den grad, att man i många år icke ens varit viss om, hvar dessa städer fordom stodo.

Han förutsade både sitt lidande, sin död och sin uppståndelse; och han gick allt frivilligt tillmötes. Han sade: "Se, vi gå upp till Jerusalem, och människans Son skall öfverlämnas åt öfversteprästerne och skriftlärarne, och de skola sakfälla honom till döden. Och de skola öfverlämna honom åt folkslagen till att begabbas och gisslas och korsfästas, och på den tredje dagen skall han uppväckas" (Matt. 20: 18, 19). Denna för allt kött fördolda väg kunde hans lärjungar då icke fatta, därför sökte de afråda honom därifrån. Men han gick den dock och vann därigenom sin underbara seger.

När tiden var inne att slakta påskalammet, sände Jesus två af sina lärjungar före sig att tillreda det. Då förutsade han dem både, att de, när de kommo in i staden, skulle möta en man, som bar en kruka vatten, och att den mannen då gick just dit, som de skulle gå, och hvad husbonden i det huset skulle komma att visa dem, då de kommo dit, och hurudant där var. Mrk. 14: 12—15. Lärjungarna gingo, såsom Jesus sade dem och kommo i staden och mötte man-

nen, följde honom och funno det så som Jesus hade förutsagt (se v. 16).

När en kvinna af stor välvilja utgöt en flaska dyrbar nardusolja på Jesu hufvud, och Judas blef misslynt däröfver, tog Jesus kvinnan i försvar och sade, att hon i förväg smort honom till hans begrafning och tillade: "Hvarhelst i hela världen detta evangelium blir förkunnadt, skall äfven detta, som hon gjorde, omtalas till åminnelse af henne" (Mrk. 14: 3—9). Här var en förutsägelse både angående det, att han skulle begravas, hvilket uppfylldes några dagar därefter, och att hennes kärleksgärning skulle blifva omtalad, hvilket uppfylles ännu i dag.

Före Jesu högtidliga inridande i Jerusalem, sände han två af sina lärjungar efter en åsnefåle. Han förutsade dem då både, hvar fålen var, och att den var bunden, och att där stodo några män, och att dessa komme att fråga de två lärjungarna, hvarför de löste fålen, och att de skulle tillåta dem att taga den, när de fått det svar, som Jesus tillsade lärjungarne att gifva (Mrk. 11: 1—6). Lärjungarna gingo, och det skedde just som Jesus hade sagt.

Herren Jesus förutsade om Judas, att han skulle komma att öfverlämna Jesus åt hans fiender. I Joh. 13: 10, 11, läsa vi: "I ären rena, dock icke alla. Ty han kände den, som öfverlämnade honom. Därför sade han: I ären icke rena alla." I v. 18 och 19 heter det: "På det Skriften må uppfyllas: 'Den som äter brödet med mig, han har lyft sin häl emot mig', jag säger eder det nu förr än det sker, på det att när det har skett, I skolen tro, att det är jag." Och i v. 21 säger Jesus rent ut: "En af eder skall öfverlämna mig." Och då lärjungarna ej visste, om hvem han talade, utan sattes i stor förlägenhet, så meddelade han på tillfrågan af Johannes ett visst tecken på hvem det var (v. 22—26). Alltså

när Judas kom och såsom en varm vän kysste Jesus, men med det förrädiska tecknet, att därmed öfverlämna honom i fiendernas händer, så kunde han icke hålla förräderiet doldt för Jesus, utan han såg igenom det hela och sade: "Judas, öfverlämnar du människans Son med en kyss?" (Luk. 22:48). Men Jesus hade äfven sagt: "Ve den människan, genom hvilken människans Son öfverlämnas. Det vore för henne godt, om hon icke blifvit född" (Matt. 26:24).

Han förutsade, att alla hans lärjungar skulle komma att stöta sig på och förneka honom. De sade alla, och det af uppriktiga hjärtan, att de visst icke skulle förneka honom, och i synnerhet Petrus betygade detta. Men Jesus sade, att just den natten, innan hanen komme att gala, skulle Petrus förneka honom tre gånger (Matt. 26:31—35). Och i samma natt, då Jesus blef gripen, kommo lärjungarna i en så stor förskräckelse, att det gick som Jesus hade sagt. I v. 56 läsa vi: "Då öfvergåfvo alla lärjungarna honom och flydde." Och i v. 69—75 se vi, att Petrus förnekade honom tre gånger. Men när hanen gol — och Jesus vände sig om och såg på Petrus (Luk. 22:61, 62), kom Petrus ihåg, hvad Jesus hade förutsagt; och han ångrade sig och gick ut och grät bittert.

Jesus hade flera gånger sagt sina lärjungar, att han skulle lida, dö och uppstå på tredje dagen. Men detta hade de icke kunnat fatta, därför blefvo de alldeles rädlösa, när han blef gripen, korsfäst och död. Och när han hade uppstått, hade de äfven därför svårt för att tro, att han verkligt var uppstånden.

När Jesus var korsfäst, bad den ene rövaren, som också var korsfäst, honom om att få blifva ihågkommen, då han komme i sitt rike. Då svarade Jesus: "Sannerligen säger jag dig: I dag skall du vara med mig i paradiset" (Luk. 23:43).

Emedan de korsfäste brukade hänga flera dagar.

innan de dogo, och detta sades samma dag, som de voro korsfästa, såg det omöjligt ut att kunna ske så. Men Jesus förutsade därmed både, att de båda skulle komma att dö samma dag och på hvilken ljuflig plats de åter skulle få mötas. Och att de båda dogo samma dag, se vi af Luk. 23:46 och Joh. 19:30—34; och att de fingo mötas på förut sagda ljufliga plats svarade nog Jesus för.

Af dessa exempel se vi, huru Herren Jesus förutsåg och förutsade mycket af det, som skulle ske och som nu redan gått i uppfyllelse.

B. *De Jesu profetior, som delvis gått i uppfyllelse och delvis ännu äro ouppfyllda.*

Herren Jesus förutsade, att han har ett rike, oakadt han gick här på jorden i djup ringhet och fattigdom. Matt. 16:28. Detta rike är ofta omtaladt i de heliga Skrifterna. Han säger, att man icke kan se det utan att blifva född ofvanifrån och ej inkomma däri utan att blifva född af vatten och ande. Joh. 3:3, 5. Det är nu i världen i och med de troende, som äro dess medlemmar, men det är icke sådant som denna världens riken, som vackla och förgås, ty det är icke af denna världen. Joh. 18:36. Det är af himmelen och kallas därför "himlarnas rike" (Matt. 4:17; 8:11; 10:7). Det är "rättfärdighet, frid och glädje" (Rom. 14:17), och det skall blifva så grundfast, att det "icke kan skakas" (Ebr. 12:28). Herren Jesus säger, att hans Fader bestämt det åt honom (Luk. 22:29); och det skall icke hafva någon ände (Luk. 1:33).

Herren Jesus förutsade, att han var en konung (Joh. 18:37). Det sades, att han var "judarnas konung" (Matt. 27:37) och "Israels konung" (Joh. 1:49). Men när folket ville taga honom och strax göra honom till konung, då drog han sig ifrån dem. Joh. 6:15.

Han förutsade angående Guds rike, dels att det skulle begynna likt ett litet senapskorn, hvilket växer till ett träd, som kan gifva skydd åt himmelens fåglar; dels att det liknar en surdeg, som en kvinna blandade i tre mått mjöl, och den genomsyrade alltsammans; så skall Guds rike växa, utveckla sig och verka. Matt. 13:31—33. Vi se med glädje, att detta begynt och att det utvecklar sig, om än sakta och under mycket motstånd. Och dess uppfyllelse kunna vi med trygghet vänta.

Han förutsade, att i Guds rike skulle insamlas, likasom i en not, som kastas i hafvet, insamlas ej blott goda utan äfven odugliga fiskar. Men vid tidsålderns ände skola änglarna skilja onda personer från rättfärdiga och kasta de förra in i eldsugnen, där det blir gråt och tandagnisslan. Matt. 13:47—50. Notens utkastande och insamlandet däri har pågått under hela tidehvarfvet, och ilanddragandet och sorterandet af dess innehåll komma att ske i sin tid.

Han förutsade, att där Guds ord utsås bland människorna likasom god säd i en åker, där sår den onde ogräs; och dessa båda slag växa om hvarandra intill skördetiden vid tidsålderns ända. Men då sänder människans Son ut skördemän, änglar, hvilka samla ogräset, de onda människorna, samman för att brännas, och samla hvetet, de goda människorna, i Herrens förrådsrum. Matt. 13:24—30, 36—43. Sådden af både det ena och andra af dessa slagen och frukterna däraf se vi för våra ögon; och skörden samt inbärningen komma i sin tid.

Han förutsade, att Guds rike skulle komma att likna en konung, som gjorde bröllop åt sin son. Så sände han ut sina tjänare att kalla de bjudna. Men dessa ville icke komma, utan i stället grepo de hans tjänare och skymfade dem, misshandlade och dödade dem. Då straffade konungen de där mördarna och

brände deras stad. Så sände han ut sina tjänare att inbjuda andra; och då samlade de in så många, att bröllopssalen blef full. Men då kom där någon med, som icke iakttagit de bestämda villkoren; denne blef då för detta sitt öfverdåd bunden och kastad ut i mörkret. Matt. 22:2—13. Detta uppfylldes på judarna och deras stad, Jerusalem, och på Kristi tjänare. Och nu pågår inbjudningen ibland oss. När Herren kommer, hålles bröllopet med dess märkvärdiga tilldragelser. Häraf hafva vi att hämta både uppmuntring och varning.

En ung man frågade Jesus, hvad godt han skulle göra för att ärfva evigt lif. Jesus förelade honom en del af buden. Och när han sade sig ha hållit dem från sin ungdom, så förelade Jesus honom att gå bort och sälja allt hvad han hade och gifva det åt fattiga; och då förutsade han honom, att han skulle hafva en skatt i himmelen; och han tillade: "Kom och följ mig!" Men då gick mannen bedröfvad bort.

Och då förutsade Jesus, att det är svårt för en rik att inkomma i Guds rike, ja, att en kamel kommer lättare genom ett nålsöga, än en rik kommer in i Guds rike. Mrk. 10:17—27. Detta gäller nog ännu i dag.

Han förutsade, att ända från Johannes döparens dagar komme himlarnas rike att lida våld, och våldsmän skulle rycka det till sig. Matt. 11:12. Detta fick en sorglig uppfyllelse med förhållanden, som äga rum ännu i dag.

Han benämnde sig ett vinträd och sina lärjungar grenar däri. Och så förutsade han, att de genom förblifvande i honom skulle komma att bära mycken frukt, och därigenom skulle hans Fader blifva förhärligad. Joh. 15:1—8. Detta, att de skulle bära frukt, uppfylldes i vida större betydelse än, hvad de då kunde fatta. Och det håller på att uppfyllas ännu allt fortfarande.

Så förutsade han, att de, som icke förblifva i honom, skola kastas ut, förtorkas och kastas på elden. Joh. 15:6. Detta når nog också sin olyckliga uppfyllelse i sin tid.

Han förutsade, att han är vägen och sanningen och lifvet, och att ingen kommer till Fadern utan genom honom. Joh. 14:6. Detta gäller också ännu i dag.

Han sade sig vara den gode herden och förutsade, att han skulle utgifva sitt lif för sina får. Och detta skedde. Men så förutsade han vidare, att han hade också andra får, som icke voro af den fållan (af Israel); äfven dem måste han föra, och de skulle höra hans röst. "Och det skall blifva en enda hjord och en enda herde" (Joh. 10:15, 16). Detta är nu hans arbete med oss och andra människor, till dess detta stora mål blir vunnet.

Han förutsade, att hans får höra hans röst, och de följa honom, och han gifver dem evigt lif, och de skola icke fördärfvas till evig tid, och ingen skall rycka dem ur hans hand. Joh. 10:27, 28. Detta gäller ännu och är en stor tröst för Jesu vänner under alla tider och alla växlingar.

Han förutsade, att, innan änden kommer, skall evangelium blifva predikadt på hela den bebodda jorden till vittnesbörd för alla folkslag. Matt. 24:14. Detta bör uppmuntra oss till att med allvar och nit verka för detta stora mål, som enligt Jesu ord *skall* uppnås.

Det ligger förutsägelser i Jesu löften till den som beder, att han skall få, till den som söker, att han skall finna, och till den som klappar, att det skall öppnas för honom. Matt. 7:7, 8. Detta uppfylles ofta härligt redan nu och här i tiden till mångas tröst och glädje; men dess egentliga uppfyllelse är att vänta när Herren kommer.

Det ligger förutsägelser i löften till dem, som bedja i det fördolda, till dem, som fasta, då de göra det på ett värdigt sätt, och till dem, som gifva allmosa på ett sådant sätt, att den himmelske Fadern, som ser i det fördolda, skall återgälda dem. Matt. 6: 3, 4, 6, 16—18. Detta har han gjort och gör i många fall redan här; men den fulla vedergällningen erhålles egentligen i det kommande riket.

Han förutsade, att den som, när han gör gästabud, bjuder fattiga, krymplingar, halta och blindas, hvilka ej kunna vedergälla det, skall få vedergällning i de rättfärdigas uppståndelse. Luk. 14: 13, 14. Detta kommer nog då att gå i en skön uppfyllelse.

Han förutsade: "Om någon iakttagar mitt ord, skall han alls icke se död till evig tid" (Joh. 8: 51). Detta bör mana oss till att gifva noga akt på och efterkomma hvad han säger.

Det ligger stora och härliga profetior i Jesu löften till de i anden fattiga, att himlarnas rike är deras, till de saktmodiga, att de skola ärfva landet, till de sörjande, att de skola blifva tröstade, till dem, som hungriga och törsta efter rättfärdighet, att de skola blifva mättade, till de barmhärtiga, att dem skall vederfaras barmhärtighet, till de rena i hjärtat, att de skola se Gud, till de fridstiftande, att de skola kallas Guds söner, till dem, som äro förföljda för rättfärdighetens skull, att himlarnas rike är deras. Matt. 5: 3—10. Dessa löften uppfyllas till en viss liten del redan här; men deras egentliga uppfyllelse sker vid uppståndelsen.

Han förutsade, att det är mycket brottsligt och drabbas af hård dom att vara till anstöt för de små, som tro på honom, så att man förleder dem till affall. Det vore för sådana förledare till och med bättre om en stor kvarnsten hängdes om deras hals och de sänktes ned i hafvets djup, än att de skola vara till anstöt

för sådana små. Matt. 18:6. — Tänk, huru mycket förmånligare det är, att leda människor *till* Gud än att leda dem *från* Gud!

Han förutsade, att det skulle komma att uppstå många falska profeter och många, som skulle föregifva sig vara Kristus, och att dessa skulle komma att göra stora tecken och under, så att många därigenom blifva förvillade. Ja, förvilleelserna och bedrägerierna blifva så stora, att om det vore möjligt skulle äfven de utvalda blifva förvillade. Matt. 24: 11, 24. Han förutsade också, hurudana dessa skola vara och hvilka frukter de bära. Matt. 7:15—20. Sådana hafva redan kommit och finnas nu och detta i så stort antal, att det är häpnadsväckande. Och allt flera sådana synas komma att uppstå. Och snart sagdt tallösa skaror hafva redan blifvit ylseledda. Herren säger visserligen, hvarpå de kunna igenkännas; men det behöfs upplysning af Gud för att kunna se detta rätt och att sålunda kunna pröfva dem och räddas undan deras bedrägeri.

Han förutsade angående sin församling, att 'hades' (dödsrikets) portar skola icke blifva den öfvermåktiga. Matt. 16:18. Oaktadt alla förvilleelser, alla motstånd, som Guds folk haft och har att utstå, har dock detta folk, Kristi församling, icke blifvit tillintetgjordt och kommer icke heller att blifva det.

Han förutsade, att folkslag skulle komma att resa sig upp mot folkslag och rike mot rike, och att det skulle komma att blifva krig och uppror; vidare, att det skulle blifva stora jordbäfningar, hungersnöd och farsoter än här och än där, och därtill skräckbilder och tecken från himmelen. Luk. 21:9—11. — Mycket häraf har gått i uppfyllelse, och mer hafva vi att vänta.

Han förutsade, att hans lärjungar skulle blifva hatade, förföljda och dödade för hans namns skull;

att många då skulle taga anstöt, och många komma att hata hvarandra; att orättfärdighet och olaglighet komma att taga öfverhand, så att kärleken kallnar hos många; att "förödelsens styggelse", som profeten Daniel förut omtalat, skall blifva uppsatt på heligt rum; och att det tillsist blir så svårt betryck, att sådant aldrig förr varit. Matt. 24: 9, 10, 12, 15, 21. — Mycket häraf har blifvit uppfyllt; men det hårdaste är säkerligen ännu att vänta.

Han förutsade, att den tid skulle komma, då den, som dödade hans lärjungar, skulle mena sig göra Gud en tjänst därmed. Joh. 16: 2 — Detta har gått i uppfyllelse, så att många tusenden och millioner hafva blifvit dödade under detta svåra misstag. Och mer häraf återstår.

Kort före sin död förutsade han: "Nu skall denna världens furste kastas ut. Och jag, om jag blifver upphöjd från jorden, skall jag draga alla till mig själf" (Joh. 12: 31, 32). — I detta ligger en stor och härlig förutsägelse både angående satans nederlag och människans frälsning. Och lika visst som Jesus blef upphöjd på korset, utför han också sin sak till seger, fastän det synes vara långt till, att detta når sin hela uppfyllelse.

När Jesus instiftade sin åminnelse, förutsade han: "Detta är min kropp, som utgifves för eder... Detta är mitt förbunds blod, som utgjutes för många till synders förlåtelse." Vidare förutsade han, att han en gång i det kommande riket skulle dricka ny vinträds frukt med sina lärjungar. Matt. 26: 26—29. Hans lärjungar hafva ofta firat hans åminnelse, och de invänta med glädje den dagen, då de skola få dricka det nya vinet med honom i riket.

C. *De Jesu profetior, som ännu ligga i och angå framtiden.*

Herren Jesus har icke lämnat oss i okunnighet om,

huru det skall gå i tider, som komma, och huru det skall blifva för så väl den rättfärdige som för den orättfärdige.

Han förutsade, att den, som upphöjer sig själf, skall blifva ödmjukad, och den som ödmjukar sig själf, skall blifva upphöjd, Matt. 23:12; Luk. 14:11. Han förutsade, att de, som blifva värdiga att vara med i den kommande tidsåldern och att uppstå därtill, komma icke att gifta sig, och de kunna icke mer dö, utan de äro änglalika. Luk. 20:35, 36. — För de rättfärdiga föreligger alltså ett härligt mål och tillstånd i lif och lycka och odödlighet.

Han förutsade, att Gud skall i hast skaffa rätt åt sina utvalda, som ropa till honom natt och dag; och han tager en bild af en orättfärdig domare, som skaffade rätt åt en fattig änka, därför att hon ihärdigt ropade till honom. Luk. 18:1—8. Huru mycket mer skall icke då Gud göra det, han som är kärlek och har sin lust i att hjälpa.

Likasom Herren Jesus förutsade, att han skulle gå bort: "Jag går till honom, som har sändt mig" (Joh. 7:33), så förutsade han också, att han skulle komma igen: "Jag går bort och kommer åter till eder" (Joh. 14:28). Och angående sin återkomst förutsade han så mycket, att detta kan gifva oss en mångsidig inblick däri.

Han förutsade, att underbara syner på fästet komma att visa sig, sol- och månförmörkelser och stjärnfall, samt att himlakrafterna komma att skakas. Se Matt. 24:de kap., Mrk. 13:de kap. och Luk. 21:sta kap. — Dessa komma att blifva förebådande tecken till Herrens tillkommelse.

Han förutsade, att människorna vid hans tillkommelse komma att lefva fritt och sorglöst i ro och trygghet, samt söka nöje och njutning, att utvidga sig i affärer och utvecklas i allt världsligt, liksom fol-

ket i Noas och Lots dagar, då de utan att taga varning åto och drucko, köpte och sålde, planterade och byggde, gifte sig och bortgiftes, ända till dess ödeläggelsen kom plötsligt öfver dem. På samma sätt kommer Herrens dag såsom en snara öfver alla dem, som äro på jorden. Matt. 24: 37—39; Luk. 17: 26—30.

Han förutsade, att Guds rike skall vid hans återkomst komma att likna tio jungfrur, som gått ut för att möta brudgummen, men alla somnade. Dock när anskriet hördes, vaknade de, men blott fem af dem voro då redo att gå med brudgummen in till bröllopet. De andra fem blefvo utestängda. Matt. 25: 1—13. — Detta är utsagt som en varnings-signal, att vi alltid skola vara vakande och redo.

Han förutsade, att "Såsom blixten går ut från öster och synes ända till väster, så skall människans Sons tillkommelse vara" (Matt. 24: 27). — Den blir alltså hastig, klar och uppenbar.

Han förutsade, att "de skola få se människans Son komma på himmelens skyar med stor makt och härlighet" (Matt. 24: 30). — Han kommer alltså då icke i ringhet, såsom han kom första gången.

Han har förutsagt, att han skall komma som en mäktig Herre och konung, som äfven blir en domare öfver jordens befolkning. Han hade sagt: "Fadern ... har gifvit hela domen åt Sonen, på det alla må ära Sonen, såsom de ära Fadern. Han har gifvit honom makt att hålla dom, emedan han är en människas Son" (Joh. 5: 22, 23, 27).

Han har förutsagt, att "det kommer en stund, då alla de som äro i grafvarna skola få höra hans röst. Och de skola gå därutur, de som hafva gjort det goda till lifs uppståndelse, och de som hafva gjort det onda till doms uppståndelse" (Joh. 5: 28, 29). — Då får

hvar och en intaga den plats, som han eller hon under sitt lif här beredt sig för.

Han har förutsagt, att "han skall sända ut sina änglar med stor basun, och de skola församla hans utvalda från de fyra väderstrecken, från himlarnas ändar till deras ändar" (Matt. 24: 31). Äfvenså förutsade han, att då äro två ute på åkern, en af dem antages och den andre lämnas; två ligga i en säng, en af dem antages och den andre lämnas; två kvinnor mala på en kvarn, den ena antages den andra lämnas" (Matt. 24: 40, 41; Luk. 17: 34, 35). — Detta är ej blott en påminnelse om att Herren kommer plötsligt, så att man bör alltid vara redo, — utan äfven att han då i ett ögonblick tager de sina till sig från alla lifvets bestyr, mödor och strider.

Vidare förutsade han: "När människans Son kommer i sin härlighet och alla änglarna med honom, då skall han sätta sig på sin härlighets tron, och alla folkslagen skola församlas inför honom, och han skall skilja dem från hvarandra, såsom herden skiljer fåren från getterna... Då skall konungen säga till dem, som äro på hans högra sida: 'Kommen I, som ären välsignade af min Fader, ärfven det rike, som är beredt åt eder från världens grundläggning'... Då skall han ock säga till dem, som äro på vänstra sidan: 'Gån bort ifrån mig, förbannade, till den eviga elden, som är beredd åt djäfvulen och hans änglar.'" (Matt. 25: 31—34, 41.) — O, hvilken majestätisk konung, och hvilken konungasvit, då Herren Jesus kommer i skyarna med alla de heliga änglarna! Och hvilken domsdag, då alla folkslag samlas inför honom! Och hvilken rättfärdig dom, då hvar och en får eftersom han har handlat och får afgå till den plats, som han här i sitt lif och med sina gärningar själf beredt sig för.

Han förutsade äfven: "Det ord, som jag har talat, detta skall döma på den sista dagen" (Joh. 12:

48). Därför säger han, att den, som hör hans ord och gör dem, kommer att likna en förståndig man, som byggt sitt hus på sådan grund, att det stod fast äfven under storm och flod. Men den, som hör hans ord och icke gör dem, kommer att likna en dåraktig man, som byggt sitt hus på sand, hvilket föll när det blef storm och flod. Matt. 7:24—27. — Tänk, hvilken mäktig betydelse det är i Jesu ord och huru viktigt det är att nu förstå dem rätt och att göra därefter!

Han förutsade, att icke hvar och en, som säger till honom, 'Herre, Herre', kommer in i himlarnas rike, utan endast den, som gör hans Faders vilja, kommer in i det riket. Matt. 7:21.

Han förutsade, att många blifva på uppenbarelsens dag befunna med att hafva arbetat orätt, att hafva varit olaglighets arbetare, och blifva därför utkastade från den plats, där Abraham, Isak och Jakob och alla profeterna äro, och komma dit, där det blir gråt och tandagnisslan. Luk. 13:24—28.

Han förutsade, att många komma på denna underbara uppenbarelsens dag att säga till honom: "Herre, Herre, hafva vi icke genom ditt namn profeterat och genom ditt namn utdrifvit dämoner och genom ditt namn gjort många kraftverk?" Och ändå skall han bekänna för dem, att han aldrig kände dem, och därför visar han dem bort, emedan de verkat olagligheten. Matt. 7:22, 23.

Han förutsade, att för hvart och ett odugligt ord, som människorna tala, skola de afgifva räakenskap på domens dag. Och den, som syndat mot den helige Anden, har icke förlåtelse, hvarken i denna tidsålder eller i den kommande. Matt. 12:32, 36.

Han förutsade, att Nineves män och en drottning från söder skola uppstå i domen med judarna och sakfälla dem. Matt. 12:41, 42.

Han förutsade, att det på domens dag skall bli drägligare för Sodoms och Gomorras land, än det blir för den stad, där de ej mottagit Jesu sändebud. Matt. 10: 10—15.

Han förutsade, att de, som haft timliga ting och varit så egoistiska och förblindade, att de icke tjänat — troligen icke heller känt igen — hans minsta bröder, som ansetts ringa och varit misskända, likasom han själf, blifva betydligt hårdt bestraffade. Matt. 25: 41—46.

Han förutsade, att den, som gjort sig skyldig till och blir kastad i fängelse, kommer icke ut därifrån, förr än han har betalt det sista öret. Matt. 5: 23—26.

Han förutsade, att de, som här varit hans tjänare, men icke rätt använt den gåfva de fått, blifva såsom lata och otrogna fråntagna gåfvan, de haft, och så som ovärdiga att vara med i hans rike blifva de utkastade i mörkret. Matt. 25: 14, 24—30. Och sådana tjänare, som ätit och druckit med de druckna och slagit sina medtjänare, få en gruflig bestraffning, då Herren kommer igen. Matt. 24: 48—51.

Han förutsade, att när han kommer skall veder-gällningen blifva både rättvis och noggrann, så att den, som vetat sin Herres vilja, men icke gjort den, får hårdt straff, och den, som icke vetat den, men gjort det, som är straff värdt, får lindrigt straff. Den som är anförtrodd mycket, af honom fordras mycket, och af den, som är anförtrodd mindre, fordras mindre. Luk. 12: 47, 48.

Han förutsade, att den, som bekänner honom inför människorna, skall han bekänna inför sin Fader i himmelen; men den, som förnekar honom inför människorna, skall han förneka inför sin Fader i himmelen. Matt. 10: 32, 33.

Han förutsade, att det redan ifrån världens grund-

läggning är ett rike beredt åt dem, som här tjäna honom i hans minste bröder. Matt. 25: 34—40, 46.

Han förutsade, att den, som mottager hans sändebud, blir ansedd så, som om han mottoge honom själf; och den, som mottager honom, blir ansedd så, som om han mottoge Gud; den, som mottager en profet eller en rättfärdig, därför att den är en profet eller en rättfärdig, skall få dela belöning med profeter och rättfärdiga, och att den, som gör en om än så liten tjänst emot en af hans minsta, skall få sin belöning därför. Matt. 10: 40—42.

Han förutsade, att "hvar och en, som har lämnat bröder eller systrar eller fader eller moder eller barn eller åkrar eller hus för mitt namns skull, han skall få mångfaldigt igen och ärfva tidsåldrigt lif" (Matt. 19: 29).

Han förutsade, att de, som här blifvit beljugna, smädade och förföljda och fått lida för hans skull, skola få stor belöning i himlarna. Matt. 5: 11, 12.

Han förutsade, att den trogne och förståndige tjänaren, som hans herre har satt öfver sitt husfolk för att gifva dem deras kost i rätt tid, skall, om hans herre, när han kommer, finner honom göra så, blifva mycket lycklig — "lycklig är den tjänaren, ty hans herre skall sätta honom öfver alla sina ägodelar" (Matt. 24: 45—47; Luk. 12: 42—44).

Åter förutsade han om de tjänare, som här fått mer eller mindre att förvalta, och som äro trägna och trogna i förvaltningen, att de såsom goda och trogna blifva på räkenskapsdagen satta öfver det, som är vida större i det kommande än det, som de förvaltat här. Matt. 25: 14—21; Luk. 19: 13—19.

Han förutsade: "Om någon tjänar mig, så följ han mig, och hvar jag är, där skall ock min tjänare vara; om någon tjänar mig, så skall min Fader ära honom (Joh. 12: 26).

Han förutsade, att "många skola komma från öster och väster och norr och söder och sitta till bords med Abraham, Isak och Jakob och alla profeterna i Guds rike." Men det kommer att finnas första, som blifva sista, och det kommer att finnas sista, som blifva första. Matt. 8: 11; Luk. 13: 29, 30.

Han förutsade till sina lärjungar: "I min Faders hus äro många boningar, i annat fall skulle jag hafva sagt eder, att jag går för att bereda eder rum. Och om jag går och bereder eder rum, så kommer jag igen och skall taga eder till mig själf, på det att där jag är, där mån ock I vara" (Joh. 14: 2, 3).

Han förutsade till sina tolf: "Sannerligen säger jag eder: I som hafven följt mig, I skolen i den nya födelsen, när människans Son skall sitta på sin härlighets tron, äfven I själfva sitta på tolf troner, dömande Israels tolf stammar" (Matt. 19: 28).

Till sina lärjungar, som troget förblifvit med honom här under hans frestelser, förutsade han: "Jag bestämmer åt eder ett rike, såsom min Fader bestämde det åt mig, på det att I mån äta och dricka vid mitt bord i mitt rike, och I skolen sitta på troner, dömande Israels tolf stammar" (Luk. 22: 29, 30).

Tänk, huru mycket Herren Jesus förutsade, mycket som gått i uppfyllelse, och mycket som ännu återstår. Och se, hvilka härliga och varaktiga platser, han bereder åt sina vänner, och hvilka konungsliga belöningar och äresäten han kommer att utdela åt sina trogna tjänare, som här följt, försakat och lidit med honom! Men den onde och otrogne får också sin rättvisa dom och vedergällning. Huru bör icke allt detta mana och uppmuntra oss till att älska och lyda och tjäna Herren!

XIII.

Apostlarnas vittnesbörd.

Ny tidsålder.

Tidigt i mänsklighetens historia inträdde olydnad för Gud (se 1 Mos. 3:dje kap.) — synden, som sedan utvecklats i en förfärlig grad och åstadkommit möda och sorg, nöd och död, och verkat långt mera ondt än människotanke nu kan fatta. Men bibeln säger oss, att det dock under alla gångna tidsåldrar funnits sådana, som blifvit frälsta från synden och bevarats i sanningen, i rättfärdighet och sann gudsfruktan, om än dessa stundom varit få. I Noas dagar var han med sin familj ensam rättfärdig. 1 Mos. kap. 6. I Abrahams dagar var Lot ensam i Sodom och städerna däromkring. 1 Mos. kap. 19. Och i Elias dagar hade synd, särskildt i form af afguderi, tagit så öfverhand till och med i Israel, som då skulle vara Guds utvalda folk, att han trodde sig vara den ende, som fruktade och dyrkade den sanne Guden. Dock fanns ännu och ändå en gudfruktig kvarlefva på sju tusen. 1 Kon. kap. 19. Äfven då Juda stam för sina många och svåra synders skull bortfördes i fångenskap, var där en sant gudfruktig Daniel, som jämte hans medbröder helhjärtadt dyrkade den sanne och rätte Guden. 2 Kon. kap. 25; Dan. kap. 1. Och då Jesus blef född, voro synd och fördärf mycket stora, så att då han

kom till sitt eget, mottogo hans egna honom icke. Joh. 1:11. Men det fanns dock en Sakarias, som jämte sin hustru var rättfärdig och vandrade i Herrens bud och rätter ostraffligt, en gudfruktig Simeon, som väntade efter Israels tröst, och en gudhängifven Hanna, hvilka i barnet Jesus sågo den af Gud utlofvade Messias, glädde sig af hjärtat och talade om honom till andra, som väntade efter Jerusalems befrielse. Se Luk. kap. 1 och 2.

När Herren Jesus uppträdde som lärare, fann han några ädla unga män, hvars hjärtan älskade och voro öppna för sanningen, för lifvets ord, som utgick från hans mun, så att de af dem, som först sågo och hörde honom, bringade det glada budskapet till andra och sade: "Vi hafva funnit Messias." "Den om hvilken Mose i lagen och om hvilken profeterna hafva skrifvit, hafva vi funnit." "Kom och se!" De kommo, de hörde och sågo och glädde sig. Joh. kap. 1. Af dessa utvalde Jesus tolf till att vara hans särskilda vittnen. Luk. kap. 6. Och de blefvo hans läraktige lärjungar och trogna och hängifna vittnen. De hade funnit honom, som profeterna bebådat, som de heliga skalderna sett i andesyner och besjungit, och som alla Israels heliga i många långa århundraden väntat. Honom ville de med glädje följa; med och för honom ville de, om så fordrades, försaka, uppoffra och lida hvad som helst, gällde det också deras lif.

Jesu lärjungar trodde då, liksom judarna i allmänhet, att när den utlofvade Messias hade kommit, skulle han kufva Israels fiender, samla de förskingrade israeliterna, upprätta deras rike och sätta sig på Davids tron. Där väntade de sig goda platser tillsammans med honom. När därför Jesus blef korsfäst och dödad, blefvo de både modlösa, rådlösa och hopplösa. Att han skulle uppstå ifrån de döda, kunde de då icke fatta.

Jesu uppståndelse.

Jesu uppståndelse var något så oerhördt stort och underbart, att hans lärjungar hade svårt för att tro det, äfven sedan det hade skett. Jesus hade flera gånger förutsagt, ej blott att han skulle lida och dö, utan äfven att han på tredje dagen därefter skulle uppstå ifrån de döda. Lärjungarna hade dock icke kunnat fatta detta. Men öfversteprästerne, som äfven hade hört det, synas ej ha kunnat värna sig mot intryck däraf, utan gingo därför till landshöfdingen och bådo honom förvara Jesu graf intill tredje dagen, på det att icke — såsom de sade — Jesu lärjungar skulle under den tiden gå och stjäla bort kroppen och säga för folket, att han var uppstånden; ty då kunde denna villa blifva värre än den han åstadkom innan han dog. Pilatus öfverlämnade åt dem väktare, hvilka de ställde vid grafven. Och för att få saken i den största möjliga säkerhet, förseglade de den stora stenen, som var lagd vid grafvens dörr. Matt. 27:62—66.

Men mycket tidigt på morgonen till tredje dagen efter att Jesus var korsfäst, död och begrafven, steg en ängel ned från himlen och vältrade stenen ifrån grafvens dörr och satte sig på den. För väktarne syntes han som blixten, så att de blefvo mycket förskräckta och voro såsom döda.

Några kvinnor, hvilka älskade Jesus mycket, hade tillredt väluktande kryddor och gingo tidigt samma morgon på första dagen i veckan för att smörja hans sargade kropp. Under vägen till grafven undrade de, hvem de skulle få till att vältra bort stenen ifrån grafvens dörr. Men när de kommo fram, funno de den redan vara bortvältrad — men Jesu kropp funno de icke. När de stodo där undrande och förskräckta, sade ängeln, som då var inne i grafven, till dem: "Förskräckens icke I! Jesus är uppstånden, såsom

han sade eder. Gån och sägen detta för hans lärjungar.” De sprungo och berättade detta för lärjungarna. Strax sprungo Petrus och Johannes till grafven för att se efter. Och då de icke funno Jesu kropp, gingo de undrande tillbaka. Men Maria blef stående vid grafven gråtande. Då uppenbarade Jesus sig själf för henne. Nu fick hon gå till lärjungarna och omtala detta. Men hennes ord syntes för dem såsom ett löst tal, och de kunde icke tro henne. Jesu uppståndelse syntes dem vara en absolut omöjlighet.

Samma dag gingo två af Jesu lärjungar från Jerusalem till en by, som hette Emmaus. Under vägen samtalade de om hvad som hade skett. Då inträdde Jesus i deras sällskap — men som en okänd främling. Och då de på hans fråga berättade, hvad som låg dem så djupt på hjärtat och bekymrade dem, så öppnade han deras sinnen, att de kunde fatta, och så utlade han för dem, hvad som var skrifvet om honom både af Mose och profeterna och i Psalmerna, att Messias skulle lida och dö och uppstå ifrån de döda och sedan ingå i sin härlighet. Då gafs det dem att i Andens ljus se och fatta detta hemliga, höga, underbara, som för dem varit ett olösligt problem. Och med ens blefvo deras djupt bedröfvade hjärtan ej blott tröstade och vederkvickta, utan rent upptända och brinnande. Huru underbart! Detta hade de ju aldrig kunnat se eller fatta förr. Och efter framkomsten till Emmaus uppenbarade han sig för dem, så att de fingo se, att det var Jesus själf, som varit i deras sällskap. Men då drog han sig strax undan och försvann ur deras åsyn.

Nu kunde de icke slå sig till ro eller lägga sig till hvila där med denna glada och högst underbara hjärteomskapande nyhet. Utan de stodo upp och gingo samma afton tillbaka till Jerusalem till de elfva och berättade, att de hade sett Jesus och att han verkligen

var uppstånden ifrån de döda. Då berättades det för dem, att han äfven hade uppenbarat sig för sin förkrossade lärjunge Petrus. När de nu voro som lifligast i samtal härom, stod Jesus själf midt ibland dem och sade: "Frid vare eder!"

Men denna sak, att det verkligen var han, och att han var uppstånden ifrån de döda, var dem till den grad förunderlig, att de ännu sågo på honom med undran och bäfvan och hade svårt för att fatta, att det verkligen var han. Då visade han dem sina händer och sina fötter, som buro märken efter de stora spikarne, hvarmed de vid korsfästelsen blifvit genom-borrade. Och för att göra sig ännu mer förtrolig med dem, frågade han, om de hade något att äta. Då gåfvo de honom ett stycke stekt fisk, och han tog det och åt däraf i deras åsyn. Luk. kap. 24. Då måste tviflen vika, så att det heter: "Då blefvo lärjungarna glada, att de sågo Herren" (Joh. 20: 20).

Därefter uppenbarade han sig för dem många gånger och talade om det, som hör till Guds rike. Apg. 1: 3. Och vid ett tillfälle uppenbarade han sig för mer än 500 af sina lärjungar och vänner, "bröder", samlade på en gång. 1 Kor. 15: 6. Och då hans lärjungar begynte se honom och därmed nästan allt annat i ett nytt ljus, sade han till dem: "Dessa äro mina ord, som jag talade till eder, då jag ännu var med eder, att allt det måste uppfyllas, som är skrifvet om mig i Moses lag och profeterna och Psalmerna. Då öppnade han deras sinne till att förstå Skrifterna. Och han sade till dem: Så är det skrifvet, att Kristus skulle lida och stå upp ifrån de döda på den tredje dagen, och predikas i hans namn sinnesändring till synders förlåtelse för alla folkslag, begynnande i Jerusalem. I ären vittnen till detta. Och jag sänder ut öfver eder min Faders löfte. Men sät-

ten I eder ned i staden, till dess I blifvit beklädda med kraft af höjden” (Luk. 24: 44—49).

Nu fingo de se in i Guds tankar och rådslut så som aldrig förr. Hvad profeterna förut hade fått en och annan uppenbarelse om och uttalat, äfvenså mycket af hvad Jesus förut sagt, gick nu upp för dem i ett nytt ljus. Joh. 2: 22; 12: 16. Mycket hade de väntat af sin älskade Mästare, men så mycket som de nu sågo och insågo, hade de dock icke kunnat ens ana. Att han skulle gå ända ned i döden och besegra den tillika med dess furste och afväpna dess makt, öppna detta mörka fängelse och taga nycklarna till både döden och dödsriket — o, hvem kunde tänka det? Och att han skulle intaga och upprätta ett rike, som skulle blifva omätligt större än Davids rike, ett evigt bestående rike, där de skulle få vara med honom för evigt, detta öfvergick äfven alla deras ljusaste och djärfvaste förhoppningar. Och när detta uppgick för deras själs blick, då fingo de nytt lif.

Jesu lärjungar hade visat stora prof på sann själsadel, själförsakande lydnad och uthållig trohet äfven i de allra hårdaste pröfningar. Sedan de nu äfven fått se sin Mästare i bättre ljus och frälsningen i dess rätta betydelse, så kunde Jesus anförtro dem sitt evangelium. Därför gaf han dem nu åter det stora och mäktiga uppdraget att vara hans vittnen. Själf ville han utrusta dem och gifva dem de gåfvor, som erfordrades för att utföra detta stora uppdrag att sprida lifvets ljus till en af synd och mörker uppfylld värld. Han sade: “Johannes döpte medels vatten, men I skolen blifva döpta i helig Ande icke många dagar härefter.” Och “I skolen få kraft, när den helige Ande kommer öfver eder, och I skolen vara mina vittnen både i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och intill jordens ände” (Apg. 1: 5, 8).

Emedan åtskilliga ännu betvifla och förneka Jesu

uppståndelse, vill jag här visa hvilken orimlighet detta förnekande är. Vid rättssaker, äfven i fråga om dödsdomar, som nu afgöras, gälla endast två vittnen, då dessa äro samstämmiga och icke kunna jäfvas på grund af att de kunna anses draga nytta af den anklagades fällande. Men angående Jesu uppståndelse var det icke blott två samstämmiga vittnen och icke blott de elfva efterblifna lärjungarna, som voro trovärdiga, kraftfulla män, och icke blott de ett hundra tjugu, som voro samlade på pingstdagen; utan vi läsa i 1 Kor. 15:6, att Jesus blef "sedd af mer än fem hundra bröder på en gång". Huru många utom alla dessa, kan man icke säga; men deras antal torde nog ha uppgått till flera tiotal, kanske flera hundratal. Och märk, att dessa, som då vittnade om Jesu uppståndelse, hade de ledande ibland folket emot sig, så att de med detta sitt vittnesmål satte sina lif i fara. Äro icke sådana vittnen och ett sådant antal samstämmiga vittnesmål fyllestgörande? Jo, visserligen! Och Jesu uppståndelse bekräftas än yttermera af dess öfvervældigande verkningar. Ingen sak, som skett på jorden, är kraftigare bevisad än Jesu uppståndelse. Man må alltså med skäl fråga, hurudana de äro, som våga betvifla eller motsäga så mäktigt bevisade verk. Judarnas öfverstepräster och rådsherrar sökte förneka Jesu uppståndelse, men deras försök blef dem icke till heder, utan det står dem till evig skam.

Likasom Herren Jesus är mänsklighetens ende sanne Frälsare, så är också evangelium från och om honom det enda sanna frälsningsbudskapet. Och nu fingo lärjungarna det stora, härliga uppdraget, att utbasuna detta om en lefvande Frälsare, en mäktig Frälsare, som besegrat äfven själfva döden, en Frälsare för hela världen. De fingo frambära lifvets budskap till en döende värld.

Herren Jesus sade: "Mig är gifven all makt i

himmel och på jord. Gån och gören alla folkslag till lärjungar, döpande dem till Faderns och Sonens och den helige Andens namn, lärande dem att hålla allt, hvad jag har befallt eder. Och se, jag är med eder alla dagar intill tidsålderns fulländning" (Matt. 28: 18—20). Därefter upplyfte han sina händer och välsignade sina lärjungar; och så uppfor han i deras åsyn ifrån jorden till sin Fader i alla himlars himmel. Luk. 24: 50, 51; Apg. 1: 9.

Nu blefvo äfven Jesu naturlige bröder, som förut icke trodde på honom (Joh. 7: 5), öfvertygade och slöto sig till Jesu lärjungar. Och ett antal af 120 samlade sig i Jerusalem i enhällig, ihärdig bön och helig, högtidlig förväntan på hvad han lofvat, att de enligt Faderns förut gifna löfte skulle blifva beklädda med kraft af höjden.

Tio dagar efter Jesu himmelsfärd inträffade den israelitiska högtiden, som kallades "veckohögtiden", då folket samlades i Jerusalem för att enligt lagen frambära nytt spisofer åt Herren. Se 4 Mos. 28: 26—30; 5 Mos. 16: 9—12. Just då folket var samlat från olika delar af landet och med dem äfven många, som voro bosatta i andra land, då kom hvad Herren Jesus hade lofvat och hvad hans lärjungar hade väntat och bedt om. Men där kom vida mer, än hvad de hade tänkt eller väntat. "Det blef plötsligt ett dån från himmelen, såsom då en häftig vind far fram, och det uppfyllde hela huset, där de sutto. Och dem syntes sönderdelade tungor såsom af eld, och de satte sig på hvar och en af dem. Och de blefvo alla uppfyllda med helig Ande och begynte tala med andra tungomål, efter som Anden gaf dem att tala" (Apg. 2: 2—4).

Ljudet från himmelen var så starkt, och tilldragelsen väckte ett sådant uppseende, att en mängd människor skockade sig samman vid huset, däri lärjungar-

na voro, för att höra och se, hvad detta allt var. Och genom denna Andens utgjutelse fingo med ens dessa förut så bäfvande lärjungar både mod och kraft, lust och förmåga att uppträda inför hela folkskaran och vittna och betyga, att Jesus från Nasaret, den man, som dessa människor hade korsfäst, hade Gud uppväckt ifrån de döda och upphöjt och gjort till Herre och Kristus, och att det var han, som nu utgjutit detta, som de där sågo och hörde. Och härom var det profeterna förut hade profeterat, och till bekräftelse därpå citerade de både från Joel och från David.

Detta vittnesbörd frambars med en sådan Andens och kraftens öfverbevisning, att det träffade de hörandes hjärtan. Så mycket mer som lärjungarna med detsamma fingo äfven den gåfvan att tala med olika tungomål och kunde, utan att hafva på naturlig väg lärt språken, tala till de församlade på deras olika språk och med kraft förkunna Guds härliga verk. Många af dem som hörde blefvo slagna med förvåning, somliga gjorde gäck af dem, men många blefvo på en gång så öfverbevisade, att ett antal af omkring 3,000 med ens trodde och blefvo döpta, Apg. 2:dra kap.

Genom denna underbara andens utgjutelse utrustade Herren Jesus sina lärjungar och vittnen med en så utomordentlig begåfning, visdom och kraft, att det är enastående i hela mänsklighetens historia. Alla läroanstalter i världen träda vid jämförelse härmed i skuggan.

Lärjungarna hade förut sett Mästaren med sitt ord bota sjuka af många olika slag, befalla öfver demoner, öfver naturens krafter, vatten och vind, bjuda döda stå upp m. m. Och häröfver hade de högeligen fröjdats sig. Han hade äfven gifvit dem makt att bota sjuka och att utdrifva demoner. Mrk. 6:13; Luk. 9:1—6; 10:17. Men aldrig hade de sett honom i det

ljus, som de nu sågo honom, då han hade uppstått ifrån de döda. Nu hade han äfven öppnat dödens mörka fängelse, afväpnat dess makter och tagit nycklarna till både döden och dödsriket (Upp. 1:18), och han förklarade för dem: "Mig är gifven all makt i himmel och på jord" (Matt. 28:19). Han hade ofta talat om himlarnas rike och dess utveckling, och de väntade, att han skulle sätta sig på Davids tron och upprätta detta Guds rike, Israels rike. Men aldrig hade de sett detta i det ljus, som de nu sågo det.

Nu uppstod det alltså en ny tingens ordning. Allt blef nu nytt (2 Kor. 5:17) och framstod i ett nytt ljus. Nu insågo lärjungarna och alla, som tillika med dem trodde på Herren Jesus och mottogo den helige Anden, att det fanns:

Ny öfverstepräst. Ebr. 8:1.

Nytt offerlamm. Joh. 1:29.

Nytt förbundsblod. Matt. 26:28.

Nytt förbunds Medlare. 1 Tim. 2:5.

Nytt förbund. Ebr. 8:8.

Nytt reningsmedel. Ebr. 9:12—14.

Nytt påskalamm. 1 Kor. 5:7.

Ny nådastol. Ebr. 4:16.

Ny födelse. Joh. 3:3.

Nytt lif. Rom. 14:7, 8.

Nytt förbundsfolk. Matt. 21:43.

Nytt förbundstecken. Rom. 2:29.

Nya förbundslagar. Ebr. 8:10.

Ny nådeshushållning. Ef. 3:9.

Nytt hopp. 1 Pet. 1:3.

Nytt mod. Apg. 4:13.

Ny kraft. Apg. 4:33.

Ny begåfning. 1 Kor. kap. 12.

Nya tungomål. Apg. 2:4—12.

Nytt mål att lefva för. Kol. 3:1.

Nytt rike. Matt. 5:3, 10.

Ny stad. Ebr. 12:22.

Sedan nu apostlarna fått se både Gud, Jesus och frälsningen i ett helt annat och klarare ljus än förut, så framstodo äfven många af profeternas uppenbarelser och förutsägelser för dem i ett nytt ljus. Många af profeterna hade omtalat en lidande Messias. Detta hade förut varit obegripligt för dem, men nu hade det gått i uppfyllelse. Apg. 3:18, 24. Många af det gamla förbundets offer, reningar, stadgar och ordningar för gudstjänst, som varit så gudomliga och högtidliga, visade sig nu vara endast förebilder för detta nya.

Nu fingo de se, att deras hopp icke var fåfängt, då de hoppades, att Jesus var den, som skulle förlossa Israel (Luk. 24:21), utan att den förlossning, som han beredt och åstadkommit, vida öfvergick alla deras största förhoppningar.

Nu fingo de äfven se, att det var en förutbestämelse af Gud att utgifva sin Son för världens frälsning, så att Petrus kunde vid sitt första uppträdande inför folkskarorna betyga, att Kristus nu "genom Guds fastställda råd och förutvetande blifvit utgifven" (Apg. 2:23); och åter sade han, att "Guds hand och råd hade förut bestämt, att detta skulle ske" (k. 4:28). Nu kunde de fatta Jesu ord, att Gud älskade världen så högt, att han utgaf sin enfödde son för dess frälsning (Joh. 3:16, 17). Och därför kunde de nu betyga, att "Gud är kärlek" (1 Joh. 4:8).

När det nu blifvit klart för dem, att deras Mästare ägde makt öfver det hela både i himmelen och på jorden, så uppträdde de med den största frimodighet både inför folket och inför deras råd och vittnade med lif och lust, ja, också med en öfverlägsen visdom och kraft, att det var Guds Son, som de hade korsfäst och dödat; men ock att Gud hade uppväckt honom från de döda och satt honom till Herre öfver alla och

allt. Petrus, som i frestelsestunden vid Jesu utgifvande var så förskräckt och feg, att han icke vågade inför en kvinna bekänna sin Mästare, var nu uppfylld med helig ande och hade både mod och kraft till att träda fram och vittna om sin Herre och Mästare inför både hög och låg.

En fattig man, som varit lam från födelsen, blef botad af apostlarna i Jesu namn. Folket som såg det förvånades och samlade sig omkring apostlarna. Då uppträdde Petrus, talade och sade: "Israelitiska män, hvarför undren I öfver detta, eller hvarför spännen I blicken på oss, såsom om vi af egen kraft eller gudaktighet hade åstadkommit, att denne går? Abrahams Gud och Isaks Gud och Jakobs Gud, våra fäders Gud, har förhärligat sin tjänare Jesus, hvilken I hafven öfverlämnat och förnekat inför Pilatus, då denne dömde, att han skulle gifvas lös. Men I förnekaden den helige och rättfärdige och begärden, att en man, en mördare, skulle skänkas eder. Och lifvets upphofsman dödaden I, hvilken Gud har uppväckt från de döda, hvartill vi äro vittnen. Och genom tron på hans namn har hans namn stärkt denne, som I sen och kännen; och tron, som är genom honom, har gifvit honom denna fulla hälsa inför eder alla. Och nu, bröder, vet jag, att I hafven genomdrifvit detta i okunnighet, såsom ock edra rådsherrar. Men Gud har sålunda uppfyllt, hvad han förut har förkunnat genom profeternas mun, att hans Kristus skulle lida. Därför ändren sinne och vänden om, att edra synder må blifva utplånade, på det att uppfriskningstider må komma från Herrens ansikte, och att han må sända Kristus Jesus, som är förordnad åt eder, hvilken himmelen måste upptaga intill tiderna för alltings återställelse, om hvilka Gud från tidsålder har talat genom sina heliga profeters mun." Apg. 3: 12—21.

Hela denna apostlarnas verksamhet uppträdde emot

judendomens formväsende. Judarnas rådsherrar, äldste och öfverstepräster, som hade folket i sin helhet med sig, reste sig därför med nit emot Jesu apostlar och vittnen och deras verksamhet, och de sökte med makt och våld att hindra och utrota både dem och hela deras verksamhet. De drogo apostlarna fram inför sina råd och tillsade dem, att de icke alls finge tala eller lära i Jesu namn. Men Petrus vittnade inför rådet och sade: "I folkets rådsherrar och äldste! Om vi i dag blifva undersökta för en välgärning mot en sjuk människa, hvarigenom denne har blifvit frälst, så vare det vetterligt för eder alla och för hela Israels folk, att i Jesu Kristi, Nasaréns, namn, hvilken I hafven korsfäst, hvilken Gud har uppväckt från de döda, genom honom står denne här frisk inför eder. Han är den sten, som, föraktad af eder, I byggningsmän, har blifvit en hufvudhornsten; och i ingen annan är frälsningen, ty det är icke heller något annat namn under himmelen gifvet bland människor, i hvilket vi skola frälsas." Apg. 4: 8—12.

De judiske ledarne kastade apostlarna i fängelse. Men se, Herrens ängel öppnade om natten dörrarna till fängelset och släppte ut dem och sade: "Gån och ställen eder i templet och talen till folket alla detta lifvets ord!" Apg. 5: 17—20. Och de infunno sig tidigt i templet och uppträdde och talade med lif och värma och lärde folket. De blefvo åter gripna och förda fram för Rådet, där man då tillsade dem: "Hafva vi icke allvarligt bjudit eder att icke lära i detta namn? Och se, I hafven uppfyllt Jerusalem med eder lära och viljen draga öfver oss denna människans blod." Och de hudflängde dem och befallde dem yttermera att icke tala i Jesu namn. Men de gingo ifrån rådet med glädje öfver att de aktades värdiga att lida för Jesu namns skull. Och apostlarna buro med stor kraft vittnesbörd om Jesus och om upp-

ståndelsen ifrån de döda. Och de upphörde icke att hvarje dag i helgedomen och i husen förkunna evangelium om Jesus Kristus. Apg. 5: 21—33, 40—42.

Genom denna kraftiga verksamhet förökades de troendes antal betydligt både i Jerusalem och i Judeen samt i Samarien. Och den spridde sig hastigt omkring äfven till andra länder och världsdelar. Och den väckte ett oerhört uppseende.

Herren Jesus hade lofvat, att han äfven skulle gifva sina lärjungar "mun och visdom, hvilken alla de, som satte sig emot dem, icke skulle kunna motstå eller motsäga" (Luk. 21: 15). Äfven detta fick sin fulla uppfyllelse. Och han gaf denna visdom icke blott åt apostlarna utan äfven åt andra. En gång framträdde män ifrån flera synagogor för att tvista med Stefanus, som var en af de sju af den första församlingen först invalda diakonerna. Och det heter: "De förmådde icke stå emot den visdom och den ande, hvarmed han talade. Apg. 6: 9, 10.

Vidare hade Herren Jesus lofvat: "Den som tror på mig, de verk, som jag gör, skall äfven han göra, och han skall göra större än dessa, ty jag går till Fadern." Joh. 14: 12. Och evangelii kraft var verksam i och genom apostlarna ej blott till själars frälsning utan äfven till kroppars helbrägdagörelse, så att många sjuka blefvo botade af apostlarna och andra; och äfven döda blefvo uppväckta. Så läsa vi i Apg. 3: 1—8 om en man, som varit lam ända ifrån sin födelse, hvilken man blef botad af Petrus och Johannes, då de kommo till en plats vid templet, där han satt och tiggde. Och mannen blef så lycklig och glad, att han sprang och hoppade i glädje.

I Apg. 5: 12—16 läsa vi: "Och genom apostlarnas händer skedde många tecken och under bland folket, och de voro alla endräktigt i Salomos pelargång. Och ingen af de öfriga vågade sluta sig till dem, men folket

prisade dem storligen. Och ännu fler, som trodde på Herren, lades till, skaror af både män och kvinnor, så att de äfven buro de sjuka ut på gatorna och lade dem på sängar och bårar, på det att, då Petrus kom, åtminstone hans skugga måtte öfverskygga någon af dem. Och äfven mängden från städerna omkring Jerusalem kom tillsammans och förde med sig sjuka och dem, som voro plågade af orena andar, hvilka alla blefvo botade.”

I Apg. kap. 8 läsa vi om, att Filippus, en af de sju diakonerna (Apg. kap. 6), var i Samarien och predikade Kristus. Och i v. 6—8 heter det: “Men folkskarorna gåfvo enhälligt akt på det, som Filippus talade, då de hörde och sågo de tecken, som han gjorde. Ty ur många af dem, som hade orena andar, for dessa ut, ropande med hög röst, och många lama och halta blefvo botade. Och det blef en stor glädje i den staden.”

I Apg. 9: 32—42 heter det: “Men det skedde, att Petrus, då han vandrade öfver allt, äfven kom ned till de heliga, som bodde i Lydda. Och där fann han en människa, vid namn Eneas, som i åtta år hade legat till sängs, och han var lam. Och Petrus sade till honom: ‘Eneas, Jesus Kristus läker dig; stå upp och bädda åt dig själf!’ Och strax stod han upp. Och honom sågo alla, som bodde i Lydda och Saron, och de omvände sig till Herren. Men i Joppe var en lärjunginna, vid namn Tabita, hvilket uttydt heter Dorkas. Hon var full med goda gärningar och barmhärtighetsverk, som hon gjorde. Och det skedde i de dagarna, att hon blef sjuk och dog. Och de tvådde henne och lade henne i ett öfverrum. Men emedan Lydda var nära Joppe, hörde lärjungarna, att Petrus var där och sände ut två män till honom, bedjande honom: ‘Dröj icke att komma hit till oss!’ Och Petrus stod upp och gick med dem. Och då han kom dit,

förde de honom upp till öfverrummet, och alla änkorna ställde sig bredvid honom, gråtande och visande honom underkläder och öfverkläder, som Dorkas hade gjort, då hon var med dem. Men Petrus dref ut alla och föll på knä och bad, och han vände sig till kroppen och sade: 'Tabita, stå upp!' Och hon öppnade sina ögon; och då hon fick se Petrus, satte hon sig upp. Men han gaf henne en hand och reste upp henne. Och han kallade de heliga och änkorna och framställde henne lefvande. Och det blef känt i hela Joppe, och många trodde på Herren."

I Apg. 14:8—10 läsa vi: "Och i Lystra satt en viss man, kraftlös i fötterna, lam från sin moders lif, hvilken man aldrig hade gått. Han hörde Paulus tala, och då denne fäste blicken på honom och såg, att han hade tro till att blifva frälst, sade han med hög röst: 'Stå på dina fötter upprätt!' Och han sprang upp och gick omkring. Och då folkskarorna sågo, hvad Paulus gjorde, upphöjde de sin röst på lykaoniska, sägande: 'Gudarna hafva stigit ned till oss, liknande människor.'"

I Apg. 19:11, 12 läsa vi: "Och Gud gjorde ovanliga krafter genom Pauli händer, så att till och med svedtedukar eller skört buros från hans hud och lades på de sjuka, och sjukdomarna drefvos bort ifrån dem, och de onda andarna foro ut."

I Apg. 20:9—12 läsa vi: "Och en viss yngling, vid namn Eutykus, som satt i fönstret, nedtyngdes af djup sömn, då Paulus talade länge, och, nedförd af sömnen, föll ned från tredje våningen och upptogs död. Men Paulus steg ned och föll öfver honom och omfattade honom och sade: 'Varen icke oroliga, ty hans själ är i honom'... Och de förde gossen lefvande med sig och tröstades öfvermåttan."

I Apg. 28:8, 9 läsa vi: "Men det hände, att Publii fader låg och var behäftad med feber och röd-

sot. Till honom gick Paulus in och bad och lade händerna på honom och läkte honom. Och då detta hade skett, kommo äfven de öfriga på ön, som hade sjukdomar, dit och blefvo botade.” — Och äfven andra tecken och kraftverk gjordes af apostlarna och andra. Se Apg. 5: 1—10; 13: 9—11; 1 Kor. 12: 28; 2 Kor. 12: 12.

En och annan af Jesu trogna tjänare fick snart nog lida martyrdöden. Först läsa vi om Stefanus, att han blef stenad af folket. Apg. kap 6 och 7. Sedan läsa vi om Jakob, Johannes’ broder, att han blef af konung Herodes tagen af daga med svärd. Apg. 12: 1, 2. Så grep Herodes äfven Petrus och satte honom i fängelse och band honom med två kedjor. Men om natten, innan han skulle varit förd fram för domstolen, släppte Herrens ängel ut honom och lät honom gå. Apg. 12: 3—17. Många af församlingen fingo lida svåra förföljelser, så att de blefvo förskingrade till olika trakter, och många fingo lida sina ägodelars sköfling. Apg. 8: 1; Ebr. 10: 34.

Men trots alla motstånd, alla förföljelser och alla lidanden, som apostlarna och de första kristna fingo utstå af både judar och hedningar, af världens stora och mäktiga, höga och ansedda, visa och lärda, så väl som af de råa massorna; och trots det, att det var en så stor förargelse för judarna att tro på och erhålla frälsning genom en man, som de hade korsfäst såsom en missdådare; samt trots den dårskap, som detta var för de greker, som menade sig vara så visa; ja, trots det, att apostlarna och Jesu lärjungar voro få och — mänskligt sedt — fattiga och ringa, olärda och värnlösa; så gick dock deras verksamhet framåt och spridde sig i städer och på landsbygd och till det ena landet efter det andra. Och denna verksamhet hade en så underbar verkan, att den omskapade världen. Och om en tid hade den gripit in så djupt i hela den civi-

liserade världen, att man härifrån, eller från själfva början af denna underbara verksamhet, nämligen från Jesu födelse, begynte räkna en ny tid.

En ny tidräkning.

Allt detta bevisar på det kraftigaste, att apostlarna voro af Kristus utrustade och utsända med hans evangelium och till att utföra hans verk. Ty hvilka medel, som än användes emot dem, och huru stora ansträngningar, som än gjordes för att hindra och utrota dem, så kunde intet medel och ingen makt, nej, icke ens alla medel och alla makter tillsammansstagna, hindra, utan Herrens sak gick framåt med seger.

Genom Messias' ankomst, Guds-Ordets människoblivande, försattes mänskligheten i ett nytt skede. Uppenbarelserna från Gud utgingo med en ny klarhet och på ett annat sätt än förut. Lagen hade blifvit gifven åt Israel. Profeterna hade uppstått inom Israel. Hvad profeterna uttalade såsom profetior, hade de direkt fått genom anden och uttalade dem direkt som de fått dem, antingen de själfva och de, som hörde dem, förstodo dem eller icke. Men när Jesus kom, utgaf han sig för hela människosläktet. Apostlarna sändes ut med evangelium till alla folkslag, fastän de i början icke sågo, att de så skulle göra, eller vågade förkunna evangelium för andra än judarna. De och öfriga Jesu vittnen fingo också uppenbarelser genom anden, ty Jesus hade lofvat, att anden skulle lära dem allt och leda dem i hela sanningen; han skulle påminna dem allt hvad Jesus hade sagt och taga af hans fullhet och förkunna för dem. Se Joh. 14:26; 15:26; 16:13, 14. Men de uppträdde och verkade på ett annat sätt än profeterna, i det att de genom andens kraft och tillskyndelse och ledning talade enligt förståndets upplysning. Deras hufvudtema var, att Jesus var Kristus, den utlofvade Messias. De sökte

därför öfverbevisa alla om Guds vilja och råd angående deras frälsning, att Gud af evig kärlek utgifvit sin son för oss, att Jesus lidit och dött för våra synder, att Gud uppväckt honom ifrån de döda och satt honom vid sin högra sida och gifvit honom all makt i himmelen och på jorden, att hvar och en därför nu skulle ändra sinne och tro evangelium, att hvar och en som tror får syndernas förlåtelse och evigt lif i Jesu namn, att utom Jesus gifves det icke frälsning eller evigt lif samt att Herren Jesus skall komma igen och döma alla människor både lefvande och döda. Se Apg. 17:30, 31. Dessa sina vittnesbörd bekräftade de med Gamla Förbundets heliga skrifter, hvarur de citerade det, som genom profeterna var förutsagdt om Kristus, att han skulle lida m. m. Och så betygade de, att detta var Guds urgamla plan, Guds eviga frälsningsråd, som nu blifvit uppenbaradt.

Till detta vittnesbörd var det som Herren bekände sig så kraftigt, att det hade en sådan underbart omskapande verkan ibland både judar och andra folkslag, de s. k. hedningarna.

Första gången folkslagen (hedningar) såsom sådana direkt fingo höra Kristi evangelium var genom aposteln Petri mun, då han talade till den romerske krigskaptenen Kornelius i Cesarea och till dem, som voro församlade hos honom. Se den märkvärdiga skildringen i Apg. 10:de kapitlet! Där i v. 24—27 omtalas sammankomsten; sedan från v. 34 ha vi själfva Petri tal; han sade:

“Jag finner i sanning, att Gud icke har anseende till person, utan i hvarje folkslag är den, som fruktar honom och verkar rättfärdighet, antaglig för honom. Det tal, som han har sändt ut till Israels söner, förkunnande evangelium om frid genom Jesus Kristus — denne är allas Herre — det ordet kännen I, hvilket har skett öfver hela Judeen, begynnande från Galileen,

efter det dop, som Johannes predikade om Jesus från Nasaret, huru Gud smorde honom med helig Ande och kraft, hvilken gick omkring, görande väl och läkande alla, som voro behärskade af djäfvulen, ty Gud var med honom. Och vi äro vittnen till allt, hvad han gjorde både i judarnas land och i Jerusalem; hvilken de äfven upphängde på trä och togo afdaga. Honom uppväckte Gud på tredje dagen och lät honom blifva uppenbar, icke för allt folket, utan för dem, som voro förut af Gud förordnade till vittnen, för oss, som åto och drucko med honom, sedan han hade stått upp från döda. Och han bjöd oss att predika för folket och helt betyga, att han är den af Gud bestämde domaren öfver lefvande och döda. Honom bära alla profeterna vittnesbörd, att hvar och en som tror på honom, får synders förlåtelse genom hans namn." Då föll den helige Anden öfver alla dem, som hörde detta tal, så att de begynte tala med tungomål och lofva Gud. De trodde sålunda allesamman och blefvo döpta i Jesu namn (se v:r 44—48 af samma kap.).

Sammalunda vittnade äfven Paulus, som sedan blef en på Jesus troende och en begåfvad, trogen och nitisk apostel för Herren Kristus. Så läsa vi, att han uppträdde i synagogan i Antiokien i Pisidien och talade till de närvarande, som hufvusakligen utgjordes af judar.

Han sade: "Israelitiska män, och I, som frukten Gud, hören! Detta folks, Israels, Gud utvalde våra fäder och upphöjde folket under främlingsskapet i Egyptens land och förde dem med hög arm ut därifrån. Och omkring fyrtio års tid bar han och fostrade dem i öknen... Sedan uppväckte han David åt dem till konung... Af dennes säd har Gud enligt löftet tillfört Israel en Frälsare, Jesus, — sedan Johannes före hans uppträdande hade predikat sinnesändringsdop för hela Israels folk. Men när Johannes hade

fulländat sitt lopp, sade han: 'Hvad I menen mig vara, det är icke *jag*; men se, efter mig kommer han, hvilkens skor jag icke är värdig att lösa af hans fötter.' I män, bröder, Abrahams släkts söner, och de bland eder, som frukta Gud, till oss är denna frälsnings ord utsändt. Ty alldenstund de, som bo i Jerusalem och deras rådsherrar, icke kände honom, uppfyllde de genom sin dom profeternas röster, hvilka hvarje sabbat föreläsas. Och fastän de icke funno någon dödsorsak, bådo de Pilatus, att han skulle tagas afdaga. Och när de hade fulländat allt det, som var skrifvet om honom, togo de honom ned från trädet och lade honom i en grift. Men Gud uppväckte honom från de döda. Och han blef sedd i flera dagar af dem, som hade farit med honom upp från Galileen till Jerusalem, hvilka nu äro hans vittnen för folket. Och vi förkunna eder evangelium, det löfte, som har skett till fäderna, att detta har Gud noggrant uppfyllt åt våra barn, i det att han har uppväckt Jesus; såsom det ock är skrifvet i den första* psalmen: 'Min son är du; jag har födt dig i dag.' Men att han har uppväckt honom från de döda, så att han icke mer skall återvända till förgängelse, därom har han sagt sålunda: 'Jag skall gifva eder det heliga, som är lofvadt David, det vissa.' Därför säger han ock i en annan: 'Du skall icke gifva din helige att se förgängelse.' Ty då David efter Guds vilja hade tjänat sitt eget släkte, lade han sig till hvila och lades till sina fäder och såg förgängelse; men den, som Gud uppväckte, han såg icke förgängelse. Alltså vare det eder vetterligt, I män, bröder, att genom honom förkunnas oss synders

* Första och andra psalmerna räknades då båda tillsammans för den första, eller egentligen den som nu kallas den första psalmen betraktades som inledning till hela samlingen, och den som nu kallas den andra psalmen var den verkliga första.

förlåtelse, och från allt, hvarifrån I icke kunden rättfärdigas i Moses lag, blifver hvar och en, som tror, i honom rättfärdigad.” Apg. 13: 16—39.

När Paulus kom till Tessalonika och talade ur skrifterna — det Gamla Förbundets, som de då hade, — och utvecklade, att Kristus måste lida och stå upp ifrån de döda, sade han: “Och denne Jesus, som jag förkunnar eder, är Kristus.” Apg. 17: 3. Och somliga af dem, som hörde apostlarnas vittnesbörd, blefvo öfverbevisade och trodde; andra satte sig emot. Om somliga (på en annan plats) heter det, att de voro så ädelsinnade, att de rannsakade träget i skrifterna, om det verkligen förhölle sig så, som apostlarna talade, andra blefvo retade, och somliga uppviglade folket och ställde till upplopp. Apg. 17: 1—13.

När där i en stad gjordes anslag emot apostlarna för att misshandla och döda dem, flydde de till en annan och förkunnade evangelium där. När Paulus i Lystra helbrägdagjort en man, som ifrån sin födelse varit lam, ville folket offra till honom och hans följeslagare och sade, att de vore gudar. Kort därefter stenade de honom på samma plats och släpade honom utom staden i den tanken, att han var död, Apg. 14: 1—22.

Då Paulus stod som fånge för evangeliets skull inför konung Agrippa och landshöfding Festus m. fl. af denna världens stora, vittnade han och sade: “Emedan jag alltså har fått den hjälp, som är af Gud, står jag ännu i dag, vittnande för både liten och stor, sägande ingenting utom hvad profeterna och Moses hafva sagt skall ske, nämligen om att Kristus skulle vara lidande, om att han såsom den förste af de dödas uppståndelse skulle förkunna ett ljus både för folket och för folkslagen.” Apg. 26: 22, 23.

Till församlingen i Korint skrifver samme apostel: “Ibland det förnämsta, som jag mottagit och öfver-

lämnat åt eder, var det, att Kristus dog för våra synder enligt skrifterna, och att han blef begravnen, och att han stod upp på tredje dagen enligt skrifterna.” 1 Kor. 15:3, 4. Och emedan några där tänkte, att de döda icke skulle uppstå, skrifver han vidare: “Om de dödas uppståndelse icke är, så är icke heller Kristus uppväckt. Men om Kristus icke är uppväckt, då är vår predikan fåfäng, då är äfven eder tro fåfäng; då befinnas vi vittna lögn om Gud, emedan vi hafva vittnat mot Gud, att han har uppväckt Kristus, som han icke har uppväckt, om de döda verkligen icke uppväckas. Ty om döda icke uppväckas, så har icke heller Kristus blifvit uppväckt. Men om Kristus icke är uppväckt, så är eder tro fåfäng, så ären I ännu i edra synder. Alltså äro ock de förlorade, som gått till hvila i Kristus. Om vi blott i detta lifvet hoppas på Kristus, så äro vi eländigare än alla människor. Men nu är Kristus uppväckt från döda såsom en förstling af dem, som gått till hvila. Ty såsom död är genom en människa, så är ock dödas uppståndelse genom en människa. Ty såsom alla dö i Adam, så skola ock alla göras lefvande i Kristus.” 1 Kor. 15:13—22.

Hade det varit så, att icke Kristus hade uppstått ifrån de döda, så hade följaktligen icke heller någon annan fått uppstå, ty då hade det icke funnits någon uppståndelse för de döda. Då hade aposteln ljusa och härliga framtidsutsikter slocknat med ens och hans klara sol gått ner i mörker. Och han och de, som försakade och ledo så mycket för sin tro på Kristus och för sitt vittnesbörd om honom, skulle då varit grymt bedragna; och icke blott det, utan de hade då äfven bedragit andra med sitt vittnesbörd och varit lögnvittnen om Gud. Och då hade de varit de ömkansvärdigaste af alla människor. Och detsamma är förhållandet med alla Jesu trogna vittnen och sanna efterföljare ännu i dag.

Men högtlofvad vare Gud! Han har lofvat oss en ljus och härlig framtid och lagt en säker grund därför. Innan han lade världens grundval, hade han både planen och medlen för vår frälsning klara. Så läsa vi i Ef. 1:3—7: "Högtlofvad vare Gud och vår Herre Jesu Kristi Fader, som välsignade oss med all andlig välsignelse i det himmelska i Kristus; såsom han utvalde oss i honom före världens grundläggning, att vi skulle vara heliga och ostraffliga inför honom, i kärlek förutbestämmande oss till sonsinläggning hos sig genom Jesus Kristus efter sin viljas välbehag, till pris för sin nåds härlighet, med hvilken han benådade oss i den älskade, i hvilken vi hafva förlossningen genom hans blod, öfverträdelsernas förlåtelse, enligt hans nåds rikedom."

Angående det sälla hopp, som de troende fått genom Jesu Kristi uppståndelse ifrån de döda och hans härliga återkomst, skrifver Petrus följande: "Högtlofvad vare Gud och vår Herre Jesu Kristi Fader, som efter sin stora barmhärtighet har födt oss på nytt till ett lefvande hopp genom Jesu Kristi uppståndelse från döda, till ett oförgängligt och obesmittadt och oförvissneligt arf, förvaradt i himlarna åt eder, som med Guds makt bevarens genom tro till en frälsning, som är beredd att uppenbaras i den sista tiden, i hvilken I skolen högeligen fröjdas, sedan I nu en liten tid, om så behöfves, blifvit bedröfvade under mångahanda frestelser, på det att eder bepröfvade tro, som är värderikare än det förgängliga guldets, som pröfvas genom eld, må befinnas till lof och härlighet och ära i Jesu Kristi uppenbarelse; hvilken I älsken, fastän I icke sett honom, på hvilken I nu tron, fastän I icke sen honom, och skolen fröjda eder mycket med en outsäglig och härliggjord glädje, då I vinnen trons mål, edra sjäalars frälsning." 1 Pet. 1:3—9.

Jesu Kristi segerrika uppståndelse ifrån de döda,

och att han skall återkomma i härlighet, intaga riket och blifva konung, samt att hans heliga då skola vara med honom i hans rike och härlighet: dessa sanningar, dessa verkligheter gäfvo apostlarna både lust och mod, så att de vittnade och verkade med en triumferande segervisshet, som höjde dem öfver alla motstånd och gaf dem uthållighet i alla lidanden. Och de sågo en befordran i själfva döden. Paulus skref därför jubilerande ifrån själfva fängelset i Rom: "För mig är lifvet Kristus och döden en vinning" (Fil. 1:21).

Och än utförligare läsa vi därom i 1 Kor. 15:51—57: "Vi alla" — nämligen som lefva i sann förening med Kristus, då han kommer — "skola förvandlas, plötsligen, i ett ögonblick, vid den sista basunen, ty det skall basuna, och de döda skola uppväckas oförgängliga, och vi skola förvandlas. Ty detta förgängliga måste iklädas oförgänglighet, och detta dödliga iklädas odödlighet. Men när detta förgängliga ikläder sig oförgänglighet, och detta dödliga ikläder sig odödlighet, då inträffar det ordet, som är skrifvet: 'Döden är uppslukad till seger. Död, hvar är din seger? Död, hvar är din udd?'... Gud vare tack, som gifver oss segern genom vår Herre Jesus Kristus!"

Vidare läsa vi i 1 Tess. 4:16, 17: "Herren själf skall fara ned från himmelen med befallande rop, med öfverängels röst och med Guds basun, och de i Kristus döda skola uppstå först. Därefter skola vi, som lefva, som blifvit lämnade kvar, tillika med dem borttryckas i skyar till Herrens möte i luften, och så skola vi vara med Herren alltid."

Hvilket omätligt värde apostlarna hade på föreningen med Kristus och hvilken tonvikt de lade därpå framgår äfven däraf, att de åter och åter i sina skrifter tala om att vara i Kristus. Detta uttryck, "i Kristus, i Herren" o. d., förekommer omkring 170 gånger i deras skrifter.

Apostlarna betygade vidare, att liksom Gud har skapat allting, både det synliga och det osynliga, *genom* sin son, så är det skapadt också *till* honom: och det är *i* honom som allting äger bestånd. Vidare är det genom honom, som är den förstfödde från de döda, som Gud skulle återförlika allting med sig, ja, både det, som är i himlarna, och det, som är på jorden. Se Kol. 1:16—20. "Han är äfven försoningen för våra synder, och icke endast för våra utan äfven för hela världen" (1 Joh. 2:2). Och "han är hufvudet för kroppen, som är församlingen" (Kol. 1:18; Ef. 1:22, 23). Han är också "hufvudet för allt furstadöme och hvarje makt" (Kol. 2:10). "I Jesu namn skall hvarje knä böja sig, deras som äro i himlarna och på jorden och under jorden, och hvarje tunga skall bekänna, att Jesus Kristus är Herre, Gud Fader till ära" (Fil. 2:10, 11). Och äfven själfva döden, som är den siste fienden, skall han göra overksam. 1 Kor. 15:26. Herren Jesu seger är och skall alltså blifva fullständig i ordets högsta betydelse.

IX.

Apostlarna.

Somliga bibelkritiker anse, att Jesus själf var nog en rikt begåfvad man samt en mäktig reformator, som är värd att tro. Men hans lärjungars vittnesbörd är icke tillförlitligt.

Härvid ha vi att märka, att Jesus med en öfverlägsen pröfning och urskillning efter en hel natts bön utvalde tolf, som han kallade apostlar (se Luk. 6: 12, 13). De gåfvos honom af Fadern (Joh. 17:6, 8). De voro män af ringa stånd, men det var ädla män. De blefvo honom så tillgifna, att han kunde sända dem, hvart han ville, och de gingo; han kunde anförtro dem, hvad han ville, och de togo vara på det. Hans sak blef deras, och deras sak var hans. De förenades så till ett med honom, att han sade: "Den som mottager eder, han mottager mig", och "den som föraktar eder, han föraktar mig" (Matt. 10:40; Luk. 10:16).

Medan han gick ibland dem, var det dem icke gifvet att fatta honom till fullo. De voro ännu icke mäktiga eller mogna för allt, som han ville säga dem, och förhållandena medgåfvo icke heller, att de kunde mottaga allt, hvad han hade att gifva dem. Han sade därför, innan han skildes ifrån dem: "Jag har ännu mycket att säga eder, men I kunnen icke bära det nu. Men jag skall bedja Fadern, och han skall gifva eder en annan hjälpare, på det att han skall vara med eder

i tidsåldern: sanningens ande, hvilken världen icke kan undfå, emedan hon icke ser honom, icke heller känner honom. Han skall lära eder allt och påminna eder allt, hvad jag har sagt eder. Han skall vägleda eder i hela sanningen.” Joh. 14: 16, 17, 26; 16: 12, 13.

Sedan Jesus hade farit till himmelen, fingo apostlarna enligt löftet fullständigare uppenbarelse i sanningen genom anden, som gafs dem: nu fingo de mottaga, hvad Jesus icke kunnat meddela dem — och naturligtvis icke heller någon annan — medan han gick med dem. Man kan därför icke erkänna Kristus och hans myndighet utan att äfven erkänna apostlarna. Ty de voro trogna män, män med öfverlägsen begåfning, med gudomlig utrustning; de voro nämligen utrustade med Kristi fullhet. Och de voro män med godt förstånd, män med den djupaste gudsfruktan och den renaste sanningskärlek, män som ägde förmåga att skilja mellan sanning och lögn, mellan rätt och orätt, män som visste hvad de ville, och som ville hvad de visste, hvad som var rätt och sant, rent och ädelt, män som vittnade om sanningen, som stodo fast vid sanningen, som kunde försaka och lida för sanningen, män som icke sökte sitt eget, egen ära, egen vinning, egna fördelar eller egna intressen, utan de voro heloffer för sin Herre och hans sak, män som icke lefde för sig själfva utan för honom, som dött och uppstått för dem (jfr Rom. 14: 7, 8; 2 Kor. 5: 15). Det ropades om dem, att “de satte hela världen i uppror” (Apg. 17: 6). Men de gingo stadigt framåt genom ära och smälek och voro trogna intill döden. Och de flesta af dem fingo också lida martyrdöden för sin tro och sitt vittnesbörd. När Paulus satt bunden i fängelse, skref han: “Guds ord är icke bundet” (2 Tim. 2: 9) — så viss var han om dess fria lopp och seger, huru det än gick med honom och andra redskap.

Jag vill här af deras eget vittnesbörd vidare anförä följande: "Jag tycker, Gud har framställt oss apostlar såsom de sämsta, såsom ämnade till döden, ty vi hafva blifvit till beskådning för världen, både för änglar och människor. Vi äro dårar för Kristi skull, men I förståndiga i Kristus; vi svaga, men I starka; I ärade, men vi vanärade. Intill denna stund både hungra och törsta vi och äro nakna och blifva kindpustade och äro utan bestämd bostad, och vi möda oss, arbetande med våra egna händer. Då vi blifva bannade, välsigna vi; då vi blifva förföljda, uthärda vi; då vi blifva smädade, tala vi vänligt. Vi hafva blifvit såsom världens afskrap, allas afskräde intill nu." 1Kor. 4: 9—13.

Och åter: "Fördens skull, då vi hafva denna tjänst, efter som vi hafva blifvit benådade, tröttna vi icke, utan vi hafva afsagt oss blygselns hemligheter och vandra icke i illfundighet, ej heller förfälska Guds ord, utan genom sanningens uppenbarande framställa vi oss själfva för människors hela samvete inför Gud... Ty vi predika icke oss själfva utan Kristus Jesus såsom Herre och oss själfva såsom edra slafvar för Jesu skull... Men vi hafva denna skatt i lerkärl, på det att den stora kraften må vara af Gud och icke af oss. Vi som i allt blifva trängda men icke instängda, rådvilla dock icke rådlösa, förföljda dock icke öfvergifna, nedkastade dock icke fördärfvade, vi föra alltid Jesu dödande omkring i kroppen,... på det att ock Jesu lif må uppenbaras i vårt dödliga kött,... vetande att den, som uppväckt Herren Jesus, skall äfven uppväcka oss med Jesus och framställa oss med eder... Därför fälla vi icke modet, utan om ock vår utvärtes människa fördärfvas, så förnyas dock vår invärtes dag efter dag. Ty vårt lätta betryck, hvilket är för ögonblicket, verkar för oss på öfversvinneligt sätt ända till öfversvinnelighet en evig tyngd af här-

lighet, emedan vi icke speja efter de ting, som synas, utan efter dem, som icke synas; ty det, som synes, är timligt; men det ,som icke synes, är evigt.” 2 Kor. 4:de kap.

Och åter: ”Vi gifva icke i något någon anstöt, på det tjänsten icke må blifva tadlad; utan vi framställa oss själfva i allt såsom Guds tjänare, i stor uthållighet, i betryck, i tvång, i trångmål, under slag, i fängelser, i uppror, i mödor, i vakor, i fastor, i renhet, i kunskap, i långmodighet, i mildhet, i helig ande, i uppriktig kärlek, i sanningens ord, i Guds kraft, genom rättfärdighetens vapen till höger och till vänster, genom ära och vanära, genom ondt rykte och godt rykte, såsom bedragare, dock sannfärdiga, såsom okända, dock kända, såsom döende, och se, vi lefva, såsom näpsta, dock icke dödade, såsom bedröfvade, dock alltid glada, såsom fattiga, dock görande många rika, såsom intet hafvande, likväl ägande allt.” 2 Kor. 6:3—10.

Och dessa Jesu apostlars och tjänares ord och vittnesbörd voro icke ett tomt skräfvel, ett vämjeligt själfberöm; utan deras lif bekräftade och stadfästade deras vittnesbörd. Ty de försakade sig själfva och förkunnade sin Herre och hans budskap. De ledo och de uthärdade försmädelse och bespottelse, hån och begabberi, misshandling, gissling och fängelser. Och de hämnades icke oförrätter; de tröttnade icke och uppgåfvos icke, utan de höllo ut intill döden. Och i det evangelium, som de förkunnade, låg en Guds kraft, som var världsöfvervinnande. Och som de icke själfva kunde vara allestädes, så afskrefvos och spriddes deras skrifter, och dessa lästes i föramlingarna till lärdom och ledning och uppbyggelse. Och de ha ända till i dag utförvat ett mäktigt inflytande på mänskligheten; och de läsas därför ännu till mycken välsignelse för många. Ja, deras ord och skrifter ha gifvit ljus och tröst, lif och frid, mod och kraft åt millioner. De

ha lyft människor ur förnedring och skam, synd och last, fört dem till Frälsaren och vägledt dem till det sälla fadershemmet. Och de äga ännu, efter mer än aderton århundraden, samma lifskraft och sprida lif och frid och välsignelse rundt omkring i världen.

Då Petrus och Johannes ställdes inför rådet af skriftlärare och rådsherrar, öfverstepräster och äldste, så undrade dessa öfver de förras frimodighet, ty de erforo, att de voro olärda och ostuderade män (Apg. 4:3—13). Men se, hvilken öfvermänsklig, världs-öfvervinnande verkan de — mänskligt att bedöma — ringa och olärda, motsagda, förföljda och misshandlade apostlarnas verksamhet haft och ännu har!

Och tänk nu, om apostlarna icke varit, hvad de gäfv sig ut för att vara; om de icke varit sannfärdiga och trovärdiga män, hvad hade de då varit? Jo, då hade de ju varit lögnare och bedragare. Ja, de hade då varit värre än andra bedragare; de hade varit alldeles förfärligt fräcka lögnare och Gudsförsmädare. Ty för det första sade de gång på gång sig vara Jesu Kristi tjänare, påstodo sig tala i Guds namn och tala Guds ord. (Se t. ex. Gal. 1:1; 2 Pet. 1:1.) Och Paulus skrifver till församlingen i Tessalonika: "Då I mottogen Guds ord, som I hörden af oss, så mottogen I det icke såsom människors ord, utan, såsom det sannerligen är, Guds ord." 1 Tess. 2:13. Och för det andra, huru många tusen, ja, millioner människor hade de icke bedragit, om de icke varit hvad de sade sig vara!

Och om de icke varit hvad de gäfv sig ut för att vara, skulle de då icke snart blifvit upptäckta och fått sin rättvisa dom? Jo, säkert! Skulle deras verksamhet då haft den verkan, att människor genom den blifvit så omskapade och förädlade, att onda människor blifvit goda, att syndens och lastens trälar genom den blifvit omskapade och förda in på sanningens, ren-

hetens, dygdens och rättfärdighetens väg? Nej och åter nej!

Herren Jesus, som genomskådade dem och äfven visste, huru deras lif och verksamhet skulle komma att utveckla sig och hvad som därunder kom att möta dem, sade dem på förhand, att de skulle blifva hatade af alla folkslag och att de skulle få genomgå lidanden och blifva dödade för hans namns skull (Matt. 24:9). Han sade till Petrus: "Då du blir gammal, skall du uträcka dina händer, och en annan skall omgjorda dig och föra dig, dit du icke vill." Joh. 21:18. Dessa ord förklarar evangelisten och säger: "Detta sade han för att beteckna, med hurudan död han skulle förhärliga Gud." (v. 19). Och emedan Jesus såg sina lärjungars trohet och ståndaktighet intill döden, gaf han dem också mycket stora och härliga löften. Han sade: "I hafven nu bedröfvelse, men jag skall åter se eder, och edert hjärta skall glädjas, och ingen skall taga eder glädje ifrån eder." Och åter: "Jag kommer igen och skall taga eder till mig själf, på det att där jag är, där mån ock I vara." Joh. 16:22; 14:3. Och åter: "I ären de, som hafven uthålligt förblifvit med mig i mina frestelser. Och jag bestämmer åt eder ett rike, såsom min Fader har bestämt det åt mig, på det att I mån äta och dricka vid mitt bord i mitt rike och sitta på troner, dömande Israels tolf stammar." Luk. 22:28—30. Och såsom trogna grundläggare till Guds hus och församling (1 Kor. 3:10, 11; Ef. 2:20) stå apostlarnas namn som oförgängliga hederstecken på det nya Jerusalems grundvalar. Se Upp. 21:14.

Se nu å ena sidan, på *deras* ord och verk och, å andra sidan på minnena efter *dem*, som motstodo och förföljde dem samt andra Jesu vittnen, hvad *de* efterlämnat. Se huru både de skriftlärdes och öfriges ord länge sedan förklingat; deras sol har gått ned i mör-

ker, och deras verk — hvilket misstag, hvilken skam! Men allt kommer fram på uppenbarelsens dag och blir då beskåadt i sanningens ljus och får sin rättvisa dom.

Och de, som nu kritisera apostlarna, gjorde väl i att i sanningens ljus jämföra sig, sitt lif och sin verksamhet med dem och deras verksamhet. De skulle därvid få mycket att blygas öfver och finna mycket, som behöfde förändras — hos och med dem själfva.

XV.

Evangelisterna.

Vid betraktandet af de fyra s. k. evangelisterna, som i strödda anteckningar meddelat hufvudragen af Jesu människoblifvande, lif, verksamhet, död och uppståndelse, ha vi att erinra följande.

Ingen af dem gifver en fullständig sammanhängande lefnadsteckning eller historisk beskrifning om både det ena och det andra ifrån början till slut. En någorlunda utförlig lefnadsteckning af detta underbara lif och denna mäktiga verksamhet skulle blifvit en betydligt stor bok. Ingen af dem skref genast efter som det ena och andra skedde, utan först mellan 30 och 40 år senare — Johannes troligen ännu senare.

Herren Jesus lofvade gifva sina lärjungar sin ande, hvilken skulle leda dem i sanningen och påminna dem allt, hvad han hade sagt. Se Joh. 14:26; 15:26; 16:13. Detta fingo de erfara under hela sin verksamhet och icke minst vid dessa betydelsefulla anteckningar. Dock hade hvar och en sin särskilda gifva och sitt sätt att se saker och ting samt att uttrycka sig, hvilket gör, att det hos dessa evangelister förekommer icke få olikheter i mer än ett hänseende. Men i hufvudsak harmoniera de med hvarandra; och ej blott det, utan de äfven fullständiga hvarandra.

Två af dem, Matteus och Johannes, voro själfva ögon- och öronvittnen till det allra mesta af hvad de

meddela. Markus och Lukas göra sina anteckningar efter noggranna meddelanden af ögon- och öronvittnen. Markus fick det som han omtalar — enligt traditionen — sig meddelat omedelbart af Petrus och skref under hans öfverinseende. Matteus och Markus följa hvarandra ganska noggrannt i sina meddelanden, dock med den skillnaden, att Matteus beskriver en del, som Markus alls icke nämner, äfvenså skildrar han det ena och det andra mera utförligt än Markus. Man har därför anledning tänka, att Markus skrifvit först och att Matteus upptagit och utvidgat denna trogna teckning.

Lukas säger själf, att han med noggrannhet hade utforskat det ena efter det andra, som han antecknat (Luk. 1:1—3). Han har meddelat en i vissa stycken utförligare beskrifning än de andra; men han afviker understundom från de förutnämnda i händelsernas ordningsföljd och synes ibland beskrifva det först, som tilldrog sig senare, och tvärtom, beskrifvande händelserna således mera i saksammanhang än i tidsföljd. Äfvenså färglägger han åtskilligt starkare än de andra, i synnerhet judarnas fiendskap mot Jesus.

Johannes var en af Jesu mest hängifna lärjungar och mottog ett rikt mått af Jesu milda sinne. Hans anteckningar äro de djupast andliga, begynnande med Jesu preexistens eller gudomliga förut tillvaro och att allt är skapadt genom honom; påminner om, att han såsom Guds-Ordet blef kött, att de sågo hans härlighet såsom Guds enfödde sons härlighet. Han fäster sig mer än de andra vid Jesu tal och hans verk i gemenskap med Fadern, att han var sänd af honom, talade och gjorde hvad han hade hört och sett hos och af Fadern samt att han skulle gå till Fadern igen. Johannes berättar mer än de andra om Jesu djupa deltagande för de sina och hans milda minnesvärda afskedstal till lärjungarna och förbön för dem m. m.

Alla fyra evangelisterna berätta om Jesu korsfästelse, dod och uppståndelse ganska utförligt och detaljeradt.

Många ha granskat, för att icke säga siktat, de olikheter, som förekomma; och somliga ha tyckt sig finna sådant, som ej kan förenas, och däraf dragit den slutsatsen, att de ej äro fullt sannfärdiga. Men med afseende därpå böra vi märka, att ingen af evangelisterna beskriver allt, hvad Jesus talat och gjort, utan blott en liten del däraf. Där den ene beskriver ett, den andre något annat, som har en viss likhet därmed, kunna båda beskrifningarna lätt nog handla om olika tilldragelser, ty det är ändå mycket, som ingendera af dem alls har nämnt. Där stundom en beskriver en sida, en omständighet och ett förhållande af en sak, och en annan beskriver en annan sida, en annan omständighet, och ett annat förhållande af samma sak, kunna de ju båda vara lika verkliga. Vidare är att märka, att vid anföranden lägges vanligen mindre betydelse vid att göra detta ordagrant; och de anföranden, som göras ur Gamla Förbundets heliga skrifter göras fritt — ofta efter Septuaginta — (den grekiska öfversättningen af de ebreiska skrifterna) — eller utdrages ur det åsyftade stället blott den sak eller mening, som man ville framställa.

Den som älskar sanningen finner den här utan förställning, enkel, ren och klar. Och den som önskar se Jesus får här se hans ädla bild afmålad i de skönaste och mest behagliga färger. Han visas såsom försakande framför andra, med en försakelse utan like, med en själfuppoffrande kärlek, ett hjärta, som klappar varmt för den arme, såsom den som har medlidande med de lidande, deltagande med de behöfvande, fördragsamhet med de okunniga; såsom den som lider de bittraste kval af brottslingar för brottslingar, och

som beder för sina mördare. Vi finna där den Frälsare, som Gud har gifvit oss: just den Frälsare, som vi behöfde och behöfva.

Men den som är stolt och vrång skall nog finna något att stöta sig på såsom ock annars i allting, något att misstycka och misstyda — till sitt eget fördärf.

Den gamle inspirerade skaldens ord finna här sin fulla tillämpning: "Mot den fromme bevisar du dig from, mot en ostrafflig man bevisar du dig ostrafflig; mot den rene bevisar du dig ren; men mot den vrånge bevisar du dig afvog" (Ps. 18: 26, 27).

XVI.

Bibelns ålder.

Språkets utveckling i bibeln bevisar dess ålder.

Hvar och en som känner det ebreiska språket och betraktar det i bibelns böcker kan däri se, huru språket utvecklats och ändrats efter som tiden, när dessa böcker blefvo skrifna, fortgick. Man kan se, huru utvecklingen skedde enligt de förhållanden, som ägde rum, då bibelns folk kom i beröring med andra folkslag, och huru som därvid ingingo i språket dels nya ortnamn, dels olika slags yttringar ifrån dessa folkens språk och förhållanden. Och medan sålunda ingingo nya ord och namn på förut okända ting, försvunno åtskilliga ord, som förut blifvit använda. Dessa förändringar bevisa ej blott det, att detta språk undergick förändringar med tidens gång liksom alla andra lefvande språk, utan det bevisar äfven, att bibelns böcker icke blefvo skrifna på en och samma tid.

Vidare se vi, att det alltigenom hela bibeln åter och åter hänvisas till Moses första bok, men att det aldrig i denna bok hänvisas till senare böcker.

Dessa båda fakta äro klara bevis för, att denna bok är den äldsta af alla. Och de äro stående vittnesbörd emot dem, som nu hittat på att säga, att Moses böcker äro skrifna på en senare tid. Därmed förnekas icke, att någon revidering skett efteråt, hvarvid något litet af det, som senare tilldragit sig, äfven

blifvit infördt, som t. ex. att berättelsen om Moses död blifvit tillagd till Moses femte bok o. s. v.

Bibeln är den äldsta bok i världen. Det första däraf skrefs för omkring 3,400 år sedan, och det sista däraf skrefs för öfver 1,800 år sedan. Men fastän den är så gammal, är den icke endast en antikvitet eller fornsak. Den är heller icke till endast för att visa, huru de gamle hade det, eller huru folket tänkte och trodde i den gråa forntiden. Nej; bibeln är icke blott gammal, utan den är också ny; den var för de gamle, och den är äfven för oss. Nyare tidens upptäckter hafva icke förmått kullslå, utan i stället blott bekräfta dess sannfärdighet och trovärdighet. Nyare tidens upplysning har icke förmått öfverglänsa den. Nej; ännu i dag är bibeln den sanna upplysningens källa. Ännu i dag måste vi hämta undervisning därifrån i lifvets viktigaste frågor. Ännu i dag har bibeln det sista, det afgörande ordet i dagens mest brännande spörsmål. Ännu i dag är bibelns ord den enda säkra trosgrunden för vår frälsning, vårt odödlighets hopp och vårt eviga väl. Ännu i dag är bibeln den enda säkra ledstjärnan, som lyser stadigt genom tidens natt, tills evighetens ljusa morgon bräcker.

Vidare är bibeln den enda bok i världen, som är en säker norm och grundregel för hvad som är rätt och orätt, sanning och lögn, godt och ondt, sedligt rent och orent, heligt och oheligt, älskvärdt och afskyvärdt, ädelt och oädelt: äfvenså för hvad som är upphöjande och hvad som är förnedrande, för hvad som medför lycka och sällhet och för hvad som medför olycka och fördärf för den närvarande och för den kommande tiden.

Människor stifta lagar och skrifva lagböcker — så gör hvarje land och folk efter det ljus det äger och den standpunkt det innehar; men inom en mansålder äro de föräldrade och måste göras om. Ja, de

behöfva förbättras år efter år för att kunna fylla behöfven och tjäna för sina ändamål. Icke så med bibeln. Där både innehålles och uppfylles skaldens sång: "Herrens tal är rent, likt silfver, som rinner ned mot jorden, luttradt i degeln, renadt sju gånger." (Ps. 12:7). Därför är det af oförgämligt värde. Bibeln är pröfvad af många under årtusenden, och ännu står den pröfvet. Slakter komma och slakter gå bort, men Guds ord består. "Allt kött är såsom gräs, och all dess härlighet såsom blomster på gräs; gräset vissnar och blomstret faller af, men Herrens ord förblifver i evighet" (1 Pet. 1:24, 25). Tidens tand fräter bort äfven stora slott och mäktiga fästen. Men Herrens ord förtäres ej af tidens tand. "Himlar och jord skola gå bort, men mina ord skola icke gå bort" (Matt. 24:35). Det bleka tviflet har icke förmått göra bibelns sanningar bleka ej heller hafva tviflets dimmor fördunklat dem, utan de stå lika klara nu som alltid förr. Tusenden ha vaggat hit och dit på tviflets landlösa gungfly; men de som flytt till bibelns ord, ha där funnit ett fäste, ja, en säker klippa, hvarpå de kunnat grunda tro och hopp. På dess trofasta ord och sannfärdiga löften, som icke kunna upplösas och icke svika, ha de kunnat hvila tryggt och lugnt under alla lifvets och tidens stormar och blifvit burna in i den lugna och fridsälla hamnen, dit inga tviflets böljor nå.

Hvilken bok kan jämföras med bibeln? Visa mig en bok med samma ålder, som ännu är ny, som ingår i vårt lifs alla detaljer, och som kan lösa vårt lifs viktigaste frågor! Den boken finnes icke utom bibeln, om hvilken Jesus säger: "Skriften kan icke upplösas" (Joh. 10:35).

XVII.

Bibelns öfversättning

Bibeln blef icke ursprungligen skrifven på det språk, som vi tala, icke heller är det exemplar, som först blef skrifvet, ännu i behåll; utan den har blifvit afskrifven gång efter annan, ingen vet huru många gånger. Emedan tryckkonsten blef uppfunnen för knappt 500 år sedan — i Kina har den dock funnits till mycket längre — kunde dessförinnan icke såsom sedan skett, många exemplar tryckas på en gång, utan man måste med mycket arbete skrifva hela denna stora bok en och en i sänder. För att undgå skriffel, iaktogs stor försiktighet. Men huru stor försiktighet man än iakttog, så insmög sig ändock då och då något fel. När man längre fram jämförde de bästa af dessa handskrifter (handskrifna biblar), var det icke alltid en lätt sak att afgöra, hvilket ord eller hvilken siffra, som var det eller den ursprungliga, eller hvilket som sedan insmugit sig. Det som hade största skäl för att vara det ursprungliga sattes i texten; det andra, det som man ej var fullt viss om, sattes vid sidan och blef sedermera kalladt en "annan läsart".

Vid en djupare inblick i detta oerhörda arbete bör det icke förundra oss, att antalet af dessa olika läsarter är stort, ja, går upp till rätt många tusental, och att det äfven i texten är — dock på helt få ställen — olika ord och siffertal för samma sak.

Då bibeln sedermera måst öfversättas till andra språk, så har också sådant arbete stött på stora svårigheter. Hvarje språks särskilda byggnad och egenheter äro härvid icke lätta att passa ihop med ett annat språks natur och uttryckssätt, så att hvarje mening och ord blifva på det nya språket fullt återgifna, nämligen med den rätta meningen och de rätta orden; och svårigheten härvid blir dess större, då det ofta händer, att i det nya språket saknas ord, som fullt motsvara det som skall återgifvas. När så öfversättarna hafva en viss läroåskådning, som de anse bör befordras, så blir det ännu svårare att på alla ställen få fram rätta meningen. Den som följt med blott de bibelöfversättningar, som på senare tiden blifvit gjorda på svenska språket af kungliga bibelkommissionen m. fl., samt den kritik, som blifvit gjord öfver olika öfversättningar, kan därigenom få en liten inblick i öfversättningsarbetets svårighet.

De som nu söka fel i bibeln och klandra och förkasta den, bevisa därmed icke sin öfverlägsenhet i visdom och kunskap, utan i stället sitt oförstånd och sin okunnighet ej blott angående bibeln själf, utan äfven angående det stora och betydelsefulla arbete, som blifvit nedlagdt därpå, att vi fått den framför oss i det skick, hvori vi nu hafva den.

XVIII.

Bibelns kronologi.

Bibelns kronologi (d. v. s. tidsräkning eller tidsuppgifter) är den enda tillförlitliga underrättelse vi hafva angående människosläktets ålder.

Bibeln är icke skriven särskildt för att vara en kronologi; men den innehåller dock åtskilliga tidsuppgifter och släktregister, som genom att sammanföras lämna oss de bästa och tillförlitligaste underrättelser som finnas angående tiden emellan Adam och judarnas fångenskap i Babel, hvarefter man är inne i den historiska tiden och kan följa historien.

Släktregistren brukar man kalla "historiens rygggrad." Och liksom det Nya Förbundets skrifter i öfrigt bekräfta det Gamla Förbundets, så göra de äfven angående släktleden. I kap. 5 och 11 af 1 Mosebok hafva vi släktlederna och fädernas åldrar upptecknade från Adam ända till Abraham. Därefter hafva vi dem dels i kortare samlingar, dels i enstaka meddelanden, hvilka, samlade till och sammanfogade med öfriga tidsuppgifter i bibeln, utgöra ett fullständigt sammanhang och gifva sålunda en tillförlitlig historisk grund för omtalade händelser.

Hela släktledet ifrån Jesus ända till Adam upptages af Lukas, se Luk. 3: 23—38. Detta långa släktregister står under äfven den långa förhistoriska tiden

i fullständig harmoni med och bekräftar de beskrifningar, vi hafva i Gamla Förbundets heliga skrifter.

Matteus upptager släktledet från Abraham till Jesus (se Matt. 1: 1—16). Han följer Josefs släktled, hvaremot Lukas synes följa Marias släktled tillbaka till David, där de sammanfalla. David är sålunda stamfader för både Josef och Maria. Matteus har ansetts vara mindre noggrann i denna släktafla, ty han går förbi t. ex. först tre af dem, som voro konungar i Juda. Men af dessas ålder och regeringstid synas de icke i verkligheten hafva varit söner efter hvarandra. Att de i 2 Krön. kap. 22—24 benämnas så, sker troligen därför, att de voro hvarandras efterträdare — liksom Abrahams efterträdare i tro kallas "Abrahams söner" (Gal. 3: 7); Israels släkt kallas "Israels söner" (2 Mos. 15: 1), gudfruktiga konungar i Juda kallas "Davids söner" (2 Krön. 34: 2), och konung Belsassar kallas "Nebukadnessars son" därför att han var hans efterträdare (Dan. 5: 22). Vidare längre fram i sin släktafla går Matteus af okänd anledning åter ifrån den annars angifna släktraden.

För att tydligt åskådliggöra bibelns tidsräkning vill jag här anföra dess egna ord, hvilka hvem som vill själf lätt kan sammanräkna.

"När *Adam* var ett hundra trettio år gammal, födde han en son, som var honom lik, hans afbild, och gaf honom namnet *Set*." 1 Mos. 5: 3.

"När *Set* var ett hundra fem år gammal, födde han *Enos*." Vers 6.

"När *Enos* var nittio år gammal, födde han *Kenan*." Vers 9.

"När *Kenan* var sjuttio år gammal, födde han *Mahalalel*." Vers 12.

"När *Mahalalel* var sextiofem år gammal, födde han *Jered*." Vers 15.

“När *Jered* var ett hundra sextiotvå år gammal, födde han *Hanok*.” Vers 18.

“När *Hanok* var sextiofem år gammal, födde han *Metusala*.” Vers 21.

“När *Metusala* var ett hundra åttiosju år gammal, födde han *Lemek*.” Vers 25.

“När *Lemek* var ett hundra åttiotvå år gammal, födde han en son. Och han gaf honom namnet *Noa*.” Verser 28, 29.

“När *Noa* var fem hundra år gammal, födde han *Sem*.” Vers 32.

“När *Sem* var hundra år gammal, födde han *Arpaksad*.” 1 Mos. 11:10.

När *Arpaksad* var trettiofem år gammal, födde han *Sela*.” Vers 12.

“När *Sela* var trettio år gammal, födde han *Eber*.” Vers 14.

“När *Eber* var trettiofyra år gammal, födde han *Peleg*.” Vers 16.

“När *Peleg* var trettio år gammal, födde han *Regu*.” Vers 18.

“När *Regu* var trettiotvå år gammal, födde han *Serug*.” Vers 20.

“När *Serug* var trettio år gammal, födde han *Nahor*.” Vers 22.

“När *Nahor* var tjugunio år gammal, födde han *Tera*.” Vers 24.

“När *Tera* var sjuttio år gammal, födde han *Abram*.” Vers 26.

“Och *Abraham* var hundra år gammal, när hans son *Isak* föddes åt honom.” 1 Mos. 21:5. “Men *Isak* var sextio år gammal, då de [*Esau* och *Jakob*] föddes.” Kap. 25 och 26.

När *Israel* kom till *Egypten* ställde *Josef* sin fader fram inför *Farao*, som frågade honom: “Huru många äro dina lefnadsår?” *Jakob* svarade *Farao*: “Min

vandringstid har varat ett hundra trettio år.” Kap. 47:8, 9.

“Men den *tid Israels barn hade bott i Egypten* var fyra hundra trettio år.” 2 Mos. 12:40.

“I det fyra hundra åttionde året efter Israels barns uttåg ur Egyptens land, i det fjärde året af Salomos regering öfver Israel, ... *begynte han bygga huset* [templet] åt Herren.” 1 Kon. 6:1.

“*Salomo* regerade i Jerusalem öfver hela Israel i fyrtio år. Och Salomo gick till hvila hos sina fäder.... Och hans son Rehabeam blef konung efter honom.” 2 Krön. 9:30, 31.

“*Rehabeam*...regerade sjutton år i Jerusalem... Men Rehabeam gick till hvila hos sina fäder... Och hans son Abia blef konung efter honom.” Kap. 12:13, 16.

“*Abia* blef konung öfver Juda. Han regerade tre år i Jerusalem....Och Abia gick till hvila hos sina fäder. ... Och hans son Asa blef konung efter honom.” Kap. 13:1, 2; 14:1.

“Och *Asa* gick till hvila hos sina fäder och dog i sitt fyrtioförsta regeringsår. ... Och hans son Josafat blef konung efter honom.” Kap. 16:13; 17:1.

“Så regerade *Josafat*...tjugufem år i Jerusalem. ... Och Josafat gick till hvila hos sina fäder. ... Och hans son Joram blef konung efter honom.” Kap. 20:31; 21:1.

“*Joram*...regerade åtta år i Jerusalem... och han dog....Så blef då Ahasja, Jorams son, konung i Juda.” Kap. 21:5, 20; 22:1.

“*Ahasja*...regerade ett år i Jerusalem.... Sedan sökte han [Jehu] efter Ahasja...och dödade honom.” Kap. 22:2, 9.

“Då nu *Atalja*, Ahasjas moder, förnam, att hennes son var död, stod hon upp och utrotade hela konungaätten i Juda hus. Men just när konungabarnen skul-

le dödas, tog konungadottern *Josabeat* Joas, Ahasjas son, och skaffade honom undan.... Sedan var han hos dem i Guds hus, där han förblef gömd i sex år, medan *Atalja* regerade i landet. Men i det sjunde året tog *Jojada* mod till sig...och gjorde honom till konung.... Joas var sju år gammal, då han blef konung, och han regerade fyrtio år i Jerusalem.... Så dog han. ... Och hans son *Amasja* blef konung efter honom." Kap. 22: 10—12; 23: 1, 11; 24: 1 25, 27.

"*Amasja* regerade tjugunio år i Jerusalem.... Då sändes män efter honom till *Lakis* [dit han flydde] och dessa dödade honom där.... Och allt folket i *Juda* tog *Ussia*...och gjorde honom till konung i hans fader *Amasjas* ställe." Kap. 25: 1, 27; 26: 1.

"*Ussia*...regerade femtiotvå år i Jerusalem.... Och *Ussia* gick till hvila hos sina fäder.... Och hans son *Jotam* blef konung efter honom." Kap. 26: 3, 23.

"*Jotam*... regerade sexton år i Jerusalem.... Och *Jotam* gick till hvila hos sina fäder.... Och hans son *Ahas* blef konung efter honom." Kap. 27: 1, 9.

"*Ahas*...regerade sexton år i Jerusalem.... Och *Ahas* gick till hvila hos sina fäder.... Och hans son *Hiskia* blef konung efter honom." Kap. 28: 1, 27.

"*Hiskia*...regerade tjugunio år i Jerusalem.... Och *Hiskia* gick till hvila hos sina fäder.... Och hans son *Manasse* blef konung efter honom." Kap. 29: 1; 32: 33.

"*Manasse*...regerade femtiofem år i Jerusalem... Och *Manasse* gick till hvila hos sina fäder.... Och hans son *Amon* blef konung efter honom." Kap. 33: 1, 20.

"*Amon* regerade två år i Jerusalem.... Och hans tjänare sammansvoro sig mot honom och dödade honom.... Därefter gjorde folket i landet hans son *Josia* till konung efter honom." Kap. 33: 21, 24, 25.

"*Josia*...regerade trettioett år i Jerusalem... Och

han gaf upp andan....Och folket i landet tog Josias son Joahas och gjorde honom till konung i Jerusalem efter hans fader." Kap. 34: 1; 35: 24; 36: 1.

"*Joahas*...regerade tre månader i Jerusalem. Men konungen i Egypten afsatte honom." Kap. 36: 2, 3. Vid denna tid begynte judarnas sjuttioåriga fångenskap i Babel och den ena bortflyttningen dit skedde efter den andra. Samma kap. v. 5—21. Jfr 2 Kon. Kap. 23, 24 och 25.

Efter denna fångenskaps slut räknar man 536 år till Kristi födelse, och därifrån räkna vi nu 1909. Att det var just år 536 före Kristi födelse, då judarnas landsflykt i Babel och andra österländer tog slut, och att det året var "den persiske konungen Kores' [Cyres'] första regeringsår", det vet man däraf, att det årtalet är det säkraste och vissaste i hela gamla historien. Se 2 Krön. 36: 22, 23; Esra 1: 1—4.

XIX.

Namnförändringar.

Namnförändringar förekomma ofta i bibeln, hvilket har skett af flera olika orsaker. Några personer hafva af Gud och af Herren Jesus fått nya namn, sådana namn som motsvarade deras tillstånd och karaktär. Sålunda utbyttes Abram mot Abraham och Saraj mot Sara (1 Mos. 17:5, 15). Jakob utbyttes mot Israel (1 Mos. 32:28) och Simon mot Petrus (Joh. 1:42) o. s. v.

När judarne fördes till Babel, fingo flera af dem där andra namn. Daniel fick namnet Beltesassar, Hananja fick namnet Sadrak, Misael fick namnet Mesak, och Asarja fick namnet Abednego (Dan. 1:7). Och vid många andra tillfällen skedde namnförändringar af flera olika orsaker. Se t. ex. 1 Mos. 35:18; Rut 1:20; 2 Kon. 23:34; 24:17. Olika öfversättare af bibeln hafva vid öfversättningen till de nyare språken ej sällan återgifvit grundspråkets ord och namn något olika, såsom grekiska och latinska öfversättningar gjort förut. Sammalunda hafva äfven somliga orter och städer under tidernas lopp undergått namnförändringar. Men namnförändringar synas dock icke hafva varit så skiftande som de äro i denna närvarande ostadiga tid.

Men Herren har lofvat att i en kommande tid gifva sina tjänare nya namn. Se Jes. 62: 2; 65: 15; Upp. 2: 17; 3: 12. Dessa komma helt visst att fullt motsvara och angifva hvärs och ens tillstånd, beskaffenhet, plats och värdighet.

XX.

Icke allt som står i bibeln är Guds ord.

Liksom där äro många böcker i bibeln, så äro där också många ord, som äro talade af många olika personer, ja, där äro också ord, som äro talade af olika bevekelsegrunder.

Där äro ord af Gud, af Jesus och af änglar. Och där äro ord af Guds och Kristi trogne tjänare, apostlar, profeter och andra, ord som de hafva talat direkt genom Guds andes inspiration, upplysning och ledning. Allt detta är Guds ord i första och högsta betydelse.

Stundom talar Gud ett så mänskligt språk, som om han vore hvarken allvetande eller allvis. Likasom föräldrar ofta sätta sig så in i sina små barns tillstånd och tala till dem så, som om de skulle söka upp eller se efter det eller det, som de dock väl känna till och veta om. Härpå vill jag anföra följande exempel.

I 1 Mos. 6: 5, 6, heter det: "Då Herren såg, att människornas ondska var stor på jorden, och att deras hjärtans alla uppsåt och tankar beständigt voro allenast onda, då ångrade Herren, att han hade gjort människorna på jorden, och han blef bedröfvad i sitt hjärta." Och i 1 Mos. 11: 5 läsa vi: "Då steg Herren ned för att se staden och tornet, som människobarnen byggde." I 1 Mos. 18: 20, 21, läsa vi: "Och Herren sade: Ropet från Sodom och Gomorra är

stort, och deras synd är mycket svår; därför vill jag gå dit ned och se, om de verkligen hafva gjort allt efter det rop, som kommit till mig; om så icke är, vill jag veta det." Vidare läsa vi i 1 Sam. 15: 10, 11, följande: "Då kom Herrens ord till Samuel; han sade: 'Jag ångrar, att jag gjort Saul till konung, ty han har vändt sig bort ifrån mig och icke fullgjort mina befallningar'."

Vidare är där i bibeln, sådant som Herrens tjänare hafva talat enligt den kunskap och det ljus de haft, och däri har det sedan kunnat gifvas klarare ljus och bättre meddelanden. Som exempel härpå vill jag anföra hvad aposteln Paulus säger: "Om jungfrurna har jag icke Herrens uppdrag, men jag gifver ett råd, såsom den där är benådad af Herren till att vara trogen" (1 Kor. 7: 25). Och detta: När David tänkte bygga ett tempel åt Herren och sade detta till profeten Natan, svarade Natan så: "Välan, gör allt hvad du har i sinnet, ty Herren är med dig." Men sedan om natten fick profeten Herrens ord att säga till David angående den saken, och det ordet var annorlunda och gick längre än Davids och Natans egna ord. 2 Sam. kap. 7. Se vidare Jobs och hans vänners vittnesbörd om Gud och hans verk m. m., hvilka alla efteråt blefvo mer eller mindre rättade af Herren själf. Se Jobs bok.

Vidare är där äfven sådant, som är taladt af dem, som varit fiender till Herren, hans sak och folk; ja, där är också sådant som djäfvulen har talat. Och han och dessa ha också kunnat tala stora sanningar; de ha äfven kunnat använda bibelns ord i sina intressen. Se t. ex. när djäfvulen frestade Jesus (Matt. 4: 6), och öfversteprästen Kaifas kunde profetera (Joh. 11: 49—51).

Vidare har det under tidernas lopp, i all synnerhet under de sista tiderna, upsptått och utvecklats många

orätta tolkningar af bibeln och däraf äfven olika mer eller mindre mot hvarandra stridande läror både om Gud och om bibeln. hvori hvar och en anser sig hafva sin grund. Se t. ex. angående dopet, nattvarden, församlingen, sabbaten, försoningen, rättfärdiggörelsen, helgelsen, synden, Guds vrede, straffet för syndaren m. m. m. m. Och i de orätta läror, som härvid förkunnas, blir Gud mer eller mindre orätt framställd, ja, stundom blir han målad som en vrågbild af hvad han är. Därigenom hafva många äfven af de mera tänkande fått se Gud som orättvis, ja, stundom som en grym tyrann, med hvilken man helst icke ville hafva något att beställa. Och genom orätta lärobegrepp, som proklameras för att vara bibliska, blir bibeln af många så missuppfattad, att den blir ansedd för en dålig bok, som innehåller dåliga och oförnuftiga läror, i stället för att den innehåller de högsta, ädlaste, heligaste, renaste, mest förädlande och lyckliggörande.

XXI.

Bibeln såsom litteratur.

Själfva litteraturen i bibeln är underbar. Människan, som är den förnämsta af Guds skapelser, har fått den mångsidigaste beskrifningen i bibelns litterära verk. I bibeln omtalas jordens store och vise, styresmän och regenter. Där omtalas konungar och kejsare, furstar och höfdingar, domare och folkledare af olika slag, präster och profeter, apostlar, evangelister och lärare. Men där omtalas också det allmänna folket. Och vi finna där beskrifningar på tusenfaldiga variationer af såväl mödor och strider, lidanden och pröfningar, som af ära och glädje, upphöjelse och välgång, allt sådant, som mött och skiftat i mänsklighetens brokiga och växlingsrika lif här på jorden. Där beskrifves människans härkomst och uppkomst. Där omtalas mänsklighetens förökelse och utveckling, uppkomsten af olika stammar och folkslag och huru dessa ofta uppträdt och stridt emot hvarandra. Vi få sålunda där se många af mänsklighetens varierande rörelser och bedrifter både af framgångar och tillbakagång, af segrar och nederlag. Där omtalas många blodiga krig, oroligheter och uppror; men där omtalas äfven fridsamma människor och lugna tider. Där omtalas mäktiga folk och riken, som uppstått och slagit andra under sig och härskat en längre eller kortare tid, men som sedan åter sjunkit ned och ej blott förlorat, hvad

de vunnit, utan äfven själfva gått under och försvunnit från skådeplatsen. Där får man lära huru ovisst och ovaraktigt allting här är.

Där är ett icke litet antal korta, men sakrika minnesteckningar, dels af väldiga hjältar, som stundom utfört de underbaraste hjältebragder af olika slag, dels af stilla och fridsamma, ädla och goda män och kvinnor, däribland sådana som försakat, ja, som offrat sig själfva för att göra väl och hjälpa andra; och somliga bland dessa hafva varit till oberäknelig välsignelse för andra människor både af sin samtid och följande tider. Och många ha äfven med tålmod och ståndaktighet lidit för det goda, somliga ända till misshandling, fängelse och död. Och den högsta fullkomlighet af allt ädelt och rent, heligt, upphöjdt och gudomligt finna vi i de fyra sammanträngda lefnadsteckningar som vi ha i bibeln angående Jesus och hans ödmjuka, tjänande och verksamma, mäktiga och segerrika lif och odödliga lifsgärning.

Bibelns poesi, betraktad som litteratur, är ett det högsta mästerverk. Många skaldestycken och poetiska verk äro författade af världslitteraturens mästare, och många sånger äro skrifna i olika ämnen; men intet verk kan jämföras med bibelns mångsidiga, af helig ande inspirerade odödliga skaldeverk. Detta framträder i såväl Psaltaren, som i profeternas öfriga skaldestycken, hvilka äro så talrika i bibeln och ingå så djupt, så anslående och så mångsidigt ej blott i det mänskliga lifvets talrikt växlande förhållanden, utan i berättelser och sånger om hela skapelsen med de härligaste målningar och de lifligaste bilder om förflutna och kommande händelser. Dessa odödliga skaldeverk ha därför varit till oberäkneligt mycken välsignelse för många människor i olika tillstånd och förhållanden under århundraden och årtusenden.

Bibelns beskrifningar på hvad som tillhör astrono-

mien äro högst storslagna. Där talas om solen, om månen och om stjärnorna, om deras skapelser och deras vidsträckta verksamhet. Där talas om stjärnornas namn, om deras stora talrikhet, om deras gång och banor och om deras glans och prydlighet m. m. Där beskrifves solens och månens ljus och verkan på människan och på hela naturen, huru de bestämma tiderna, dag och natt, månader och år. Människor ha funnit fläckar på solen, men ingen har kunnat bota dem. Solen och månen äro klockor, som gått länge, men hålla dock ännu rätt tid, så att alla klockor i världen måste rättas och ställas efter dem. Den heligt inspirerade skalden sjöng: "Solen är såsom en brudgum, som går ut ur sin kammare; den fröjdar sig såsom en hjälte att löpa sin bana" (Ps. 19:6).

Men bibeln afmålar äfven på det mest underbara sätt de stora förändringar och omhvälfningar, som i den af Gud bestämda tiden komma att ske med dessa mäktiga himlakroppar. Och den visar oss äfven, åtminstone delvis, verkningarne däraf. Ja, bibelns astronomiska målningar äro i omätlig grad öfverlägsna all annan astronomisk litteratur.

Bibelns beskrifningar på hvad som angår jorden äro mångsidiga och utgöra verklig litteratur. Där beskrifvas på målande sätt berg och klippor och kullar, dalar och kulor och grottor, slättland, öknar, ödemarker och vildmarker, bördigt land med böljande sädesfält såväl som stepper, salthedar och ofruktbart land. Där omtalas att fruktbart land blifvit gjordt ofruktbart och tvärtom. Där beskrifvas mineralier och bergsbruk. Där beskrifvas städer såväl med som utan murar och portar, byar, gårdar och hus af olika slag. Vidare beskrifvas där sjöar och floder, bäckar och rännilar, brunnar och källor, vatten af olika slag. "Ilefvande vatten," d. ä. rinnande, friskt och rent vatten; där beskrifves sådant vatten som gifvit läkedom äfven för

hvad som ansetts vara obotliga sjukdomar; äfvenså beskrifves orent, ohälsosamt och giftvatten, och sådant som varit ohälsosamt men blifvet förvandladt till det allra hälsosammaste.

Bibeln innehåller mycket angående växtriket, så att äfven botaniken har sin andel i dess litteratur. Där beskrifvas många olika trädslag, ifrån de största till de minsta. Där omtalas grönskande skogar och vackra planteringar. Där omtalas paradiset med alla slags ädla och fruktbara träd. Och där beskrifvas äfven vingårdar och olivgårdar, palmträd och fikonsträd m. fl. samt olika sädeslag, gröna ängar och sköna blommor. Men där omtalas äfven törne och tistel.

Zoologien har också fått en plats i bibeln, i det att också djurriket lifligt skildras däri. Tama djur och deras verksamhet och vården om dem omtalas ofta. Äfven kräldjur och vilddjur och deras bedrifter beskrifvas något. Och alla dessa djur beskrifvas ej blott i det tillstånd, hvori de nu äro; utan det säges äfven hvilken mäktigt genomgående naturförändring de en gång komma att erfara, då det blir ett nytt rike och en ny riksstyrelse. Om fiskarna, både de stora hafsvidundren och andra, som i otalig mängd vimla i vattnen, finnas där flera märkvärdiga berättelser. Också fåglar af många olika slag, som i talrik mängd svinga sig öfver jorden på lediga vingar och lofva Gud med glada toner, ha fått en plats i den bibliska historien.

Af det ofvan sagda finna vi, att ingen litteratur i världen kan jämföras med bibeln. Detta bevisas vidare däraf att ingen bok är så mångsidig, och ingen går så in i mänsklighetens och allt lifs och alla tings olika tillstånd och omständigheter för både ung och gammal. Följaktligen har ingen bok i världen haft ett så välgörande, förädlande och omskapande inflytande på såväl individen som på hela folk — ingen som bibeln.

Bibeln jämförd med andra böcker.

a) Motarbetad.

Bibeln har ej blott blifvit älskad och värderad, utan den har äfven blifvit föraktad och hatad. Ingen bok i världen har blifvit så mycket missförstådd som bibeln; ingen har blifvit så misstydd och så orätt tolkad, så bortförklarad och förvänd som bibeln. Ingen bok har man dragit så många orätta meningar ur, och i ingen har man sökt stöd för så många falska begrepp som i bibeln. Ingen bok i världen har blifvit så hatad som bibeln. På ingen bok har man nedlagdt så mycket arbete att anmärka och kritisera som bibeln. Ingen bok har blifvit så motarbetad; och öfver ingen har man så ofta och så starkt afkunnat utrotningsdom som öfver bibeln, och på ingen har nedlagts så mycket arbete och så mycket penningar för att förhindra och utrota; ingen bok har det blifvit lagdt så stora viten vid att öfversätta och att sprida som bibeln. För ingen bok i världen hafva så många människor blifvit så hårdt straffade blott för det att de läst, trott och följt den, som just för bibeln. Och se, oaktadt allt detta, finnes bibeln ännu, och ännu sprides den, ja nu mer än någonsin förr; ännu har den lif, och ännu kan den gifva syndare lif; ja, den kan gifva lif åt alla dem, som äro döda i synder och öfverträdelser.

Modiga otroshjältar ha talrika gånger rest sig emot och bestormat bibeln; de ha rustat sig så godt de

förmått; de ha vässt sina vapen och samlat sina krafter och kämpat tappert; de ha smädat och hånat bibeln lika käckt som Goliat smädade och bannade David och hans folk och Gud; de ha ej sällan menat sig hafva vunnit segern och därför utropat: "Nu är bibeln afsatt, ty nu är det bevisadt, att den är falsk och oduglig" m. m. Men därvid har bibeln också haft någonting att säga. Och den har afkunnat domen öfver alla sina vedersakare; och de ha, den ene efter den andre, arbetat sig till döds och gått under i striden; och bibeln har behållit fältet. Nya kämpar ha uppstått; ja, hela härar ha trädt fram och försökt nya vapen, nya sätt och nya medel för att nedgöra bibeln. Men när de användt alla sina knep och konstgrepp och arbetat med all sin makt och skicklighet, så ha äfven de en dag blifvit utslitna och fallit som slagna hjältar — nej, de ha fallit som dårar. Och under allt står bibeln oskadad och orubbad — nej, den går glad och lycklig som en allt öfvervinnande hjälte framåt i triumftåg med alltjämt ökad fart och intager nya fält och vinner nya segrar.

Aldrig förr ha så många som nu rest sig så väpnade mot bibeln för att afsätta den och kasta den på skräphögen. Men aldrig har bibeln gått framåt med en så väldig fart som nu. Och vi vänta, att ännu flera komma att göra de oförnuftiga försöken att resa sig emot bibeln och dess Gud. Bibeln säger, att det i de sista dagarna kommer att uppstå bespottare (2 Pet. 2: 1; 3: 3). Därvid kommer yttermera bibeln och dess Gud att visa sin härliga, allt öfvervinnande makt och verkan. Och slutet blir, så som bibeln säger, att vår Herre tar till makten och blir konung. Och hvad bibeln förut förkunnat det når i sin tid sin härliga uppfyllelse.

b) Bibelns spridning.

Likasom ingen bok i världen kan jämföras med

bibeln angående dess innehåll, så kan heller ingen jämföras därmed angående dess spridning.

Enligt Encyklopedia Britannica finnes det för närvarande (d. ä. omkring år 1875 och 1880) omkring 70 bibelsällskap i världen, som utgifva och sprida den heliga Skrift. De sju största af dessa bibelsällskap, som utgifva det största antalet biblar, äro följande:

Britiska och Utländska bibelsällskanet. bildadt 1804, har utgifvit 204,000,000 exemplar.

Amerikanska bibelsällskapet, bildadt 1817, har utgifvit 80,420,382 exemplar.

Wurtembergiska bibelsällskapet, bildadt 1871, har utgifvit 5,000,000 exemplar.

Skotska National bibelsällskapet, bildadt 1861, har utgifvit 4,563,669 exemplar.

Preussiska bibelsällskapet i Berlin har utgifvit 4,083,413 exemplar.

Irländska Hibernian bibelsällskapet har utgifvit 3,962,581 exemplar.

Nederländska bibelsällskapet har utgifvit 1,258,643 exemplar.

Antalet biblar som dessa sju bibelsällskap utgifvit, uppgår alltså till den betydelsefulla summan af 303,288,688 exemplar.

Enligt Britiska och Utländska bibelsällskapets 104: de årsberättelse för år 1908 hade detta sällskap genom sina arbetare under året dels försålt, dels skänkt bort 5,934,711 ex. biblar och Nya Testamenten eller delar däraf.

Huru många biblar alla de öfriga bibelsällskapen utgifvit, sedan dessa bildades, och huru många de årligen utgifva och sprida, är okänt. Och äfven är det okänt huru många biblar, som dessutom utgifvas och spridas af enskilda personer. Men alla dessa uppgå förvisso till ett betydligt stort antal.

Ingen bok i världen är öfversatt på så många

språk som bibeln. Enligt den sist kända underrättelsen (utgifven år 1908) är bibeln öfversatt på 418 olika språk och dialekter. Emedan antalet på alla de olika språk och dialekter, som talas i världen, anses uppgå till mellan två och tre tusen, så återstå visserligen de flesta språk, till hvilka bibeln ännu icke är öfversatt. Men de språk, som den är öfversatt på, talas af 1,200,000,000 människor och utgöra sålunda tre fjärdedelar af hela jordens befolkning. Och det arbetas nu mer än någonsin förr på bibelöfversättningar, så att öfversättningarnas antal årligen ökas ganska betydligt.*

Det finnes sålunda ingen bok, som har ens tillnärmelsevis så stor spridning som bibeln.

c) *Bibels verkan.*

Bibels verkan är likasom bibeln själf underbar. Så vidt bibeln blifvit spridd och känd, har den utöfvat sitt inflytande. Bibeln bringar nytt ljus i många stycken och föder därigenom hos sina läsare många nya tankar; deras blick kommer att vidgas, och de få högre och ädlare begrepp i många stycken. Bibeln verkar följaktligen civilisation och bildning i samma mån som det finnes mottaglighet, så att man samman-smälter med dess innehåll. Den utöfvar sålunda sitt inflytande på såväl lagstiftning och rättsskipning som på det hvardagliga lifvets seder och bruk. Hela kristenheten och hela världen är bevis härpå. Bibeln har omskapat länder och riken. Likasom apostlarna och de första kristna foro omkring i världen och förkunnade Guds ord, och dess verkan var underbar; så ha också nu missionärer gått ut till det ena fältet efter det andra och fört bibeln med sig, ja, ända till Stilla

* Britiska och Utländska bibelsällskapet utgaf ofvan-nämnda år bibelöfversättningar på åtta nya språk — tänk, detta blott under ett enda år!

Hafvets kannibaler. Och då dessa folk lärt känna denna bok, ha de afstått ifrån sin kannibalism och vildhet. Och de ha blifvit likasom den besatte, vilde gadarenern som Jesus botade, och som sedan satt vid Jesu fötter klädd och vid sina sinnen (Luk. 8: 26—35). Och i glädjen öfver den nåd och frälsning, som vederfarits dessa förut så vilda människor, brinna många af dem utaf längtan efter att få förkunna lifvets ord för andra deras gelikar, som ännu ej fått höra det. Råa, djupt försjunkna folk ha fått höra denna boks budskap och lärt sig läsa denna bok själf och blifvit upplyftade ur sin förnedring. De ha däri-genom fått ädlare begrepp och antagit anständigare lefnadssätt. Bibeln har sålunda gifvit en mäktig lyftning åt hela folk, fördrifvit barbarism och omskapat både lif, tankesätt och lefnadssätt.

Bibeln är den enda bok i världen, som passar för oss alla under alla växlingar; den passar för både fattiga och rika, höga och låga, lärda och olärda, unga och gamla; den passar icke blott för *ett* folk utan för *alla* folkslag, icke blott för *en* mansålder eller *en* tidsålder utan för alla tidsåldrar. Och emedan bibeln är Guds budskap till alla, kan den också nå alla, ja, alla i alla deras olika tillstånd, lägen och förhållanden; och den har undervisning, råd och hjälp, frälsning och läkedom för alla. Otaligt många hafva fått se och känna och erfara detta. Och alla andra kunna få se och känna och erfara det. Herren allena känner och kan räkna alla de bedröfvade och olyckliga själar, som af bibelns ord blifvit tröstade, vederkvickta och lyckliggjorda. Huru många arma, sargade själar har icke denna bok fört till den store Läkaren, och de ha fått alla sina sår läkta. Huru många hopplösa, rådlösa och förtviflade själar ha icke druckit af bibelns tröstebägare och fått nytt hopp, nytt mod, ny kraft, ny lefnadslust, ja, nytt lif, så att de kunnat stå upp och lof-

va Herren med en ny sång. Hvem kan räkna alla de själar, som varit nedsjunkna i synder och öfverträdelser och vältrat sig i laster och orenligheter, men hafva af bibelns heliga sanningar blifvit upphjälpta och förda in på sanningens, dygdens och rättfärdighetens vägar! Hvilken annan bok har åstadkommit sådant? Ingen i världen.

Likasom solen sänder ut sitt ljus omkring jordens hela rund, så sänder bibeln lifvets ljus, sanningens och rättfärdighetens kunskap ut för att upplysa hvarje människa på jorden. Och likasom månen så väl som jorden lånar sitt ljus från solen, så låna alla sanna religionsböcker i världen sitt ljus från bibeln. Och liksom alla klockor måste ställas efter solen, och visa orätt tid i samma mån de stå i disharmoni med solen, så måste alla religionsböcker ställas efter bibeln, och de leda vilse i samma mån de stå i disharmoni med bibeln.

Bibeln är vidare den enda bok i världen, som aldrig förlorar sitt inflytande. Det har funnits många böcker, som en viss tid gjort ett stort intryck på människor och väckt stort uppseende. Men sedan har deras dag gått ut. Och nu är det lika omöjligt att förnya deras inflytande som att uppväcka de döda. Man har öfversatt böcker af Plato, Aristoteles, Cicero m. fl., och med långvarigt, mödosamt studerande ha några förmått delvis försätta sig tillbaka i den tiden, som dessa böcker tillhörde. Men hvad äro de för det allmänna folket? Hvem kan inympa dem i vår tids lif, eller hur kunna de intränga i våra omständigheter och gifva oss råd, hjälp och tröst i våra behof?

Bibeln är en bok för oss icke blott i lifvet utan äfven i döden. Många tusenden ha fått försaka och lida äfven fängelse och död, därför att de trott och älskat bibeln och dess sanningar. Men hellre än att öfvergifva eller förneka dessa sanningar ha de kunnat

försaka äfven det käraste på jorden, lida smälek, misshandling, långvariga, kvalfulla fängelser och en grym död. Och i tron på detta ord ha de kunnat uthärda allt. Och många ha ej blott gått igenom med tålamod utan till och med kunnat glädjas i lidanden, intill dess de insomnat i döden. Ja, hvilken tröst, hvila och trygghet har icke detta ord skänkt många människor, då de ensamma måst vandra genom dödens dal. I förtröstan på bibelns ord ha många fridfullt lutat ned sina trötta hufvuden på dödsbädden och ljuft somnat in sin sista sömn. Och i förtröstan på detta ord ha de med glädje väntat att få möta sin bästa vän och att få uppstå på en ljusare morgon på andra sidan af död och graf.

d) Bibeln gifver det bästa ljuset.

Bibeln gifver oss den bästa, högsta och säkraste upplysningen och undervisningen om Gud och hans egenskaper, hans kärlek och vishet, hans godhet och långmodighet, hans barmhärtighet och mildhet, hans tålamod och saktmod, hans rättfärdighet och sannfärdighet. Bibeln säger oss ej blott att Gud skapat himmel och jord och allt som finnes, och att han håller allt vid makt; utan den säger oss äfven att han skapat oss till en bild af sig själf. (1 Mos. kap. 1 och 2). Och så upplyser den oss om, hvarför vi äro skapade och till hvad vi äro ämnade. Den säger oss, hvilka stora uppoffringar Gud har gjort för oss, huru stort arbete han haft och har och kommer att hafva med och för oss, och hvilket härligt mål han har beredt för oss. Om allt detta hade vi varit okunniga så väl som om mycket annat, om bibeln icke sagt oss det. Utan bibeln hade vi i detta såväl som i tusentals andra saker varit lämnade åt människofantasiers mot hvarandra stridande funderingar och varierande beräkningar.

Bibeln säger oss att "Gud är ljus" och att "det icke finnes mörker i honom" (1 Joh. 1:5), att han bor i ett

ljus så härligt, att det är otillgängligt för oss i vår nuvarande skepnad (1 Tim 6:16). Han har skapat ljuset (1 Mos. 1:3) och kallas "ljusens Fader" (Jak. 1:17). Bibeln säger oss vidare, att "Gud är kärlek" (1 Joh. 4:8), att han älskat världen så högt, att han utgifvit sin enfödde son till en frälsare för oss (Joh. 3:16), att Jesus utgifvit sig själf för oss och gått i döden för våra synder (Gal. 1:4) samt att han nu vill uttaga och rena oss ifrån all orättfärdighet (Tit. 2:14), på det att vi skola vara ett folk, som icke lefver för sig själf, utan för honom, som dog och uppstod för oss (2 Kor. 5:15). Vidare upplyser bibeln oss om att Herren har beredt ett rike för sitt folk (Matt. 25:34), ett rike, som icke kan skakas (Ebr. 12:28), och för detta är det han nu vill fostra oss.

Vidare upplyser bibeln oss om, huru det skall gå med de ogudaktiga, dem som icke mottaga och lyda Kristi evangelium: att de blifva straffade och en-hvar får eftersom han eller hon har handlat (Matt. 10:14, 15; 25:31—46; 2 Tess. 1:9). Likaså upplyser den oss om huru det i gångna tider gått för så väl de gudfruktiga som för de ogudaktiga. Äfven om allt detta hade vi gått i okunnighet, om icke bibeln upplyst oss därom.

Vidare hafva vi i bibeln i några korta, strödda drag beskrifning om åtskilliga af de bästa män och kvinnor, som lefvat på jorden, om deras tro och trohet och trosverk, om deras kärlek och tillgifvenhet för Gud och om deras kärleksverk, om deras ödmjukhet, lydnad och lydnadsprof, om deras försakelser och själf-uppoffringar, om deras lidanden, ståndaktighet och ut-hållighet i tron, ja äfven andra deras dygder, om deras ädelmod m. m., samt huru Herren var med dem, hjälpte och välsignade dem, ofta underbart; äfvenså omtalas huru stora ting Herren lofvat dem i det kommande.

Då vi läsa om det som är skönt och godt, lyckligt och härligt, och om goda och ädla män och kvinnor, om deras dygder och kärleksverk, så väcker sådant goda och ädla tankar och begär. Och om vi umgås med goda och ädla människor så verkar det godt och välgörande på oss. Och därför är bibeln gifven till upplysning och lärdom för oss, till uppmuntran till det goda såväl som till bestraffning och varning för det onda.

Och nu sänder Herren ut sitt ord, bibeln, ifrån land till land, till det ena folket efter det andra för att sprida ljus till dem, som ännu vandra i mörker och sitta i dödens skugga, att de må blifva upplysta. Och Gud vare tack, att vi få många glädjande underrättelser om bibelns och evangeliets välgörande verkan, att tusenden af dem, som irrat i hedendomens tjocka mörker, ha i detta ljus fått se sitt eget tillstånd, sina synder och laster och sin djupa okunnighet men också Guds rika frälsningsnåd i Kristus. Och många af dem, som varit försänkta i så tjockt mörker, att de icke visste någonting alls om Gud eller frälsning, ej heller om hvar de själfva voro eller hvarthän de gingo, — många af dessa hafva nu blifvit upplysta, omskapade och höjda ur sin förnedring i både andligt och timligt afseende och äro nu lyckliga Guds barn, så att de kunna fröjdas i Guds sannings ljus. Och så vidt som bibeln sprides, läses och iakttages, sprides dess välgörande ljus och gifver lyftning åt lifvet, så att det blir bättre och lyckligare.

Många andra böcker äro också nyttiga och goda, sprida ljus och verka godt på olika områden och i de olika ämnen som de afhandla. Och många människor ha genom sådana böcker fått och få upplysning och vägledning i mycket, som de förut icke sågo eller kände till. Och allt som är godt bör man värdera och tagga vara på. Men alla dessa böcker eller dess förfat-

tare hafva icke dess mindre medvetet eller omedvetet, medel- eller omedelbart fått sitt ljus från bibeln. De ha fått sitt förstånd, sin visdom, sin begåfning så väl som sitt lif af Gud medel eller omedelbart genom hans ande och ord. Några af dem torde icke ha läst bibeln; men detta upphäfver icke det förhållandet, att den haft och har sitt ädla inflytande på både deras lärare och på de omständigheter och förhållanden, hvari de lefvat, och hvarur de hämtat sin utbildning.

Många böcker äro skapelser af mänskliga fantasier, och de kunna nog gifva sig ut för att sprida stort ljus, och många söka få del därpå — man vill bedragas! Men de, som icke hämta sitt ljus från Gud och hans ord, hafva icke äkta halt och kunna därför icke hålla stånd. Ty människors ljus är både underhålligt och fladdrande, och ej sällan skiftar det färg. Det är likt en falsk fyrbåk, som vilseleder sjömannen, som seglar på tidens villande haf, och kan icke lysa honom in i den eviga fridens hamn, utan slocknar och lämnar honom i mörker och natt, just då han bäst behöfde ljus.

Samla alla — utom bibeln och dess direkta eller indirekta meddelanden — både ifrån flydda tider och närvarande tid såväl enskilda stora tänkares som läroverks högsta och ädlaste tankar och begrepp och omdömen om människan, om hennes ursprung, om hennes forna, hennes närvarande och hennes tillkommande utveckling och plats, förrättning och mål, och jämför dem med den upplysning bibeln gifver: och du skall få se huru fattigt och dunkelt, huru sväfvande, varierande och själfmotsägande de mänskliga fantasierna äro både angående det flydda, det närvarande och det tillkommande. Ja vid döden strandar man vanligen i ett hemskt och ogenomträngligt mörker. Och då en och annan gjort sig en fantasibild af tillvaro och af

ljus och lycka efter döden, så äro dessa bilder så varierande och ovissa, så sväfvande och vacklande, att de föga hålla att lefva på och hålla ännu sämre att dö på. Dess uppfinnare kunna dåligt uppehålla sitt och sina anhängares hopp här i synnerhet i nöden och pröfningen, och vid döden äro de hjälplösa och kunna icke svara hvarken för sig själfva eller för någon annan. Ty människors egna påhitt äro fuskverk och leda till virrvarr och mörker.

Bibeln gifver oss en enkel, klar och tydlig undervisning både om människans ursprung och härkomst, om hennes utveckling, verksamhet och förrättning — äfven om en otalig mängd misstag och irringar, som hon gjort — om hennes plats och mål här och om hennes plats och utseende, hennes förrättning och mål på andra sidan förgängelsen, döden och grafven. Och bibelns ljus är stadigt och klart. Det lyser oafbrutet genom tidens natt och träffas ej af tidens dunkel, utan dess sanningar stå lika fasta. om de än för många blifvit fördunklade genom okunnighets, misstydingars och tviflets dimmor, likasom solen står på fästet, om än molnen skymma den för vårt öga. Många ha arbetat mycket på att släcka bibelns ljus; de ha rest otrosfästen däremot; de ha bestormat den med alla sina vapen; många ha stängt sig in inom okunnighetens och otrons, öfvermodets och trotsighetens mörka murar, så att de icke kunnat se dess ljus, så ha de menat och ropat: "nu är bibelns ljus utsläckt." Men fastän deras förstånds ljus slocknat, så att de hamnat i mörker, så har dock bibeln stått och står ännu lika fast och har lyst och lyser ännu lika klart och är lika välgörande nu som någonsin förr.

Hvar hade vi varit utan bibelns ljus? Vi hade trefvat i okunnighetens mörker och irrat i de egna tyckenas flämtande irrsken utan frid och utan mål och hamnat i dödens mörka natt utan ljus och utan

hopp. Men nu få vi i Guds ords klara ljus se en skön och härlig framtid i det löftesland, där hvarken mörker eller död finnes.

e) Bibeln har mera tröst och glädje att gifva än alla andra böcker.

Bibeln har djupare och säkrare tröst samt renare och heligare glädje att gifva än någon annan bok, ja, än alla andra böcker i världen, detta emedan dess flöden komma i allra närmaste hand direkt från Gud själf, som är tröstens Gud (Rom. 15:5) och själfva glädjens källa. Från honom flödar genom detta ord, lefvandegjordt genom Anden, både sommar och vinter, dag och natt, otaligt många och omätligt rika och mäktiga tröste- och glädjeströmmar, som mer än räcka till att trösta alla bedröfvade och glädja alla sörjande.

Gud har skapat oss med behof af och nedlagt i våra bröst längtan efter glädje och förnöjelse. Och många nedlägga mycket arbete och många pengar på att skapa sig glädje, förnöjelse och trefnad på många olika sätt. Många böcker skrivas för att intressera och glädja, roa och förnöja människor; och många söka glädje och förnöjelse däri. Men ändå är det många människor som sakna ej blott glädje, utan stundom äfven den tröst och frid, som de önska och behöfva. Och orsaken därtill är den, att den glädje, som man genom dessa medel erhöll, icke kunde fylla behofven eller riktigt tillfredsställa den längtande anden, ty den glädjen var icke ren och helig, utan kom från orena källor, som sinade ut just när man bäst behöfde den, och så lämnade den i stället tomhet, ödslighet och nöd efter sig.

Men bibeln gifver oss den bästa, den högsta och ädlaste kunskapen om Gud; därför, i den mån man inhämtar dess högädlade lärdomar, tillflödar en också den ädlaste och ljufvaste tröst och frid, den renaste

och heligaste glädje och förnöjelse. Där är tröst för alla bedröfvade, tröst som är sann och verklig, djup och grundlig; där är läkedom för alla sår, kraft för alla svaga, hjälp för alla behöfvande och det djupaste deltagande med alla arma, olyckliga och nödställda. Den är redan pröfvad otaliga gånger. Många ha varit i den största nöd, den olyckligaste belägenhet och den hemskaste förtviflan, och de ha medel- eller omedelbart fått till sitt olyckliga hjärta ifrån denna oskattbara boken ett ord, som har tillfört dem hopp- och nådestrålar ifrån Gud; och nöden har försvunnit, förtviflan har flytt, och svårigheternas berg har försvunnit eller blifvit utjämnadt; tröst och frid ha fyllt hjärtat, glädje och förnöjelse ha intagit tronen där, så att den som det erfarit har kunnat tacka och lofva Gud för hans nåds och barmhärtighets rikedom och känt sig vara en af de lyckligaste människor på jorden.

Den tröst och glädje, som bibeln innehåller, är rikare, mäktigare, ädlare, högre och varaktigare än all den glädje världen har och kan gifva. Alla världens tröstebägare och glädjekällor sina ut och bli torra och tomma. Icke så denna. Nej, den har alltid friskt och lefvande vatten, som kan tillfredsställa och glädja både gammal och ung, rik och fattig, hög och låg, lärd och olärd. Den räcker till för alla. Förr skola alla världshaf tömmas än bibelns tröstegrunder och glädjekällor tömmas. De minskas ej ens. Nej, tvärtom, ju mer vi lära känna bibeln, dess mer flödar därifrån till oss utaf dess trösterika och glädjebringande innehåll, som icke sviker i nöden och kan icke afstängas ens af döden. Ty på uppenbarelsens dag "blir glädjen utesäglig och förhärligad" (1 Pet. 1:8).

XXIII.

Bibeln är barnens bok.

Bibeln är barnens bästa bok. Den talar på allra bästa sätt om barnens bäste vän, Jesus. Han blef själf barn för att sätta sig in i barnens alla förhållanden, för att taga del med dem och hjälpa dem. Nu förstår han bättre än någon annan barnen i alla lifvets skiften. Han kan bättre än någon annan följa dem alla dagar hela vägen. Han kan bättre än någon annan hviska tröst till barnahjärtat, när det är bedröfvadt, torka tårarna från barnaögonen, afhjälpa svårigheter, trösta i bekymmer, bära bördor, förlåta synder, hela brister och borttaga nöd. Han är alltid nära och och älskar alltid med varmt hjärta. Han är den gode Herden, som älskat sin hjord så högt, att han gifvit sitt lif för den. Om något af hans små lamm blir såradt, vill och kan han läka det, och det svaga vill och kan han stärka. Om något blir borttappadt söker och uppsöker han det; om något blir förvilladt, hämtar han igen det och bär det till hjorden. Han vallar sin hjord på gröna ängar, där den kan beta och må väl, och förer den till friska vatten, där den kan uppfriskas och vederkvickas.

Denna bok, bibeln, och denne vän, Jesus, är just hvad du behöfver för dina barn, du fader, du moder, du lärare! Och den boken med sin Hjälte, frälsaren, är just hvad du behöfver, kära barn!

XXIV.

Bibeln är ungdomens bok.

Bibeln är ungdomens värdefullaste bok.

De unga äro ännu oerfarna i många stycken och känna föga af lifvets strider. Solen lyser, lyckan hägrar, och lifvet ler. Men de skola vandra en väg, som de icke förr gått, en okänd väg. De behöfva därför en säker och tillförlitlig reskarta. Just en sådan är bibeln. Lägg den framför dig, min unge vän, betrakta den ofta och noga och följ den troget, och du har en ljus framtid, ty den leder dig till ett bättre mål än hvad du ännu känner. Men lägger du bort bibeln, din enda säkra reskarta, så kommer du att fara vilse och fela om rätta vägen.

Den unge behöfver en god följeslagare och säker ledsagare. En sådan anvisar bibeln allra trovärdigast. Jesus är a och o i bibeln. Och han har själf gått vägen före oss. Han känner den väl, ja, bättre än någon annan. Han känner också alla afvägar, alla faror och villor; han kan därför leda rätt, så att då man följer honom, blir man bevarad från dem alla.

Den unge behöfver en vän. Bibeln omtalar en vän som är trofast, en vän, som älskar varmt, en vän, som är lika i lust och nöd, ja, i lif och död. Det är den vännen, som satte så högt värde på oss, att han offrade sig själf för oss och sålunda köpte oss med sitt blod. Han är vännen, som nu lefver, och som

sade till sina vänner: "Jag lefver, ock I skolen lefva." Han är en vän, som alltid förstår dig, som känner det som rör sig i ditt hjärta, som har det djupaste, det innerligaste deltagande med dig. Och han är alltid densamme. Vänner här kunna dö, somliga svika. Mången har blifvit lofvad mycket, men blifvit lämnad i sticket när man bäst behöft stöd, lämnad med svåra missräkningar, med svikna förhoppningar, med krossadt hjärta, lämnad i sorg och skam.

Men bibeln tecknar en vän, "hvit och röd", utkorad för alla; han gifver oss stöd, som ej kunna falla. Han är rik och mäktig, huld och god; är oss alltid nära, vill oss hjälpa och bära och till sist oss förära ett hem hos sig.

Denna bok, bibeln, och denne vän, Jesus, behöver du, unge man, och du, unga kvinna!

XXV.

Bibeln är de gamles bok.

Bibeln talar till vår invärtes människa för att hos oss föda tro till Gud, lif i Gud, tröst i Gud, tålamod och ett lefvande hopp i både lif och död. Vi behöfva detta trofasta sanningsord, som likt en evig sol sprider sitt milda, kraftiga ljus genom tidens dunkel och lugnar oroliga hjärtan, skingrar missräkningars dimmor och lyser äfven genom dödens natt. Och behöfva barn och ungdom dess ljus för att ej blifva vilseledda af tidens irrsken eller tvifvel, så behöfva vi den icke mindre i mandomsåren för att icke blifva stormdrifna af lifvets och tidens stormar eller segla i kvaf på tidens haf. Men i synnerhet de gamle behöfva bibeln och dess trofasta ord och dess stadigt skinande ljus. Många gå i ålderdomen likasom ensamma, trötta till sin yttre människa och trötta till den inre, nedtyngda af åren och lifvets mödor och ej sällan med dunkel syn och besvärade af kroppsliga krämpor, men ännu mer nedtyngda till den inre människan och besvärade af själslidanden, i det att dystra moln lägga sig öfver den andliga synen. Lifvets afton vill sålunda blifva skum och mörk, och skuggan af grafven kännes isig och kall, och evigheten på andra sidan är oviss, gåtfull och mörk. Vänner kunna då icke hjälpa, kanske de icke heller förstå en rätt.

Och ensam måste man gå den okända, ödsliga, mörka vägen och lämna sig i dödens kalla famn.

De gamle behöfva därför bibeln och dess härliga ljus, som lyser klart äfven under ålderdomens töcken och dimmor, och som kastar sina blida strålar äfven genom dödens natt och afmålar ett skönt och härligt land, ett evigt himmelrike, på andra sidan död och graf. De gamle behöfva bibelns tröst, en tröst som kan hugna och vederkvicka själ och hjärta. De behöfva bibelns Gud, som är dem när äfven då de känna sig ensamma och öfvergifna, som känner dem och deras tillstånd och alla deras förhållanden, som förstår dem rätt, äfven om ingen annan skulle göra det, och som har verkligt deltagande med dem och ömmar för dem. De behöfva bibelns Frälsare, han som är den gode herden, som söker det borttappade, igenhämtar det som gått vilse, och som tar det på sina hulda herdearmar och bär det till hjorden, som stärker det svaga och läker det sargade och sköter enhvar så som han eller hon det behöfver (Jes. 40: 11; Hes. 34: 11—16).

Ja, bibeln är de gamles bok. På dess trofasta och sannfärdiga ord, löften och tillsägelser, kunna de med fullkomlig trygghet lägga ned och öfverlämna både sig själfva och alla, alla sina bekymmer och bördor. Där är hvila för både deras trötta hufvuden och deras oroliga hjärtan. Ty Herrens ord är en ointaglig borg; en klippa, hvarpå man tryggt kan bygga sitt evighetshus; en farkost, som bär oss med osviklig säkerhet genom dödens flod in i den evigt fridsälla hamnen.

XXVI.

Den första och den sista boken.

Bibelns första bok och dess sista äro i flera afseenden säregna och betydelsefulla. Dels visa de såsom ingen annan bok åt hvar sin sidas oöfverskådliga tidrymd, dels omtala de hvar sitt olika slag af oerhörda storverk. Den första boken gifver oss de första uppenbarelserna om Gud och svarar på frågorna: "Hvarifrån har allt kommit?" och: "Hvarifrån ha vi kommit?" Så gifver den oss det första uppslaget till tid och tidräkning. Därifrån kunna vi alltså räkna människosläktets ålder. Vidare ha vi där en klar skapelsehistoria, fastän i mycket kortfattad och sammanträngd form, en tydlig meddelan om de synliga tingens framträdande ur det osynliga, alltså både dess härkomst och tillkomst. Sedan ha vi där åtskilliga drag af människosläktets utveckling under den långa tidrymden af omkring 2,500 år af dess första tillvaro.

Vidare omtalar denna bok syndens uppkomst och utveckling och visar äfven dess fördärfliga följder, och detta ej blott angående den enskilda människan utan äfven för hela folk, ja för hela släktet. Där visas oss hela människosläktets urartande och dess undergång först genom flodens vatten, undantagande en rättfärdig man och hans familj, som blef räddad undan; och vid en annan tid fyra städers djupa för-

nedring i synd och laster och deras straffdom genom ett allt ödeläggande eld- och svafvelregn, undantagande en rättfärdig man och hans två döttrar, som räddades undan. Märken efter denna ödeläggelse ha under alla de följande tidehvarfven stått och stå ännu som varningsexempel på syndens olyckliga följder.

Denna bibelns första bok är den äldsta sanna och tillförlitliga historia, som finns på jor'en.

Bibelns sista bok uppenbarar en betydelsefull del af hvad som skall komma. Den svarar i bjärta målningar på frågorna: "Huru skall det bli härefter?" Och: "Hvarthän gå vi?" Denna bok lyfter undan förhänget och uppenbarar Gud i en särskild klar och majestätisk glans och härlighet. Så visar den äfven huru betydligt människan kommer att utvecklas och huru långt hon kommer att gå till de olika motsatta sidorna: En del till mognad för det mest förfärliga straff; andra till dugliggörrelse för den mest underbara härliggörrelse. Så visar denna bok oss en eld- och svafvelsjö såsom straffrum för dem, som utvecklas i ogudaktighet och fräckhet, så att de gjort sig förtjänta af dess rysvärda straff. Och å andra sidan visar denna bok på sitt eget måleriska sätt de rättfärdigas förhärligade tillstånd och deras härliga och underbara mål. Den omtalar huru den första skapelsen kommer att försvinna och att en ny skapelse framkommer i stället, hvilken är vida härligare än den första.

Likasom profeterna århundraden förut fingo se och beskrifva Jesu människoblifvande och en stor del af hans verk, så drager Uppenbarelsesboken undan slöjan, som för öfrigt ännu till en väsentlig del ligger öfver de kommande tidsåldrarna, och visar oss en ganska betydlig del af Guds bestämmelser med sitt stora skaparverk, synnerligen med människan, som är kronan på detsamma.

Hvad Jesus säger i Matt. 24:de kapitel om de sista tidernas stora händelser, angående krig, oroligheter, farsoter och hungersnöd bland folken och jordskakningar i världen — sådana ting som profeterna förut delvis fått en inblick uti och stundom lifligt afmålat, se t. ex. Hes. kap. 38 och 39. Dan. kap. 11, Joel kap. 3, — därom gifver Uppenbarelsboken utförligare beskrifningar i mycket bjärta målningar, t. ex. i kap. 7 och 9; kap. 14: 14—30; kap. 16; kap. 19: 11—21.

Till hvad Jesus säger i Luk. 16: 19—31; 23: 43, och hvad aposteln Paulus säger i 2 Kor. 5: 8; Fil. 1: 23, få vi i Uppenbarelsboken 6: 9—11 en liten afmålning af några särskildas plats och tillstånd under tiden emellan döden och uppståndelsen.

I Matt. 25: 1—13 omtalar Herren Jesus himlarnas rike under bilden af "tio jungfrur, som gingo ut att möta brudgummen"; och i Matt. 22: 1—14 omtalar han det under bilden af "en konung, som gjorde bröllop åt sin son". I 2 Kor. 11: 2 skrifver aposteln Paulus, att "han trolofvade dem", näml. församlingen, som han skref till, "med en man för att framställa för Kristus en ren jungfru"; och i Ps. 45 gifves i liflig poetisk stil en profetisk beskrifning om en konung och hjälte i sitt majestät och sin härlighet, sitt palats och sin prakt; likaså om en drottning, utsirad i skön och dyrbar skrud, och om jungfrur, som äro hennes väninnor.

I Upp. 19: 5—9 är fulländningen af allt detta afmålad i den allra skönaste glans och i den mest heliga och högtidliga härlighet, nämligen i "Lammets bröllop". Där har bruden, den ädla, rena tärnan, iklädd sin fina, glänsande skrud, de heligas rättfärdigheter, då så genomlycklig, uppnått sitt så innerligt efterlängtrade mål och fått flytta hem till honom, som älskade henne och gick i döden för henne och köpte henne

med sitt lif och tvådde henne i sitt blod, och som hennes själ här älskade högre än sitt eget lif. Där äro alla frälsta, härliga, lyckliga skaror samlade; och med det största jubel och i den skönaste harmoni prisa och lofsjunga de Herren Gud m. m.

Ingen bok på jorden kan så trovärdigt och ofelbart som Uppenbarelseboken beskrifva och afmåla hvad som skall ske i tider som komma.

XXVII.

Kommande tidsåldrar.

Jesus och apostlarna omtala gång på gång den stora och afgörande dom, som blir då Herren Jesus kommer och intager riket. Han kommer då att belöna sina tjänare och sitt folk och att straffa dem, som icke velat lyda hans evangelium. Se Matt. 16: 27; 19: 28; kap. 25; Joh. 5: 28, 29; Apg. 17: 31; 2 Kor. 5: 10; 2 Tess. 1: 7—10. Och i Upp. 13: 8 samt 17: 8 omtalas "en lifsbok", hvari de äro inskrifna, som segra i den striden, som blir synnerligen hård kort före Kristi tillkommelse. Jämför de "böcker", som omtalas i Luk. 10: 20; 2 Mos. 32: 32. Dessa, som segra i den sista striden och följaktligen få lefva och regera med Kristus i hans rike, synas blifva få jämförelsevis. Men i Upp. 20: 11—15 beskrifves en dom, som sker efter Kristi tusenåriga regering, hvarvid äfven en lifsbok omtalas. Och då heter det: "Om någon icke fanns vara skrifven i lifvets bok, så blef han kastad i eldsjön." Denna dom är den sista, som omtalas i bibeln, och den är tydligt skild från den, som sker före de tusen åren. Likaså är äfven den lifsbok, som där omtalas, tydligt skild från de förutnämnda, och detta ej blott till tiden utan äfven till antalet af dem, som äro skrifna däri. Ty de, som äro skrifna i de förra, få lefva de tusen åren — och naturligtvis äfven därefter (Upp. 21: 27) — och antydvas vara få.

Men de, som äro tecknade i den senare lifsboken, få lefva i tidsåldrarna därefter; och då antydes antalet vara få af dem, som icke äro tecknade däri.

Ormen, som med list bedrog Eva (1 Mos. kap. 3; 2 Kor. 11:3), nämligen djäfvulen, som är fader till lögnen (Joh. 8:44), och som har väldet öfver döden (Ebr. 2:14), är i Uppenbarelseboken ytterligare beskrifven. Så gifves det i kap. 12 en målande skildring af honom och hans förfärliga verksamhet och äfven om den strid, som föres emot honom. Och i Upp. 20:1—3 läsa vi om att han blir bunden och kastad i afgrunden i ett tusenårigt fängelse. Detta är under den tidsålder, då Kristus regerar med sina heliga. Därefter släppes satan lös ur sitt fängelse för en liten tid. Och han tar då strax med oförminskad ifver till sitt förra yrke att förvillra människor; och han åstadkommer då ett förfärligt, ja, makalöst uppror. Men då gripes han ånyo och kastas i ett ännu värre och varaktigare straffrum (Upp. 20:7—10). Då blir han oskadliggjord för alltid. Detta är den sista personliga underrättelse Herren gifvit oss om honom.

Herren Jesus och apostlarna omtala en ny födelse ej blott i och med människan, utan äfven i och med himlarne och jorden. Detta sista nyfödelseverk kommer att inträffa, när Kristus återkommer, intager riket och blir konung (Joh. 3:3; 1 Pet. 1:23; Matt. 19:28; Luk. 22:29, 30; Ebr. 12:28; 2 Pet. 3:13). Äfven profeten Jesaja skådade detta i fjärran och kvad därom (se Jes. 65:17, 18). Sol och måne få då ny glans; månens sken säges blifva som solens sken är nu, och solens glans säges blifva sjufaldt klarare än hvad den nu är (Jes. 30:26). Då blir det en *ljus* tid. Och det blir härligt ej blott för de uppståndna och förvandlade, utan äfven för dem, som då komma att lefva i köttet, hvilkas hälsa och

kraft blir så stark, att deras ålder jämföres med trädets (Jes. 65: 20—23). Och cedern kan blifva mer än tusen år gammal.

Men Upp. 21: 1 omtalar, att det *efter* de tusen "en ny himmel och en ny jord", hvilka alltså blifva "en ny himmel och en ny jord", hvilka alltså blifva ännu högre och härligare än de, som blifva till vid början af de tusen åren. Hafvet kommer då att försvinna. Hvem kan nu fatta, hur härligt det kommer att blifva, då både himmel och jord blifva nya!

Jerusalem omtalas ofta i bibeln; och det är förutsagdt, att det under Kristi regerings tid blir så uppbyggdt, utsiradt, förskönadt och härligt som aldrig förr. Då blir Jerusalem i full betydelse, hvad de förr sjöngo: "Guds stad", "Den heliga staden", "Den store konungens stad", "Hela jordens glädje." Det var förr landets hufvudstad; nu blir det hela världens hufvudstad. Förr tågade alla Israels stammar dit upp att tillbedja Herren; nu heter det: "Och det skall ske, att alla öfverblifna ur alla de folk, som kommo mot Jerusalem, skola år efter år draga dit upp för att tillbedja konungen, Herren Sebaot, och för att fira löfhyddohögtiden" (Sak. 14: 16). Då uppfylles hvad Herren har lofvat: "Jag vill skapa Jerusalem till jubel och dess folk till fröjd. Och jag skall jubla öfver Jerusalem och fröjda mig öfver mitt folk; och där skall icke mer höras gråt eller klagorop" (Jes. 65: 18, 19). Och i Jes. 2: 2, 3, läsa vi följande: "Och det skall ske i kommande dagar, att det berg, där Herrens hus är, skall stå fast grundadt såsom det yppersta bland bergen och vara upphöjdt öfver andra höjder, och alla folkslag skola strömma dit. Ja, många folk skola gå åstad och skola säga: 'Kommen, låtom oss draga upp till Herrens berg, till Jakobs Guds hus, att han må undervisa oss om sina vägar, så att vi kunna vandra på hans stigar.' Ty

från Sion skall lag utgå och Herrens ord från Jerusalem.” Och i Jes. 66:23 heter det: “Och det skall ske hvarje nymånadsdag och hvarje sabbatsdag, att allt kött skall komma och tillbedja inför mig, säger Herren.”

I Davids dagar tågade Israel med jubel upp till Jerusalem för att tillbedja Herren. Men när Kristus blir konung, synes han komma att särskildt uppenbara sig i Jerusalem, då blir det en helig vilja i jordens hela befolkning att i glada högtidståg draga dit upp att tillbedja. Det heter ju i profetian, att “alla folk skola strömma dit”.

Emedan det heter, att “lagen skall utgå från Sion och Herrens ord från Jerusalem”, så innebär det troligen, att liksom lagen för gamla förbundets folk uttalades från Sinais berg, och Jesus uttalade hufvudsumman af nya förbundets lag i sitt underbara tal från ett annat berg, så uppträder han själf äfven i dagar som komma inför de stora högtidsfirande skaror, som samlas i Jerusalem för att tillbedja, och talar lifvets ord till dem, det ord som då skall vara det härliga rikets högädla lag.

O hvilken härlig stad Jerusalem då blir! Hvilken ädel, kärleksrik, vis, mild och mäktig konung, som då skall regera där! O hvilket lyckligt folk, som får vara där och se och höra allt där förekommande och deltaga däri och njuta alla dessa förmåner!

Men efter de tusen åren, Kristi eviga, härliga regerings tid, då det blir en ny himmel och en ny jord, då blir det också ett nytt Jerusalem. Därom läsa vi i Upp. 21:sta kapitel följande:

“Och jag såg den heliga staden, det nya Jerusalem, komma ned af himmelen, från Gud, tillredd såsom en brud, prydd för sin man... Och en af de sju änglarna...sade: ‘Kom hit, jag skall visa dig bruden, Lammets hustru!’ Och han förde mig i ande

bort på ett stort och högt berg, och han visade mig den heliga staden Jerusalem, som kom ned af himmelen från Gud och hade Guds härlighet. Dess ljusglans var lik den dyrbaraste stenen, såsom en kristallklar jaspissten. Och den hade en stor och hög mur, och den hade tolf portar, och vid portarna tolf änglar, och namn skrifna därpå, hvilka tillhöra Israels söners tolf stammar. I öster tre portar, och i norr tre portar, och i söder tre portar, och i väster tre portar. Och stadens mur har tolf grundvalar, och på dem Lammets tolf apostlars namn. Och den som talade med mig, hade ett gyllene mätrör, att han skulle mäta staden och dess portar och dess mur. Och staden ligger i fyrkant, och dess längd är så stor som bredden. Och han mätte staden med röret till tolf tusen stadier; och dess längd och bredd och höjd äro lika. Och han mätte dess mur till sjuttiotvå meter efter en människas mått, som ock är en ängels. Och inbyggnaden af dess mur var jaspis, och staden var af rent guld, likt rent glas. Och grundvalarna till stadens mur voro prydda med allt slags dyrbar sten. Den första grundvalen var en jaspis, den andra en safir, den tredje en kalcedon, den fjärde en smaragd, den femte en sardonyx, den sjätte en sarder, den sjunde en krysolit, den åttonde en beryll, den nionde en topas, den tionde en krysopras, den elfte en hyacint, den tolfte en ametist. Och de tolf portarna voro tolf pärlor; hvar och en af portarna var af en pärla, och stadens gata var af rent guld såsom genomskinligt glas. Och tempel såg jag icke däruti, ty Herren Gud, den allsmäktige, är dess tempel, och Lammet. Och staden har icke behof af solen, icke heller af månen, att de skola lysa den; ty Guds härlighet upplyser den, och dess ljus är Lammet. Och folkslagen skola vandra medels dess ljus. Och jordens konungar skola föra sin härlighet in uti den.

Och dess portar skola icke tillslutas om dagen, ty natt skall icke vara där. Och de skola föra folkslagens härlighet och ära in uti den. Och det skall alls icke komma något orent in uti den och ingen, som gör styggelse och lögn, utan de, som äro skrifna i Lam-mets lifsbok.”

Den gamle gudsvännen Abraham fick se någon glimt af denna härliga stad. Och i tålig förbidan väntade han den. Och i sin tid kommer den fram i all sin härlighet, ty “dess byggmästare och skapare är Guds själf” (Ebr. 11:10). Den kommer fullfärdig med all sin rikedom och glans ned från den nya himlen på den nya jorden. Den är omkring 1,400 (öfver 200 sv.) mil både i längd och bredd och höjd. Tänk hvilken underbar storlek! Och både staden och gatan äro af guld, och ett sådant guld, som ännu är okänt: det är rent och genomskinligt som glas. Och se, hvilka pärlor och ädelstenar där äro!

Salomo samlade på sin tid så mycket guld till Jerusalem, att silfver aktades då icke där. Se 1 Kon. 10:de kap. Men allt detta var dock som ett intet jämförelsevis härmed.

När Gud i begynnelsen hade skapat himmelen och jorden, så framstodo de nog i en härlig fägring. Fästet var prydt med sol och måne och en tallös mängd tindrande stjärnor. Jorden var prydd med träd och växter, gräs och blommor af mångfaldiga slag, former och färger m. m. Men då allt detta en gång blifvit gammalt, och Gud kommer att skapa allt nytt, så blir dettas glans och härlighet betydligt högre. Och människan, som här skall fostras under arbete och möda, kamp och strid i ringhetstillstånd, skall vid uppståndelsen erhålla en ny och härlig skepnad och såsom kronan på hela Guds stora skaparverk inträda i den nya staden, såsom barnet i sitt rätta, sälla, ljusa, sköna, härliga, eviga fadershem.

Guds glans och härlighet är så stor, att människan i sitt nuvarande ringhetstillstånd ej kan uthärda att se honom (jämf. 2 Mos. 33:33; Joh. 1:18; 1 Tim. 6:16). Men då kommer han att gifva sina barn, som här trott på, älskat och bildats efter hans son Jesus, en ny skepnad, nya, förhärlicade kroppar, och en så stor ande- och själskraft, att de blifva mäktiga att se sin Fader och Gud, se hans ljufva ansikte. Och han tager då sin boning ibland dem för alltid, och de få i fulla drag njuta af hans sälla och härliga närvaro.

Herren Jesus inbjöd alla törstande att komma till sig och dricka. Och han talade om "levande vatten" och lofvade att gifva sådant åt den, som tror på honom. Ja, han lofvade äfven, att det skulle "flyta levande vatten ur dens lif", som tror på honom (Joh. 4:10; 7:37, 38). Äfven profeterna talade om "levande vatten". I Jes. 12:3 heter det: "I skolen ösa vatten med fröjd ur frälsningens källor." Och i Hes. 47:1—12 beskrifves en ström, som flödar ut från templet, och som växer ut och blir stor och verkar mycket välgörande. Och den helige skalden besjunger "en ström, hvars flöden fröjda Guds stad" (Ps. 46:5).

I Upp. 7:17 säges det, att Lammet skall leda den stora, hvitklädda skaran af frälsta till "källor af lifsvatten". Och i Upp. 21:6 heter det, att "åt den, som törstar skall det gifvas af lifvets vattens källa för intet" (jämför ock kap. 22:17).

Men i Upp. 22:1 heter det: "Han visade mig en flod af lifsvatten, klar som kristall, som går ut från Guds och Lammets tron." Denna flod med detta kristallklara lifsvatten flyter inne i och igenom den nya staden. Har en liten befruktning af lifsvatten här styrkt den trötte vandraren och vederkvickt den törstande anden, huru mäktigt skall icke då hela floden med detta klara lifsvatten verka! Och häraf få dessa

lyckliga, förhärligade Jerusalemsinvånare njuta i fulla drag och i ädel förnöjelse.

Redan i skapelsens början, då Gud planterade en lustgård, satte han där ett lifsträd (1 Mos. 2:9). Och af 1 Mos. 3:22 se vi, att frukten däraf hade den underbara verkan, att den, som åt däraf, skulle få lefva evigt. Därför satte Gud, sedan människan hade syndat, hinder för henne, så att hon icke skulle få komma till eller äta utaf frukten af detta träd. Emedan det sedan icke gifvits åt människor att finna paradiset, huru mycket de än sökt därefter, så känner man heller icke detta träd mer. Men i Upp. 2:7 omtalas ett lifsträd, som är i Guds paradiset. Och den, som segrar, lofvas att få äta af dess frukt. Detta skall alltså gifva lifskraft åt dem, som komma i den nya tillvarelseformen, som tillhör nästa tidsålder.

Men i Upp. 22:2 omtalas ett lifsträd, som skall vara inne i det nya Jerusalem. Och i 14 v. säges det, att de äro lyckliga, som två sina kläder — nämligen i Lammets blod (kap. 7:14) — på det att de må blifva mäktiga nog (d. ä. få fullmakt eller rättighet) till att träda in i denna stora, härliga stad, där intet orent får inkomma (kap. 21:27), och göra sig tillgodo af detta lifsträds ädla frukter. Detta träd står vid lifsvattnets klara flod och är mycket fruktbärande; det gifver en skörd hvarje månad. Det står där grönt och skönt i en oupphörlig fägring, och dess frukt är både välsmakande och välgörande, mer än hvad vi nu kunna fatta, alldenstund den gifver varaktig lifskraft åt dem, som få äta däraf.

Ej blott frukten af detta lifsträd är lifgifvande, utan äfven, löfven därpå hafva en hälsobringande kraft och verkan emot alla sjukdomar, så att dessa löf komma att bringa läkedom och helbrägdagörelse helt visst till både kropp och själ åt de folkslag, som då ännu icke blifvit fullkomligt botade eller friska.

Detta klara lifsvatten och frukten af detta ädla lifsträd är det sista, som Gud hittills uppenbarat för oss såsom den förhärlicade människans yttre njutnings- och näringsmedel.

Solen och månen, som nu äro och så länge hafva varit så välgörande, och som under Kristi tusenåriga rike komma att blifva så ljusa, starka, klara och välgörande, blifva öfverflödiga i det nya Jerusalem. Ty Gud själf och Lammet äro där ljus och sol i mycket större glans och härlighet. Natt och mörker blir det alltså icke där, icke heller sorg eller smärta, nöd eller död. Nej, allt detta är då förgånget och borta för alltid.

O, hvilken stad så stor, så hög, så majestätisk, så ljus, så skön, så prydlig i sin mångfärgade glans och härlighet! Och hvilken mäktig och härlig skapelse människan, Guds barnet, blir i sitt nya, sälla hem!

Då har Gud efter mångtusenårigt arbete fulländat sitt verk och fått människobarnen utbildade och genomlyckliga hem till sig. Och han gläder sig med dem och öfver dem, och de glädja sig öfver och med honom och hos honom i ousäglig glädje och härlighet, som ej vet af någon ända.

Hvilket underskönt, sällt och härligt mål bibeln framhåller och utlofvar!

Hvem skulle utom bibeln kunna beskrifva detta, och hvem utom bibelns Gud kan uppfylla det!

XXVIII.

Slutanmärkningar.

Vi ha nu i det föregående sett, att bibeln är både den äldsta och den mest tillförlitliga historia i världen. Att bibeln innehåller en talrik mängd förutsägelser, hvaraf många gått i bokstaflig uppfyllelse. Många af dess förutsägelser återstå och äro ännu ouppfyllda; men att äfven dessa komma att uppfyllas i sin tid, äro de redan uppfyllda bevis för.

Att bibeln visserligen var en bok för dem, som lefde i den gamla tiden; men att den icke har föråldrats och dött ut med tiden, utan att den är en bok just för oss i denna tiden och för jordens mest upplysta folk. Detta bevisas bland annat däraf, att man visserligen för mer än två tusen år sedan begynte öfversätta den till nya språk och att under årens lopp öfversättningarnas antal ha ökats; men att under det sist gångna århundradet — som man kallar upplysningens tidevarf — öfversättningarnas antal hafva mångdubblats och arbetet därmed ökats år efter år, så att ingen bok i världen har ens någon närmelsevis jämförelse därmed. Och att bibeln sålunda sprides i alltjämt ökadt antal, ja i milliontal hvarje år, alltså mångfalldiga gånger mer än någon annan bok i världen.

Att bibeln sprider upplysning och bringar välsignelse och åstadkommer lyftning ibland mänskligheten

i synnerhet i intellektuellt hänseende men äfven i politiskt och socialt ibland både civiliserade och ociviliserade folk, så vidt den blir spridd och i mån som den blir läst och efterlevad.

Men oaktadt dessa bevis äro så öfvervældigande, så finnes det dock människor, som icke blygas för att säga: att "bibeln är en gammal bok, som har öfverlevat sin tid", "att bibeln är en dålig bok", "att bibeln är en bok för barn och gamla gummor men icke för förståndigt folk" — för att icke upprepa flera och ändå fulare smädenamn, som de tillägga den. Dessa människor uppenbara en mycket okunnig, själfklok och oblyg fräckhet.

Men många människors fräckhet och öfverdåd vet inga gränser. Somliga hafva därför äfven uppträdt och angifvit sig för att vara Kristus själf. Och emedan denna sataniska ande, som besjälar dessa, harmonierar med den gudlösa världsanden, så uppegga och vinna de icke få utan många, ja äfven enfaldiga och anständiga människor, som sedan kunna blifva lika besinningslösa och fräcka att förkasta både bibeln och bibelns Gud och smäda hvad de icke känna. Men de draga öfver sig ett hastigt fördärf. Se Jud. 10 v., 2 Pet. 2: 1.

Nu ställes hvar och en på valet, och hvar och en påskyndas äfven att välja antingen bibeln och dess Gud, sanningen och det rätta och goda, hvilket åtföljes af den lycka och sällhet, som bibeln utlofvar; eller man vill välja lögnen och orättfärdigheten, att förkasta bibeln och dess Gud och störta sig i fördärfvet.

Vidare, då vi nu sett mycket af bibelns vittnesbörd om Jesus, vill jag anmärka några af människors omdömen och vittnesbörd om honom och göra en jämförelse.

Många männniskor smäda, håna och begabba Je-

sus och hålla honom för att hafva varit en lögnare och bedragare.

Betraktar man nu dessa människor, så får man snart se, att det icke är de goda och ädelsinnade, sannfärdiga och trovärdiga människorna, som göra så. Utan de äro i vanliga fall tvärtom dåliga människor och ha föga besinning och trovärdighet. Och de heliga Skrifterna säga, att smädare skola icke ärfva Guds rike. 1 Kor. 6:10. Dessa människor förtjäna därför ingen tilltro af eller gemenskap med goda och rättskaffens människor, utan hellre att man flyr dem. Och allra värst är att de smäda den, som är helig, ren och god och som alltså står högt öfver dem själfva. Låt dem t. ex. mäta sig med Jesus, hans rena och ödmjuka sinne, hans deltagande och medlidande med de arma och nödlidande, hans välgörenhet och hjälpsamhet mot de hjälpbehöfvande, hans kärlek, försakelse och själfuppooffring för andra, hans arbete med att bota sjuka af alla slag, hans ädla tal och lärorika ord, hans mildhet och tålmod, då han till lön för all sin kärlek och möda blef beljugen, smäddad och bannad, slagen och misshandlad, och att han bad för dem, som korsfäste honom. Och dessa smädares lif och tillstånd skola vid jämförelse härmed bevisas vara fattigdom och brist, ja, synd och skam. De borde därför lägga sin mun i stoftet och blygas.

Många andra säga om Jesus, att han var en god man, han har gifvit många goda och efterföljansvärda lärdomar både med ord och exempel, och dessa böra vi nu lära af och efterfölja. Men icke var han vår Frälsare i så hänseende som han själf sade och som hans lärjungar trodde och sade, så att vi skola få rening ifrån våra synder i hans blod eller evigt lif genom tron på honom; icke heller skall han komma igen och upprätta ett rike och där upphöja sina vänner i evig ära och härlighet, såsom han lofvat.

Alla dessa, som säga så, må man med allvar fråga, hvad omdöme de hafva om en god människa och om goda och efterföljansvärda lärdomar och exempel. Låtom oss blott tänka på hvad Herren Jesus hade varit, om han verkligen icke varit hvad han gaf sig ut för att vara. Då hade han icke heller varit sannfärdig, fastän han sade: "Jag är sanningen" (Joh. 14:6). Då hade han icke heller varit trovärdig. Hvad hade det då varit med alla hans stora löften för dem, som tro honom? Jo, det hade varit idel bedrägeri. Ja, då hade han varit en lögnare och bedragare. Och emedan han icke var lik någon annan, hvarken i sina påståenden om sig själf eller i sina löften till andra, utan gick längre än alla andra, så hade då också hans bedrägeri varit värre än någon annans. Ja, han skulle då ha varit värre än djäfvulen själf. Ty hvarken djäfvulen eller någon annan har gjort så stora anspråk, som Jesus gjorde, eller gifvit sig ut för att vara eller blifva så mycket som han. Icke heller har någon vågat att utlofva åt dem, som tro honom, så stora ting, så hög ära och upphöjelse och så varaktig lycka och sällhet som Jesus utlofvade åt dem, som trodde honom. Därför, om han icke hade varit den, som han gaf sig ut för att vara, så hade han varit den djärfvaste och värste lögnare och bedragare som funnits till.

Och tänk, hvilka enfaldiga bedragna varelser apostlarna då hade varit, när de försakade sina platser och förrättningar m. m. och gingo ut och predikade den korsfäste Kristus och blefvo motsagda, smädade, bannade, misshandlade, fängslade och grymt dödade; och sedan likaså de tusenden, som trodde dem, och alla de, som därefter hafva trott, och alla de, som försakat, lidit och utstått så mycket för sin tro! Tusenden och åter tusenden hafva utstått marter och kval intill döden och låtit sitt blod rinna för sin tro på

Jesus. Alla dessa och alla öfriga, som trott på Jesus, skulle varit grymt bedragna, om han icke varit den, som han sade sig vara och som bibeln säger. Ja, alla bedrägerier i världen hade varit föga eller intet sägande emot det, som Jesus hade åstadkommit, om han icke hade varit, hvad han gaf sig ut för att vara.

Men de som trots allt detta ändå kunna säga, att han var en god man, fastän han icke var hvad han sade eller hvad han gaf sig ut för att vara, hurudana rättsbegrepp hafva de? Är en lögnare en god man? Eller är en bedragare en god man? Nej, och åter nej! De som påstå detta sakna tydligt sunda och rättskaffens omdömen om det rätta och goda och vilja förvända sanningen i lögn och rättvisan i orätt. De äro alltså fräcka själfbedragna bedragare. Och hvad framtidshopp hafva de som icke tro Jesus och Guds ord? Intet, utan det tjockaste mörker i dödens natt.

Må därför hvarje rättsinnig människa tro på Jesus, älska, lyda och följa honom! Och han är med dem här, och han svarar för att de efter väl fulländadt lopp få hvad han utlofvat i det kommande, nämligen en evig glädje och sällhet i hans rike, såsom bibeln så skönt och härligt afmålar.

Gud och Lammet vare ära och pris nu och i alla tidsåldrar! Amen.

Ja, bibeln är vishetens glans på vår jord,
Framsprungen ur kärlekens eviga källa;
Där Gud sina tankar har klädt uti ord,
Där nådens och sanningens flöden framvälla,
Som sprida välsignelse, ledning och ljus
På vägen till Allfaterns himmelska hus.

Innehåll.

	SID.
Inledning	8
I. Författare	13
II. Mose	24
III. Mose första bok bekräftad i både det Gamla och det Nya Förbun- dets heliga skrifter	29
IV. Bibelns första böcker bekräftade af de senare	48
V. Bibelns bildspråk	69
VI. Bibelns poesi	84
VII. Guds ord	107
VIII. Profetior	121
IX. Profetior om Kristus	145
X. Herren Jesus	158
XI. Jesus hänvisar till och anför skriften	179
XII. Jesu profetior	188
a) de som redan gått i uppfyllelse;	
b) de som delvis äro uppfyllda, del- vis ouppfyllda;	
c) de som röra den ännu förelig- gande framtiden.	
XIII. Apostlarnas vittnesbörd	213
XIV. Apostlarna	239
XV. Evangelisterna	246

INNEHÅLL.

	SID.
XVI. Bibelns ålder	250
XVII. Bibelns öfversättning	253
XVIII. Bibelns kronologi	255
XIX. Namnförändringar	261
XX. Icke allt som står i bibeln är Guds ord	263
XXI. Bibelns litteratur	266
XXII. Jämförd med andra böcker	270
a) motarbetad; b) spridning; c) ver- kan; d) gifver det bästa ljuset; e) har mer glädje och tröst att gifva än alla andra böcker.	
XXIII. Bibeln är barnens bok.....	283
XXIV. Bibeln är ungdomens bok.....	284
XXV. Bibeln är de gamles bok	286
XXVI. Den första och den sista boken.....	288
XXVII. Kommande tidsåldrar	292
XXVIII. Slutanmärkningar	301

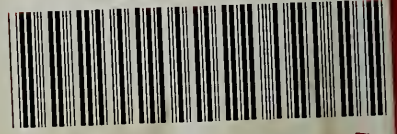

Deacidified using the Bookkeeper process.
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: May 2005

PreservationTechnologies
A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION

111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16066
(724) 779-2111

LIBRARY OF CONGRESS

0 014 240 325 0